

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΤΟΣ Α' - ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'
ΑΡΙΘ. 1-2.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1932
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
ΚΡΙΤΙΚΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Ι. ΖΕΡΒΟΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε. ΣΤΑΔΙΟΥ 4-ΑΘΗΝΑΙ

Περιεχόμενα

Ἡ ἐκπαίδευσις στὶς Σοβιετικὲς Δημοκρατίας.....	6
Κίνδυνοι τοῦ πολιτισμοῦ μας, ὑπὸ Ι. Ζερβοῦ.....	10
Ὁρθογραφικὴ ἀπλοποίηση, ὑπὸ Δ. Α. Γληνοῦ.....	14
Ἐθνικοθηρσκευτικὲς παραδόσεις τῶν Βορείων λαῶν.....	19
Δεύτεροι μῦθοι τῆς ζωῆς «Ὁ πῶς ὥραις», ὑπὸ Ι. Ζερβοῦ..	23
Ὁ Αἰὼν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὑπὸ Οὐέλς.....	25
Δημόκριτος (ποίημα), ὑπὸ Ι. Ζερβοῦ.....	26
Ὁ ταξιδιώτης (διήγημα), ὑπὸ Ρ. Μπένσον.....	35
Οἱ Στοχασμοὶ τοῦ Δημοκρίτου στὴν ἠθικὴ.....	36
Ἡ Βενετία καὶ οἱ Σταυροφόροι, ὑπὸ Α. Λούθηρ.....	43
Νεοελληνικὴ ποίησις.....	44
Γνωμικά, ὑπὸ Ι. Ζ.....	45
Ἐνα κομμουνιστικὸ μυθιστόρημα τῶν Ἀλεξανδρινῶν χρόνων	
Ἐκδοτικὸς ὀργανισμὸς κύριος παράγων κοινωνικῆς μορφώ-	
σεως καὶ ἐκπαιδευτικῆς προόδου.....	51
Χαλκὸς καὶ μπρούντζος, ὑπὸ Φραγκ. Καρπέντερ.....	54
Φιλολογικὰ σημειώματα—Τὰ Ὀμηρικὰ ἐπη, ὑπὸ Ι. Ζερβοῦ..	57
Τὸ τραγούδι τοῦ Νέστου, ὑπὸ Δ. Κοντογιάννη.....	63
Ἡ Θυσία τοῦ Βιβλίου, ὑπὸ Δ. Γατοπούλου.....	66
Ἱστορία τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν	
Ἑλλάδι.....	67
Ἡ πτηνοτροφία στὶς διάφορες χώρες, ὑπὸ Φραγκ. Καρπέντερ	
Σπάνια βιβλία καὶ παλαιὰ χειρόγραφα.....	73
Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ ἱατροῦ Παπαδάκη.....	77
Ἀπ' ὅλα τοῦ Κόσμου.....	78
Ἀπολογισμὸς τοῦ βιβλίου διὰ τὸ ἔτος 1931.....	79
Ἀπὸ τῆ σύγχρονη Εὐρωπαϊκὴ λογοτεχνία.....	82
Κριτικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ βιβλίου.....	87
Βιβλιογραφία.....	92
Ἀλληλογραφία.....	94
	96

Εἰκόνες

Ὁ Σίγφριδ παλεύοντας τὸ Δράκοντα—Ὁ Ἅγιος Μάρκος τῆς Βενετίας—Μία Ναυμαχία—Οἱ Σταυροφόροι στὴν Παλαιστίνη—Ἡ κυρία μετὰ τὴν ἐρμύνα (τοῦ Γκρέκο)—Χύνουν τὸν μπρούντζο—Χύνουν τὸν μπρούντζο εἰς καλούπια—Ὁ ἱερότης μετὰ τὸ χέρι στὸ στήθος (τοῦ Γκρέκο)—Κότα Οὐάιν Τόττ—Πετεινὸς τοῦ εἵδους Κοχόν—Ἀσπρος πετεινὸς τοῦ εἵδους Λέγκχορν—Κόκκινος μαχητικὸς πετεινὸς τῆς Ἀγγλίας—Κινέζος ὀρνιθοπώλης.

Ὅροι συνδρομῆς τῆς Φωνῆς τοῦ Βιβλίου

Ἐτησίᾳ Δραχ. μεταλλικῇ	1.50=4ραχ.	22.50
Ἐξωτερικοῦ »	» 3.—=»	45.—

Ἐκαστος ἄριθμὸς Δραχ. 3

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΓΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧ. ΤΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ Κατ. Χατζη
ΗΜΕΡΟΜ. 29-9-78
ΑΡΙΘ. 23462

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΕΤΟΣ Β'.—ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'.

ΦΥΛ. II-12—ΙΑΝΟΥΑΡ. ΦΕΒΡ. 1932

Ἡ Ἑκπαίδευση στὶς Σοβιετικὲς Δημοκρατίες

Στὸ γενικὸ πρόγραμμα τὸ ρωσικοῦ κομμουνισμοῦ ἡ ἐκπαίδευση χαρακτηρίζεται ὄχι σὰ ζήτημα σχολικὸ καὶ ἀναφερόμενο στὴν παιδικὴν περίοδο τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ σὰ ζήτημα οὐσιαστικῶς καὶ κυρίως κοινωνικὸ, ποὺ ἀποβλέπει στὸ πῶς νὰ δοθοῦνε στὸν ἐργαζόμενο λαὸ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς μόρφωσης, ποὺ τοῦ χρειάζεται, καὶ ὅλες οἱ εἰδικὲς ἱκανότητες, γιὰ νὰ προκόψει στὴν ἐργασία του. Αὐτὰ περίπου λέει τὸ πρόγραμμα. Καὶ τὸ σχολεῖο λοιπὸν πρέπει νὰ συνδεθῇ στενότατα μὲ τὴν ζωὴ, νὰ ἀναμιχθῇ μ' αὐτήν, νὰ εἶναι ἓνα στοιχεῖο τῆς καὶ νὰ διαμορφώνει τρόπους σκέψης σύμφωνους μὲ τὶς νέες ἀνάγκες καὶ ἀξιώσεις τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας. Μ' αὐτὴν περίπου τὴν κατεύθυνση προσπάθησαν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ ρωσικοῦ κομμουνισμοῦ νὰ διοργανώσουν τὴν ἐκπαίδευση στὶς Σοβιετικὲς Δημοκρατίες.

Ὁ πυρετὸς τῆς ἀναδημιουργίας, ποὺ φανερώθηκε εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ Σοβιετισμοῦ σ' ὅλη τὴν Ρωσίαν, σὰν προϊόν παρόρμησης καὶ πιὸ πολὺ σὰν ἐξαναγκασμὸς τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς ἰδεολόγους τοῦ κομμουνισμοῦ ἐκδηλώνεται πολὺ ἔντονα στὰ ἐκπαιδευτικὰ. Καὶ ἴσως οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ μπολσεβικισμοῦ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἔγνοια τους γιὰ τὴν ἐντατικὴ αὐξηση τῆς γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς παραγωγῆς δεύτερη ἀμέσως ἔγνοια ἔχουν, κυρίως τὰ τελευταῖα τοῦτα χρόνια, τὸ πῶς νὰ ὀργανώσουν καὶ νὰ διαδώσουν μιὰν ἐκπαίδευση καὶ γενικώτερα μόρφωση μὲ βάσεις καὶ ἀπόψεις κομμουνιστικῆς. Γιατὶ μάλιστα θεωροῦν τοῦτο σὰν τὸ πιὸ θετικὸ μέσο τελειωτικῆς ἐπικράτησης. Ὁ ἴδιος ὁ Λένιν τὸ εἶχε πεῖ αὐτὸ στὴν ἀρχὴ ἀκόμα τῆς διχτατορίας του: «Τὸ ξαίρουμε πολὺ καλά. Ἐνὰ μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ δὲν ἔχει ἀκόμα ξεκάθαρὰ σοσιαλιστικὴ συνείδηση. Καὶ τοῦτο γιατί τοῦ λείπει ἡ μόρφωση. Θὰ γνοιαστοῦμε πρωτίστως νὰ μορφωθῇ, ἑλπίζομε σύντομα νὰ μορφω-

θεῖ καὶ τότε φυσικὰ καὶ ἀναπόδραστα ἡ σοσιαλιστικὴ συνείδηση παντοῦ θὰ ἐπικρατήσῃ».

Ἡδη ἀπὸ τὸ 1919 νομοθετήθηκε ἡ κοινωνικὴ ἐκπαίδευση ὅλων τῶν παιδιῶν καὶ μὲ ζήλο ἄρχισε ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὑποχρεωτικῆς φοίτησης εἰς τὰ σχολεῖα. Ἀλλὰ ἦρθε σὲ λίγο κατόπι ἡ οἰκονομικὴ κρίση καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ γίνουν μεγάλες οἰκονομίαι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων περιορίστηκε τότε πολὺ (ἀπὸ 22.000 λ.χ. στὴν Οὐκρανία ἀπέμειναν 14.000). Μόλις ὅμως ἐλαττώθηκαν οἱ οἰκονομικὲς δυσχέρειες, ξανάρχισε τὸ κέντρο νὰ ἐπιδιώκει τὴν πλατιά ἐφαρμογὴ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ του προγράμματος. Ὅλα τὰ παιδιά ἀνεξαιρέτως πρέπει νὰ πηγαίνουν στὸ πρωτοβάθμιο, λεγόμενο, σχολεῖο ἀπὸ ἡλικίας ὀκτῶ ἐτῶν καὶ νὰ φοιτήσουν γιὰ ἑπτὰ χρόνια. Εἰδικὴ ὁργάνωση, πού διαθέτει παιδικοὺς κήπους, ἀναπauτήρια κλπ. φροντίζει γιὰ τὴν προσχολικὴ παιδαγωγὴ τῶν μικρότερων ἡλικίας παιδιῶν.

Τῇ γενικῇ ἐφαρμογῇ τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαίδευσης εἰς ὅλες τὶς σοβιετικὲς δημοκρατίαι τὴν ὅρισε τελειωτικῶς ἕνα διάταγμα τῆς 30 Αὐγούστου 1930. Ἡ ἐπιτυχία τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τοῦ τελευταίου χρόνου εὐκόλυνε τὴν πραγματοποίηση. Κατὰ τὸ 1929—30 πλέον ἀπὸ 10.500.000 ἀγράμματοι ἔφηβοι ἐφοίτησαν στὰ δημοτικὰ σχολεῖα, 331.000 ἐπιδόθηκαν σὲ βιομηχανικὲς καὶ τεχνικὲς σπουδές, 228.000 ἐργάτες ἐφοίτησαν στὰ σχολεῖα Μέσης καὶ Ἑπαγγελματικῆς μόρφωσης καὶ 190.000 ἐξακολούθησαν ἀνώτερες σπουδές. Τὸ καθαυτό δὲ δημοτικὸ σχολεῖο, δηλαδὴ γιὰ τὰ παιδιά μέχρις ἡλικίας 15 ἐτῶν, εἶχε τὸ ἔτος αὐτὸ 11.600.000 μαθητές, μὲ αὔξησιν 2.000.000 σχετικῶς πρὸς τὸ προηγούμενον ἔτος. Ὑπολογίζεται ὅτι ἔτσι τὸ 81ο)ο τῶν παιδιῶν μαθαίνει τώρα γράμματα. Ἐξ ἄλλου βεβαιώνεται στατιστικῶς, ὅτι περιορίστηκε συνολικὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγράμμάτων στὴ Ρωσία· προπολεμικῶς τὰ 67ο)ο εἴταν ἀγράμματοι· τώρα ἀπέμειναν ἀγράμματοι μόνον 24ο)ο.

Κατὰ τὸ 1930—31 οἱ δαπάναι γιὰ τὴ λαϊκὴ μόρφωση διπλασιάστηκαν σχεδόν, γιὰτὶ ἀπὸ 615 ἑκατομμύρια ρούβλια ἀνέβηκαν σὲ ἕνα δισεκατομμύριο καὶ 10 ἑκατομμύρια ρούβλια. Εἰδικὲς πιστώσεις προβλέπονται γιὰ τὴν περίθαλψιν τῶν ἀπόρων παιδιῶν καὶ ἐφήβων (ντύσιμο, ποδεμό, σχολικὰ βιβλία, πρόγευμα σὲ συστίτια κλπ.). Μεγάλα ποσὰ ἐξ ἄλλου προορίζονται κάθε χρόνο γιὰ χτίσιμο σχολείων, κατάρτιση σχολικῶν καὶ λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν, προμήθεια ὀργάνων καὶ ἐργαλείων τεχνικῆς ἐκπαίδευσης, μέσων ψυχαγωγίας κλπ.

Ἔτσι στὸν προϋπολογισμό τοῦ 1931 ἐπὶ ὀλίκοῦ ποσοῦ 40 δισεκατομμυρίων ρουβλ. τὰ 6.1)2 δισεκατομμύρια εἶναι γιὰ τὴν ἐκπαίδευση καὶ γιὰ τὴ λαϊκὴ μόρφωση.

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ἀντικειμενικὰ ἐξεταζόμενο τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Πρόγραμμα τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν παρουσιάζει δύο ἀπόψεις: Ἡ μία εἶναι κατηχητικὴ, δηλαδὴ ἀποβλέπει στὸ πῶς νὰ διδάξῃ καὶ νὰ διαδόσῃ τὴ σοσιαλιστικὴ κομμουνιστικὴ ἰδεολογία, ὅπως τὴν ἔχουν διατυπώσῃ οἱ θεωρητικοὶ καὶ οἱ πρακτικοὶ ρῶσοι κομμουνιστές. Καὶ εὐνόητο εἶναι, πὼς κάποια ἀποκλειστικότης καὶ ὑπερβολὴ χαρακτηρίζουν, ὡς πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, τὴ διδασκαλία. Ἡ ἄλλη ἀποψη, πού γενικότερα ἐνδιαφέρει καὶ πού προκαλεῖ καὶ πρέπει περισσότερο ὀλοένα νὰ προκαλεῖ τὴν προσοχὴ καὶ τὴ μελέτη τῶν ἄλλων κρατικῶν ὀργανισμῶν, εἶναι μιὰ ἀδιάκοπη προσπάθεια συνδυασμοῦ τῆς θεωρίας μὲ τὴν πράξιν, τῆς ἐκπαίδευσης μὲ τὴν τεχνικὴ μόρφωση. Καὶ μπορεῖ βέβαια πολλὰς θεωρητικὰς ἀντιλήψεις, ἀκόμη καὶ οἱ βασικὲς ἀφετηρίαι τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν νὰ εἶναι ἀμφισβητήσιμες, ἀλλὰ τὸ σύστημα, ἡ παιδαγωγικὴ προσαρμογὴ του καὶ ἡ κοινωνικὴ σκοπιμότης του ἀποτελοῦν πράγματι μιὰ πολὺ σημαντικὴ πρόοδος. Καὶ ἐπίσης πρόοδος μεγάλη ἀποτελεῖ τὸ ὅτι ἡ ἐκπαίδευση εἶναι ἔτσι ὀργανωμένη, ὥστε νὰ μὴ ἀποβλέπει μόνον στὰ μικρὰ παιδιά, ἀλλὰ καὶ στοὺς ἐφήβους, ἀκόμη δὲ ὡς ἕνα σημεῖο καὶ εἰς τοὺς μεγαλύτερους τὴν ἡλικία καὶ ὅτι εἶναι ἔτσι καταρτισμένη, ὥστε τὰ παιδιά βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο νὰ ἔχουν ἀξιόλογη τεχνικὴ προπαιδευση· ἐνῶ ἐξ ἄλλου καὶ οἱ τῶρινοὶ ἐργάται βοηθοῦνται θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ στὴν πνευματικὴ καὶ στὴν τεχνικὴ τους ἀνάπτυξιν.

ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τὰ σχολικὰ προγράμματα, ἂν καὶ βασισμένα ὅλα στὸ ἴδιον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, προσαρμόζονται ὅμως στὴν πνευματικὴ καὶ γενικότερα στὴν γενικὴ κατάστασιν τῆς κάθε σοβιετικῆς δημοκρατίας, δηλαδὴ, ὅπως θὰ λέγαμε εἰδικῶς σὲ μᾶς, τῆς κάθε ἐκπαιδευτικῆς περιφέρειας. Γιὰτὶ βέβαια ὑπάρχουν μεγάλες διαφορὲς φυλετικῆς καὶ κοινωνικῆς σύνθεσης στὴν ἀπέραντη χώρα πού ὀνομάζεται Ρωσία. Στὰ κέντρα, ἐκεῖ πού εἶναι μεγάλες πόλεις, καὶ στὶς δυτικὰς χώρας πού γειτονεύουν καὶ εἶχαν ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὴ Δυτικὴ Εὐρώπην, καὶ στὰ νότια παράλια οἱ κάτοικοι βρέθηκαν πρὶν προχρεμένοι στὸν πολιτισμό. Στὰ πολὺ ἀπόκεντρα καὶ στὴ Σιβηρίαν οἱ ἄνθρωποι ἀπέμειναν πολὺ πίσω. Ἐξ ἄλλου ὑπάρχει ἐπίσης καὶ διαφορὰ φυλῶν μεγάλη. Ἔτσι γι' αὐτὸ τὰ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα

διαφέρουν ἄρκετὰ ἀπὸ δημοκρατία σὲ δημοκρατία, ἂν καὶ οἱ σκοποὶ τῆς μόρφωσης εἶναι παντοῦ οἱ αὐτοί.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πιὸ συμπληρωμένα ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα ἔχει ἡ Οὐκρανία. Βάσις του εἶναι ἡ πολυτεχνικὴ μόρφωση στὸ σχολεῖο. Κάθε δημοτικὸ σχολεῖο πρέπει νάχει στὴ διάθεσή του ἓνα βιομηχανικὸ παράρτημα (ἐργοστάσιο, μηχανουργεῖο, γεωργικὴ ἐπιχείρηση, ἀγροτικὸ συνεταιρισμὸ κλπ.) ὥστε οἱ μαθηταὶ ἀπ' ἀρχῆς νὰ μποροῦν νὰ μορφωθοῦν τεχνικῶς λαβαίνοντας μέρος ἐνεργῶ σὲ μιὰ παραγωγικὴ ἐργασία. Παράλληλα μὲ τὴν ἀπασχόληση τους αὐτὴ καὶ συχνὰ πάνω σ' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν ἀπασχόληση γίνεται ἡ θεωρητικὴ μόρφωσή τους. Μόνο ἡ μάθηση τῆς γλώσσας καὶ ἡ ἐξάσκηση στὴ χρῆση τῆς γλώσσας γίνεται ξέχωρα ἀπὸ τὴν τέττα τεχνικὴν ἐκπαίδευση. Συνδεμένο δὲ μὲ τὸ γλωσσικὸ μάθημα εἶναι καὶ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, ποὺ διδάσκεται σύμφωνα μὲ τὶς βασικὲς ἀντιλήψεις τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ποὺ σ' αὐτὸ τὰ συμβάντα καὶ τὰ πρόσωπα τῆς ἱστορίας χαρακτηρίζονται σύμφωνα μὲ τὶς κομμουνιστικὲς ἀπόψεις καὶ βέβαια μὲ φανερὴ πρόθεση κατηχητικὴ. Θρησκευτικὸ μάθημα δὲν ὑπάρχει ἀλλ' ἀντιθέτως ὑπάρχει ἐντονη ἀντιθρησκευτικὴ διδασκαλία. Καὶ πράγματι ἓνα ἀνησυχητικὸ πρόβλημα προβάλλει γιὰ ὅποιον μελετᾷ ἀντικειμενικῶς τὰ Ἐπίσημα Πρόγράμματα τῆς Ἐκπαίδευσως εἰς τὴν Οὐκ. Σοβ. Δημ., ἥτοι, πῶς ἀπὸ τὸ σύνολο τῆς προγραμματικῆς διδασκαλίας μπορεῖ νὰ προκύψει ἓνα σταθερὸ καὶ ξεκάθαρο ἠθικὸ (κοινωνικῆς ἔστω ὠφελιμότητος) ἢ καὶ ἀπλῶς σκοπιμότητος) περιεχόμενο, προσαρμοζόμενο στὴν κοινὴ νοημοσύνη.

Ἐξ ἄλλου στὴ δημοκρατία τῆς Οὐκρανίας λειτουργεῖ ἤδη μιὰ ὁργάνωση ψυχολογίας, παιδαγωγίας καὶ παιδολογίας ἐπιστημονικὰ καταρτισμένη. Καὶ εἰς αὐτὴν ὅχι μόνον μορφώνονται οἱ δάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ ἀναφέρονται προκειμένου νὰ ζητήσουν ὅποιαδήποτε τροποποίηση, μεταρρύθμιση ἢ ἀλλαγὴ.

Ἐξ ἄλλου εἰδικὰ σχολεῖα γιὰ τοὺς ἐφηβους ἐργάτες ὑπάρχουνε στὶς μεγάλες καὶ στὶς μικρὲς πόλεις καὶ κατὰ προτίμηση κοντὰ στὰ βιομηχανικὰ κέντρα.

ΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ

Ἡ ἐπιστήμη, ὅπως παρατηρεῖ σωστὰ ὁ ἄγγλος καθηγητὴς Χόξλεϋ, ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερο μέρος τοῦ ρωσικοῦ σχεδίου. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Μάρξ, ποὺ εἶναι τὸ εὐαγγέλιον τῶν Σοβιέτ, βασιζέται κυρίως πάνω στὴ Φυσικὴ ἱστορία. Καὶ ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ εἶπε, ἡ φιλοσοφία ὡς τώρα ἐπιδίωξε ἀπλῶς νὰ ἐρμη-

νεύσει τὸν κόσμον, ἡ σοσιαλιστικὴ ὁμως φιλοσοφία ἐπιδιώκει νὰ τὸν μεταβάλει. Κατὰ τὴ θεωρίαν του δέ, ἀναφορικῶς μὲ τὴ σημασίαν τῆς ἐπιστήμης εἰς τὶς κρατικὲς λειτουργίες, δὲν ἐπιτρέπεται ριζικὴ διάκριση μεταξὺ θεωρητικῆς καὶ ἐφαρμοσμένης ἐπιστήμης· μάθηση, γνώση καὶ πραχτικὴ ἐφαρμογὴ πρέπει στενὰ νὰ συνδέονται. Ὁ σύνδεσμος λοιπὸν αὐτὸς θεωρίας καὶ πράξης ἐπιδιώκεται μὲ πολὺ ζήλο στὶς Σοβιετικὲς Δημοκρατίες. Τὰ κεντρικὰ Ρωσικὰ ἐπιστημονικὰ Ἰνστιτούτα ἀσχολοῦνται μὲ τὴν καθαρὰ θεωρητικὴ ἐπιστήμην, ἔχουν ὁμως ὅλα ἐπιπροσθέτως τμήματα ἐφαρμοσμένης ἐπιστήμης, ὅπως λ. χ. τὸ Ἰνστιτούτο Θεωρητικῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν στὴν Πιτρούπολιν ἔχει παράρτημα τοῦ τὸ πελώριον ἐργαστήριον ΓΙΟΦΕ. Ἀκόμα δὲ καὶ εἰς τοὺς κλάδους τῆς ἐντελῶς ἀφηρημένης ἐπιστήμης ἐπιδιώκεται ἡ πρακτικὴ δοκιμὴ καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ἰδεῶν. Καὶ τὸ γενικὸ πνεῦμα ποὺ διέπει τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ ποὺ σύμφωνα μ' αὐτὸ μορφώνονται ὅλοι ὅσοι ἐπιδίδονται τῶρα στὴ Ρωσίαν σὲ ἐπιστημονικὲς σπουδὲς εἶναι ὅχι τὸ πῶς νὰ ἐξαχθοῦν ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν διερεύνησιν γενικὰ θεωρητικὰ πορίσματα μόνον, ἀλλὰ τὸ πῶς κυρίως τὰ ἐπιστημονικὰ πορίσματα μπορεῖ νὰ ἔχουν ἄμεση πραχτικὴ ἐφαρμογὴ. Γι' αὐτὸ ὑπάρχουν στὰ ρωσικὰ πανεπιστήμια σήμερα πολλὲς εἰδικὲς ἔδρες γιὰ ἐπιστημονικὲς ἀναζητήσεις, λειτουργοῦν δὲ ἐπίσης πολλὲς ἀνώτερες τεχνικὲς σχολές.

ΓΕΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΜΟΡΦΩΣΗ

Γιὰ τὴ μόρφωση τῶν λαϊκῶν μαζῶν γενικῶς ἀναγράφονται στὰ προγράμματα Διαλέξεις, Ομιλίαι συζητητικὲς, Ραδιοακρόσεις, Κινηματογράφος, Καλλιτεχνικὲς ἐπιδείξεις, Βιβλιοθήκες, Μουσεῖα, Θέατρα, Ἐκδρομὲς καὶ Διανομὴ ἐντύπων. Σὲ ὅλο ὁμως αὐτὸ τὸν κύκλον τῆς λαϊκῆς ψυχαγωγίας ἐξυπνοεῖται ἡ διαπαιδαγώγησις καὶ ὁ προσανατολισμὸς τῶν ὁμάδων στὴν κομμουνιστικὴ πίστιν. Ἀξιοσημείωτο δὲ εἶναι ὅτι καὶ ἡ τέττα ψυχαγωγία τοῦ λαοῦ καὶ ἡ κομμουνιστικὴ κατῆχησις συνδυάζονται συστηματικὰ μὲ μιὰ μεθοδική, ἀπλή κι εὐκολονόητη διδασκαλία, ποὺ δίνει ἀναλόγως στὸν ἐργάτη ἢ στὸ γεωργὸ γνώσεις φυσικῆς, χημείας, βιομηχανολογίας ἢ γεωπονίας μὲ κατεύθυνσιν τὴν πραχτικὴν μόρφωσιν τους. Καὶ στὴν κατόπιν ἀπὸ τὰς ἀναστάτους ἀναμφισβήτητη καλυτέρευσις τῆς γεωργικῆς καὶ τῆς βιομηχανικῆς ἀπόδοσης ἐσυντέλεσε ὅχι λίγο ἡ συστηματικὴ αὐτὴ λαϊκὴ μόρφωσις.

I. ΖΕΡΒΟΙ

β'. Κίνδυνοι τοῦ πολιτισμοῦ μας

Ἡ ἀνεργία δὲν πρωτοφάνηκε στὰ τελευταῖα χρόνια. Σοβαρά κρούσματα ἀνεργίας ἔχουμε ἀπὸ δῶ καὶ πενήντα-ἑξήντα χρόνια εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης. Καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς συνέπειες ποὺ εἶχαν ἐκεῖνα τὰ κρούσματα εἶταν ἡ οἰκονομικὴ πίεση τοῦ βιομηχανικοῦ ἐργατικοῦ κόσμου. Σὰν ἐπ'ακόλουθα δὲ τῆς πίεσης πρόβαλαν οἱ συστηματικὲς ἀπεργίαι, ἡ ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὁ συνδικαλισμὸς τῆς. Οἱ ἀπεργίαι ἔκτοτε κι ὡς ἓνα σημεῖο ἔφερναν καλυτέρευση στὶς βιωτικὲς συνθήκες τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ συνάμα προκαλοῦσαν παροδικὰ ἐλλείμματα στὴν παραγωγή, ποὺ ἡ ἀναπλήρωση τοὺς μετρίαζε προσωρινὰ τὴν ἀνεργία.

Κι ἔτσι ὅμως πάλι, ὅσο προόδευαν τὰ μηχανικὰ μέσα παραγωγῆς κι ὅσο ἀξαινονταν ἡ συγκοινωνία πολλὰ γεωργικά, κτηνοτροφικά καὶ βιοτεχνικά προϊόντα ἐρχόνταν ἀπὸ μισοπολιτισμένους χώρες, ὅπου οἱ μεγάλες ἑκτασες καὶ τὰ ξευτελισμένα μεροκάματα δίνανε πολὺ φτηνὰ τὰ προϊόντα τους, τόσο καὶ ἡ ἀνεργία σὲ κάποιους κλάδους μεγάλωνε στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη. Γιατὶ καὶ στὶς μεγάλες πολιτισμένους χώρες τῆς, ἰδίως στὶς πολυάνθρωπες πολιτείες, πολλαπλασιάζονταν οἱ ἀχτήμονες (προλετάριοι) ποὺ ἀναγκαστικὰ ἔπρεπε νὰ ζήσουν ξενοδουλεύοντας κι ἀπὸ μόνο τὸ ἡμερομίσθιο τους καὶ ποὺ μὲ τὸ φτωχὸν αὐτὸ πόρο ζωῆς εἶχαν πολὺ περιορισμένη ἀγοραστικὴ δύναμη, δὲ μπορούσαν δηλαδὴ νὰ συντείνουν ὅσο ἔπρεπε στὴν κατανάλωση, γιὰ νὰ χρειάζεται ἔτσι παραγωγή καὶ συνεπῶς νὰ ἐπακολουθεῖ ζήτηση ἐργασίας.

Οἱ αἰτίες ποὺ ἔφεραν τὴν πληθώρα τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν, παρατηρούμενη στὸ τελευταῖο ἰδίως τέταρτο τοῦ περασμένου αἰῶνα κι ὡς τὰ σήμερα, εἶναι βέβαια πολλὲς καὶ πολὺπλοκες. Μερικὲς ὅμως ἀπὸ τὶς φανερότερες καὶ κυριότερες εἶναι οἱ ἀκόλουθες :

1ο. Ὁ μαρασμὸς καὶ σχεδὸν ὀλεθρὸς τῆς μικροβιομηχανίας καὶ χειροτεχνίας, προερχόμενος ἀπὸ τὴν ὀργάνωση τῆς μεγάλης, συστηματικῆς κι ὁλοένα τελειοποιούμενης βιομηχανίας.

2ο. Ἡ βαθμιαία ἐξαφάνιση τῆς μικρῆς ἰδιοκτησίας στὶς μεγάλες πόλεις, ἡ μοιραία δηλαδὴ ἀπορρόφηση τῆς ἀπὸ τὴν μεγάλη ἰδιοκτησία. Ἡ ἀπορρόφηση αὕτη προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὴν αὐξησὶν τῆς ἀξίας καὶ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀστικῶν χτημάτων (σπιτιῶν, μαγαζιῶν, γηπέδων κ.λ.) στὶς πολυάνθρωπες πόλεις. «Ἐνὰ μεγάλο πεντάπατο σπίτι—εἶπε πρὸ σαράντα χρόνων ὁ Β. Τζιούστι—θάχει καταβροχθίσει πενήντα τουλάχιστο σπιτόπουλα· καὶ μιὰ μεγάλη φάμπρικα θάχει καταπιεῖ ἑκατὸ ἴσως ἀργαστήρια».

3ο. Ἡ ἀφαίμαξη κι ἐξάντληση τῆς μικρῆς καὶ τῆς μέτριας περιουσίας ἀπὸ τὴν ὁλοένα πρὸ βαριά φορολογία κατὰ συνέπεια τῆς μεγάλης αὐξησῆς, ποὺ ἐγίνε κι ὁλοένα γίνεται στὰ κρατικὰ ἔξοδα. «Ὅσο καὶ νὰ ἐπιβάλλονται ἀκριβοδίκαια οἱ φόροι, πράμα πολὺ ἀμφίβολο, ποτὲ ὅμως δὲν εἶναι ἐξ ἴσου αἰσθητοὶ στοὺς μεγάλους καὶ στοὺς μικροὺς. Ἡ ὁσοδήποτε περιορισμένη φορολογία, ποὺ συνήθως ἐπιβάλλεται ἔμμεσα στὰ εἶδη τροφῆς, εἶναι ἐξαντλητικὴ γιὰ τὶς φτωχὲς τάξεις. Κι ἐξ ἄλλου, λίγο βαρύτερη ἄμεση φορολογία τῆς μικρῆς ἰδιοκτησίας καθὼς καὶ τῆς μικρῆς βιοτεχνίας φέρνει τὴν καχεξία τους, βαθμηδὸν δὲ τὸν ἀφανισμό τους. Ἐνῶ ὅσο βαρὶὰ κι ἂν εἶναι ἡ φορολογία τοῦ μεγάλου πλούτου, δὲν μπορεῖ, ὡς τὰ σήμερα τουλάχιστο, νὰ τὸν ἐπηρεάσει, δὲν ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀνακόψει τὴν αὐξησὶν του».

4ο. Ἡ συγκέντρωση τοῦ πλούτου ἰδίως τοῦ βιομηχανικοῦ, τοῦ ἀστικοῦ, τοῦ κινητοῦ καὶ τοῦ ρευστοῦ (χρηματικοῦ) σὲ λίγα πρόσωπα. Τὴ συγκέντρωση δὲ αὕτη τοῦ πλούτου σὲ λίγους τὴν ἔφερε ὅχι μόνον ἡ βιομηχανικὴ ὀργάνωση, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ἡ συστηματοποιημένη τοῦ πλούτου ἐκπροσώπηση ἀπὸ ὁμολογίες, μετοχὲς καὶ χαρτονομίσματα κρατικά, τραπεζικά κλπ. ἥτοι ἀπὸ τίτλους εὐκολομεταβίβαστους, εὐκολοαπόχτητους κι εὐκόλα συσσωρευόμενους σὲ λίγα χέρια.

5ο. Ἡ τεράστια αὐξησὶς τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ στὶς πολιτισμένους ἰδίως χώρες. Στατιστικῶς ἔχει βεβαιωθεῖ ὅτι οἱ κάτοικοι σὲ 90 μεγάλες πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἐντὸς ἐξήντα χρόνων πενταπλασιάστηκαν καὶ σὲ 200 ἄλλες τριπλασιάστηκαν. Ἀπὸ τὸ συμπτυνωμένο πληθυσμὸ αὐτόν, ἂν ἀφαιρεθοῦν οἱ ἐλάχιστοι πλούσιοι καὶ ὅσοι ἐξασκοῦνε μὲ ὕλικὴ ἐπιτυχία τὰ λεγόμενα ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα (ἐπιστήμες, καλλιτεχνία, ἐμπόριο κ.λ.) καὶ κοντὰ σ' αὐτοὺς οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, ὁ κλῆρος κι οἱ στρατιωτικοί, μᾶς ἀπομένουν τὰ 60 ἕως 70οο, δηλαδὴ πάνω κάτω τὰ δύο τρίτα τοῦ συνόλου, ἐργατικοὶ ἀχτήμονες, ἥτοι ἀναγκασμένοι νὰ ἐπιδιώκουν καὶ νὰ κατορθώνουν τὴν ἡμερήσια ζωάρκεια τους μὲ

τὴν καθημερινὴν μίσθωση τῆς ἐργασίας τους, πληρωνόμενη σὰ μεροκάματο ἢ σὰ βδομαδιάτικο ἢ σὰ μηνιάτικο. Καὶ ἂν λίγοι ἀπὸ τοὺς μισθωτοὺς αὐτοὺς ἔχουν κάποια μικρὴ περιουσία εἶναι τὴ τόσο ἀσήμαντη, ὥστε δὲ μεταβάλλει καὶ δὲν καλυτερεύει τὴν κατάστασή τους.

6ο. Ἡ μεγάλη, κατὰ τὸν τελευταῖο ἰδίως μισὸν αἰῶνα, ἀλλαγὴ στοὺς ὅρους, στὶς συνθήκες καὶ στὶς συνήθειες τῆς ζωῆς. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτῃ πολλαπλασίασε τὶς δαπάνες τῆς συντήρησης. Ἡ ὀλοένα πιο μεγάλη παραγωγὴ τῆς βιομηχανίας σὲ ἀντικείμενα οἰκιακῆς καὶ ἀτομικῆς χρήσης καὶ σὲ εἶδη ἀνεσσης ἢ πολυτέλειας· ἡ μεγάλη ἀνάπτυξη τῶν μέσων συγκοινωνίας· ὁ ἄφθονος κι εὐκολος φωτισμός· ἡ αὔξηση κι ἐπινόηση μέσων καὶ κέντρων ψυχαγωγίας, ἰδίως θεαματικῶν· ἡ ἐξω-οικιακὴ ζωὴ· οἱ προερχόμενες ἀπὸ τὴν κάποια πνευματικὴ κι αἰσθητικὴ καλλιέργεια ἀνάγκες, κ.ἄ. ἔκαμαν τὸν ἀστικό ἰδίως ἄνθρωπο ἀπαιτητικότερο καὶ δαπανηρότερο. ἐξασθενίζοντας ἔτσι ἢ κι ὁλότελα ἐξαφανίζοντας τὴν παλαιότερη ἀποταμιευτικὴ ἱκανότητα. «Οἱ λαϊκές μάζες—λέει σχετικῶς σὲ οἰκονομικὴ μελέτη τοῦ ὁ Ἀρθ. Βοτέρ—δὲν ἔχουν οὔτε καὶ μπορεῖ πιά νὰ ἔχουν ἀποταμιευτικὴ πρόνοια ἐναντίον θεομηνίας, ἀρώστιας γηραιῶν, ἀνεργίας ἢ ἄλλης δυστυχίας, ὅσο κι ἂν φαίνεται ν' ἀξοφᾶν οἱ κάποιες χῶρες οἱ καταθέσεις στὰ Ταμειυτήρια. Οἱ ἀριθμοὶ παρουσιάζονται χρόνον μὲ τὸ χρόνο μεγαλύτεροι, ἀλλ' οὔτε μόνιμη ἀποταμίευση (εραργνε) ἀντιπροσωπεύουν, οὔτε καὶ ἀρκετὰ στὸ σύνολο τοὺς ἀνταποκρίνονται πρὸς τοὺς λαϊκοὺς πληθυσμούς καὶ πρὸς τὶς σημερινὲς βιωτικὲς ἀνάγκες τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν». Ἔτσι κι ἀπὸ τὴν αὔξηση τῆς δαπάνης γιὰ συντήρηση μεγάλωσε καὶ μεγαλώνει ὀλοένα τὸ ποσοστὸ τῶν ἀχτημόνων, ἐκείνων δηλαδὴ ποὺ προσφέρονται νὰ μισθώνουν τὴν προσωπικὴ τους ἐργασία.

7ο. Ἡ ἐπίδοση μεγάλου ἀριθμοῦ γυναικῶν σὲ μισθωτὰ ἐπαγγέλματα. Ἀφ' ὅταν ἡ κοινωνικὴ ἀνατροφή ἔδωκε τὴν ἐλεύθερη κυκλοφορίαν στὴ γυναῖκα, κι ἐξ ἄλλου ἀφ' ὅταν ἡ φτηνὴ καὶ περίσσια βιομηχανικὴ παραγωγὴ ἔκαμε ἀσύμφορη καὶ σχεδὸν ἀχρείαστη τὴ σπιτήσια γυναικεία χειροτεχνία, ἐπιδόθηκαν οἱ γυναῖκες σὲ πολλὰ ἐπαγγέλματα, ἐξογκώνοντας ἔτσι τὸν ἀριθμὸ τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν.

Πολλὲς ἄλλες ἀκόμα αἰτίες προερχόμενες εἴτε ἀπὸ τὴν τελειότερη καὶ ὅλο ἓνα πολυπλοκότερη ὀργάνωση τῆς βιομηχανίας, εἴτε ἀπὸ τὸ οἰκονομικὸ μας σύστημα, ὅπως στὰ τελευταῖα χρόνια διαμορφώθηκε, εἴτε ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνικῆς σύνθεσης ἔχουν ἐπιφέρει τὸν πληθωρισμὸ τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ στὴ Βόρειο Ἀμερικὴ. Ἀλ-

λὰ οἱ προαναφερμένες ἀρκοῦνε ἴσως νὰ δόσουν τὴν χρειαζόμενη προοπτικὴ, γιὰ νὰ φανεῖ κάπως γενικότερα καὶ ἀντικειμενικότερα τὸ ὅτι, ἀπ' αὐτὴ τοῦ ἐργατικοῦ πληθωρισμοῦ τὴν ἀποψη, ἡ τορινὴ κρίση ἀνεργίας ἔχει βαθύτερα καὶ ὄχι περιστατικὰ κι εὐκολοξερίζωτα αἷτια.

Ὁ μεγάλος πόλεμος εἶχε ἀνακόψει προσωρινὰ τὴν ἐκδήλωση τῆς ἀνεργίας. Τόσα ἑκατομμύρια ἐργάτες καὶ γεωργοὶ ἀπασχολήθηκαν εἰς τὸν πόλεμον τότε καὶ στὴν παραγωγὴ πολεμικῶν εἰδῶν, τόσα ἑκατ. ἀπ' αὐτοὺς σκοτώθηκαν ἢ γίνηκαν ὁλότελ' ἀνίκανοι γιὰ παραγωγικὴ ἐργασία καὶ τόσο χαμὸ κι ὀλεθρο στὴ βιομηχανία, στὴ γεωργία, στὴ ναυτιλία καὶ σ' ὅλο τὸν ἄλλο ἀνθρώπινο πλοῦτο ἔφερε ὁ πόλεμος, ὥστε στὰ πρῶτα τέσσερα μεταπολεμικὰ χρόνια χρειάζονταν διπλάσια ἐργατικὰ χέρια παρὰ ὅσα προσφέρονταν. Ἰδίως στὴ βιομηχανία καὶ στὶς χειροτεχνικὲς δουλειὲς ἡ ἔλλειψη ἐργατῶν εἶταν πολὺ αἰσθητή. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐντονη προσπάθεια νὰ ἐπουλωθοῦν οἱ πληγὲς τοῦ πολέμου καὶ νὰ ξαναπαραχτεῖ τὸ γληγορότερον ὅσος πλοῦτος εἶχε καταστραφεῖ, ἔσπρωχνε καὶ τὰ Κράτη καὶ τὶς μεγάλες ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις στὸ νὰ ὀργανώνουν μιὰ ἐντατικὴ ἐργασία γεωργικὴ, βιομηχανικὴ, οἰκοδομικὴ, δημόσιων ἐργῶν κ.λ. Κι ὅπως ὁ κόσμος ζοῦσε ἀπὸ τ' ἀποφάγια τῆς πολεμικῆς σπατάλης—φαινόμενο τοῦτο ἐπαναλαμβανόμενο στὴν ἐπαύριο κάθε μεγάλου πολέμου—μιὰ οἰκονομικὴ, ἰδίως χρηματικὴ εὐχέρεια, προερχόμενη ἀπὸ τὸ πληθωρικὸ χαρτονόμισμα καὶ τὶς εὐκόλες νομισματικὲς δοσοληψίες, βοηθοῦσε τὴν τέττα ἐντονη προσπάθεια. Βαθμηδὸν ὅμως τ' ἀποφάγια τοῦ πολέμου ἐξαντλήθηκαν ἢ κυριολεκτικότερα σάπισαν—γιατὶ πράγματι σὲ ὅλες τὶς χῶρες διαδοχικὰ τὸ χαρτονόμισμα ξέπεσε ἢ κι ὁλότελα ξευτελίστηκε—οἱ διάφορες ἀξίες (κρατικὰ δάνεια, μετοχές ἐταιριῶν κ.λ.) ὑποτιμήθηκαν ἢ καὶ μηδενίστηκαν. Ἀκόμα καὶ στὶς Ἐνωμένες Πολιτεῖς, ὅπου τὸ ἐπίσημον χαρτονόμισμα κρατήθηκε σχεδὸν στὴν προτερὴν ἀξία του, γιατί ἐκεῖ εἰδικοί δημοσιονομικοὶ ὅροι καὶ εἰδικοί οἰκονομικοὶ παράγοντες τὸ συγκράτησαν, τὸ σάπισμα φάνηκε κι ἀπλώθηκε μεγαλύτερον στὶς τραπεζικὲς καὶ τὶς βιομηχανικὲς ἀξίες. Ἔτσι παντοῦ καὶ ἀπὸ ἄλλου εἰδους ἀκόμη αἰτίες ξέσπασε ἡ κρίσις τῆς ἀνεργίας. —Τὶς κυριότερες ἀπὸ τὶς αἰτίες αὐτὲς θὰ ἀναφέρουμε συνοπτικὰ στὸ ἐπόμενο ἀρθρο.

Ὁρθογραφικὴ ἀπλοποίηση

Σημείωμα τέταρτο

Δ. Α. ΓΛΗΝΟΥ

Στὸ τρίτο σημείωμα μας ἐξετάσαμε τὴν ὀρθογραφία τοῦ Ψυχάρη. Καὶ βρήκαμε πῶς τὸ ὀρθογραφικὸ χάος, ποὺ τόσο τὸ σιχαίνεται καὶ τὸ θεωρεῖ, μὲ τὸ δίκιο του, ὀλέθριο, ὑπάρχει καὶ μέσα στὴ δική του ὀρθογραφία. Φυσικὰ μιλάμε γιὰ ὀρθογραφικὸ χάος στὸν Ψυχάρη, μόνο καὶ μόνο γιατί δὲν ἐφαρμόζει παντοῦ τὶς ἴδιες ἀρχές. Ἄλλοι εἶναι νεοτεριστὴς μὲ πολὺ θάρρος καὶ ἄλλοι ὑπερβολικὰ συντηρητικὸς. Καὶ ἔτσι μεγαλώνει τὴ δυσκολία καὶ τὴ σύγχυση στὴν ὀρθογραφία μας, ἀντὶς νὰ τήνε λιγοστεύει. Ἄν ὅμως, μιά καὶ μᾶς ἔφερε ἡ ζήτηση μας στὸ θέμα τοῦτο, θελήσουμε νὰ κοιτάξουμε τὸ πρόβλημα τοῦ ὀρθογραφικοῦ χάους κάπως γενικότερα, θὰ ἰδοῦμε πολὺ χειρότερα πράγματα.

Ἄς τὸ ἐπιχειρήσουμε λοιπόν. Ἀξίζει τὸν κόπο.

Καὶ ἐπειδὴς, καθὼς τὸ εἶπαμε καὶ ἀποξαρχῆς, μᾶς ἐνδιαφέρει προπάντων ἡ παιδαγωγικὴ ἀποψη, θὰ παρακολουθήσουμε ἓνα παιδί, ποὺ μαθαίνει τὴν ὀρθογραφία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας ἀπὸ τὰ κείμενα.

Στὸ δημοτικὸ λοιπὸν σχολεῖο διαβάζει τὸ παιδί τὸ ἀναγνωστικὸ τοῦ βιβλίου (Δ. Ἀνδρεάδη, Ἀναγνωστικὸ Δ'. Δημοτικὸ) καὶ βρίσκει μιά τέτταρα περίπου ὀρθογραφία: ν' ἀνατείλη, ὅταν σβύνη, ποὺ ψέλνει, νὰ στρέφονται, νὰ κάμωμε, νὰ πῆ, νὰ ἔχη πεῖ, εἶχε πεῖ, εἶχε μπῆ, εἶχαν μαζευτῆ, ἤμαστε (παρατ.), ἡ ἀργυρὴ σελήνη, στὴ γῆ, ἡ γλῶσσα, κρίμα, βασιλιάς, γεμάτο, γύρος, χρυσή, νοτιάς, χειμῶνας, πᾶμα, λουλούδι, φουσώντας, κι αὐτά, κι ἐδῶ, κι εἶπε, κι ὕστερα, κιόλας, κι ὁ βασιλιάς, εἶχαν, ἦταν, βράδυ, χόντρηναν, οἱ γιοί, παλικάρια, κοιτάζω, ξέρω, μακριά, χινοπωριάτικα, τέσσερεις, ἀντίκρισε, καλῶς τὸν κύρ Πάνο, τέτοιο, ἔσβυσε, γύρω γύρω, καθίσαμε, καταμεσίς, ἐνῶ, παππούς, ἐμνισκε, ἀφωσιωμένος, ἐνιωθαν, τὶς γυναῖκες, οἱ ἐλιές, ξενιτεύομαι, εἶχε χοντρύνει, μιά βαθιά ρουφηξιά, ἀντρίκεια φωνή, λιῶμα, ἔξι, δεκάξι, πεντέξι, καλύτερα, μεγαλύτερος, στερεώτερος, ἐνδοξότερος, ὁμορφότερος, δυνατώτερος, ἰσχυρότερος, φιλοτιμότατος, τιμιώτατος.—ν' ἀνατείλη, τάσπασε, νάχετε, νὰ ἔχη, θάφαγε, θὰ φάγαμε, νάβρω, νὰ βροῦμε, τόπιασε, τὸ πιάσαμε, τ' ἀπλωσε, νὰ τόχη, τάλλο, τόνα, σ' ἓνα,

θάχωμε, τούκοβαν, πούφαγε, ὡς τότε, ὡσπου, ὡς τὸν Πειραιᾶ, ὡστόσο κλπ. κλπ.

Ἡ ὀρθογραφία αὐτὴ βρίσκεται ὁμοιόμορφη σχεδὸν σὲ ὅλα τὰ ἀναγνωστικὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ τὸ παιδί, ἂς ποῦμε, τὰ κατάφερε νὰ τὴ συνηθίσει.

Περνάει τώρα στὸ γυμνάσιο καὶ πιάνει στὰ χέρια τοῦ ἓνα ἄλλο ἀναγνωστικὸ. (Ζ. Παπαντωνίου, Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα διὰ τὴν Α'. Γυμνασίου). Σ' αὐτό, ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὰ ὅμοια του, ποὺ εἶναι ἀπαρτισμένα ἀπὸ κομμάτια λογοτεχνικά, κάθε κομμάτι ἔχει καὶ τὴν ὀρθογραφία του, πολλές φορές τὸ ἴδιο κομμάτι ἔχει πολλὰ ὀρθογραφίες. Ἐκεῖ μέσα βλέπει τὸ παιδί: ἴσκιος, ποτήρι, πηροῦνια, πρὶν πέση, κυττάξανε, τὸ ραγιά, παληούς, ἡ μαγκοῦρα, τραχιά καὶ ἀνδρίκεια, ὁ φονιάς, νάνε (νὰ εἶναι), κ' εἶπε, γρηά, νὰ ἔχη, ἔγυρε, κ' ἐγώ, νὰ ξαπλωθῇ, νὰ παρασταθῇ, κι' ἐπροσπάθησε, γιαλιστερό, νᾶμαι, (ἀντὶς νὰ με), νὰ ταξιθεύωμε, θᾶχωμε, τὸ χεῖλι μας, κι' ὁ, τὸ ἀπόγιωμα, ὡς ἐκεῖ, ὡς ἓνα τέταρτο, κι' ἡ γῆ, κι' ὠμορφότερες, κ' ἡ εὐτυχία σου, κι' ἂ θέλῃς, κ' ἐννοιωθες, κ' ἓνα, κ' ἡ μάννα, κι' ἐκεῖνος, κι' αὐτοί, κι' ἡ εὐχή μου, κι' ὁ Σπύρος, κι' ὅσους, οἱ ὥρες, καμπίσιες, βουνίσιες, ἦτανε, βῶδι, γένεια, κυλιῶταν, βαρεῖα (ἐπίρρ.), μεγαλείτερος, μεγαλύτερος, τῆς φωνές, πεθαμμένος, ξυπόλητος, ψηλαφώντας, ἀκολουθώντας, χτυπώντας, τραγουδώντας, κατῶφλι, πεζούλι, μεθύσι, φεγγάτος, δὲν παληώνει, ὠργισμένος, συνώδεψε, ταξιδεύοντας, συνταξειδιῶτες, ξενητεῖα, ξενιτεμένος, εἶναι, εἶνε, εἶταν, καβαλλήκεψε, ποῦ φεύγει, ποῦ μένει, ποῦ εἶπε, πλειό, πειό, πιό, ἀφοῦ, ἀφ' οὔ, ἐνῶ, ἐνῶ, βασιλιάς, βασιληᾶς, ἐννηά, πέρσου, ἐληές, ἐληά, ἐλιά, θᾶχωμε, τῶβαλε, μοῦπε, ἐσύσαι, νὰ ῥθῶ, δὲ σ' τάλεγα, σ' αὐτόν, σὰν τῶχομε, μοῦρθε, σὰν τᾶβγαλε, τᾶσωσε, μοῦειπε, σ' τὰ στόματα κλπ.

Τὴν ἴδια χρονιά ὁ καθηγητὴς λείει στὰ παιδιὰ νὰ διαβάσουνε σπίτι τους ἓνα ὠραῖο βιβλίο καὶ νὰ ποῦνε στὴν τάξη τὴν ἐντύπωσιν τους. Ὁ μαθητὴς μας διαβάσει τὰ «Μεγάλα Χρόνια» Βλαχογιάννη.

Ἐκεῖ βλέπει: βογγᾶς, σοῦκαμε, γυιός, ἥσουνα, κι' ὁ θάνατός του, βαθιά (ἐπίρρ.), τοῦ εἶπε, πῶς θὰ φύγῃ, κ' ἡ καρδιά σου, ξεπεταροῦδι, νοιώθει, κ' ἐσύ, πειό, ποῦχει, νὰ σ' ἀναστήσω ἰγώ, στὴς ἀνήσυχες τῆς φαντασίας, θὰ ὀδῇς, τῶχω, γυναῖκα, ἀλλοιότιχο, τῶπες, κυτᾶξου, ξερίζωτο, ἡ γῆ, τῶ μαλλιῶν, χρονῶ, σακκοῦλι, παληκάρι, πουργαρίσια, τοῦχαν, στριμμένη, ν' ἄρθῶ, ἀρβανίτες, πᾶ-

ρεμε, λυῶσαν, λουλοῦδι, τέτοιος, ἐλεύτερα, δὲν ξεμολογίωταν, κ' ἐνῶ, ἀντίκρυσμα, τ' ἀντικρινά, συνείθιζαν, ὠργίστηκε, νειός, τῆς χρονολογίας. θά σοῦναι κλπ. κλπ.

Στὰ χρόνια τοῦτα τὸ παιδί διάβαζε καὶ τὴ «Διάπλαση τῶν Παίδων». Ἐκεῖ ἔβλεπε: κοιμώμυνα, κι' ἔπειτα, νὰ κυριεύη, εἶχε θολωθεῖ, εἶχε ξυπνήσει, κι' εἶχε, κι' αὐτός, σπανιώτατα, καλύτερα, ἦταν, κ' ἐκεῖ, νὰ μπῇ, τὸ καφεδι χρώμα, νὰ ἐκτροχιασθῇ, ν' ἀνοίξη, νὰ τὶς βοηθήσῃ, νὰ δώσουμε, νὰ φτάσωμε, εἶχαν ξεσπιτωθεῖ, μακρυά, οἱ ντάμες, νὰ τραβᾷ, νὰ γρυλλίξῃ, ὡς που, ἄφησε, ἀφίνοντας, κι' ἐγώ, κι' ὅλη, νᾶταν, ἐνδεκάμυσι, νὰ διορθώσῃ, πρὶν προφτάσει, νὰ βρῇ, νὰ μπῇς, κρατώντας, βρισκόταν, ἀφοῦ, νὰ μὲ συχωρέσῃ, νὰ ἡσυχάσῃ, θὰ φυλακιστῇ, βασιλιάς, οἱ ἀδερφές, καμμιά, θὰ ρίξῃ, μαζὶ, τὸ πρᾶγμα, ὡς που, ἀνοίξτε, τ' ἀραδιάζω, κι' οἱ ἀνθρωποι, κ' ἓνα, κι' ἐτοιμάζουν, στᾶλλα, τὰ παλιά, τῶχετε, τέσσερις, ἢ βραδυά κτλ. κτλ.

Σὲ μεγαλύτερη τάξη τὸ παιδί ἄρχισε νὰ διαβάξῃ βιβλία πολλά. Πῆρε στὸ χέρι του τὸ **Δομήνικο Θεοτοκόπουλο τοῦ Ἀχ. Κύρου**. Ἐκεῖ εἶδε: **Τὴν παληά, νὰ ξαναδίνῃ, ν' ἀφίσῃ, ἢ ἑορτές, ἢ δοξολογίες, ἢ λαμπαδηφορίες, στής τοιχογραφίες, εὐρῆκε, τὸ μεγαλείτερο, ἐντύπωσι, νὰ μοιρασθῇ, νάρθῃ, καλλίτερα, εἶχε δῆ, εἶνε, μαζῇ, μοναστήρι, ἔγειναν, ἐξῆρε, ἐκύτταξε, τὸ δίκρο, κάτι, ἀλλοιωτικῇ, παλληκάρι, τῆς τέσερης, ἢ ὠμορφιά κτλ. κτλ.**

Ὅλοένα τὸ παιδί διαβάξῃ καὶ ὅσο διαβάξῃ χάνει καὶ τ' αὐγὰ καὶ τὰ πασκάλια. Παίρνει στὰ χέρια του τὰ «Δεκατετράστιχα» τοῦ Παλαμᾶ. Στὸν πρόλογο καὶ στὸ κείμενο βλέπει: καλύτερα, ν' ἀφήσουν, ζῇ καὶ ζώννεται, τὶς σταυρωτές ρίμες. τὸ κυριώτατο, νὰ πετᾷ, κ' ἐκεῖ, ἴσκιο, νὰ ξακαθαρισθῇ, πρὶν καλλιεργηθῇ, τραγούδι, ὁμορφιά, εὐρίσκονταν ὁ ἄνθρωπος, χρυσὴ σφραγίδα, κάτι, δόστε, ἐννιά, κι ἀπὸ, γυρνᾷ, βογγᾷ, γλῶσσα, πενήντα, δρᾶμα, ἢ γυναῖκα, κοιτάζω, οἱ πατρίδες, παρορμημένες, ματιές, θὰ τ' ὠνόμαζα, ξυπνᾷν, συντριμό, καταγίς, τάνθοκλάδια, κελαιδάτε, τὶς θύρες, ἦταν, μοναστήρι, βογγυτό, κῦμα, νὰ χεῖς, νάρθῃ, θάρχιζε, ἐνοιωθα.

Καὶ τέλος πῆρε νὰ διαβάσῃ πρὶν λίγες μέρες τοῦ **Κ. Βάρναλη** τὴν «Ἀληθινὴ Ἀπολογία τοῦ Σωκράτη» καὶ βλέπει τ' ἀκόλουθα: μιλούσαν, νεβρικός, ἀφτιά, γιομάτα, μεμιάς, κι ἀφτά, κι εἶχανε, κι ἐγώ, τέτιος, μεγαλύτερος, νὰ νιώσει, ὁ κλητήρας, ἐβεργέτησα, θ' ἀσφαλιστεῖτε, ν' ἀφήνετε, τό φερε, νὰ χα, τά χασα, νὰ ρτεῖ, νὰ ρχότανε,

νά μουννα, νὰ ναι, καφκιοῦνται, εἶταν, δὲ θὰ φρεβγα, ἀνθρωπήσια, θὰ ρτει, πού σπασε, τό να (τὸ ἓνα), νὰ προβιβαστεῖ, νὰ σωθεῖ, νάξαιρε κτλ. κτλ.

Τὶ θέλετε λοιπὸν νὰ γίνῃ στὸ μυαλό του μέσα ὕστερ' ἀπὸ αὐτὸ τὸ χάος τὸ ὀρθογραφικό; Καὶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ, πῶς ἐξὸν ἀπὸ δυὸ τρία, πού εἶναι λάθια, ὅλα τ' ἄλλα τὰ διπλοτριπλογραφούμενα ἔχουνε τὴ δικαιολογία τους, τὸ καθένα μὲ μιὰ ἰδιαίτερη ἀρχή, πού ἀκολουθεῖ.

Ἄν προσπαθήσουμε νὰ συστηματοποιήσουμε κάπως τὸ χάος τοῦτο, θὰ ἰδοῦμε, πῶς οἱ διπλές καὶ τριπλές γραφές καὶ οἱ ἀβεβαιότητες παρουσιάζονται **Α'. στὶς ρίζες καὶ τὶς κατάληξες, Β'. στὸν τονισμό, Γ' στὸ νὰ γράφονται ἐνωμένες ἢ χωρισμένες μερικὲς λέξεις**, πού προφέρνονται μαζὶ καὶ ἔχουνε πάθει κάποια ἀλλαγὴ στὰ τελικά ἢ τ' ἀρχικά τους φωνήεντα (τὸ ἄλλο, τ' ἄλλο, τᾶλλο, τᾷλλο).

Γιὰ νὰ λείπει λοιπὸν τὸ χάος, πρέπει νὰ κανονιστοῦνε καὶ τὰ τρία εἶδη ἀπὸ τὶς πολυγραφίες.

Δὲν ἀρκεῖ μόνο ἡ τονικὴ μεταρύθμιση, γιὰ νὰ λείπει τὸ χάος. Τὸ τρίτο εἶδος ἀπὸ τὶς πολυγραφίες, πού θὰ τὸ ἐξετάσουμε σὲ ἰδιαίτερο σημείωμα, ἂν δὲν ταχτοποιηθεῖ, θὰ συνεχίσει τὴν ὀρθογραφικὴ ἀταξία καὶ ἂν κάνουμε τὴν τονικὴ μεταρύθμιση καὶ ἂν δεχτοῦμε τὴ φωνητικὴ ὀρθογραφία καὶ ἂν πάρουμε καὶ τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο.

Ποιὸς θὰ κάμῃ τὴν ταχτοποίηση; **Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν**; Δὲν ἐξετάζω ἂν μπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ. Γιατὶ τὰ πράματα εἶναι πολὺ χειρότερα. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μὲ τὸν Παλαμᾶ, Δροσίνην, Νιρβάνα, Ξενοπούλου, Μενάρδο κλπ. ἢ ἀδιαφορεῖ ὁλότελα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ἢ εἶναι ἀντιδραστικῇ. Μὰ μπορούσε νὰ γίνῃ καὶ διαφορετικὰ; Ἐμεῖς τουλάχιστο δὲν ἀπορούμε.

Τὸ Κράτος καὶ μάλιστα τὸ «Γνωμοδοτικὸ Συμβούλιο τῆς Παιδείας» ἔχει ἐπιταχτικότερο χρέος νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸ πρόβλημα. Μὰ τὸ Κράτος προφασίζεται, πῶς κανεὶς δὲ ζητάει τὴν μεταρύθμιση. Ἄς πάρουνε λοιπὸν τὸ ζήτημα στὰ χέρια τους οἱ δασκάλοι καὶ οἱ λογοτέχνες. Ὅσοι δουλεύουν ἀληθινὰ γιὰ τὸν πνευματικὸ λυτρωμὸ τοῦ λαοῦ, αὐτοὶ πρέπει κοντὰ στ' ἄλλα νὰ βοηθήσουνε τὸ λαὸ ἀνοίγοντας τοῦ καὶ καθαρίζοντας τοῦ τὸ δρόμο τῆς μόρφωσης, πού τοῦ εἶναι ἀπαραίτητη, γιὰ νὰ θεμελιώσῃ τὴν καινούργια ζωὴ.

Ἑθνικοθρησκευτικὲς προχριστιανικὲς παραδόσεις τῶν Βορείων λαῶν.

Οἱ βόρειοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης, προτοῦ διαδοθεῖ καὶ σ' αὐτοὺς ὁ Χριστιανισμὸς κοντὰ σ' ἄλλες πολλὰς δοξασίες καὶ πρόληψες εἶχανε καὶ τὴν πίστη, πῶς ἡ ψυχὴ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ σῶμα μὲ μορφὴ ποντικιοῦ. Γλυστροῦσε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔφευγε τρέχοντας. Κι ἔλεγαν μάλιστα ἄκόμα πῶς ἡ ψυχὴ μπαινόβγαινε ἔτσι ὥς κι ἀπὸ τὸ στόμα ὁποιοῦ βρισκότανε σὲ κατάσταση καταληψίας. Καὶ τὴν ὥρα, λέει, πού ἡ ψυχὴ εἶτανε φευγάτη, κανένα γιατρικὸ, καμιά προσπάθεια δὲ μπορούσε νὰ ξαναδώσει τὴ ζωὴ· μόλις ὅμως ξαναγύριζε ἡ ψυχὴ ὁ ἄρρωστος ἀμέσως ζωντάνευε.

Ἕνα κουρέλι, πές, ἀπὸ τὴν τέτια πίστη βρίσκουμε ζωγραφισμένο σὲ κάποιες καλογερικὲς ἀνατολίτικες εἰκονογραφίες. Ἐχουν αὐτὲς τὸν ἐτοιμοθάνατο ἀμαρτωλὸ ξαπλωμένο χάμω, πού ἀπ' τὸ ἀνοιχτὸ στόμα του βγαίνει ἓνα ποντίκι, ἡ ψυχὴ του. Κοντὰ παραστέκει ὁ Διάβολος νὰ τὴν ἀρπάξει κι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁ ψυχοζυγιαστής, ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ μὲ τὴ ζυγαριὰ του. Ἔτσι ποντίκι λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀνατολίτικη καλογερικὴ φαντασία εἰκονογραφιέται μόνο τοῦ ἀμαρτωλοῦ, τοῦ κολασμένου ἡ ψυχῇ. Τοῦ καλοῦ χριστιανοῦ, τοῦ ἐνάρετου ἡ ψυχὴ φτερουγαίει ὁμοίᾳ ἀγγελοῦδι πρὸς τὸν οὐρανόν.

Χαρακτηριστικὸς μῦθος πλεγμένος πάνω στὴν προειπωμένη πίστη τῶν Βορείων εἶναι ὁ ἐξῆς:

Ο ΠΑ·Ι·ΝΤ ΠΑ·Ι·ΠΕΡ (Ὁ παρδαλοντυμένος αὐλητής).

Σὰν πού λογιόταν ἀρχηγὸς σ' ὅλα τ' ἀσώματα πνεύματα ὁ Ἀντὶν εἶχε κι ὅλα συνταυτιστεῖ στὸ μεσαίωνα μὲ τὸν Πάιντ Πάιπερ τοῦ Χάμλιν. Τὸ Χάμλιν, κατὰ πῶς λέν οἱ μεσαιωνικὲς παραδόσεις, εἶχε γεμίσει τόσο ἀπὸ ποντίκια, πού ἡ ζωὴ ἐκεῖ εἶταν ἀνυπόφορη· καὶ τάξανε τότε μιὰ μεγάλη ἀμοιβὴ σὲ ὅποιον θὰ μπορούσε νὰ γλυτώσει τὴν πόλιν ἀπὸ κεῖνα τὰ τρωχτικά. Κάποιος αὐλητὴς ντυμένος μὲ ροῦχα παρδαλά, βάρθηκε νὰ δοκιμάσει. Κι ἄρχισε λοιπὸν νὰ παίξει στοὺς δρόμους τὸν αὐλό του μὲ τέτιον τρόπο, πού ἓνα ἓνα τὰ ποντίκια μαγεμένα, βγαίνουν ἀπὸ τὶς τρύπες τους κι ἀραδιάζονταν σὲ ἀπέραντη γραμμὴ. Κι ἀκούοντας ὁλοένα τὸν ἀχὸ τοῦ αὐλοῦ ἀνάγκαζόντανε νὰ τὸν ἀκολουθῶν ὥσπου φτάσανε τέλος στὸν ποταμὸ Οὐεζέρ καὶ μέσα στὰ νερά του πνίγηκαν ὅλα:

Καὶ πριχοῦ βγάλει δυνατὲς τρεῖς νότες ἡ φλογέρα γροικῆθη ἓνα μουρμούρισμα ὥσάν ἀπὸ στρατό· κι ἀπὸ μουρμούρα γένηκε βουὴ πέρα κι ὡς πέρα, κι ἀντάρρα γένηκε στερνὰ τὸ τέτιο βουητό.—

Κι ἀπὸ τὰ σπίτια οἱ ποντικοὶ βγαίνουν καὶ στριμωνόνταν· ποντίκια μαῦρα, καφετιά, κοκκινωπά, σταχτιά, γέροι βαριοί, ἀργοκίνητοι καὶ νιοὶ πού γοργοσειόνταν, μάννες, πατέρες, ξάδερφοι, ποντίκι' ἀραδαριά μ' ὀρθὲς τρεμάμενες οὐρὲς καὶ τεντωτὰ μουστάκια, φαμίλιες, δέκα—δώδεκα ἡ καθεμιὰ νομάτοι, ἀρσενικοὶ καὶ θηλυκοί, κοροῦλες κι ἀδερφάκια πγαίνουν ἀκλούθα τοῦ αὐλητῇ ποῦπαιζε κι ἐπερπάτει. Κι ἀπὸνα δρόμο σ' ἄλλονε παίζοντας τᾶχε φέρει. Καὶ βῆμα βῆμα χορευτὰ ξοπίσω του ὅλοι μπηκαν οἱ ποντικοί, ὥσπου φτάσανε στὸν ποταμὸ Οὐεζέρ καὶ πέσαν μέσ' στὸ ρέμα του καὶ στὸ νερὸ πνιγῆκαν.

(Ροβέρτου Μπράουνιν)

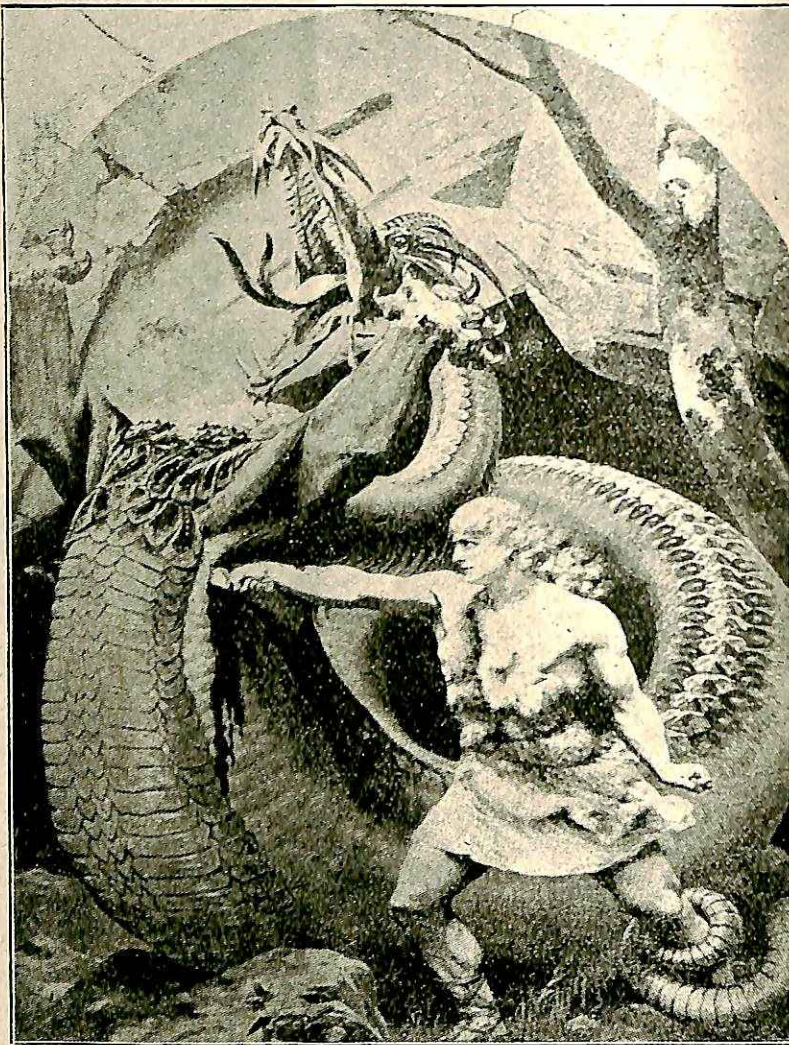
Μὰ σὰν πού ὅλα τὰ ποντίκια εἶχαν ψοφήσει καὶ δὲν εἶταν πιὰ φόβος νὰ ξαναγυρίσουν, οἱ κάτοικοι τοῦ Χάμλιν ἀρνήθηκαν νὰ πληρώσουν τὴν ἀμοιβή, καὶ εἶπανε στὸν αὐλητῇ, ἄς τοὺς κάνει ὅ,τι θέλει.

Ἐκεῖνος τότε δὲν ἔχασε καιρὸ μόν' ἄρχισε εὐθύς νὰ παίζει πάλι τὴ μαγικὴ φλογέρα του. Καὶ νά, τώρα στὸν ἀχὸ τῆς βγαίνουν τὰ παιδάκια ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια καὶ στριμωνόντανε κι ἀκολουθοῦσαν τὸ μουσικὸ χαρούμενα:

Καὶ θροὶ καθὼς ἀπ' ἀσκεριοῦ στρίψωμα ξαπολούνταν, σὰ σπρώχνουνε χαρούμενοι στὸ διάβα ἓνας τὸν ἄλλο. Πόδια μικρὰ βηματίζουν καὶ τσόκαρα ἀκουγόνταν χεράκια χειροκρόταγαν, φωνίτσες κάναν σάλο. Κι ἴδια μ' ὀρνίθια στὴν αὐλὴ σὰν τοὺς πετοῦν κριθάρι, συμαζωγμένα τὰ παιδιὰ τρεχάλα ξεστρατίζουν. Κορίτσια ἀγόρια ποῦδειχναν δόντια μαργαριτάρι, ροδόχρωμα καὶ μὲ ξανθὰ μαλλάκια πού χρυσίζουν, σκουντουφλιστὰ καὶ πηδηχτὰ καὶ πρόσχαρα ἀκλουθοῦσαν τὸ γήτεμα τὸ μουσικὸ καὶ ξέγνιαστα γελοῦσαν.

(Ροβέρτου Μπράουνιν)

Οὔτε καὶ μπορούσαν οἱ χωριανοὶ νὰ ἐμποδίσουνε τὴν συφορὰ. Καὶ καθὼς στεκόντανε κι αὐτοὶ γητεμένοι, ὁ αὐλητὴς ὁδήγησε τὰ παιδιὰ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν στὸ Κόππελμπεργκ, ἓνα βουνα-

Ὁ Σίγφριδ παλεύοντας τὸ δράκοντα.

(Ἀπὸ τῆ Μυθολογία τῶν Βορείων Λαῶν)

λάκι στὰ σύνορα τῆς πολιτείας, ποὺ ἄνοιξε αὐτὸ θαματοουργικά, γιὰ νὰ πέσει μέσα ὅλη ἡ συνοδεία, καὶ ξανάκλεισε μονάχα, ὅταν χάθηκε καὶ τὸ τελευταῖο παιδί.

Γι' αὐτὴ τὴν παράδοση θὰ γένηκε πιθανῶς ἡ παροιμία «Γιὰ πληρωμὴ τοῦ αὐλητῆ». Τὰ παιδιά δὲν ξαναφάνηκαν πιά ποτὲ στοῦ Χάμλιν, καὶ γιὰ θύμηση τῆς τέτιας γενικῆς συμφορᾶς, ὅλα τὰ ἐπίσημα ψηφίσματα γιὰ πολλὰ κατόπι χρόνια χρονολογιοῦνταν ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Παρδαλοντυμένου Αὐλητῆ:

Καὶ βγάλαν διάτα, πῶς ποτὲ στὰ ἔγγραφα σωστὴ χρονολογία δὲ θάχανε ᾽πὸ τότες οἱ γραφιάδες, ἂν μὲ τὴ μέρα τοῦ μηνὸς καὶ τῆς χρονιάς μαζὶ δὲ βάναν ἀκολουθητὰ καὶ τοῦτες τὶς ἀράδες:
«Εἶτανε τότε εἰκοσιδυὸ τοῦ μηνὸς τ' Ἀλωνάρη χίλια τριακόσια ἑβδομήντ' ἀπὸ Χριστοῦ καὶ ἔξη». Καὶ γιὰ νὰ μένει πιὸ καλὸ στὴ μνήμη τους ἀχνάρι, τὸν τόπον ὅπου τ' ἄμοιρα παιδάκια εἶχανε τρέξει κι εἶχαν χαθεῖ, τοῦ Αὐλητῆ τὸν εἶπαν δρόμο ἐκείνοι. Κι ὅποιος φλογέρα ἢ τούμπανο κοτοῦσε κεῖ νὰ παίξει δουλειὰ πιά δὲ θενᾶβρισκε στὴ χώρα γιὰ νὰ μείνει.

(Ροβέρτου Μπράουνιν)

Σ' αὐτὸ τὸ μῦθο ὁ αὐλητῆς εἶναι ὁ Ὀντίν. Οἱ δυνατοὶ ἤχοι συμβολίζουν τὸ σφύριγμα τοῦ ἀγέρα. Οἱ ποντικοὶ παριστάνουν τὶς ψυχὲς τῶν πεθαμένων, ποὺ ἀκολουθοῦν τὸ θεὸ πρόθυμα. Καὶ τὸ ἄνοιγμα τοῦ βουνοῦ, ὅπου πέσανε μέσα τὰ παιδιά, εἶναι ὁ τάφος.

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΧΑΤΤΟ

Ἄλλη γερμανικὴ παράδοση, ποὺ βγῆκε ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἴδια πίστη, εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ Ἐπισκόπου Χάττο, τοῦ φιλάργου ἱεράρχη. Αὐτός, ἐνοχλημένος ἀπὸ τὶς φωνὲς τῶν φτωχῶν, σὲ καιρὸ μεγάλης πείνας, προτίμησε νὰ τοὺς κάψει ζωντανούς· σὲ μιὰ ἔρημη ἀχυρῶνα σὰν τὰ ποντικάκια ποὺ μ' αὐτὰ μοιάζαν, ὅπως ἔλεγε, παρὰ νὰ τοὺς δώσει λίγο ἀπὸ τὸ πολὺτιμο σιτάρι, ποὺ τόχε κρύψει γιὰ τὸν ἑαυτό του.

«Μὰ τὸ θεὸ εἶν' ἐξαίσιον φωτοπαιχνίδι!» λέει, «καὶ πρέπ' ἡ χώρα νὰ χρωστᾷ μεγάλη σ' ἐμὲ χάρη, ποὺ μὲς στοὺς δύσκολους καιροὺς, ποὺ ὁ κόσμος τώρα πλέει, τὴ γλύτωσ' ἀπ' τοὺς ποντικούς ποὺ τρώγαν τὸ σιτάρι».

(Ροβέρτου Σαούθεϋ)

Μόλις ἔγινε κείνο τὸ κακούργημα, οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἐπισκόπου ἀγνάντεψαν μακρυνάθε νᾶρχονται μυριάδες ποντίκια. Εἵτανε, φαίνεται, οἱ ψυχές τῶν σκοτωμένων χωρικῶν, ποὺ εἶχαν πάρει τοῦ ποντικιοῦ τὴν εἶδή, ἔτσι ὅπως τοὺς εἶχε παρ-ομοιάσει ὁ ἐπίσκοπος. Κι ἐκεῖνος τοῦ κάκου προσπαθοῦσε τότε νὰ ξεφύγει· οἱ ποντικοὶ τὸν κυνήγησαν ὥς στὴ μεσοσιὰ τοῦ Ρήνου, ὅπου βρισκόταν ἓνας πύργος πέτρινος. Ἐκεῖ μέσα χώθηκε ὁ ἐπίσκοπος, γιὰ νὰ γλυτώσει. Τὰ ποντίκια μαζευ-τήκαν τότε γύρο στὸν πύργο, ροκάνισαν τοὺς πέτρινους τοί-χους καὶ μονομιᾶς ὀρμήσαν ἀπ' ὀλοῦθε μέσα στὸν πύργο καὶ φάγαν τὸν ἐπίσκοπο ζωντανό.

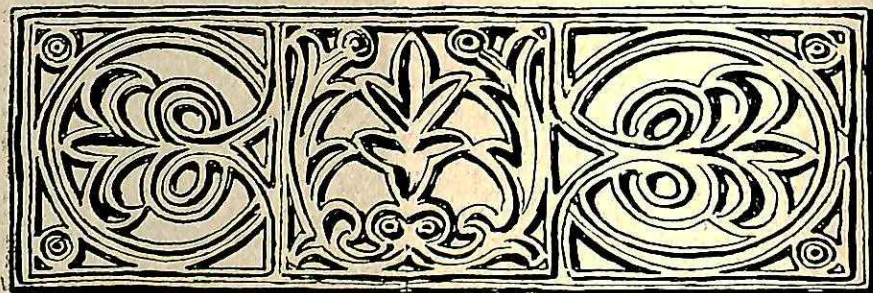
Κι ἀπ' τὰ παράθυρα ψηλά κι ἀπὸ τὴν πόρτα χάμω κι ἀπὸ τοὺς τοίχους κι ἀπὸ μπρὸς καὶ πίσωθ' ὅπως κι ὅπου, ζερβιά, δεξιὰ ἀνεμέτρητοι σὰν τοῦ πελάου ἡ ἄμμο, πὸ μέσα, ἀπ' ὅξω, ὀλούθενε ὀρμούσαν στοῦ ἐπισκόπου. Κι ἀπάνω του χουμίζοντας τῶν ποντικῶν τὸ ἄσκέρι, μὲ δόντια, ποὺ ἀκονίστηκαν στὶς πέτρες σὰ μὲ λίμα, τρυπᾶν τὰ κόκκαλα καὶ τρῶν τὸ κάθε πόδι ἢ χέρι, γιὰτὶ σταρθήκαν τὴν ποινὴ νὰ δώσουνε στὸ κρίμα.

(Ροβέρτου Σαούθευ)

Οἱ κόκκινες ἀναλαμπές ποὺ πέφτουν στὸ ἡλιοβασίλεμα πάνω στὸν Ποντικόπυργο, κοντὰ στὸν Μπίντζεν τοῦ Ρήνου, εἶναι, κατὰ πῶς ἀκόμα πιστεῖται ὁ λαός, ἡ ἀντανάκλαση ἀπὸ τὴ διαβολοφωτιά, ποὺ πάνω της ἀργοψήνεται ὁ κακὸς ὁ ἐπί-σκοπος, τιμωρούμενος ἔτσι γιὰ τὴν κακουργία του.

Λιασκενὴ Ἰ. ZEPBOY

Ἀπὸ τὸ ἔργο «Μῦθοι καὶ παραδόσεις τῶν Βορείων Λαῶν»
τοῦ Guerber.

Δεύτεροι μύθοι τῆς ζωῆς

Ο ΠΙΟ ΩΡΑΙΟΣ

—Τώρα, εἶπε ὁ Δισκέψιος, θὰ σᾶς πῶ, παιδιὰ, μιὰ κακουργία τοῦ Τόπακα.

—Καὶ ποῖος εἶν' ὁ Τόπακας; ρώτησαν οἱ νέοι.

—Ζωτικὸ ζηλόφτονο εἶναι. Ἀπ' ὅταν οἱ καιροὶ καλοσυνέφουν, βγαίνει τὶς ἡλιόλουστες μέρες. Σὰν καλὸ γεροντάκι μοιάζει, τέτιο ποὺ περνᾷ ἀπὸ μπρὸς σου, καὶ προσοχὴ δὲν τοῦ δίνεις. Κι ὅπου πάει ὁμως κι ὅπου σταθεῖ, ἀναπάντεχη συφορὰ πάντα φέρνει.

—Λοιπὸν, ξαναρώτησαν ἐκεῖνοι, τί κακὸ ξαίρεις καὶ θὰ μᾶς πεῖς, ποὺ νὰ τόκαμε ὁ Τόπακας;

Καὶ ὁ Δισκέψιος ἄρχισε νὰ διηγίεται:

—Εἵταν κατακαλόκαιρο σὰν καληώρα. Τὸ πρῶτο αὐγινὸ εἶχε περάσει κι ἡ ἄμμουδιὰ τοῦ ἀκρογιαλιοῦ φλογιζόταν μέσα στὸ λιοπύρι. Τὰ χαλίκια τὰ κοντινότερα στὴν ἄρμη ἀχνίζανε, καὶ τὰ πιὸ ἀπόμακρα λαμπύριζαν ἀπὸ τὴ φλόγα. Κι εἵτανε τόσα τὰ παιγνίδια ποῦκανε τὸ φῶς, ὥστε στιγμὴ τὴ στιγμὴ ἄλλαζε ἡ ὄψη τ' ἀκρογιαλιοῦ κι ἡ ἄμμουδιὰ φάνταζε σὰν κάτι σαλευάμενο καὶ ζωντανό. Καὶ τὴν τέτια τῆς ζωῆς τὴ δυνάμωνε τὸ ἀπαλὸ κύμα, ποὺ προχωρώντας παιγνιδιάρικα στ' ἀκρο-γιαλί καὶ γλύφοντας τὴν ἄμμουδιὰ, ματατραβιόταν ἤσυχὰ γιὰ νὰ ξανάρθει ξάφνου. Οὐδένος βράχος, οὐδεμιὰ πέτρα ὑ-παρχαν ἐκεῖ ν' ἀναπάψουν τὸν ἥσκιο τους πάνω στὴν ἄμμο. Κι ἐξὸν ὁ φλοῖσβος, δὲν ἀκουόταν ἄλλος ἄχος παρὰ τὸ τρι-ζοφωνητὸ τοῦ τζιτζικὰ μακριάθε. Γιατὶ λιγοστές ἐλῆές, περι-χυμένες ἀπὸ φῶς εἵταν ἐκεῖ πιὸπάνω σκόρπιες, καὶ δῶθε κεῖθε κάποιες συκιές, ποὺ λιγόθυμες ἀπὸ τὴ ζέστη κρεμοῦσανε τὰ φύλλα τους χαλαρὰ σὰν αὐτιά γομαριοῦ κουρασμένου.

Τέτια εἵταν ἡ ὦρα καὶ τὸ ἀκρογιαλί. Ἐκεῖδ' αὖ καίποιο ἀναστή-κωμα τῆς γῆς βρισκόταν κάπου ἐκεῖ μιὰ μικρὴ πελαγήσια σπη-λιά, κουφάλα γεναμένη ἀπὸ τὸ κύμα· τόσο χαμηλὰ καὶ παρὰ-μερα, ποὺ φαινόταν μόνο σὲ ὁποίους ἐρχόνταν ἀπὸ τὴ θάλασσα. Στὴ σπηλιά μέσα βρισκόταν μιὰ παλιά φαροπούλα, σαλευ-μένη στὸ ἀραξοβόλι τῆς. Καὶ στὴ σπηλιά μέσα εἵταν ὁ γέρο ψαρὰς τῆς βάρκας μ' ἓνα παιδί, ποὺ τὸν βοηθοῦσε στὴν ψα-ρική. Ζαπλωμένοι κι οἱ δυὸ στὸν ἥσκιο περίμεναν νὰ γύρει ὁ ἥλιος, γιὰ νὰ ξαναρίξουν τὰ δίχτια τους, ποὺ τάχαν κάπου ἐκεῖ ἀπλωμένα, γιὰ νὰ στεγνώσουν. Κι ἔλεγαν λογιῶν κουβέντες, νὰ περάσει ἡ ὦρα.

Κάποιος ἀχνὸς τῆς ζέστης διαβατάρης εἶχε φανεῖ κι εἶχε σβύσει πέρα στὴ θάλασσα· κι ὥς τὸ παιδί ρώτησε τί νὰ εἴταν τὸ ἀχνοσύμφεφο, κούνησε πολὺγνώρα ὁ γέρος τὸ κεφάλι του καὶ ἀποκρίθηκε, πὼς θὰ εἴταν ὁ Τόπακας ποὺ θάειχε βγεῖ σερ-γιάνι στὸ πέλαγο. Κι ὥς τὸ παιδί δὲν ἤξαιρε τὸν Τόπακα, δη-γιόταν ὁ γέρος τὴν ἱστορία του:—Πὼς γλύτωσε, λέει, ἀπ' τὸν παλιὸ καιρὸ ἓνας Δαίμονας τρανός, κι οὐδὲ παράκληση οὐδὲ ξόρκι μπόρεσε ὥς τὰ τώρα νὰ τὸν ἀφανίσει. Οἱ νεραῖδες, ἔλεγε ὁ γέρος, καὶ τᾶλλα τὰ ξωτικά σταυρὸ σὰν ἰδοῦν ἢ ἀμ' ἀκούσουν καμπάνα χάνονται καὶ κρύβονται καὶ κακὸ δὲν κάνουν. Ὁμως ὁ Τόπακας, καλέ μου, δὲ σκιάζεται τίποτε, κι ἀλλιά στὸν ὥρηον ἄνθρωπο καὶ τῶμορφο πράμα ποὺ συντύχει αὐτὸς στὸ δρόμο του. Καλοσύνη ὅταν εἶναι καὶ λιακάδα βγαίνει στοὺς κάμπους καὶ στ' ἀκρογιάλια καὶ βλάφτει ὅποια βρεῖ ὁμορφιά. Τὰ καρ-περὰ δέντρα ἐξ αἰτίας του λωβιάζουν ξάφνου, καὶ τὰ ζᾶ παθιά-ζουνε, κι οἱ νέοι ἄνθρωποι ἀρρωσταίνουν καὶ μπορεῖ ν' ἀπο-θάνουνε κιόλα.

—Γιὰ! νὰ τὸν εὑρίσκα στὸ δρόμο μου καὶ σοῦ τὸν ἐσυγύριζα ἐγώ! εἶπε τὸ παιδί. Κι ὁ ψαρὸς γέλασε.

—Κακομοίρη μου, τί μπορεῖ νὰ κάνει ἡ παληκαριά στὰ τέ-τια; Ὁ Τόπακας, ποὺ συνηθὰει καὶ βγαίνει σὰ γεροντάκι, ἀλλάζει κιόλα καὶ παίρνει λογιῶ τῶ λογιῶ μορφές, ὅταν θε-λήσεις νὰ τὸν παλαίψεις ἢ σὰν τὸ πάρει ἀπόφαση νὰ σὲ χα-ροφάει. Κι ἡδὲ σίφουνας γίνεται, ἡδὲ αὐλάκι, ἡδὲ πηγάδι, ἡδὲ θεριό, ἢ σκουλήκι ἢ φίδι κι ὅ,τι ἄλλο πεῖς, ὥσπου ἀπιαστος αὐτὸς νὰ σὲ παλαίψει καὶ νὰ πεθάνεις. Ὁμως γέρικο πράμα καὶ ἄσκημο δὲν πειράζει...

Τέτια ὁ γέρος λέγοντας, ἀκούστηκε τότες ἓνα γέλιο χαρούμενο ποὺ ράισε τὴ γύρο ἡσυχία. Κι οἱ δυὸ ψαράδες ξαφνιαστήκαν κι ἀνασηκώθηκαν, νὰ ἰδοῦνε ποιὸς νὰ γελοῦσε τέτιαν ὦρα στὸ ἔρημο ἀκρογιάλι; Κι εἶδαν ἀγνάντια τοὺς δυὸ νέους σχεδὸν γδυτοὺς, ἓνα ξανθὸ πολὺ ὁμορφο παληκάρι καὶ μιὰ νέα γυ-ναίκα λιγότερο ὁμορφη αὐτῇ, ποὺ ἀκόμα γελοῦσε. Καμπύλες ἀνάλαφρης κίνησης, μεστές ἀπὸ ζωὴ, ξεχωρίζαν μέσα στοὺς ξανθοὺς φωτεινοὺς ἀχνοὺς καθὼς προχωροῦσαν οἱ δυὸ τους. Μὰ ὥς φτάσανε στὸν ὄχτο τοῦ γιαλοῦ, ἔτοιμοι νὰ πέσουνε στὴ θάλασσα, φώναξε ἡ νέα:

—Καλέ, γιὰ δές, γιὰ δές!

—Μέδουσα εἶναι, εἶπε σκύβοντας ἐκεῖνος.

—Τὴ φοβᾶμαι ὅγῳ. Δὲν πέφτω στὸ νερὸ ἂ δὲ φύγει.

Πῆρε τότες ὁ νέος χαλίκια καὶ ρίχνοντας τα στὴ θάλασσα, ἔλεγε κιόλα σὰν ἀπόκριση σ' ἓνα ποὺ δὲν ἀκούστηκε ρώτημα τῆς νέας:

—Βέβαια ἢ μέδουσα ἀλλάζει ὄψες καὶ χρώματα. Κρύβει ἔτσι τὴν ἀδυναμία της. Οἱ ἀρχαῖοι ἀπ' αὐτὴν ἴσως τὴ μέδουσα θὰ πρωτοπήραν τὴν ἰδέα τοῦ γέρο Πρωτέα, τοῦ θαλασσινοῦ θεοῦ.

—Γιατί; ρώτησ' ἡ νέα.

—Γιατί λέγανε, πὼς ὁ Πρωτέας, ποὺ εἴτανε γέρος χαμοθεὸς τοῦ πελάου, ἀλλάζε λογιῶ τῶ λογιῶν ὄψες, γιὰ νὰ ξεφύγει τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸν ἀνεζητούσαν.

—Καὶ γιατί τὸν ἀνεζητούσαν; ρώτησ' ἐκείνη.

—Γιατ' εἶχε δύναμη προφητικὰ κι ὅταν καμιά φορὰ τὸν πιά-νανε στὴν ἀληθινή του μορφή, τοὺς ἔλεγε ἄθελα του ὅλα τὰ μελλούμενα...

Ὁ γέρο ψαράς, ἀκούοντας μὲ προσοχή, κούνησε τὸ κεφάλι χαμογελώντας καὶ μουρμούρισε:

—Ἀμ' δέ, ποὺ εἴταν αὐτὸς καθὼς τόνε λές!... Ὁ Τόπακας εἴταν κι εἶναι τος· κι ἀλλιά, δύστυχε, ἂν βγεῖ καμιά φορὰ μπρο-στά σου...

Σαστισμένο ἔβλεπε κι ἄκουε τὸ παιδί.

Ὡς τόσο οἱ δυὸ ἐκεῖνοι, ἀπ' τὰ χέρια βασταγμένοι, προχώ-ρεσαν καὶ σὲ λίγο ἡ θάλασσα σκέπαζε ἀφρισμένη τὰ κορμιά τους. Τὸ δροσερὸ γέλιο τῆς νέας ξανακούστηκε πάλι κι ἀκόμα κάποια λόγια σκόρπια ξεγνοιασιάς καὶ χαρᾶς, ποὺ λέγανε οἱ δυὸ κολυμπώντας.

Ἔτσι πήγαιναν πρὸς τὰ βαθειὰ τῆς θάλασσας, ὁλοένα μα-κρύτερα κι οἱ ψαράδες ἀπ' τὴ σπηλιά τοὺς ἔβλεπαν καὶ τοὺς καμάρωναν.

Ξάφνου ὁμως τὸ κεφάλι τοῦ νέου ἀφανίστηκε. Σὲ λίγο καὶ γιὰ μιὰ στιγμή ἓνα χέρι του φάνηκε ψηλὰ· σὰ νᾶθελε κάπουθε νὰ πιαστεῖ.

Ἡ γυναίκα ἔβγαλε δυνατὴ φωνὴ βραχνιασμένη καὶ φάνηκε ἀγωνιζόμενη νὰ τόνε ζυγώσει.

—Κακὸ θεὸνὰ γινε, εἶπε ὁ γέρο ψαράς. Κι ὥς εἴταν μισόγδυτος μπῆκε στὴ θάλασσα. Τὸ παιδί, ὁ σύντροφος του, τὸν ἀκολού-θησε. Φτάσανε ὥς τὴ γυναίκα, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀγωνία παραλυ-μένη βυθιζόταν κι αὐτῇ. Τὸ παιδί τότε λησιμονώντας τὸν ἄλλο, τὴν ἄρπαξε μὲ ὁρμή, τῆς εἶπε μερικά λόγια νὰ τήνε ψυχώσει κι ἀγωνιζότανε νὰ τήνε ξαναφέρει στὰ ρηχά. Σὰν ἔφτασ' ἐκεῖ, μὲ ἀναπάντεχη δύναμη τήνε πῆρε στὴν ἀγκαλιά του καὶ γοργὰ τὴν ἔφερε στ' ἀκρογιάλι λιπόθυμη πιά ἀπὸ τὸν τρόπο κι ἀπὸ τὴν ἀγωνία.

Ὁ γέρο ψαράς ὁμως στὰ πλατιά τῆς θάλασσας βουτοῦσε ὁλοένα ἀναζητώντας τὸ νέο. Κι ὅταν εἶδε πὼς τοῦ κάκου πο-

λεμοῦσε φώναξε τοῦ παιδιοῦ, ποὺ καθισμένο στὴν ἄμμουνδιὰ δίπλα στὴ λιπόθυμη γυναῖκα τὴ θωροῦσε:

—Φέρε τὴ βάρκα λέω, γλήγορα!

Τραβώντας τότε ἔκείνο τὴ βάρκα ἀπὸ τ' ἀραξοβόλι τὴν πῆγε γοργὰ στὸν ψαρά. Καὶ μπαίνοντας κι ὁ ψαράς στὴ βάρκα, ρίξαν ἀμέσως τὴ μικρὴ ἄγκυρα σιγὰ σιγὰ νὰ φτάσει ἀνάλαφρα ὡς τὸ βυθό. Κατόπι λάμνοντας πηγαινόφερναν τὴ βάρκα γύρο τριγύρο ὥσπου μετὰ κάμποση ὥρα τ' ἀγκίστρια τῆς πιᾶστηκαν κάπου:

—'Εδῶ θενᾶναι, εἶπε ὁ γέρος· σταμάτα τὸ κουπί.

Ἐβούτησε τότε, χάθηκε μέσα στὴ θάλασσα λίγες στιγμὲς κι ὅταν κατόπι ξαναμπήκε στὴ βάρκα, μελανιασμένος κι ἄγριος, εἶπε στὸν ἄλλο:

—Βόθηα νὰ τὸν τραβήξουμε.

—Τὸν βρήκες; ρώτησε τὸ παιδί.

—Τὸν βρήκα, καὶ τοῦ τύλιξα τὸ σκοινὶ στὸ κορμί του.

...Ἔτσι τὸν τράβηξαν, τὸν ἔβαλαν εἰς τὴ βάρκα καὶ τότε φέρανε στ' ἀκρογιάλι. Ἐκεῖ δίπλα στὴ λιπόθυμη νέα τὸν ἀπὶθωσαν. Ἐκείνη ὀλοέναξανάπαιρνε στὴν ὄψη τὸ χρῶμα τῆς ζωῆς. Κι ὁ σύντροφος τῆς μελανιασμένος, μαῦρος σχεδόν, ἄψυχος πιά, εἶτανε θλιβερό ἀντίκρυσμα τῆς ὁμορφίᾳς τῆς.

—Πάει πιά τὸ φτωχὸ παληκάρι! χαμολόγησε ὁ γέρος. Κρίμα!

—Θὰ τὸν ἐπνιξε ὁ Τόπακας, εἶπε τὸ παιδί σαστισμένο. Θὰ τὸν ἐπνιξε, ζηλεύοντας γιὰ τὴ νιὰ συντρόφισσα του.

—Αὐτὸν ἐξήλεψε, ἀποκρίθηκε ὁ γέρος βλέποντας τ' ὁμορφο κορμὶ τοῦ νέου μὲ θλίψη.

—Γιατί; ρώτησε ὁ ἄλλος.

—Γιατί εἶταν ὁ πιὸ ὠραίος, εἶπε ὁ γέρος. Κι ἓνα δάκρυ κύλισε στὴ βρεγμένη του ὄψη.

Ἐδῶ σταμάτησε ὁ Δισκέπιος καὶ ἄλλος κανεὶς γιὰ κάμποση ὥρα δὲν εἶπε τίποτε. Τέλος ἓνας εἶπε:

—Πῶς τὰ διηγήθηκες ζωντανὰ σὰν ὁ ἴδιος νὰ τᾶχες ἰδωμένα!

Κι ὁ Δισκέπιος ἀποκρίθηκε:

—Γνώρισα ἐγὼ τὸ παιδί καὶ τὸν ψαρά. Γνώρισα πιὸ πολὺ ἀκόμα τὴ νέα ποὺ γλύτωσε. Καὶ τὴν ἀγάπησα μάλιστα.

—Σωστὸ εἶναι τώρα νὰ μᾶς πéis καὶ τὴν ἱστορίαν ἐκείνης τῆς ἀγάπης σου, εἶπαν οἱ νέοι. Κάτι πιὸ πολὺ θάχει νὰ πεί μιὰ ἀγάπη ποὺ ἀρχίζει ἀπὸνα χαμό.

Ι. Ζερβὸς

Ὁ αἰὼν

τῶν Μεγάλων Δυνάμεων* H. C. Wells

Ὅλον τὸν δέκατον ἑνατον αἰῶνα τὸ πνεῦμα τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ ἐπεδόθη μὲ ζήλον εἰς τὸ δημιουργικὸν ἔργον κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνασυγκροτήσεως, ποὺ ἀπέμενε ἡμιτελές, ἓνα δὲ κύμα γενικῆς μεταβολῆς εἰς τὴν δυναμικότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὰς εἰδικὰς συνθήκας τῆς ζωῆς διεχύθη ἀνὰ τὸν κόσμον. Αἱ προφητεῖαι τοῦ Ρογήρου Βάκωνος ἤρχισαν νὰ πραγματοποιοῦνται. Ἡ συσσώρευσις τῆς γνώσεως καὶ τῆς πεποιθήσεως τῶν ὀλίγων ἀνδρῶν, ποὺ διαδοχικῶς εἶχαν καταγίνει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης, ἤρχισε τώρα νὰ φέρῃ καρποὺς ἀντιληπτοὺς καὶ εἰς τοὺς κοινούς ἀνθρώπους. Ὁ πλέον φανερός ἀπὸ τοὺς πρωίμους αὐτοὺς καρποὺς ἦτο ἡ Ἀτμομηχανή. Αἱ πρώται ἀτμομηχαναὶ τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος ἦσαν ἀντλίας, ποὺ ἀπορροφοῦσαν τὸ νερὸ ἀπὸ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, τὰ ὁποῖα τότε εἶχον τὸ πρῶτον ἀνοίξει. Τὰ ἀνθρακωρυχεῖα ἐκείνα τὰ ἐξεμεταλλεύοντο, διὰ νὰ προμηθεύωνται γαιάνθρακα πρὸς τῆξιν τοῦ σιδήρου, ἐνῶ ἔως τότε ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς τοῦτο ξυλάνθρακας. Ὁ Τζέιμς Οὐόλτ, κατασκευαστὴς μηχανικῶν ὀργάνων εἰς τὸ Γλάσκοβ, ἐτελειοποίησε τὴν ἀτμοκίνητον ἐκείνην ἀντλίαν καὶ τὴν ἔκαμε κατάλληλον νὰ κινή μηχανάς. Ἡ πρώτη τοιαύτη μηχανὴ ἐστῆθη εἰς ἓν ἐργοστάσιον βαμβακερῶν ὑφασμάτων εἰς τὸ Νότγχαμ τὸ 1775.

Τὸ 1804 ὁ Trevithick ἐφῆρμοσε τὴν ἀτμομηχανὴν τοῦ Οὐάτ εἰς τὴν μεταφορὰν καὶ κατεσκεύασε τὴν πρώτην ἀτμάμαξαν. Τὸ 1825 ἤρχισε νὰ λειτουργῇ ὁ πρῶτος σιδηρόδρομος μεταξὺ Στόκτον καὶ Ντάρλινγκτον. Ἀπὸ δὲ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ἑνατοῦ αἰῶνος ἓνα μεγάλο σιδηροδρομικὸν δίκτυον εἶχε ἀπλωθῇ εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην.

Τοιοῦτοτρόπως ἐπῆλθεν ἀπότομος καὶ τεραστία μεταβολὴ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς θεωρουμένας πρὶν σταθεράς συνθήκας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Μετὰ τὴν ἐν Ρωσίᾳ καταστροφὴν ὁ Ναπολεὼν, διὰ νὰ φθάσῃ ἀπὸ τὴν Βίλναν εἰς τὸ Παρίσι, ἐχρειάσθη 312 ὥρας διατρέξας περίπου 2.250 χιλιόμετρα. Ἐταξίδεψε μὲ ὅλας τὰς δυνατάς εὐκολίας καὶ ὁ μέσος ὅρος δρόμου ἦτο ὀκτὼ χιλιόμετρα τὴν ὥραν. Ἀλλὰ ἓνας κοινὸς ταξιδιώτης θὰ ἐχρειάζετο πλέον ἢ διπλάσιον καιρὸν. Τὸ ἀνώτατον αὐτὸ ὄριον τῆς ταχύτητος ἦτο περίπου ἴσον μὲ ἐκεῖνο ποὺ ἠδύνατο νὰ κατορθωθῇ μεταξὺ Ρώμης καὶ Γαλιτίας κατὰ τὸν πρῶτον μ.Χ. αἰῶνα ἢ μεταξὺ Σάρδεων καὶ Σούσων κατὰ τὸν τέταρτον π.Χ. αἰῶνα. Οὕτω λοιπὸν ἀποτόμως ἐπῆλθε τεραστία μεταβολή. Οἱ σιδηρόδρομοι ἐπέτρεψαν εἰς ὅποιονδήποτε ταξιδιώτην νὰ μεταβαίνῃ ἀπὸ τῆς Βίλνας εἰς τὸ Παρίσι εἰς ὀλιγότερον τῶν τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὥρῶν. Δηλαδὴ ὑπεβίβασαν τὰς μεταξὺ τῶν κυριωτέρων σημείων τῆς Εὐρώπης ἀποστάσεις εἰς τὸ ἓν δέκατον. Καὶ ἔκαμαν δυνατόν νὰ δεκαπλασιασθῇ ἡ ἄκτις τῆς διοικητικῆς περιφερείας, ἂν καὶ δὲν ἀντελήφθησαν ἀκόμη εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς εὐκολίας αὐτῆς, διότι ἡ Εὐρώπη εὐρίσκεται ἀκόμη περιπλεγμένη εἰς ἓνα δίκτυον συνόρων, ποὺ ἔχουν χαραχθῇ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἵππου καὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὁμοῦ τ' ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἀμέσως. Αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι ἐπεκτείνοντο

* Ἀπὸ τὴν «Παγκόσμιον Ἱστορίαν» τοῦ Οὐέλς, ποὺ ἐκδίδεται εἰς τὴν σειρὰν 25 Ἐκλεκτὰ Ἔργα, Ἐκδ. Οἴκου Δημητράκου.

πρὸς δυσμάς· ἔχον τὴν εὐκολίαν νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ εὕρισκονται εἰς ἄμεσον συγκοινωνίαν μετὰ τὴν βᾶσιν των, ὅσονδήποτε καὶ ἂν τὰ σύνορα ἀπεμακρύνοντο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἠπείρου.

Τὸ ἀτμόπλοιο ὡς πρὸς τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐξέλιξιν προηγήθη ὀλίγον τῆς ἀτμομηχανῆς. Ἦδη τὸ 1802 ἐκυκλοφόρει εἰς τὸν κόλπον τῆς διώρυγος τοῦ Clyde τὸ ἀτμόπλοιο Σαρλότ, τὸ δὲ 1807 ὁ Ἀμερικανὸς Φούλτων ἔθεσεν εἰς λειτουργίαν εἰς τὸν ποταμὸν Χοῦδσον ἄνωθεν τῆς Νέας Ὑόρκης τὸ ἐπιβατικὸν ἀτμόπλοιο Κλερμόν, ποῦ αἱ μηχαναὶ του εἶχαν κατασκευασθῇ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιο ποῦ ἐταξίδευσεν εἰς ἀνοικτὴν θάλασσαν ἦτο ἐπίσης Ἀμερικανικόν, ὁ «Φοῖνιξ». Ἐπεχείρησε ταξίδιον ἀπὸ Νέας Ὑόρκης εἰς Φιλαδέλφειαν. Ἀμερικανικὸν ἐπίσης ἦτο καὶ τὸ πρῶτον ποῦ διέπλευσε τὸν ὠκεανὸν ἱστιοφόρον, τὸ χρησιμοποίησαν καὶ τὸν ἀτμόν, ἡ Σαβᾶνα τὸ 1819. Ὅλα αὐτὰ τὰ πλοῖα ἦσαν τροχοφόρα καὶ ἐπομένως δὲν ἠδύνατο ἡ μηχανὴ των νὰ λειτουργῇ καλὰ, ὅταν ἡ θάλασσα ἦτο πολὺ παραγμένη. Διότι οἱ τροχοὶ θραύονται ἀπὸ τὰ κύματα πολὺ εὐκόλα καὶ τὸ πλοῖον τότε μένει εἰς τὴν διάθεσιν τῶν κυμάτων.

Τὸ κινούμενον μετὰ ἑλικά ἀτμόπλοιο ἤρχησε νὰ ἐφευρεθῇ. Ἐχρειάσθη νὰ ὑπερνηθῇ πολλὰ δυσκολίαι, μέχρις ὅτου ἡ ἑλὶξ λάβη πρακτικὴν ἀξίαν. Καὶ μόνον ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἡ χωρητικότης τῶν ἀτμοπλοίων εἰς τόνους ἤρχισε νὰ ὑπερβαίῃ τὴν χωρητικότητά των ἱστιοφόρων. Ἐκτοτε ὅμως ἡ ἐξέλιξις τῆς θαλασσίας μεταφορᾶς ἦτο ταχεῖα. Καὶ οἱ ἄνθρωποι τὸ πρῶτον ἤδη ἄρχισαν νὰ διαπλέουν τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκεανούς μετὰ κάποια βεβαιότητα περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀφίξεώς των εἰς τὸ τέλος. Ὁ διάπλους τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ποῦ πρωτότερα ἦτο μία ἀβεβαία περιπέτεια ἀρκέτων ἐβδομάδων καὶ ποῦ ἦτο δυνατόν νὰ παραταθῇ ἐπὶ μῆνας, ἐπεταχύνθη ὥς ποῦ βαθμὴδὸν τὰ 1910 περιωρίσθη διὰ τὰ ταχύτερα ἀτμόπλοια εἰς ὀλιγώτερον τῶν πέντε ἡμερῶν καὶ μετὰ ὠρισμένην ὥραν ἀφίξεως. Ἡ αὐτὴ συντόμευσις τοῦ χρόνου ἔγινε βεβαίως εἰς τὰ ταξίδια τῶν ὠκεανῶν καὶ ἡ αὐτὴ αὐξήσις τῆς βεβαιότητος εἰς τὰς συγκοινωνίας.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεταφορᾶς κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν διὰ τοῦ ἀτμοῦ προήλθεν ἐκ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Βόλτα, τοῦ Γαλβάνη καὶ τοῦ Φαραντάυ ἐπὶ διαφόρων ἡλεκτρικῶν φαινομένων μία νέα καὶ καταπληκτικὴ προσθήκη εἰς τὰς εὐκολίας ἐπικοινωνίας, μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἡλεκτρικὸς τηλεγράφος ἐφευρέθη τὸ 1835. Τὸ πρῶτον ὑποβρύχιον καλώδιον ἐτοποθετήθη τὸ 1851 μετὰ τὴν Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν. Καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ὁ τηλεγράφος ἠπλώθη εἰς ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον καὶ εἰδήσεις, αἱ ὁποῖαι ἕως τότε μετεδίδοντο βραδέως, ἐγένοντο ἑκτοτε ταυτοχρόνως γνωσταὶ εἰς ὅλην τὴν γῆν.

Τὰ πράγματα αὐτά, δηλαδὴ ὁ σιδηρόδρομος καὶ ὁ τηλεγράφος, ἦσαν διὰ τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος αἱ πλέον καταπληκτικαὶ καὶ ἐπαναστατικαὶ ἐφευρέσεις, ἀλλὰ πράγματι ἀπλῶς καὶ μόνον ἦσαν οἱ πλέον φανεροὶ καὶ χονδροειδεῖς καρποὶ μιᾶς ἐκτεταμένης ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ποῦ ἀπέβλεπεν εἰς εὐρύτερους σκοπούς. Αἱ τεχνικαὶ γνώσεις καὶ ἡ τεχνικὴ δεξιότης ἀνεπτύχθησαν μετὰ καταπληκτικὴν ταχύτητα καὶ ἔκτασιν σχετικῶς πρὸς τὴν πρόοδον οἰασθήποτε προηγουμένης ἐποχῆς.

Ἀπὸ τοὺς «Στοχασμοὺς τῆς Μοναξιάς»

Δημόκριτος

Ρωτᾷς με ποῦ, γελώντας, γιὰ τῆς Μοίρας
τὰ ἐνάντια, διαβαίνω τὴ ζωὴ
καὶ τῆς φτωχῆς ἀνθρώπινης μας κλήρας
ὁ πόνος δὲ με θλίβει—Ἀκου γιὰτί:

Τὸ χτές σὲ πλατὺ πέλαγο ξανοίγεται
μακριὰ πρὸ μᾶς. Τὸ σήμερον μας πνίγεται
σ' ἓνα ποτάμι. Τὸ αὔριον κολυμπᾷ
πιο πέρα σὲ βουρκόνερα θαμπά.

Κι ὅλα ἐδῶ μοιάζουν ἥσκιους, ποῦ τὸ μάτι
νὰ τοὺς ξεκρίνει ἀνώφελ' ἀγωνίζεται.
Ἀπ' ὅ,τι δεῖς θὰ λείπει πάντα κάτι,
τὶ σὲ μυστήριον ἢ πλάσῃ μας βυθίζεται.

Γι' αὐτὸ μοῦ λέει ὁ νοῦς μου. «Καθὼς εἶσαι,
καλλιὰ σου μετὰ τὸ γέλιο γλυκογέρασε.
Ὅσο μπορεῖς γαληνεμένα ζῆσε
κι ἀνάλαφρ' ἀπ' τὴ γῆ σὰν ἥσκιος πέρασε.

Ἀλλιῶς κι ὅσο νὰ κλαῖς καὶ νὰ πονεῖς
δὲ θὰ σὲ λυπηθεῖ Θεὸς κανεῖς».

Ι. Ζερβός

R. U. Benson

Μετάφραση Β. ΖΕΡΒΟΥ

Ὁ Ταξιδιώτης

«Δὲ μὲ παραξενεύει πὼς ὁ ταξιδιώτης ξανάρχεται ὑπὸ κείνο ἐκεῖ τὸ καταφύγιο, ἀλλὰ τὸ πὼς ξανάρχεται τόσο σπάνια».

Ἡ Φωνὴ τοῦ Προσκυνητῆ

Μιὰ ἔπο τὶς βραδιὲς ποὺ περνούσαμε μαζί, μπρὸς στὸ μεγάλο τζάκι, ἡ συζήτηση μας ἔπεσε στὸ παλιὸ θέμα: οἱ συνάφειες τῆς ἐπιστήμης μὲ τὴν πίστη.

—Δὲν εἶνε παράξενο, μοῦ λέει ὁ γέροντας, ποὺ τὰ συμπεράσματα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πίστεως φαίνονται διαφορετικὰ γιὰ τὰ κούφια μυαλά, ποὺ φαντάζονται, πὼς κι ἀπὸ τὶς δυὸ μεριὲς ξαίρουν τὴν τελευταία λέξη· γιατί ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ πίστη ξεκινᾶν ἀπὸ ἀντίθετα σημεῖα. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιστήμης εἶναι, πὼς δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ ὑψωθεῖτε οὔτε ἓνα δάχτυλο πιο ψηλὰ ἀπὸ κείνο, ποὺ σᾶς εἶνε διανοητικὰ ἀποδειγμένο· ἡ ἀρχὴ τῆς θρησκείας εἶναι, πὼς ἂν θέλετε ἡ πίστη σας νὰ φτάσει σὲ κάτι ἄξιο νὰ γνωσθεῖ, πρέπει πάντα νὰ προχωρεῖτε λίγο πιο μπρὸς ἀπὸ τὶς ἀποδείξεις ποὺ κατέχετε. Ἀπαλλίως εἶναι τοῦτο ἀρχὴ σύμφωνη μὲ κείνο ποὺ ὑποσχέθηκε ὁ Σωτῆρας μας: «Ἐνεργεῖτε καθὼς ἐὰν τοῦτο εἶνε ἀληθινόν, καὶ τὸ φῶς θὰ σᾶς δοθεῖ!» Ἐνῶ ὁ σοφὸς ἀντίθετα σᾶς λέει: «Μὴ ριψοκινδυνεύετε νὰ παραδέχεστε τίποτε προτοῦ νὰ σᾶς δοθεῖ τὸ φῶς!» Ἡ διαφορά τῶν δύο αὐτῶν μεθόδων βασίζεται φυσικὰ σὲ τοῦτο: πὼς ἡ θρησκεία δέχεται γιὰ μαρτυρία τὴν καρδιὰ κι ὁλάκαιρο τὸν ἄνθρωπο, ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη δὲ δέχεται παρὰ τὸ μυαλό, ἀρνούμενη μάλιστα νὰ δώσει πίστη στὶς αἰσθήσεις. Ὅμως εἶναι πολὺ βέβαιο κι ἔτσι, πὼς τὰ συμπεράσματα τῆς πείρας δίνουν δίκιο στὴ θρησκευτικὴ ἀποψη. Κάθε πράξη ἀληθινὰ μεγάλη ἐμπνέεται ἀπὸ αἴτια τῆς καρδιάς καὶ ὄχι τοῦ μυαλοῦ· ἀπὸ τὸ αἶσθημα καὶ τὸ πάθος, καὶ ὄχι ἀπὸ ὑπολογισμό πιθανοτήτων. Κι ἔτσι, τὰ μυστήρια τοῦ θεοῦ δὲ φανερώνονται πάρεξ σ'ἐκείνους ποὺ ἐξ ἐφόδου τὰ κυριεύουν: «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνέχεται τῇ βίᾳ, καὶ ὁ βίαιος γίνεται κύριος αὐτῆς μὲ δύναμη».

Λόγου χάρι—ξακολούθησε ὁ γέροντας μετὰ μικρὴ διακοπὴ—ἡ ἐπιστημονικὴ ἀντίληψη τῶν στοιχειωμένων σπιτιῶν εἶναι, πὼς δὲν ἔχουμε ἄλλες ἀποδείξεις τῆς ὑπαρξης τους παρὰ κεί-

νες ποὺ μπορεῖ νὰ ἐξηγηθοῦν μὲ τὴν τηλεπάθεια, δηλαδὴ μὲ κάτι σὰν ἀνάγνωση τῆς σκέψης. Ἀλλ' ἂν μπορεῖτε νὰ εἰσδύσετε κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ βερνίκι τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψης, ποὺ εἶνε καὶ σήμερα τόσο κοινὴ, θὰ βρεῖτε πὼς σχεδὸν οἱ πριότεροι ἄνθρωποι, στὴ χώρα μας τουλάχιστο, ἐξακολουθοῦν νὰ παραδέχονται μυστικὰ τὸ τέτιο φαινόμενο. Καὶ πράγματι στὴν καθημερινὴ ζωὴ, κανένας στὸν τόπο μας δὲ δέχεται σχετικῶς μ'αὐτὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀντίληψη σὰν ἐντελῶς ἀρκετὴ.

—Σᾶς δόθηκε ποτὲ εὐκαιρία νὰ ἐξακριβώσετε τέτιας λογῆς φαινόμενα; τὸν ἐρώτησα.

—Ναί, ἀποκρίθηκε χαμογελώντας ὁ γέροντας· εἶσαι ὅμως βέβαιος, πὼς δὲ θὰ γελάσεις μὲ τὶς ἱστορίες μου; Εἶναι κάτι πολὺ συνηθισμένο νὰ περγελάει κανεὶς τὰ τέτια πράγματα· καὶ τοῦτο, ἐγὼ τουλάχιστο, δὲν τὸ ἀνέχομαι. Κάθε τέτιας λογῆς ἱστορία εἶνε ἱερή, ἔστω καὶ γιὰ ἓναν ἄνθρωπο καὶ γι' αὐτὸ θᾶπρεπε νὰ εἴταν τὸ ἴδιο καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἔχουν εὐγενικὰ ψυχὴ.

Δὲ δυσκολεύτηκα νὰ τὸν πείσω, πὼς, ὅσο γι' αὐτὸ, δὲν θᾶχε ὁλότελα νὰ φοβηθεῖ ἀπὸ μένα.

—Θὰ σοῦ ἱστορήσω, λοιπόν, μοῦ λέει, μιὰ περιεργότατη περιπέτεια! Μοῦ συνέβηκε προλίγου, καὶ νά, σὲ ποιὲς περιστάσεις:

Ἕνας φίλος μου εἴτανε, κι εἶναι ἀκόμα ἐφημέριος κάποιας ἐνορίας τοῦ Κέντ, ποὺ ἀποφεύγω νὰ σοῦ πῶ τὸνομα, σὲ καμιὰ δεκαριά μίλια ἀπὸ τὸ Καντόρμπερυ. Ἡ ἐνορία ἐκείνη, εἶναι κάμποσα χρόνια ποὺ ἀποδόθηκε στοὺς καθολικοὺς. Βρισκόμουν ἐδῶ στὸ σπίτι μου, σὰν ἔλαβα ἓνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ φίλο μου, πὼς ἀρρώστησε ἀπὸ πολὺ βαρεὶά γρίππη καὶ μὲ παρακαλοῦσε νὰ πάω, ἂν μοῦ εἴταν μπορετό, νὰ τὸν ἀντικαταστήσω τὶς γιορτές. Εἶχα ἀναγκαστεῖ τότες τελευταία νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν ἐξ αἰτίας τῆς ἡλικίας μου καὶ τῆς ἀδυναμίας μου, ποὺ ὅλο καὶ ἄβαινε· ἀλλὰ μοῦ εἴταν ἀδύνατο νὰ μὴν εἰσακούσω αὐτὸ τὸ κάλεσμα κι ἔτσι ὁ Πάρκερ μοῦ ἐτοίμασε βιαστικὰ τὴ βαλίτσα μου καὶ φύγαμε ἐγὼ κι αὐτὸς μὲ τὸ πρῶτο τραῖνο.

Βρῆκα τὸ φίλο μου στ' ἀλήθεια τόσο ἄρρωστο, ποὺ νὰ μὴ μπορεῖ ν' ἀσχοληθεῖ σὲ τίποτα. Τὸν ἐβεβαίωσα, πὼς δυνάμουν περίφημα νὰ τὸν ἀντικαταστήσω στὸ καθετί, καὶ νὰ μὴν ἔχει ἔγνοια.

Τὴν ἄλλη μέρα, ποὺ εἴτανε Τετάρτη καὶ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, πῆγα στὸ ἐκκλησάκι, γιὰ νὰ ξομολογήσω. Παλαιότατη καὶ πολὺ ὁμορφὴ ἐκκλησιά, πραγματικῶς γεμάτη ἀπὸ περίεργα πράγματα, μ'ὅλο ποὺ εἶναι μικρὴ. Ὁ παλιὸς βωμὸς εἶχε ξαναμπεῖ στὴ θέσιν του μὲ τὰ ψηλὰ σκαλιά του,

κι εἶχαν μάλιστα ξανάβρει τὸ παλιὸ ξομολογητάρι. Πράγματι, στὸ μεσημβρινὸ σταυροθόλιο εἶχαν ἀνακαλύψει μιὰ τετράγωνη τρύπα, ποὺ γιὰ πολὺν καιρὸ οἱ διαμαρτυρόμενοι τὴν εἶχαν κρυμμένη πίσω ἀπὸ δρύϊνο τελάρο· κι ἕνας ἀρχαιολόγος, ποὺ ἔφερε ὁ φίλος μου ἀπὸ τὴ Λόντρα γιὰ νὰ ξετάσει τὸ ἐκκλησάκι, εἶχε βεβαιώσει πὼς ἐκεῖ ἀκριβῶς εἶτανε δίκως ἀμφιβολία τὸ μέρος, ποὺ ὁ παπὰς ἀκουγε τὶς ἐξομολόγησες στὴν παλιά θρησκευτικὴ περίοδο πρὶν ἀπὸ τὴ Μεταρρύθμιση. Κι ἔτσι τὸ μέρος αὐτὸ ἐπισκευάστηκε κι ἀποδόθηκε στὴν παλιά του χρῆση.

Ἐκείνη λοιπὸν τὴν ἡμέρα, παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων, εἶμουν καθισμένοι στὴν ἐσοχὴ αὐτὴ ποὺ ἀχνοφωτιζόταν ἀπὸ τὶς λαμπάδες τοῦ βωμοῦ· καὶ μετὰ τὴ σειρά τους οἱ πιστοὶ ἐρχόντανε καὶ γονάτιζαν στὸ μοναχὸ σκαλί, τὸ βαλμένο στὴν ἔξω μεριά τῆς πόρτας καὶ ξομολογίωνταν τὶς ἀμαρτίες τους μιλώντας μέσα πρὸ τὸ παλιὸ τετράγωνο ἄνοιγμα.

Θὰ μὲ βρεῖς ἴσως πολὺ κοινὸ τύπο· ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, πὼς δὲν μπορῶ ποτέ μου νὰ κοιτάξω παλιὸ ἐπιπλο, χωρὶς νὰ αἰστανθῶ κάποιο περίεργο ἀνατρίχιασμα, στοχαζόμενος πάνω σ' αὐτὸ ὅλη τὴ συσσωρευση τῆς ἀνθρώπινης συγκίνησης, ἐκείνης ποὺ τὸ ἔχει ἐμποτίσει· καὶ εἶμαι συνάμα βέβαιος, πὼς κανένα πράγμα δὲ με συγκίνησε τόσο ἔντονα ὅσο τὸ παλιὸ ξομολογητάρι. Συλλογιόμουν, πὼς ἀπὸ τὴν τετράγωνη ἐκείνη τρύπα εἶχαν εἰπωθεῖ μυριάδες ἀμαρτίες, μεγάλες καὶ μικρές, φορτωμένες ὁδύνῃ...

Ὁ γέρο παπὰς σώπασε γιὰ μιὰ στιγμή μετὰ τὸ βλέμμα του βυθισμένο σὰν μέσα σ' ὄνειρο. Ἐπειτα ξανάρχισε:

— Ἡ μέρα τῶν Χριστουγέννων καὶ οἱ τρεῖς ἐπόμενες μέρες περάσανε πολὺ εὐχάριστα. Τὴν Κυριακὴ τὸ βράδι, καθὼς ἔβγαιν ἀπὸ τὸ ἱεροφυλάκιο, εἶδα ἕνα μικρὸ κοριτσάκι, ποὺ φαινόταν νὰ προσμένει ἐμένα. Τὸ ρώτησα καὶ μοῦ ἀποκρίθηκε, πὼς ὁ πατέρας του κι ἄλλα πρόσωπα τῆς οἰκογένειας του ἤθελαν νὰ ξομολογηθοῦν τὸ ἄλλο βράδι, κατὰ τὶς ἑξί. Εἶχανε στὸ σπῆτι τους τὴ γρίππη, γι' αὐτὸ καὶ δὲν μπόρεσαν ν' ἀρθοῦν πρωτύτερα.

Τὴν ἄλλη μέρα, Δευτέρα, πέρασα ὅλο μου, πῆς, τὸ πρωὶ μετὰ τὸ φίλο μου, ποὺ πήγαινε καλύτερα καὶ μπορούσε νὰ μιλάει, χωρὶς ὅμως ν' ἄχει ἀκόμα τὴν ἄδεια νὰ σηκωθεῖ ἀπὸ τὸ κρεβάτι. Κι ὕστερα, ἀφοῦ φάγαμε, βγήκα νὰ κάμω ἕναν περίπατο.

Ὅλο κεῖνο τὸ πρωὶ βάραινε τὴν καρδιά μου μιὰ τέτια πίεση, ποὺ σπάνια τὴν εἶχα νιώσει τόσο δυνατὴ· ἀλλὰ εἶτανε κι ἄλ-

λιότικη. Σὰ νάχα καὶ κάποιο τρόμο μαζί, ἕνα προαίσθημα κάποιας συφορᾶς ποὺ θὰ ἐρχόταν.

Τὴν ὥρα ποὺ περπατοῦσα στὸ μεγάλο δρόμο, ἡ πίεση μου αὐτὴ δυνάμωσε. Καμιὰ φυσικὴ αἰτία δὲν μπορούσα νὰ ξεκρίνω. Ἡ ὑγεία μου εἶτανε σχετικὰ καλὴ κι ὁ καιρὸς πολὺ ὁμορφος γιὰ τὴν ἐποχὴ· ἀλλ' οὔτε ὅμως ὁ ἀέρας οὔτε κι ὁ δρόμος μὲ συνέφεραν. Τέλος, ἔφτασα κατὰ τὶς τρεῖς-ἡμισὶ σ' ἕνα σύνορο, ποὺ ἔδειχνε, θυμάμαι, 12 μίλια ἔως στὸ Καντόρμπερυ.

Κάθησα μιὰ στιγμή κεῖ δά, μετὰ τὰ μάτια στραμένα κατὰ τὴν ἀνατολή· κι εἶδα τότες πολὺ μακριὰ στὸν ὀρίζοντα νὰ σωριάζονται βαριὰ σύγνεφα. Καὶ πῆρα ξανά τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Πηγαίνοντας, ἀκουσ' ἀπόμακρο μουγγρητό, σὰν κανονιές καὶ στὴν ἀρχὴ θάρεψα πὼς εἶτανε γυμνάσια πυροβολικοῦ σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ παραθαλάσσια φρούρια· σὲ λίγο ὅμως ξεδιάλυνα πὼς ὁ κρότος εἶταν πολὺ ἀκανόνιστος καὶ πολὺ μακρινὸς γιὰ νὰ ξηγηθεῖ ἔτσι. Κι αἰστάνθηκα ἀνακούφιση βγάζοντας τὸ συμπέρασμα, πὼς δὲν μπόρειε νάταν τίποτ' ἄλλο παρὰ θύελλα σὲ μεγάλη ἀπόσταση· γιατί ἔλεγα μετὰ τὸ νοῦ μου, πὼς ἡ ἀτμοσφαιρικὴ αὐτὴ κρίση ξηγοῦσε πολὺ καλὰ τὴν πίεση ποὺ ἐνιωθα. Οἱ βροντὲς φάνηκαν νὰ πλησιάζουν, μουγγρίσαν τρεῖς τέσσερες φορές δυνατότερα κι ἔπειτα σταμάτησαν ἀπότομα.

Δὲν ἔβλεπα ὅμως καμιὰ καλύτερη σημεῖα ἐαυτοῦ μου. Γυρίζοντας στὸ πρεσβυτέριο, λίγο μετὰ τὶς τέσσερες, ρούφηξα ἕνα φλυτζάνι τσαΐ, κι ἀποκοιμήθηκα σὲ μιὰ πολυθρόνα, μπρὸς στὴ φωτιά. Ἐβλεπα ἕνα ταραγμένο κι ὁδυνηρὸ ὄνειρο, ὅταν μ' ἐξύπνησε ὁ ὑπηρετὴς μου ὁ Πάρκερ καὶ μοῦπε, πὼς εἶταν ὥρα νὰ πάω στὴν ἐκκλησιά. Δὲ θυμάμαι τί ἀκριβῶς εἶταν ὄνειρο μου, ξαίρω ὅμως πὼς εἶχα ἰδεῖ ἀπαίσια πράγματα· κι ἔχοντας βέβαια ἀκόμα στὸ μυαλό μου ἀποξεφτίδια ἀπὸ τὸν τέτιο ἐφιάλτη, κοίταξα μετὰ κάποιο ἄοριστο φόβο τὸν Πάρκερ, ὀρθό, σιωπηλὸ δίπλα στὴν πολυθρόνα μου, μετὰ τὸ πανώρασό στα χέρια του.

Ἡ ἐκκλησιά βρισκότανε λίγα βήματα μακρύτερα, γιατί ὁ κῆπος καὶ τὸ παλιὸ τὸ κοιμητήρι συνόριάζαν. Ἀλλὰ καθὼς πήγαινα τὴ μικρὴ αὐτὴ ἀπόσταση, μετὰ τὸ φαναράκι στὸ χέρι, θυμάμαι πὼς ἄκουσα κάπου κατὰ τὸ νοτιά, πέρα ἀπὸ τὸ χωριό, ἕνα πνιγμένο θόρυβο ποδοβολητοῦ πάνω στὴν ξεπαγιασμένη γῆ. Τὸ ἄλογο φαινόταν νὰ τρέχει μετὰ καλπασμό· ἀλλὰ ξάφνου, ὁ θόρυβος σταμάτησε, καὶ δὲν ἄκουσα πιά τίποτε.

Μπαίνοντας στὴν ἐκκλησιά εἶδα, πὼς ὁ κλησάρης εἶχε ἀνάψει μιὰ λαμπάδα, ὅπως τοῦ εἶχα πεῖ. Μόλις μπορούσα νὰ ξε-

κρίνω τρία ἢ τέσσερα πρόσωπα γονατισμένα στὸ βορινὸ σταυροθόλιο.

Ἐτοιμάστηκα, κάθησα στὸ βάθος τῆς μικρῆς ἐσοχῆς καὶ τράβηξα τὴν πόρτα· κι ἕνας ἕνας τότες ὁ χωρικός καὶ τὰ τέσσερα παιδιά του ἦρθαν καὶ ξομολογήθηκαν. Θυμάμαι πῶς, ὅπως στὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, τὸ ἴδιο καὶ κείνη τὴν ὥρα αἰσθάνθηκα βαθεῖα τὴν παράξενη γοητεία τοῦ παλιοῦ αὐτοῦ καταφύγιου τῆς μετάνοιας, ἀρωματισμένου ἀπὸ τὴ διπλὴ εὐωδιά, τῇ θεῖα καὶ τὴν ἀνθρώπινη, φωτισμένου ἀπὸ τὸ κόκκινο φῶς τοῦ καντηλιοῦ, ποὺ ἔκαιγε μέσ' στὰ σκοτάδια μπρὸς μου, λὲς καὶ εἴταν φωτεινὸ λουλούδι, γιὰ νὰ μοῦ θυμίζει τὴν πατρικὴ παρουσία τοῦ Θεοῦ.

Δὲν ξαίρω ἀπὸ πόση ὥρα βρισκόμουν ἐκεῖ δά, ὅταν ἄκουσα καὶ πάλι ποδοβολητὸ ἄλόγου, ὅμως μέσα στὸ χωριὸ τῇ φορὰ αὐτῇ, πολὺ κοντὰ στὸ κοιμητήρι. Κι αἰφνης ὁ καλπασμὸς σταμάτησε κι ἕνα ὀρμητικὸ φύσημα ἀνέμου ἀνοιξε διάπλατα τὴν πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς καὶ οἱ λαμπάδες, ποὺ εἴταν μπρὸς στὸ ξομολογητάρι ἄρχισαν νὰ φλογοσειοῦνται καὶ νὰ σταλάζουν, ἀπὸ τὸ δυνατὸ ρεῦμα. Ἐν' ἀπὸ τὰ κοριτσάκια ξανάκλεισε τὴν πόρτα.

Σὲ λίγο, τὸ μικρὸ ἀγόρι, ποὺ εἴταν τότε γονατισμένο σιμά μου, τέλειωσε τὴν ἐξομολόγησή του, τοῦ διάβασα τὴν εὐχὴ κι ἀποτραβήχτηκε, ἐνῶ ἐγὼ πρόσμενα τὸν ἐπόμενο, μὴν καλο-ξαίροντας κιόλας πόσοι εἴταν ὅλοι ὅλοι.

Ἀφοῦ ὅμως περίμενα ἕνα δυὸ λεφτά, ἐτοιμάστηκα νὰ σηκωθῶ, λογιάζοντας πῶς δὲ θάταν πιά ἄλλος γιὰ ἐξομολόγηση. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή, μιὰ φωνὴ ψιθύρισε λίγες λέξεις πολὺ γλῆγορα ἀπὸ τ' ἀνοιγμα τῆς πόρτας. Μοῦ εἴταν ἀδύνατο νὰ ξεχωρίσω τὰ λόγια· στοχάστηκα ὅμως, πῶς θάταν οἱ συνηθισμένοι ἐκεῖνοι τύποι, ποὺ ζητᾶνε τὴν εὐλογία τοῦ παπᾶ· κι εἶπα, τὸ λοιπόν, τὴν εὐχὴ καὶ περίμενα, ξαφνιασμένος λίγο, ποὺ δὲν εἶχα ἀκούσει κανένα νὰ ζυγώνει.

Καὶ τότες ἡ φωνὴ ξανάρχισε νὰ μιλάει.

Ὁ γέροντας κοντοστάθηκε μιὰ στιγμή, κι ἔστρεψε γύρω του τὸ βλέμμα. Ἐβλεπα πῶς τρεμούλιαζε σύγκορμα.

—Θὰ προτιμᾶτε ἴσως νὰ μὴ ξακολουθήσετε; τὸν ἐρώτησα. Φοβοῦμαι, μήπως σᾶς εἶναι θλιβερὴ αὐτὴ ἡ θύμηση.

—Ὅχι, ὄχι, μ'ἀποκρίθηκε, θὰ σοῦ τὰ πῶ ὅλα! μὰ εἰν' ἀλήθεια φριχτὸ πράμα, φριχτό!

Ἀρχισε, τὸ λοιπόν, ἡ φωνὴ νὰ μιλάει, μουρμουρίζοντας γλῆγορα, καὶ μάλιστα πολὺ δυνατά: ἀλλὰ τὸ περιεργότερο εἴταν, πῶς δὲ μπορούσα σχεδὸν νὰ καταλάβω τίποτε ἀπ'ὅ, τι ἔλεγε· μόλις πετύχαινα ποῦ καὶ ποῦ ν'ἀρπάζω κάνα λόγο,

κυρίως τὸνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Ἐπειτα μπόρεσα ν'ἀντιληφθῶ καὶ κάποιες γαλλικὲς λέξεις, ἂν καὶ μοῦ φάνηκαν κι αὐτὲς νὰ εἶναι σὲ πολὺ ἀπαρχαιωμένη γλῶσσα: ἡ λέξη ἰδίως «ὁ βασιλιάς» ἀκουγόταν ὁλοένα. Τὴν πρώτη στιγμή θάρεψα, πῶς θάταν κάποια μακρυνὴ διάλεχτο, ποὺ δὲν τὴ γινώριζα· ὕστερα μοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νου, πῶς θάταν πολὺ γέρος αὐτὸς ποὺ ξομολογιόταν καὶ θάχε γίνεи ὁλοτέλα κουφός· γιατί ὅταν δοκίμασα, ἔπειτ' ἀπὸ λίγες φράσεις του, νὰ τοῦ ξηγήσω πῶς μοῦ εἴταν ἀδύνατο νὰ τὸν καταλάβω, δὲ φάνηκε νὰ τὸ πρόσεξε διόλου, ἀλλὰ ξακολούθησε νὰ μουρμουρίζει μὲ βιάση, χωρὶς νὰ σταματάει. Λίγο λίγο ἔφτασα ν'ἀνακαλύψω, πῶς θὰ βρισκόταν ὁ ἄνθρωπος σὲ πολὺ μεγάλη ταραχὴ τοῦ νοῦ· ἡ φωνὴ του ἄρχισε πιά νὰ σπάζει σὲ λυγμούς καὶ σὲ λίγο ἀναλύθηκε σὲ κλάματα καὶ σὲ χουγιατά· κι ἄκουγα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ τελάρου δάχτυλα ποὺ ὅλο κουνιόνταν καὶ χτύπαγαν μὲ ἀγωνία, λὲς καὶ θέλανε ν'ἀνοιξοῦν κάποια μανταλωμένη πόρτα. Τέλος ἐγινε σιωπὴ γιὰ μιὰ στιγμή κι ἔπειτα ἄκουσα κάτι, ποὺ μοῦ φάνηκε νᾶναι δίχως ἀμφιβολία, κάποιες στερνὲς τυπικὲς φράσεις· κι ἡ φωνὴ βαθμηδὸν χαμήλωσε καὶ σῶπασε. Τὴν ὥρα ποὺ σηκωνόμουν νὰ βγῶ ἔξω, γιὰ νὰ πῶ στὸν ἄγνωστο, πῶς δὲν μπόρεσα ν'ἀκούσω τὴν ἐξομολόγησή του, δυὸ-τρία ἀκόμη βογγητὰ μοῦ ἦρθαν ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα. Ζύγωσα μὲ γληγοράδα τὸ κεφάλι στὴν τρύπα γιὰ νὰ κοιτάξω ἔξω: καὶ βλέπω τότες πῶς στὸ σκαλὶ τοῦ ξομολογηταριοῦ δὲν εἴτανε κανεῖς!

Δὲ βρίσκω πῶς νὰ σοῦ παραστήσω τὸ ξάφνιασμα μου. Ἀπόμεινα κεῖ δά, καὶ γὰρ δὲν ξαίρω πόση ὥρα, τὸ κεφάλι μου ἀκουμπημένο στὸ τελάρο, τὰ μάτια μου καρφωμένα πάνω στὸ ἀδειανὸ σκαλί· καὶ μπορεῖ καὶ νᾶπα κάποιες λέξεις δυνατά, γιατί ἄκουσα ν'ἀπαντοῦν ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρια τῆς ἐκκλησιᾶς: «Μὲ φώναξες γέροντά μου;» Εἴταν ὁ κλησάρης μὲ τὰ κλειδιά καὶ τὸ φαναράκι, ἐτοιμαζόμενος νὰ κλείσει τὴν ἐκκλησιὰ μόλις θᾶφευγα.

Μοῦ χρειάστηκε λίγη ὥρα ὥσπου νὰ ξαναβρῶ τὴ δύναμη νὰ τοῦ μιλήσω: «Δὲν εἶνε ἄλλος κανεῖς, Οὐίλιαμ; Φύγαν ὅλοι;» Ὁ Οὐίλιαμ σήκωσε τὸ φαναράκι του καὶ ξέτασε ὅλες τὶς γωνιὲς τῆς σκοτεινῆς πιά ἐκκλησιᾶς: «Ὅχι, γέροντά μου, κανεῖς δὲν εἶναι!»

Διάβηκα τὸ χορό, γιὰ νὰ πάω στὸ ἱεροφυλάκιο, ἀλλὰ μισόδρομα, νά, καὶ ξάφνου ἀντήχησε πάλι, μέσα στὴ ἥρεμὴ σιγαλιά τοῦ χωριοῦ, τὸ ἀπογνωσμένο κάλπασμα ἐνὸς ἀλόγου!

«Νά! νά!» φώναξα: «δὲν ἀκοῦς τίποτα;» Ὁ Οὐίλιαμ, ποὺ ἔσβυνε τὶς λαμπάδες, ἔτρεξε στὸ μέρος μου: «Μὴν εἰστε ἀδιά-

θετος, γέροντα μου;» με ρώτησε. «Νὰ πᾶω νὰ καλέσω τὸν ὑπηρέτη σας;»

Ἐπιβάνοντας μεγάλη προσπάθεια στὸν ἑαυτὸ μου, τοῦ ἀποκριθῆκα πὼς δὲν εἶταν τίποτε· ἀλλὰ ἐκεῖνος ἐπίμενε νὰ με συνοδέψει ὡς τὸ πρεσβυτέριο. Δὲ θέλησα νὰ τὸν ξαναρωτήσω, ἂν τυχὸν εἶχε ἀκούσει τὸ κάλπασμα τοῦ ἀλόγου, γιατί στοχαζόμουν πὼς στὸ κάτω τῆς γραφῆς, μπορούσε καὶ νὰ μὴν εἶχε καμιά σχέση ὁ θόρυβος αὐτὸς με τὴ φωνή, ποὺ εἶχα ἀκούσει νὰ μουρμουρίζει.

Ἐνιωθα ὅμως νᾶμαι πολὺ ταραγμένος καὶ ἀνήσυχος. Τὴν ὥρα ποὺ πῆγαινα νὰ πλαγιάσω, πέρασα ᾽πὸ τὸ δωμάτιο τοῦ φίλου μου. Τὸν βρῆκα σὲ πολὺ καλὴ διάθεση, νᾶχει ὄρεξη νὰ κουβεντιάσει κι ἔτσι ἔμεινα ἐκεῖ κάμποση ὥρα. Δὲν τοῦ εἶπα τίποτε γιὰ τὸ ποὺ μοῦ συνέβηκε στὴν ἐκκλησιά, τὸν ἄφηνα μονάχα νὰ μοῦ δηγιέται γιὰ τοὺς χωριανούς του καὶ γιὰ τὰ χωριά τριγύρω. Ἀλλὰ τέλος, τὴ στιγμή ποὺ ἔφευγα, μοῦ λέει ἀκόμα κάτι σὰν τέτιο:

«Γιὰ φαντάσου, προλίγου ποὺ εἴσουνα στὴν ἐκκλησιά, μοῦ ξανᾶρθε στὸ νοῦ κάποιο παλιὸ συμβάν, ποὺ ἀνιστοροῦν οἱ χρονογράφοι, ἀναφορικὰ με τὸ ἐκκλησάκι! Λένε τάχα, πὼς τὸ ἴδιο βράδι ποὺ δολοφονήθηκε ὁ Ἅγιος Θωμᾶς Μπέκε, ἦρθε ἓνας ἀπὸ τοὺς δολοφόνους ὡς ἐδῶ. Σήμερα εἶνε ἡ ἐπέτειο αὐτοῦ τοῦ φόνου, ὅπως ξαίρεις· καὶ δίχως ἀμφιβολία, θὰ μοῦ ἦρθε ἡ τέτια θύμηση στὸ νοῦ κοιτάζοντας τὴ μερομηνία στὸ ἡμερολόγιο!»

Ἐνῶ μοῦ ἔλεγε αὐτὰ ὁ φίλος μου, ἄρχισε ἡ καρδιά μου νὰ χτυπάει ὀρμητικά: προσπάθησα ὅμως σὲ λίγο νὰ συνέρθω, καὶ τοῦ ἀποκρίθηκα πὼς θᾶθελα πολὺ ν'ἀκούσω ὀλάκερη τὴν ἱστορία.

«ὦ! δὲν εἶνε τὴ δὰ καὶ μεγάλη!» μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου. «Οὔτε καὶ ξαίρουνε καλὰ καλὰ ποιὸς εἶταν ἐκεῖνος τάχα ποὺ ἦρθε ἐδῶ· ἄλλοι λέν, πὼς εἶταν ἓνας ἀπὸ τοὺς τέσσερες ἱππότες, κι ἄλλοι, ἓνας ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες».

«Μὰ πὼς ἦρθε ἐδῶ;» τὸν ξαναρώτησα «καὶ γιατί;»

«Ἐχουν νὰ ποῦν, πὼς κυριεύτηκε ὁ δύστυχος ἀπὸ τρόμο γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του καὶ πὼς ἔτρεξε κι ἦρθε δῶ, γιὰ νὰ πάρει ἄφεση, ποὺ φυσικά τοῦ τὸ ἀρνήθηκαν, ἔπειτα ἀπὸ τὸ φριχτὸ καὶ τόσο πρόσφατο φόνο!»

«Γιὰ πὲς μου» τοῦ ξανάπα «ἦρθε μοναχὸς του ἐδῶ καὶ σὲ ποιὲς περιστάσεις;»

«Ξαίρεις, πὼς μετὰ τὸ κακούργημα, οἱ δολοφόνους ρήμαξαν τὸ σπίτι καὶ τοὺς στάβλους τοῦ ἀρχιεπισκοποῦ. Λένε, τὸ λοιπόν, πὼς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἄρπαξε ἓν ἀπὸ τὰ πιὸ γλήγορα

ἄλογα κι ἔφυγε σὰν τρελός, δίχως νὰ καλοξαίρει κατὰ ποῦ πῆγαινε· καὶ πὼς ὄρμησε μέσα στὸ χωριὸ μας κι ἔπειτα στὴν ἐκκλησιά, ὅπου βρισκόταν ὁ παπὰς ἐκείνη τὴ στιγμή· καὶ πὼς κατόπι ξαναπῆδησε στὸ ἄλογο του καὶ ξαφανίστηκε. Βεβαίως οὐκ ἀλλοῦν μάλιστα, πὼς ὁ παπὰς ἐκεῖνος θάφτηκε κάπου ἐκεῖ δὰ κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ ξομολογηταριοῦ. Ἄλλ' ὅπως βλέπεις εἶναι τὴ μιὰ ἱστορία ἀόριστη καὶ πολὺ λίγο σοβαρὴ! Θὰ τὸ ξαίρεις, βέβαια, πὼς δηγιοῦνται τὸ ἴδιο γιὰ τὴν πόρτα τοῦ Μάλλιν, ὅτι κάποιος τάχα ἀπὸ τοὺς ἱππότες ξενύχτισε ἐκεῖ δὰ, μετὰ τὸ φόνο!»

Δὲν ἀποκρίθηκα λέξη· ὅμως λογιάζω, πὼς ἡ ὄψη μου ἔδειχνε τὴν ἐσωτερικὴ ταραχή μου, γιατί ὁ φίλος μου, ἀφοῦ με κοίταξε προσεχτικὰ με βλέμμα ἀνήσυχου, μοῦ συνιστοῦσε νὰ πᾶω τὸ γληγορότερο νὰ κοιμηθῶ· αὐτὸ δὰ κι ἔκανα.

Καὶ τώρα, πρόσθεσε ὁ γέροντας στρεφόμενος κατὰ μένα, γνωρίζεις ὀλάκερη τὴν ἱστορία μου! Δὲ χρειάζεται νὰ σοῦ πῶ, πὼς σκέφτηκα πολὺ πάνω σ'αὐτὴ ἀπὸ τότε· ὅμως δυὸ μονάχα θεωρίες φαίνονται νὰ μπορεῖ νᾶναι δεχτές, ἐνῶ πάλι δυὸ ἄλλες ποὺ προβάλλουν στὸ νοῦ τὸ ἴδιο, μοῦ φαίνονται ἀπαράδεχτες.

Κατὰ πρότω, μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ πὼς ἀπλούστατα ὅλ' αὐτὰ τὰ ὄνειρεύτηκα. Πράγματι εἶναι φανερό, πὼς δὲν εἶμουν στὰ καλὰ μου ἐκείνη τὴ μέρα· ἡ πίεση ποὺ ἐνιωθα καὶ τὸ κακὸ ὄνειρο μου τὸ βεβαιώνουν. Ἄν σοῦ κάνει αὐτὴ ἡ ἐξήγηση, τίποτε δὲ σ'ἐμποδίζει νὰ τὴ δεχτεῖς.

Κατὰ δεῦτερο λόγο, μπορεῖς σύμφωνα με τὴν Ἑταιρία τῶν Ψυχικῶν Ἑρευνῶν, νὰ πεῖς καὶ σύ, πὼς μοῦ παραδόθηκε ἡ ἱστορία ὅλη ἀπὸ τὸ μυαλὸ τοῦ φίλου μου· ἐκεῖνος εἶταν σὲ πνευματικὴ διάθεση «ἐνεργητικὴ» καὶ γὰρ σὲ διάθεση «παθητικὴ», ἐξαιτίας ποὺ εἶμουν ἐξασθενημένος ἀπὸ τὴν ἀδιαθεσία μου. Κοντολογίς, κάποια «ἐπιστημονικὴ» ἐξήγηση με τέτιο ἢ με ἄλλον τρόπο.

Ἀλλιῶς καὶ τίς δυὸ αὐτὲς τίς θεωρίες, μπορούμε νὰ τίς ποῦμε «ἐπιστημονικὲς»· τὸ ποὺ σημαίνει πὼς δὲν ξεπερνᾶν οὔτε τρίχα τὴν τάξη ἀπὸ τὰ πράγματα τὰ προσιτὰ στὴ νόηση, ποὺ εἶναι τὴ πάντα, καὶ στὸν ἀνώτατο ἀκόμα βαθμὸ τῆς, ὀργανο πολὺ φτωχό. Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σοῦ πῶ, ὅτι κι οἱ δυὸ αὐτὲς οἱ θεωρίες παρουσιάζουν με τὴ σειρά τους νέες πάλι ἄφταστες δυσκολίες.

Σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ πάρεις ἐπίσης καὶ τὴν ἄλλη ἀποψη, τοῦ κόσμου τοῦ πνευματικοῦ, καὶ νὰ βάλεις σ'ἐνέργεια τίς ιδιότητες ποὺ σοῦ ἔδωκε ὁ θεὸς γιὰ νὰ μπεῖς σὲ συνάφεια με τὸν τέτιο κόσμον· καὶ τότε, δὲ θὰ νιώθεις πιά νὰ σὲ περικυβερνοῦν

ὅλο καὶ νέα αἰνίγματα, κι οὔτε νᾶναι ἡ νόηση σου ξαναγκα-
σμένη νὰ κατατρίβεται σὲ προσπάθεια, ποὺ δὲν εἶνε τοῦ κύ-
κλου τῆς. Δύνασαι, λοιπόν, τότε νὰ διαλέξεις μιὰ ἀπὸ τοῦτες
ἐδῶ τὶς δυὸ θεωρίες:

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, μπορεῖς νὰ δεχτεῖς πῶς ἡ ἀνθρώπινη συγ-
κίνηση ἔχει τὴ δύναμη νὰ ἐπιδράσει πάνω στ' ἄψυχα καὶ νὰ τὰ
ἐμποτίσει. Ἔτσι καὶ ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου μας, προερ-
χόμενη ἀπὸ τὶς κινήσεις τῶν χημικῶν μόριων, ποὺ ἀποτελοῦν
τὴ σάρκα μας, ἀλλάζει κατὰ τὰ διάφορα συναισθήματα μας.
Μποροῦμε, λοιπόν, νὰ ποῦμε, πῶς τὰ παράφορα πάθη τῆς
ἐχθρητας, τοῦ θυμοῦ, τοῦ τρόμου, τῆς τύφης τῆς συνείδησης,
ποὺ ἐνιωθε ὁ δόλιος ἐκείνος ἀνθρώπος, ἐδῶ κι ἐφτὰ αἰῶνες,
ἐνώθηκαν, γιὰ ν' ἀποτελέσουν κάποιο πνευματικὸ ρευστὸ
πανίσχυρο, ποὺ τόσο βαθεῖα ἐμπότισε τὸ μέρος ὅπου σκορ-
πίστηκε, ὥστε σὲ ὀρισμένες περιστάσεις ἔχει αὐτὸ τὴ δύναμη
νὰ ξαναπαίρνει αἰσθητὴ μορφή.

Ἡ καὶ ἀπλῶς καὶ μόνο, μπορεῖς νὰ δειχτεῖς ἀπλοϊκὸς καὶ
«τοῦ παλίου καιροῦ» καὶ νὰ πεῖς, πῶς ἐξαιτίας κάποιων νόμων
ποὺ εἶναι παραπάνω ἀπὸ τὴν ἀντίληψη μας, τὸ προσωπικὸ
πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου βρίσκεται δεσμευμένο σὲ κεῖνο
τὸν τόπο καὶ ἀναγκασμένο νὰ ἐξιλεώνει τὸ ἀμάρτημα του γιὰ
ἀπροσδιόριστο καιρὸ ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο, προσπαθώντας
νὰ ἐκδηλώσει τὴ μετάνοια του καὶ νὰ πετύχει τὴ συχώρεση
του, χωρὶς ποτὲ νὰ μπορέσει νὰ τὴ λάβει. Ὅσο γιὰ τὸν ἴδιο
ἐκεῖνο τὸν ἄνθρωπο, ἀγνοοῦμε, φυσικά, ποιὸς εἶταν: ἢ ἓνας
ἀπὸ τοὺς ἱππότες, ποὺ ξαίρουμε πῶς ἀργότερα πήραν συχώριο
τῆς κακουργίας τους—καὶ τότε τὸ πρᾶμα θὰ σήμαινε πῶς ἡ
συχώρεση δὲν κυρώθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, γιὰτὶ δὲ ζητήθηκε μὲ τὰ
χρεαστὰ αἰσθήματα—ἢ ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀπλίτες ποὺ βοήθησαν
τοὺς ἱππότες, καὶ πού, καθὼς λείει κάποιο ἀνώνυμο χρονικόν,
sine confessione et viatico subito rapli sunt.

Ὅπωςδὴποτε, στοχάζομαι πῶς δὲν εἶνε διόλου ὕλισμός
τὸ νὰ πιστεύουμε, πῶς πνευματικὰ ὄντα ἐξαναγκάζονται νὰ
ἐκδηλώνονται μέσα στὰ ὅρια τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, καὶ
πῶς ἡ ἄψυχη φύση ἐπίσης ὅσο καὶ ἡ ἔμψυχη, μπορεῖ νὰ χρησι-
μεύει σὰ μέσο ἔκφρασης τοῦ ἀόρατου. Ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα
ἐναντίον μιᾶς τέτιας δυνατότητας ἔσβυσαν στὴ σιωπὴ μιὰ
γιὰ πάντα, τουλάχιστο γιὰ τοὺς χριστιανούς, ποὺ ἡ πρώτη
ἀρχὴ τους εἶναι πῶς ὁ Ἀπειρος καὶ ὁ Αἰώνιος φανερώθηκε μιὰ
μέρα καὶ ξακολουθεῖ ἀτελεύτητα νὰ φανερώνεται στὶς μορφές
τῆς ἄψυχης φύσης μέσα στὰ ὅρια τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου.

Τῆς παλιᾶς σοφίας πλούτια

3ο. Οἱ Στοχασμοὶ τοῦ Δημόκριτου στὴν Ἠθική.

Ἄν κάποιοι ἔπαινοι ποὺ ἀκοῦς νὰ σοῦ κάνουν σοῦ φαίνον-
ται πῶς δὲν ταιριάζουνε σ' ἐσένα, λόγιαζε τους γιὰ κολακεῖες.

Στὴν πραγματικότητα δὲν ξαίρουμε τίποτα, γιὰτὶ ἡ ἀλή-
θεια εἶναι κρυμένη σὲ ἄφθαστα βύθια.— Ὅσο γιὰ μένα θὰ
προτιμοῦσα τὸ νὰ βρῶ καὶ μιὰ ἔστω μόνη ἐξήγηση βασικῆς
αἰτίας παρὰ τὸ νὰ γίνω βασιλιάς τῆς Περσίας.

Οἱ ἄνθρωποι φτιάξανε συνταιριαχτά τους τὸ εἶδωλο τοῦ Τυ-
χαίου γιὰ νὰ δικαιολογήσουνε τὴν ἴδια τους τὴν ἀπρο-
νοησία. Πολὺ σπάνια τὸ τυχαῖο δείχνεται ἀντίδρομο στὴ
λογικὴ, καὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει διαγνωστικὴ ἀντίληψη
γνωρίζει πάντα νὰ κυβερνάει κατὰ πῶς τοῦ ἀρέσει τὰ πιό-
τερα πράγματα τῆς ζωῆς του.

Ὁ λόγος εἶναι ὁ ἥσκιος μόνο τῆς ἐνέργειας.

Ὁ νοὺς πρέπει νὰ συνειθίσει νὰ ἀντλεῖ τὶς ἀπόλαυες ἀπὸ
τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του.

Ἄν μποροῦσες ν' ἀνοίξεις τὴν ἐσωτερικὴ σου ὑπαρξή, θὰ-
βρίσκες ἐκεῖ μέσα ἓνα σωρὸ ἀπὸ καθελογῆς κακὰ πάθη.

Σὲ πολλὰ πράγματα σημαντικὰ τὰ ζῶα στάθηκαν δάσκα-
λοι μας. Τὸ σφαλάγκι μᾶς ἔμαθε νὰ ὑφαίνουμε καὶ νὰ μπα-
λώνουμε, τὸ χελιδόνι νὰ φτιάχνουμε σπίτια, τὰ πουλιά ποὺ
κελαδοῦν, ὁ κύκνος καὶ τ' ἐλδόνι, μᾶς μάθανε τὸ τραγούδι.

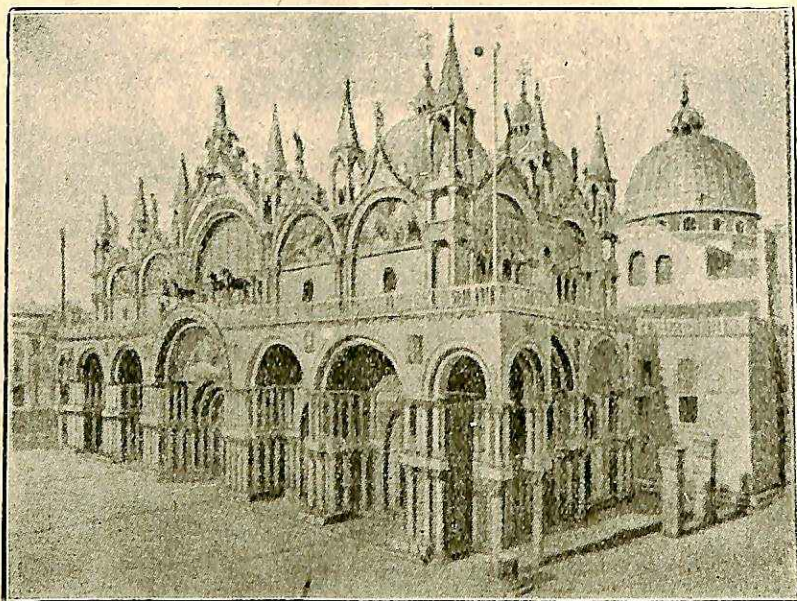
Μὴν καταγίνεσαι νὰ μάθεις ὅλα, γιὰτὶ ἀλλιῶς θὰ εἶσαι
εἰς ὅλα μέτριος.

Ἀπ' ὅπου μᾶς ἔρχεται τὸ καλὸ, ἀπὸ κεῖ ἐπίσης μᾶς ἔρχεται
τὸ κακὸ, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ μέσο νὰ τὸ ἀποφύγουμε. Τὰ βα-
θεῖα νερὰ λόγου χάρι εἶναι καὶ ὠφέλιμα καὶ σύγκαιρα ἐπι-
κίνδυνα, γιὰτὶ σ' αὐτὰ ἔχει κανεὶς τὸν κίντυνο νὰ πνιγεῖ.
Ἐπινόησε λοιπόν ὁ ἄνθρωπος τὸ μέσο νὰ ὑπερασπιστεῖ
ἀπ' αὐτὸ τὸν εἰδικὸ κίντυνο, μαθαίνοντας νὰ κολυμπᾷ.

(Συνέχεια)

Ἡ Βενετία καὶ οἱ Σταυροφόροι *

Ὑπῆρχε συνήθεια στὸ Μεσαίωνα, κάθε πόλη νὰ ἔχει καὶ τὸν προστάτη της ἁγιο. Καὶ ἡ Βενετία εἶχε διαλέξει τὸν Ἅγιο Μάρκο. Ἐχτίσε μιὰ μεγαλοπρεπέστατη ἐκκλησιὰ καὶ τῆς ἔδω-σε τὸ νομα του. Καὶ στὴν κεντρικὴ ἀγορὰ ἀκόμα, καὶ στὴ δη-μόσια πλατεία εἶχαν δώσει τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Μὰ καὶ τὸ φτερωτὸ λιοντάρι, τὸ σύμβολο τοῦ Ἁγίου Μάρκου,

Ὁ Ἅγιος Μάρκος.

ἔγινε τὸ ἐπίσημο ἔμβλημα τῆς Βενετίας.

Στὴν πλατεία τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ποὺ δὲν ὑπῆρχαν ἀκόμα ἡμερίδες, μαζεύονταν ὁ κόσμος, γιὰ νὰ μάθει τὰ νέα. Ἐκεῖ ἕνας ἑμπόρος διηγόταν στοὺς φίλους του γιὰ τὴν

* Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Agnes Vinton Luther «**Στὰ βάθη τῶν χρό-νων**». Ἱστορίες πολιτισμοῦ καὶ ἐξερευνήσεων ἀπὸ τοὺς περιφημότερους λαοὺς τοῦ παρελθόντος. Ἐκδοτικὸς Οἶκος Δημητράκου.

ἐπίσκεψη, ποὺ ἔκανε στὴν Κωνσταντινούπολη: πολὺ μεγάλη πόλη, ὁμορφότερη ἴσως καὶ ἀπὸ τὴ Βενετία, καὶ πλούσια πολὺ! Κι αὐτὴ πόλη ἀπὸ χρυσάφι!.. Πέρα λίγιο ἕνας ναυ-τικός, μαυρισμένος ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ τὸν ἥλιο, διηγόταν σὲ παιδιὰ, πῶς μὲ τὸ πλοῖο του ναύαρχε στὰ Ἑλληνικὰ νερὰ πάνω σ' ἕνα ἐρημικὸ νησί, καὶ πῶς ὅλο τὸ φορτίο του πῆγε στὰ βάθη τῆς θάλασσας. Ἀλλὰ ὁ Ἅγιος Μάρκος ἄκουσε τίς προσευχὲς τους κι ἔστειλε μιὰ γαλέρα καὶ τοὺς ἔφερε σῶους καὶ ἀβλαβεῖς στὰ σπίτια τους!.. Πιὸ πέρα ἀκόμα ἀπ' τὸ ναυ-τικό, εἶταν κι ἕνας ἄλλος ὅμιλος, ἀκόμα μεγαλύτερος ἀπ' τοὺς ἄλλους δυό, ποὺ ἄκουε μὲ προσοχὴ μεγάλη ἕναν κοντόσωμο καὶ σχεδὸν κουρελὴ ἄνθρωπο. Ἐπάνω στὸν ὦμο τοῦ σκονι-σμένου καὶ τριμένου πανωφοριοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, κρεμόταν ἕνας ξεσκισμένος σταυρός. Ἀκουμποῦσε σ' ἕνα δε-κανίκι, γιὰτὶ κούτσαινε ἀκόμα ἀπὸ μεγάλη πληγὴ σπαθιοῦ. Ἦξαιρε πολὺ λίγα Βενετσιάνικα. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως, ποὺ τὸν κύκλωναν, φαίνονταν, πῶς καταλάβαιναν καλὰ τί τοὺς ἔλεγε. Καὶ τοὺς ἔλεγε, τοὺς διηγόταν τὴν ἱστορίαν τῶν σταυροφοριῶν.

Τὸν ἐνδέκατο αἰῶνα εἶχε μαθευτεῖ στὴν Εὐρώπη, πῶς ἡ ἁγία πόλη Ἱερουσαλὴμ εἶχε πέσει στὰ χέρια τῶν Μωαμεθανῶν. Καὶ ὅτι αὐτοὶ κατάστρεψαν ὅλα τὰ ἱερὰ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Οἱ Χριστιανοὶ ὅλων τῶν χωρῶν τὰ μάθαιναν αὐτὰ μὲ φρίκη καὶ ἀγανάκτηση. Καὶ μιὰ μέρα ἀκούστηκαν ἀπὸ πολ-λὰ μέρη, ἀπὸ τὴ Γαλλία, Ἀγγλία, Γερμανία, φωνὲς νὰ ζητοῦν νὰ πάνε νὰ ἐλευτερώσουν τοὺς Ἅγιους Τόπους ἀπὸ τοὺς Μω-αμεθανούς. Καὶ ἄρχισαν, ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, νὰ ρά-βουν σταυροὺς στὰ μανίκια τους καὶ νὰ ὀρκίζονται νὰ πάνε στοὺς Ἅγιους Τόπους, γιὰ νὰ τοὺς ἐλευτερώσουν.

Ἡ ἱστορία τῶν πρώτων σταυροφοριῶν εἶνε μεγάλη καὶ θλιβερή. Ἡ Ἱερουσαλὴμ ὅμως ἐλευτερώθηκε. Ἀλλ' οἱ σταυ-ροφόροι δὲν εἶταν μὲ τοῦτο εὐχαριστημένοι. Ἦθελαν νὰ πά-ρουν ὅλες τίς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ νὰ διώξουν μακριὰ τοὺς Μωαμεθανούς. Καὶ γιὰ νὰ τὸ κάνουν, μάζευαν στρατεύ-ματα στὴν Εὐρώπη, γιὰ νὰ τὰ πάνε στὴ Μικρὰ Ἀσία. Ἀλλὰ πῶς θὰ πῆγαιναν ἐκεῖ; Μὲ πλοῖα. Καὶ ἐπειδὴ κείνο τὸν καιρὸ κανένα ἄλλο ἔθνος δὲν εἶχε τόσα πλοῖα ὅσα ἡ Βενετία καὶ οὐτε τόσο καλοὺς ναυτικούς, νὰ γνωρίζουν τίς θάλασσες ποὺ θὰ ταξίδευαν, ὅσο αὐτὴ, οἱ σταυροφόροι ἄρχισαν νὰ διαπραγμα-τεύονται μὲ τὴν Κυβέρνηση τῆς Βενετίας νὰ τοὺς προμηθεύ-σουν πλοῖα. Οἱ βαρῶνοι τῆς Ἱερουσαλὴμ συμφώνησαν νὰ δίνουν στὴ Βενετία ἕνα ἀρτοποιεῖο, μιὰ ἀγορὰ, ἕνα λουτρό, καὶ μιὰ ἐκκλησιὰ σὲ κάθε πόλη, ποὺ θὰ κυρίευαν. Καὶ θὰ ἐπέ-τρεπαν στὰ Βενετσιάνικα ἐμπορεύματα νὰ εἰσάγονται παντοῦ,

χωρὶς νὰ πληρώνουν κανένα δασμό. Κι ἔτσι ἓνας μεγάλος στόλος ξεκίνησε ἀπ'τὴ Βενετία...

Μερικοὶ σταυροφόροι πήραν μαζί τους, στὴ μεγάλη αὐτὴ ἐκστρατεία, καὶ τοὺς νεαροὺς ἀκόλουθους τους. Δύο ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀκόλουθους ὁ Ἑρνέστος, ἓνας Ἀγγλος νέος, καὶ ὁ Μάρκος, ποὺ ὁ κύριος του εἶπαν Βενετὸς εὐγενής, ἔπιασαν μεταξὺ τους φιλία γρήγορα. Ὁ Ἑρνέστος εἶχε μείνει λίγον καιρὸ στὴ Γαλλία καὶ μιλοῦσε ἀρκετὰ καλὰ τὰ Γαλλικά. Αὐτὸ εὐτυχῶς εἶταν μιὰ σύμπτωση, γιατί ὁ πατέρας τοῦ Μάρκου, Βενετὸς ἔμπορος, εἶχε μάθει τὸ παιδί του Γαλλικά μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι μιὰ μέρα θὰ τὸ ἔστελνε στὴ Γαλλία, γιὰ νὰ προμηθεύει ἀπὸ κεῖ ἐμπορεύματα γιὰ τὸ μεγάλο κατάστημα του.

Ὡστε μπορούσαν καὶ συνομιλοῦσαν καλὰ, ἔλεγαν ὅ,τι ἤθελαν. — Ἄν εἶμουν μεγάλος ἄντρας, ἔλεγε ὁ νέος Ἀγγλος, θὰ ἔπαιρνα κι ἐγὼ τὸ σταυρό. Μὰ πιστεύω, πῶς θὰ βρῶ εὐκαιρία νὰ πολεμήσω. Δὲ θὰ μὲ κρατοῦν πάντα κλεισμένο στὸ στρατόπεδο· θὰ τοὺς ξεφύγω, γιὰ νὰ πολεμήσω κι ἐγὼ γιὰ τοὺς Ἁγίους Τόπους.

Ὁ Μάρκος σήκωσε τοὺς ὠμους καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἴσως νὰ περάσει πολὺς καιρὸς νὰ δεῖς τὴν Ἱερουσαλήμ! Ζαίρω, πῶς ὁ κύριός μου δὲ βιάζεται νὰ φτάσει σ'αὐτὸ τὸ μέρος. Ἐχει πολλὰ καὶ ἄλλα σχέδια ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπολευτέρωση τῶν Ἁγίων Τόπων. Ἐλπίζει, πῶς θὰ μπορέσει νὰ φέρει πίσω μεγάλους θησαυροὺς καὶ νὰ βρεῖ νέες ἀγορὲς γιὰ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς Βενετίας.

— Μὰ δὲ συλλογίζεσαι τοὺς ὅρκους, ποὺ κάναμε; τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἑρνέστος. Δὲ δώκαμε ὑπόσχεση, νὰ μὴν ἀνακατετοῦμε σὲ καμιὰ ἐμπορικὴ ἐπιχείρηση, οὔτε νὰ ἔχουμε ἄλλη σκέψη καὶ ἄλλο σκοπὸ, παρὰ πῶς νὰ πολεμήσουμε τοὺς Μουσουλμάνους;

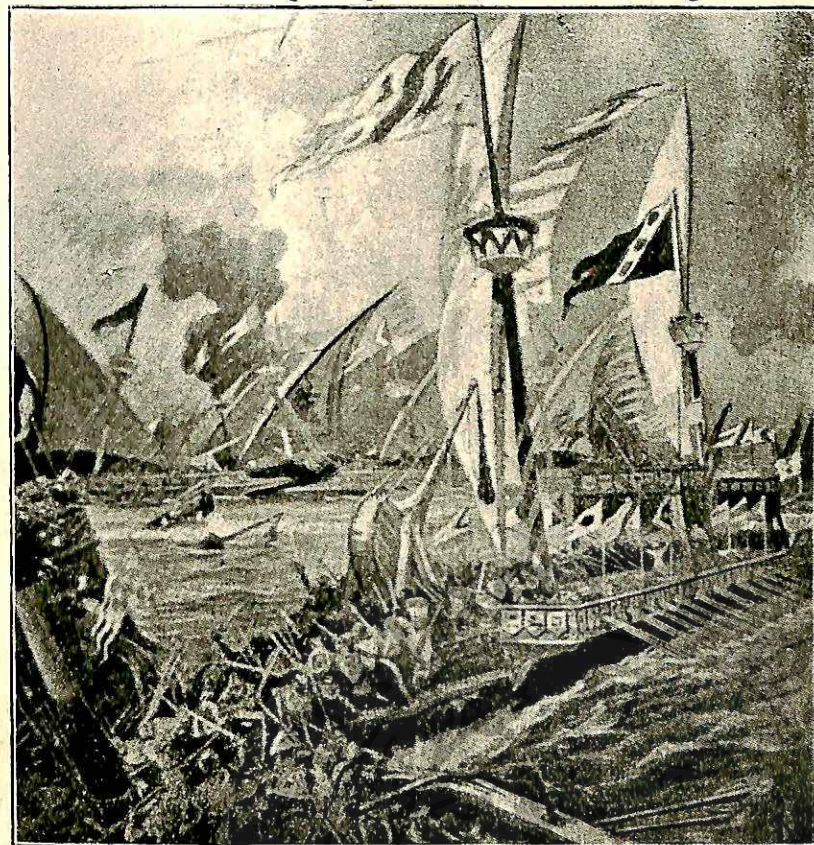
Ὁ Μάρκος γέλασε:

— Ἔτσι σκέπτεστε σεῖς οἱ βορινοὶ! εἶπε. Περίμενε μονάχα καὶ θὰ δεῖ!...

Αὐτὴ εἶταν ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν Βενετῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ Βενετία τὶς σταυροφορίες τὶς θεωροῦσε ὡς μέσο γιὰ νὰ ξαπλώσει τὸ ἐμπόριό της. Εἶχε ἐνώσει τὴν ἐπιχείρηση μὲ τὴ θρησκεία καὶ ἔτσι ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἀνατολὴ μὲ μεγάλες ἐλπίδες νὰ θησαυρίσει!

Ὁ Ἑρνέστος καὶ ὁ Μάρκος συγκινήθηκαν πολὺ, ὅταν εἶδαν κοντὰ στὶς ἀκτὲς τῆς Συρίας μακριὰ ἓνα στόλο, ποὺ, ἀφοῦ ἔκανε μιὰ μάχη μὲ τοὺς Χριστιανοὺς, ὑποχώρησε κι ἔφυγε γρήγορα, γιὰ νὰ σωθεῖ. Τὰ Βενετσιάνικα ὅμως πλοῖα τὸν καταδίωξαν καὶ βύθισαν πολλὰ πλοῖα του.

— Δὲν εἶναι ἄσχημη ἀρχή, εἶπε ὁ μικρὸς Μάρκος, ποὺ, καθὼς φαινόταν, εἶταν φαντασμένος πολὺ.

Μιὰ ναυμαχία.

Ἀπ' τὸν τρόπο ποὺ κρατοῦσε τὸ κεφάλι του ψηλά, θὰ νόμιζε κανεὶς, πῶς εἶχε νικήσει καὶ καταστρέψει τὸ στόλο ὁ ἴδιος.

Ἡ πρώτη πόλη, ποὺ πολιορκήσαν οἱ σταυροφόροι, εἶταν ἡ Τύρος. Ἡ γενναία αὐτὴ πόλη κράτησε ὅσο κράτησε καὶ τὸ τελευταῖο πρόσωπό της· ὕστερα ἔπεσε. Οἱ σταυροφόροι ἄρπαξαν ὅλα τὰ πλούτη της, ποὺ τὴν εἶχαν κάνει ὀνομαστή. Καὶ τὸ ἓνα τρίτο ἀπὸ τὰ πλούτη της, ἀπ' τὰ λάφυρα, τὰ πῆ-

ραν οἱ Βενετοί. Οἱ σταυροφόροι μὲ δυσκολία μπόρεσαν νὰ μεταφέρουν ὅλο τὸν ὄγκο κείνον ἀπὸ τὰ χρυσά, τὰ ἀσημένια ἀντικείμενα, τὰ μεταξωτά, τὰ χρυσοῦφанта ὑφάσματα, τὰ κοσμήματα καὶ τὰ ἔξοχα πετράδια, ποὺ βρήκαν στὰ σπίτια τῶν πλούσιων κατοίκων τῆς Τύρου.

Οἱ Σαρακηνοί, ὅπως λέγονταν οἱ μωαμεθανοὶ κύριοι τῶν χώρων ἐκείνων, κλονίστηκαν τόσο ἀπ' τὸ πένσιμο τῆς Τύρου, ποὺ ἄρχισαν νὰ ὑποχωροῦν καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη. Καὶ φάνηκε τότε σὰ νάχε σβύσει ἡ τελειώσει πιά τὸ κράτος τους.

—Μάρκο, εἶπε μιὰ μέρα ὁ κόμης Παῦλος στὸ νέο Βενετσιάνο, τὸν ἀκόλουθο του, σὲ φτάνει αὐτὸς ὁ πόλεμος ποὺ εἶδες ἡ θέλεις νὰ ἴδεις κι ἄλλο αἷμα Σαρακηνό;

—Ὁ Μάρκος γέλασε μὲ κάποια ἀμφιβολία.

—Γιατὶ ἐγώ, ξακολούθησε ὁ κόμης, ἀποφάσισα νὰ μείνω ἐδῶ στὴν Τύρο. Ἄν θέλεις, μπορεῖς νὰ βρεῖς ἄλλον κύριο καὶ νὰ πολεμήσεις τοὺς Τούρκους· γιὰ μένα φτάνει ἴσαμε δῶ!

—Καὶ τί θὰ κάνεις ἐδῶ, κύριε κόμη; ρώτησε ὁ Μάρκος.

—Θ' ἀνοίξω ἓνα ἐμπορικὸ γραφεῖο, γιὰ νὰ στέλνω ἐμπορεύματα στὴ Βενετία, τοῦ ἀπάντησε ὁ κόμης. Ἡ Βενετία θὰ δεχτεῖ μὲ ἐνθουσιασμό αὐτά, ποὺ βρίσκονται ἐδῶ, τὰ κεντήματα, τὰ παραπετάσματα, τὰ μπρούντζινα σφυρήλατα ἀντικείμενα καὶ τὰ μεταξωτά μὲ τὰ ἐξαίσια χρώματα, ποὺ τὰ βάφουν! Αὐτὰ εἶνε σὰ χρυσάφι! Θὰ γίνουμε πλούσιοι, Μάρκο, γιὰτὶ θὰ ἔχεις καὶ σὺ μερτικό!

Τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ ἄστραψαν γιὰ μιὰ στιγμή, ἀλλὰ πάλι θόλωσαν.

—Καὶ ὁ Ἑρνέστος τί θὰ γίνε; ρώτησε.

—Ὁ κόμης γέλασε.

—Ὁ Ἑρνέστος καὶ ὁ κύριος του δὲν ἔχουν τὸ νου τους διόλου στὸ κέρδος. Αὐτοὶ δὲ θέλουν τίποτε ἄλλο, παρὰ λίγη γῆ, γιὰ ν' ἀναπαυτοῦν τὰ κόκκαλά τους ἐδῶ στοὺς Ἁγίους Τόπους ἕως τῆς δευτέρας παρουσίας!...

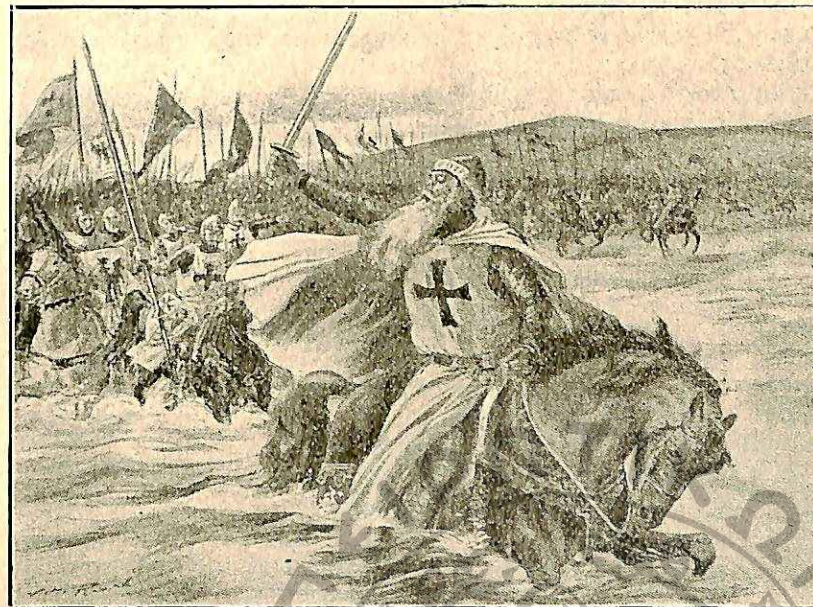
Τὸ παιδί φάνηκε μελαγχολικὸ γιὰ λίγο, ὕστερα ὅμως τὸ πρόσωπο του ἔλαμψε ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ κέρδους.

—Νὰ μὲ στείλεις μὲ τὸ πρῶτο φορτίο, κύριε μου, εἶπε. Πῶς θὰ κάνουν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἀνοίξουν τὰ δέματα! Θὰ τὰ χάσουν, ἂμὰ δοῦν τί ἔχουν μέσα! Ἐγὼ θὰ γυρίσω μὲ τὸ πρῶτο πλοῖο, ποὺ θὰ ρθεῖ ἐδῶ, γιὰ νὰ πάρω κι ἄλλους θησαυρούς.

Ὁ κόμης, ἀκούοντας τον νὰ μιλᾷ ἔτσι, ἔριξε τὸ κεφάλι πίσω κι ἔβαλε τὰ γέλια.

—Μάρκο, παιδί μου, εἶπε ἔπειτα, ἂν σ' ἄκουε κανεὶς, θὰ νόμιζε, πῶς ἐσύ θὰ διευθύνεις ὅλη αὐτὴ τὴν ἐπιχείρηση. Ἡ δουλιὰ αὐτὴ χρειάζεται μεγαλύτερους καὶ μὲ περισσότερο μυαλό ἀπὸ

τὸ δικό σου. Σήμερα θὰ μαζευτοῦμε κάμποσοι, γιὰ νὰ ἰδρύσουμε μιὰ ἐμπορικὴ ἀποικία. Θὰ ἔχουμε τοὺς πράχτορες μας, ποὺ θὰ μαζεύουν τὰ ἐμπορεύματα, ἄλλους νὰ συσκευάζουν καὶ νὰ φορτώνουν κι ἄλλους, ποὺ θὰ τὰ παραλαβαίνουν στὴ Βενετία. Ἀλλὰ ἐσύ θὰ κάνεις πολὺ καλὰ τὴ δουλιὰ σου ὡς μικρὸς ἀγγελιοφόρος. Εἶσαι παιδί τοῦ πατέρα σου καὶ καλύτερος ἐμπορος ἀπ' αὐτὸν δὲν ἔγινε ποτέ...

Οἱ σταυροφόροι στὴν Παλαιστίνη.

Οἱ Βενετσιάνοι κοίταζαν νὰ κάνουν ἐμπόριο ὅπουδήποτε κι ἂν πῆγαιναν. Οἱ σταυροφορίες τοὺς ἔδωσαν τέτιες εὐκαιρίες, ποὺ εὐθὺς τὶς ἐκμεταλλεύτηκαν. Τοὺς ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πολυτέλεια τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ οἱ Βενετοὶ δὲν ἄργησαν νὰ τοὺς μιμηθοῦν καὶ νὰ αἰστανθοῦν τὴν ἀνάγκη πραγμάτων, γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶχαν κὰν ἀκούσει πρὶν ἀπὸ τὶς σταυροφορίες.

Ποτὲ δὲν εἶχαν φανταστεῖ τὴν εὐχαρίστηση, ποὺ εὗρισκαν τώρα, ὅταν μεταχειρίζονταν λεπτὰ ἀρώματα, γευστικὰ καὶ σπάνια φαγητὰ καὶ ἀλλόκοτους ξένους καρπούς.

Τὰ σπίτια τους πάλι, τῶν Βενετσιάνων, ποτὲ δὲν εἶσαν τόσο

ώραίαι καὶ πλούσια ἐπιπλωμένα ὅπως τώρα. Οἱ σταυροφορίες τοὺς ἀνοίξαν τὰ μάτια γιὰ τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν καλοζωία ἐκείνων, ποὺ πρὶν ὀνόμαζαν βαρβάρους.

Κι ἔτσι ὅπουδὴποτε κι ἂν πήγαιναν οἱ Βενετσιάνοι μὲ τὶς σταυροφορίες, ἴδρυν ἔμπορικοὺς σταθμούς. Τὰ προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς σωριάζονταν στοὺς λιμένες τῆς Βενετίας, τὴ στιγμή ποὺ ὅλος ὁ ἄλλος χριστιανικὸς κόσμος πολέμουσε τοὺς Μωαμεθανούς.

Σ' ὅλες τὶς σταυροφορίες ποὺ ἔγιναν, ἡ Βενετία ἔπαιξε τὸ ἴδιο μέρος. Ἔδινε μεταφορικὰ μέσα καὶ ζωτροφίες στοὺς σταυροφόρους παίρνοντας γι' αὐτὰ ἀρκετὰ χρήματα, καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἔκανε καὶ θαυμάσιο ἐμπόριο μὲ τὴν Ἀνατολή.

Ὁ Μάρκος ἐπέστρεψε στὴ Βενετία καὶ μετὰ ἑπτὰ χρόνια ἔγινε διευθυντὴς ἑνὸς μεγάλου ἐμπορικοῦ οἴκου. Ὁ Ἑρνέστος, ὁ μικρὸς Ἀγγλὸς νέος, γύρισε στὴν Εὐρώπη, γιὰ νὰ πάει στὴν Ἀγγλία, καὶ στὸ δρόμο σταμάτησε στὴ Βενετία.

Δὲν ἔφερε μαζί του τίποτε παρὰ ἓνα χαλκωματένιο κουτί, γεμάτο χῶμα ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ μιὰ μποτίλια ἀπὸ κρύσταλλο, γεμάτη νερὸ ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη. Δὲν εἶχε νὰ δείξει μεγάλα πράγματα, ποὺ ἔκανε στὶς μάχες, ὅπου ἔλαβε μέρος, ἀλλ' εἶχε κάτι πολυτιμότερο. Αὐτὸ εἶταν μιὰ φιλοφροσύνη κι ἓνα πνεῦμα ἀδελφοσύνης γιὰ ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος, ποὺ μόνο οἱ σταυροφορίες εἶταν ἱκανὲς νὰ δημιουργήσουν. Ἐκεῖ ἔμαθε ὁ Ἑρνέστος, τί θὰ πεῖ ἀληθινὰ τιμὴ καὶ αὐταπάρνηση! Ὅταν μεγάλωσε, κανένας ἱππότης στὴν Ἀγγλία δὲν εἶταν γενναιότερος του, οὔτε πιὸ εἰλικρινέστερος σὲ λόγια καὶ πράξεις.

Στὸ μεταξύ, μέσα στὰ ἑκατὸ χρόνια ποὺ πέρασαν, πολλὰ πλούτη μαζεύτηκαν, ἦρθαν στὴ Βενετία. Ὁ Μάρκος, Βενετὸς περιηγητὴς, προχώρησε στὰ βάθη τῆς Ἀσίας. Καὶ ὅταν γύρισε πίσω, διηγήθηκε τὶς πιὸ ἀξιοθαύμαστες ἱστορίες.

Οἱ ἔμποροι τῆς Βενετίας προχώρησαν κι αὐτοὶ ἕως τὴ χώρα, ποὺ τοὺς ἔλεγε ὁ περιηγητὴς τους, ὅτι ὑπάρχουν τόσα καλὰ, καὶ γύρισαν πίσω μὲ χρυσάφι, πολυτίμες πέτρες καὶ ἔξοχα μετάλλινά ἀντικείμενα. Καὶ τὰ πήγαν αὐτὰ, γιὰ νὰ τὰ πουλήσουν σ' ὅλα τὰ λιμάνια τῆς Εὐρώπης. Ἡ Βενετία ὑπῆρξε ἡ βασίλισσα τῆς θάλασσας, ἡ βασίλισσα τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου.

Νεοελληνικὴ ποίηση

ΑΠΑΝΤΟΧΗ

(Ἀπὸ τὰ Δημοτικὰ Τραγούδια)

Ἄχου καὶ νᾶμουν ἡ ἔρημη ὥσαν τὸ χελιδόνι,
ὅπου πετάει στὸν οὐρανὸ, στὴ γῇ προσχαμηλώνει·
νὰ πάρω τὰ ὄρη τὰ βουνά, τὰ δάση τὰ λαγγάδια,
νὰ φτάσω κι ὡς τὰ πέλαγα, ποὺ πᾶνε τὰ καράβια,
νὰ μπῶ σὲ χώρες, σὲ χωριά, σὲ κάστρα κουρσεμένα,
νὰ βρῶ κεῖ ταξιδιάρικα πουλιά ξαλαργεμένα,
νὰ τὰ ρωτήσω ξαργητοῦ ἂν εἶδαν τὸ πουλί μου,
ποὺ τὸ κυνήγησ' ἀετὸς καὶ μετατρόπισε το,
κι ἐγὼ τρεῖς χρόνους τὸ ζητῶ στὰ πέρατα τοῦ κόσμου.
Κι ὅπουχεῖ ἰχθὺς ἡ γῇ πατῶ κι ὅπου θωρεῖ τὸ φῶς μου,
πασαλοῦτικά πουλιά ἀρίφνητ' ἀνταμώνω
καὶ τὸ πουλί μου ἀναζητῶ καὶ κλαίω καὶ δὲ μερώνω.
—Πουλᾶκι μου χρυσόφτερο, ἀδικοξορισμένο
ὡς πότε νὰ σὲ καρτερῶ καὶ νὰ σὲ περιμένω;
Κι ἓνα πουλί, καλὸ πουλί ἀπὸ τὸ λόγγο κρᾶζει:
—Ἐστ' εἶναι, μάτια μ' ἔτσι 'ναι σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη,
ὅποιος δὲ θάψει, ἐλπίζεται καὶ πάντα περιμένει.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΒΡΥΣΗΣ

(Τοῦ Κώστα Κονστάλλη)

Τῆς Νερομάνας τὸ στοιχεῖο σὰν παληκὰρι βγαίνει,
βγαίνει στὸν ἥλιο νὰ λιαστεῖ,
νὰ παίξει καὶ νὰ χτενιστεῖ
μὲ τ' ἀσημένιο χτένι.
Στῆς Νερομάνας τὴν πορτὰ ὁμορφονιά διαβαίνει,
καὶ τὸ στοιχεῖο ποὺ νύβεται
τὴ βλέπει κι εὐτὺς κρύβεται
κι ἀλημονάει τὸ χτένι.
Μέσ' στὰ καθάρια τὰ νερά ξανοίγ' ἡ νιὰ τὸ χτένι,
μαζί τὸ παίρνει καὶ περᾶ
καὶ μὲ τρανὴ κρυφὴ χαρὰ
γιὰ τὸ χωριὸ πααίνει.
Τῆς Νερομάνας τὸ στοιχεῖο βγαίνει νὰ βρεῖ τὸ χτένι,
ὅμως τοῦ κάκου γύρεψε.
Κι ἀπ' τότε ἡ Μάνα στείρεψε,
στάλα νερὸ δὲ μένει.
Καὶ τὸ στοιχεῖο μὲ τὸ νερὸ μέσα στὴ γῆς ἐμπαίνει,
μπαίνει καὶ πᾶει γοργά, γοργά
τῆς νιᾶς τὰ πόδια ὅπου νογᾶ,
πᾶει γιὰ νὰ βρεῖ τὸ χτένι.
Γρίκισε ἀπόγειο τὸ βουιτὸ βοσκὸς στὸ ἐρημοκκλήσι
καὶ μὲ τὴ γκλίτσα ἐχτύπησε,
κι ἐδῶ ποὺ ἡ γῆς ἐτρύπησε
ἀνάβρυσεν ἡ βρύση.

Γ ν ω μ ι κ ᾶ

—Εἶναι κάποιοι παλαιοὶ μῦθοι, ποὺ ἔχουν, εἴτε συνειδητὰ κι ἄπ' ὅταν ἔγιναν, εἴτε τυχαῖα, μεγάλη γονιμότητα συμβολισμοῦ. "Ενας τέτιος πχ. εἶναι κι ὁ μῦθος, ποὺ λέει, πὼς ὁ Θεὸς εἶπε στὴ γυναῖκα τοῦ Ἀὐτ, νὰ μὴ στρέψει πίσω τῆς φεύγοντας ἀπὸ τὰ καίόμενα Σόδομα καὶ Γόμορα καὶ πὼς ἡ περιέργη γυναῖκα ἔστρεψε καὶ γι' αὐτὸ νέκρωσε μονομιᾶς κι ἀπόμειν' ἐκεῖ «στὴλὴ ἀλάτος». Τάχα ὅποιος στρέψει πίσω του, νὰ ἰδεῖ τὴ σφοδρὰ ποὺ πέρασε κι ἀκόμα ὅποιος στρέψει, νὰ ἰδεῖ στὰ περασμένα, τοὺς χαμούς ποὺ ἔπαθε ἡ ἔστω καὶ μόνο τὰ πολλὰ χρόνια τῆς ζωῆς του ποὺ διάβηκαν, δὲ χάνει, σὰν ἡ γυναῖκα τοῦ Ἀὐτ, τὴ δύναμη τῆς ζωῆς; δὲν κιντυνεύει νὰ μείνει στὴ νέκρα τῆς στασιμότητος;

—Σὲ πόσους συγγραφεῖς, ἀπὸ κείνους ποὺ σκέφτηκαν πιὸ γενικὰ καὶ πιὸ πρωτότυπα, διακρίνει κανεὶς ἀπὸ ἐποχὴ σ' ἐποχὴ, ἀπὸ ἔργο τους σὲ ἄλλο ἔργο, ἓνα κυματισμὸ καὶ κάποτε μιὰν ἀντίφασή σκέψης! Στὴ νεότερη ἐποχῇ, στὰ χρόνια μας, τὸ φαινόμενο εἶναι συχνότερο κι ἐντονότερο—γιατὶ καὶ ἡ πρόοδος σ' ἐκείνες τίς γνώσεις ποὺ λέμε ἐπιστήμη εἶναι γοργότερη καὶ πλατύτερη. Ἀλλιῶς ὅσο πάει λείπουν, γιὰ τὴν ἐποχὴ μας τουλάχιστον, οἱ ἀκλόνητες ἄλλοτε ἠθικολογικὲς πίστεις. Κι ἐξ ἄλλου, ἐξ αἰτίας τῆς πολλῆς ἐπικοινωνίας, τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ καὶ τῆς μετριοτήτος στὴ δημιουργία, ἐπικρατεῖ τόσο πολὺ ἡ μίμηση, ὥστε κι ἀθέλητα τοὺς κι ἀνεπίγνωστα κάποτε οἱ συγγραφεῖς ὑποκύπτουνε σ' αὐτήν.

—Εἶναι σωστὸ νὰ γράφει ὁ συγγραφεὺς τὴν ἰδέα του ἀμέσως, χωρὶς νὰ προσέξει τὴ φόρμα. Ἐπειτα ὅμως πρέπει νάναυ αὐτὸς ὁ ἴδιος αὐστηρὸς κριτὴς τῆς διατύπωσης καὶ νὰ ἐπιχειρεῖ ἔστω καὶ δέκα φορές, ἀν χρειάζεται, τὴ μετατροπὴ τῆς ἐκφράσεως, ὡς πού νὰ βρεῖ τὴν πιὸ ἐντονη, τὴν πιὸ λιτὴ καὶ τὴν πιὸ μουσικὴ.

—Κρῦοι καὶ γλυστεροὶ σὰν ἑρπετὰ ὅλοι σχεδὸν οἱ μέτριοι διανοούμενοι τοῦ τωρινοῦ καιροῦ. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ προσόντα, τίς δευτερεύουσες ἀρετὲς ἐκείνες, ποὺ μπορεῖ νὰ λέγονται ἀρετὲς τοῦ οὐτελείας. Ἐχουνε ὀξυδέρκεια, πολὺπλοκή καὶ πολυσύνθετη φαντασία, κάποτε καὶ γενναιότητα γνώμης, τοὺς λείπει ὅμως ἡ ἀγαθὴ κρίση, προπάντων δὲ ἡ τιμιότης κι ἡ εὐλικρίνεια.

—Μόνο ἡ λυρική ἀνατένιση τῆς ζωῆς καὶ γενικότερα τοῦ κόσμου μπορεῖ νὰ δικαιολογεῖ καὶ νὰ ἱκανοποιεῖ ὀλάκερη τὴν ὑπαρξή μας.

—Ἡ πονηριά εἶνε σχεδὸν πάντα ξέσπασμα καὶ ὄπλο τῆς ἀδυναμίας, εἴτε πνευματικῆς εἴτε σωματικῆς ἀδυναμίας. Αὐτὸ δὲ ξεκάθαρα τὸ βλέπουμε στ' ἀδυνατότερα ζῶα.

—Ἡ ἐνωση τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς ἀσχήμιας στὶς εὐρωςστες ράτσες πάντα καταλήγει σὲ νέα ἐξελικτικὴ διάπλαση τῆς ὁμορφιάς· κι ἀντίθετα στὶς ἐξαντλημένες κι ἀδύνατες ράτσες ἔχει ἀποτέλεσμα τῆς πάντα τὴν ἐπικράτηση τῆς ἀσχήμιας. Κι ὁ κανόνας αὐτὸς ἀληθεύει τόσο γιὰ τὴ σωματικὴ ὅσο καὶ γιὰ τὴν ψυχικὴ διάπλαση, πιότερο δὲ μάλιστα γιὰ τὴν ἠθικὴ ἐκδήλωση.

—Τόσο πιότερο σοῦ ἀνήκει ὁ κόσμος, ὅσο πιότερο τὸν καταλαβαίνεις μ' ἓναν ὁποιοδήποτε τρόπο, θεολογικὸ, φιλοσοφικὸ, ἐπιστημονικὸ. Καὶ δὲν ἔχει ὡς πρὸς τὸ ψυχολογικὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα θεμελιακὴ σημασία τὸ ὅτι ὁ τρόπος—στ' ἀλήθεια κανέναν ἀνθρώπινος τρόπος—δὲν εἶνε ἀληθινός. Ἡ πεποίθησι στὴν ἐπάρκεια τοῦ τρόπου—ἡ εἰδικὴ ὡς πρὸς τοῦτο αὐταπάτη—φτάνει νὰ ἰσοροπῇ τὸν ἀνθρώπου. Ἀλλὰ πόσοι μποροῦνε νάχουνε στ' ἀληθινὰ τὴν τέτια πεποίθησι;

I. Z.

Ἐνα κομμουνιστικὸ μυθιστόρημα
τῶν Ἀλεξαντρινῶν χρόνων

Ὁ Ἰαμβούλος.—Ἡ Ἡλίου πόλις.

Μὲ τίς ἱστορικὲς ἀναζητήσεις, ποὺ κάνουν πολλοὶ γιὰ νὰ βροῦν ἀπὸ ποῦ καὶ πότε καὶ πὼς φανερώθηκε ἡ κομμουνιστικὴ θεωριολογία καὶ βαθμὴδὸν ἐξελίχθηκε τέτια ποὺ εἶναι τὴ σήμερα, ἦρθε στὴν ἐπιφάνεια κι ἓνα παλιὸ μισολησμονημένο πρὶν ἔργο τοῦ τέταρτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα. Ὁχι βέβαια ρομάντσο τῆς νεοευρωπαϊκῆς φόρμας, μὲ κύριο δηλαδὴ χαρακτηριστικὸ τὴν ἀναπαράσταση τοῦ φυσικοῦ, τὴν ἀπεικόνισι τοῦ πιθανοῦ ἔστω καὶ φτασμένου σὲ ὑπερβολή, ποὺ νὰ μὴν ξεπερνᾷ ὅμως τὰ σύνορα τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ μυθιστόρημα τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἀλεξαντρινοῦ τύπου, μὲ ἀφετηρία δηλαδὴ τὸ συμβολικὸ μῦθο, τὸν ἔξω τῆς πραγματικότητος καὶ στολισμένο μὲ πλατιὲς λυρικὲς παρέκβασες.

Ἐκεῖνος πούγραψε τὸ κομμουνιστικὸ μυθιστόρημα, μὲλο ποὺ ἀναφέρεται στὰ λεξικά σὰν ἱστορικὸς, εἶναι λογοτέχνης. Ἐζησε στὰ χρόνια τῶν πρώτων Πτολεμαίων. Λεγόταν Ἰαμβούλος, γιὸς ἐμποροῦ καὶ στὴν ἀρχὴ ἔμπορος κι αὐτὸς στὴν πιὸ ἐμπορικὴ τότε πόλιν τοῦ κόσμου, τὴν Ἀλεξάντρεα. Εἶχε ταξιδέψει στὴν Ἀραβία κι ὡς τίς Ἰντίες, ἀνθρώπος καθὼς φαίνεται, μορφωμένος, πολυταξιδεμένος, μὲ πολλὰς περιπέτειες καὶ πολὺπείρος, ὅταν ἔγραψε τὸ ἔργο του, καθὼς μιᾶς τὸν περιγράφει καὶ ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης: «*Ἰαμβούλος ἦν ἐκ παίδων παιδείαν ἐζηλωκὸς· μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν, ὄντος ἐμποροῦ, καὶ αὐτὸς ἔδωκεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν. Ἀναβαλὼν δὲ διὰ τῆς Ἀραβίας ἐπὶ τὴν ἀγρωματοφόρον, ὑπὸ τινων ληστῶν συνελήφθη μετὰ τῶν συνοδοιπόρων. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον μετὰ τινος τῶν συνεαλωκότων ἀπεδείχθη νομεύς, ὕστερον δ' ὑπὸ τινων Αἰθιόπων μετὰ τοῦ συνόντος ληστευθεὶς, ἀπήχθη πρὸς τὴν παραθαλάττιον τῆς Αἰθιοπίας*».

Τὴν εἰσαγωγικὴ αὐτὴ βιογραφία δὲν ξαίρουμε ἀν καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγὰς τὴν ἐξακρίβωσε ὁ Διόδωρος, ἢ ἂν (τὸ πιθανότερο) μόνον ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ ἴδιου τοῦ Ἰαμβούλου τὴν πῆρε. Ὅσα ὅμως παρακάτω κι ὡς τὸ τέλος τοῦ Β' βιβλίου τῶν «Ἱστορικῶν Βιβλιοθηκῶν» του γράφει ἀποτελοῦνε σωστὴ περίληψιν τοῦ μυθιστορικο-πολιτειακοῦ ἔργου, ποὺ δὲ μᾶς διασώθηκε, ἀλλὰ ποὺ βέβαια θὰ εἴταν γνωστὸ εἰς τοὺς Ἀλεξαντρινούς χρόνους ἀνάγνωσμα κι ἴσως ὡς τὴν

ἐποχὴ τοῦ Διόδωρου, ποὺ ἔγραψε στοὺς χρόνους περίπου τοῦ Χριστοῦ (τὸ 8 π.Χ. πιστεύει ὁ Σκαλίγερος, ὅχι πρὶν τοῦ 21 π.Χ. λέει ὁ Μόμσεν).

Πολλὲς σκέψεις καὶ κατεύθυνσες τοῦ Θωμᾶ Μώρου στὴν περίφημη Οὐτοπία του καθὼς καὶ τοῦ Καμπανέλλα στὴν Ἑλιούπολη του βρίσκονται μέσα στὸ ἔργο αὐτό. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερο εἶναι, ὅτι καὶ κάποιες γενικὲς καὶ βασικὲς ιδέες τοῦ Μαρξισμού, ποὺ πολλοὶ τὶς πίστεψαν καὶ τὶς πιστεύουνε πρωτοειπωμένες ἐδῶ καὶ πενήντα ἢ ἐξήντα μόνο χρόνια, φαίνονται συζητημένες ἀπὸ κείνη τὴν προχριστιανικὴ ἐποχὴ. Γιατί κι ἄλλιῶς ἓνας ὅχι βέβαια ἐξαιρετικὸς φιλόσοφος οὔτε καὶ μεγαλόπνευστος ποιητής, ἀλλ' ἀπλῶς κοινὸς συγγραφέας—καὶ τέτιος εἶταν ὁ Ἰαμβούλος—δὲ θὰ μπορούσε νὰ χεῖ μέσα στὴ φανταστικὴ του σύνθεση αὐτὲς τὶς ιδέες. Δὲν εἶταν δυνατό αὐτὸς νὰ τὶς πρωτόβρε καὶ νὰ τὶς πρωτοδιατύπωνε μὲ τόση εὐκολία σ' ἓνα μυθιστόρημα. Κι ἀκόμα δὲν εἶταν δυνατό ιδέες τόσο τολμηρὲς, ἂν δὲν τὶς εἶχε γνώριμες ἢ κοινὴ συνειδηση, τῆς μορφωμένης τάξης τουλάχιστο, νὰ καλοδιαβαστοῦν ἀνετα στὴν Ἀλεξάνδρεια, στὴν Ἀντιόχεια καὶ στὴ Ρώμη κατόπι. Γιατί, μῶλο ποὺ δὲ μᾶς διασώθηκε αὐτοῦσιο τὸ ἔργο ἐκεῖνο τοῦ Ἰαμβούλου, φαίνεται, ὅπως εἴπαμε, πὼς εἶχε μεγάλη διάδοση καὶ τότε καὶ κατόπι γιὰ πολλὰ χρόνια. Ἀλλιῶς δὲ θάδινε ὁ Διόδωρος καὶ τόσο ἐξακριβωμένη περίληψη, ἀρκετὴ γιὰ τὴν ἀνασύνθεση τοῦ ἔργου μὲ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς πλοκῆς του καὶ τῆς ιδεολογίας του.

Σὲ κάποιο τόπο, «στὴν παράλια χώρα τῆς Αἰθιοπίας», δηγιέται ὁ Ἰαμβούλος, βρίσκεται ἓνα Κράτος ὅμοιο μὲ ὅλα τὰλλα τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ ποὺ τὰ πεπρωμένα του κατὰ μυστηριακὸ τρόπο ἐξαρτιόνταν ἀπὸ τὰ πεπρωμένα μιᾶς ἄλλης θαυμαστῆς χώρας. Δηλαδή, γιὰ νὰ ξετυλίγεται ὁμαλὰ ἡ ζωὴ του, γιὰ νὰ μὴ ταλαιπωριοῦνται οἱ κάτοικοι του ἀπὸ φοβερὲς δυστυχίες καὶ παθαίνουν καταστροφές, ἔπρεπε καθ' ἐξακόσια χρόνια δύο ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ κράτος αὐτὸ νὰ ταξιδεύουν ὁλομόναχοι μέσα σὲ ἀνθοστολισμένη βαρκούλα καὶ νὰ ξανοίγονται στὸ πλατὺ πέλαγο, ἀναζητώντας νὰ φτάσουν στὰ παράλια τῆς μυθολογημένης θαυμαστῆς χώρας. Κι ἂν αὐτοὶ οἱ δύο τοὺς τὸ πετύχαιναν, τότε ἡ Αἰθιοπία θάχε γιὰ τὰ ἐξακόσια ἐρχόμενα χρόνια, εἰρήνη καὶ μεγάλῃ εὐτυχία. Ἄν ἀποτύχαιναν καὶ τρομαγμένοι ἀπὸ τὶς τρικυμίες τοῦ ὠκεανοῦ ξαναγύριζαν, τότε «θὰ πάθαιναν αὐτοὶ φοβερὲς καὶ τρομερές

τιμωρίες σὰν ἄνθρωποι ὀλέθριοι στὸ Κράτος» καὶ ποὺ γένηκαν αἰτία σ' ὅλες τὶς μελλούμενες συμφορές.

Ἡ χώρα ὅμως ἐκεῖνη ἡ θαυμάσια βρίσκόταν πολὺ μακριά. Εἶχαν νὰ θαλασσοδέρνονται τέσσερες ὀλάκερους μῆνες, προτοῦ ἀγναντέψουν τὴ στεριά. Γι' αὐτό, στὴν περίσταση τούτη ποὺ δηγιέται, λέει ὁ Ἰαμβούλος, προτίμησαν οἱ Αἰθίοπες νὰ ἐπιφορτίσουν μὲ τὸ τολμηρὸ καὶ κοπιαστικὸ αὐτὸ ἔργο δύο ξένους, ἐμᾶς, ποὺ μᾶς εἶχαν αἰχμαλωτίσει. Κι ἔτσι οἱ δύο αἰχμάλωτοι ξεκίνησαν μὲ τὴ βαρκούλα, ἐνῶ ὁ λαὸς ὅλος γιορτάζοντας μεγαλόπρεπα, ἔκανε θυσίες ἐπίσημες. Καὶ λοιπὸν ἐγώ, λέει ὁ Ἰαμβούλος, ταξίδεψα μαζί μὲ τὸ σύντροφο μου καὶ κατόπι ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους θανάτου στὸ ταξίδι, φτάσαμε στὴ Δημοκρατία τοῦ Ἡλίου, τὴ θαυμάσια χώρα.

Ἑπτὰ νησιά ἀποτελοῦν τὴ Δημοκρατίαν ἐκεῖνη καὶ καθένα νησί δὲν ἔχει λιγότερα ἀπὸ πέντε χιλιάδες στάδια περίμετρο. Καὶ ὅλα τὰ νησιά ἔχουν τὰ ἴδια ἔθιμα, τοὺς ἴδιους νόμους καὶ τὶς ἴδιες συνήθειες.

Εἶναι πανευτυχισμένο τὸ κάθε νησί, ἔχει αἰώνιο φθινόπωρο, ἡ γῆ ἐκεῖ δίνει ὅλους τοὺς καρπούς της, χωρὶς νὰ χρειάζεται καμιά ἐργασία. Οἱ κάτοικοι ἔχουν καλοὺς καὶ μαλακοὺς τρόπους, περνᾶνε ζωὴ εὐτυχισμένη, ζοῦν πολλὰ χρόνια, εἶναι ὅλοι ὠραῖοι καὶ ποτὲ δὲν ἀρρωσταίνουν. Ζοῦνε πολὺ ἀρμονικὰ μεταξύ τους κι οὐδὲ μοιάζουν καθόλου μὲ τοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους. Τὸ ἀνάστημα τοὺς εἶναι κάτι παραπάνω ἀπὸ τέσσερες πῆχες καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ κορμιοῦ τοὺς εἶναι τέτια, ποὺ μποροῦν καὶ κάνουν γυμνάσματα εὐκαμψίας μὲ τελειότητα ἀφάνταστη καὶ γιὰ τοὺς πιὸ γυμνασμένους κοινούς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ τὸ πιὸ θαυμαστὸ εἶναι ἓνα χάρισμα ποὺ ἔχουν, νὰ παράγουν μὲ τὴ φωνή τους μεγάλῃ ποικιλία ἀπὸ ἤχους καὶ ἰδίως νὰ μποροῦνε ἔτσι, χάρη στὴν κατασκευὴ τῆς γλῶσσας τους, νὰ μιλοῦνε σύγχρονα μὲ δύο ἀνθρώπους μαζί.

Σὰ λοιπὸν μᾶς εὐνόησαν οἱ θεοὶ καὶ φτάσαμε γεροὶ στὸ νησί, ξακολουθεῖ ὁ Ἰαμβούλος, ἀποβιβαστήκαμε καὶ μέναμε κεῖ ἑπτὰ ὀλάκαιρα χρόνια. Ὅλον αὐτὸ τὸν καιρὸ τὸν περάσαμε μελετώντας τὴν κοινωνικὴ καὶ τὴν οἰκονομικὴ ὁργάνωσιν τῆς χώρας.

Κι ἀρχίζει ἀπὸ δῶ ἡ περιγραφή τοῦ πῶς ζεῖ καὶ ποιὲς συνήθειες καὶ ποιοὺς νόμους ἔχει ἡ Δημοκρατία τοῦ Ἡλίου. Πολιτεῖες μεγάλες ἐκεῖ δὲν εἶναι καθόλου στενοχώρια συνοικισμοῦ δὲν ὑπάρχει. Ἀντιστατικισμὸς πέρα κι ὡς πέρα. Ὅλοι τοῦ νησιοῦ οἱ κάτοικοι ζοῦν στοὺς ἀγρούς χαϊράμενοι τὶς ὁμορφίες καὶ τὰ καλὰ τῆς φύσης. Καὶ κάθε σύνολο ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀγροτικούς συνοικισμοὺς ἔχει τὴ δική του διοίκησιν, δηλαδή

Η ΚΥΡΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΜΙΝΑ

(Από το βιβλίο «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, Κρής» του κ. Ἀχιλλέως Κύρου.
Ἐκδόσεις Δημητράκου.

τὴν τοπικὴ αὐτονομία, κάπως ἀνάλογα μὲ ὅ,τι ἐφαρμόζεται στὰ Σοβιετ τῆς κομμουνιστικῆς Ρωσικῆς Δημοκρατίας.

Καθ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ νησιά τῆς δημοκρατικῆς ἐκείνης ἐνώσης τοῦ Ἰαμβούλου ἀποτελεῖται ἀπὸ φυλές. Κάθε φυλὴ ἔχει 400 ἄντρες, ποὺ διαδοχικὰ ἐπιφορτίζονται νὰ διοικοῦν, χωρὶς νὰ χρειάζεται γι' αὐτὸ καμιά εἰδικὴ μάθηση ἢ καμιά ἐξαιρετικὴ ἀξία. Ἀκόμη καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς δὲν ἐκλέγεται σὰν ὁ πιὸ ἱκανὸς καὶ ἄξιος, ἀλλ' εἶναι ὁ πιὸ γεροντότερος.

Τὸ Κράτος ἐπεμβαίνει σ' ὅλα τὰ ζητήματα τῆς δημόσιας καὶ τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς. Ὅρίζει σὲ κάθε πολίτη τὴ δουλειὰ ποὺ πρέπει νὰ κάμει: «Ἄλλοι πηγαίνουν στὸ κυνήγι, ἄλλοι καταγίνονται μὲ τέχνες, ἄλλοι δουλεύουν σὲ δημόσια ἔργα». Ἔτσι ὅλη ἡ παραγωγὴ κανονίζεται ἀπὸ τὸ Κράτος, ἀλλὰ καὶ ἡ κατανάλωσις ἐπίσης. «Δὲ χρησιμεύονται κάθε μέρα τὶς ἴδιες τροφές· καὶ σὲ ὁρισμένες μέρες τρῶνε ψάρι, σὲ ἄλλες μέρες τρῶνε πουλερικὰ ἢ κρέατα ζώων. Εἶναι καὶ μέρες ποὺ δὲν τρῶνε παρὰ ἑλιές ἢ ἄλλα πολὺ ἀπλὰ φαγητά». Ἔτσι τὸ Κράτος συγκεντρώνοντας στὰ χέρια του ὅλη τὴν παραγωγὴ τοῦ τόπου ἔχει καὶ τὴ φροντίδα νὰ τὴ μοιράσει ἀναλόγως στὰ ἄτομα. Ἀλλ' αὐτό, ξακολουθεῖ ὁ Ἰαμβούλος, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σὰν συνέπεια ἑλλείψεως ἀπὸ τρόφιμα κι ἀπὸ πρῶτες ὕλες, γιατί: «Ἡ γονιμότης τῆς γῆς καὶ τὸ καλὸ κλίμα παράγουν πολὺ περισσότερους καρπούς, παρ' ὅ,τι χρειάζονται οἱ ἐκεῖ κάτοικοι». Ὁ λόγος ποὺ κανονίζονται ἔτσι τὰ τρόφιμα εἶναι τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ ζοῦνε μὲ λιτότητα.

Ἡ διάρκεια τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς κανονίζεται κι αὕτη νομοθετικά, ὥς ποῦμε. Εἶναι ἀπαγορευμένο νὰ ζήσει κανεὶς παραπάνω ἀπὸ 150 χρόνια. «Ὅταν κεῖν οἱ ἄνθρωποι φτάσουν στὴν ὁρισμένη ἡλικία, δίνουν θεληματικὰ τὸ θάνατο στὸν ἑαυτὸ τους μὲ ὁρισμένο τρόπο. Βγαίνει σὲ κείνη τὴ χώρα ἓνα μοναδικὸ δυνατό φυτὸ, ποὺ ὅταν κανεὶς κοιμᾶται κοντὰ σ' αὐτὸ πέφτει σὲ βαθὺ ὕπνο καὶ πεθαίνει». Ἀπαλλίως δὲν ἔχουν δικαίωμα ὅλοι ποὺ γεννιοῦνται νὰ μένουν στὴ ζωὴ. Γιατί ἡ πολιτεία θέλει νάχει πολῖτες μόνο καλοφτιαγμένους καὶ γερούς. «Αὐστηρὸς νόμος καταδικάζει σὲ θάνατο ὅλους ὅσοι γεννιοῦνται παραμορφωμένοι καὶ ἀνάπηροι».

Ἀλλὰ καὶ ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογένειας βρίσκεται κεῖ ριζικὰ μεταμορφωμένος, σύμφωνα δὲ μὲ τὸ γενικὸ ρυθμὸ τῆς δημοκρατίας. «Ὁ γάμος δὲν εἶναι διόλου σὲ χρῆσιν ἐκεῖ· οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά συντηροῦνται καὶ ἀνατρέφονται μὲ ἔξοδα τῆς κοινότητος καὶ μὲ ἴδια γιὰ ὅλους φροντίδα». Τὶς γυναῖκες τὶς συντηροῦν «δημοσίᾳ δαπάνῃ» σὰν, ὥς ποῦμε, ὄντα ποὺ χρειάζονται

για τὴν ἀναπαραγωγή. Δὲν ἐξετάζεται τὸ ζήτημα ἂν ἡ γυναῖκα εἶναι ἴση μὲ τὸν ἄντρα, οὔτε καὶ προβάλλει καμιά ἰδέα χειραφέτησης. Οἱ γυναῖκες ἔχουν τὸν εἰδικὸ προορισμὸ τῆς διαίτησης· καὶ γι' αὐτὸ ἡ πολιτεία ὄχι μόνον ἔχει ἀναλάβει τὴ διατήρησιν τους, ἀλλὰ καὶ γνοιάζεται πῶς νὰ κατοικοῦν αὐτὲς σὲ σπίτια ἄνετα καὶ ὑγιεινά. Δὲ μᾶς λέγει ὁ Διόδωρος περισσότερα γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ἀλλὰ μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε, ὅτι καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν ἀνθρώπων θὰ τὸ κανόνιζε ἡ πολιτεία ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις καὶ τὶς ἀνάγκες καὶ θὰ φρόντιζε νὰ κανονίζει τὴ διασταύρωση τῶν φύλων μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν εὐγονίαν.

Ὁ Ἰαμβοῦλος βεβαιώνει, πῶς ἀφοῦ αὐτὸς καὶ ὁ σύντροφος του ζήσανε ἑπτὰ χρόνια στὴν τέττα πολιτεία ξαναοδηγήθηκαν στὰ σύνορα τῆς καὶ διατάχτηκαν ἄθελα τους νὰ φύγουν, γιατί ἡ διοίκηση τοὺς θεώρησε ἀνάξιους νὰ γίνουν δεχτοὶ σὰν ὀριστικοὶ πολῖτες· ἀποδείχτηκαν ἀνίκανοι στὸ ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὰ κακὰ ἔνστιχτα, ποὺ ἡ παλιά κοινωνία τοὺς εἶχε δώσει.

«Ἐπτά δ' ἔτη παρ' αὐτοῖς μέλναντας ἐκβληθῆναι ἄκοντας, ὡς κακούργοι καὶ πονηροὶς ἔθισμοις συντεθραμμένους. Πάλιν οὖν τὸ πλοιάριον κατασκευάσαντας συναναγκασθῆναι τὸν χωρὶσμὸν ποιήσασθαι, καὶ τροφὴν ἐνθεμέναις, πλεῖσαι πλεῖον ἢ τέταρτας μῆνας».

Κι ἔτσι τελειώνει τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἰαμβοῦλου μὲ μιὰ κατηγορία τῆς σύγχρονης τοῦ κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς σύνθεσης.

I. Z.

Ἐνὸς βιβλίου ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο ἀλλὰ καὶ ψυχαγωγικὸ ἀνάγνωσμα· διὰ κάθε μορφωμένον Ἕλληνα, διὰ κάθε ἐπιστήμονα, διὰ κάθε φοιτητὴν, διὰ κάθε μαθητὴν Γυμνασίου καὶ μάλιστα διὰ κάθε οἰκογένειαν εἶναι τὸ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Τοῦ 1932

Ἡ ὕλη τοῦ πραγματικῶς ἐγκυκλοπαιδικῆ. Ποίησις, λογοτεχνία, νεώταται ἐπιστημονικαὶ γνώσεις, μελέται γεωργίας, βιομηχανίας, ἐμπορίου, ὁδηγία διακοσμητικῆς καὶ χειροτεχνίας, ἄρθρα περὶ καλλιτεχνίας, παντὸς εἶδους στατιστικαὶ περιέχονται εἰς τὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸν Ἡμερολόγιον ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ, τὸ ὁποῖον κοσμεῖται καὶ μὲ 200 περίπου καλλιτεχνικὰ εἰκόνες. Οἱ ἀγορασταὶ τοῦ δικαιούνται νὰ μετᾶσχουν διαγωνισμοῦ μὲ 40 ἀμοιβὰς δραχμῶν 50.000 ἐν συνόλῳ. Ἀδετον τιμᾶται δρχ. 40.—καὶ δεμ. δρχ. 50.

Ἐκδοτικὸς Ὄργανισμός κύριος παράγων κοινωνικῆς μορφώσεως καὶ ἐκπαιδευτικῆς προόδου.

(Συνέχεια)

Παραλλήλως μὲ τὴν προκτεθεῖσαν σύντονον δρᾶσιν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ διάδοσιν τῶν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας εἰς τὰ σχολεῖα μας τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα Δημητράκου ἡσχολήθη προγραμματικῶς εἰς ἐκδόσεις ἐκλεκτῶν ἔργων θεωρητικῆς καὶ ἐφηρμοσμένης ἐπιστήμης. Σειραὶ ὅλαι συγγραμμάτων εἰς τὸν κύκλον τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν, τῶν Βιολογικῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἰατρικῆς, τῶν Κοινωνιολογικῶν καὶ μάλιστα τῆς Νομικῆς ἐξεδόθησαν μὲ πᾶσαν δυνατὴν ἐπιμέλειαν ὑπὸ τοῦ οἴκου Δημητράκου. Καὶ ἀποτελοῦσιν ἀληθῶς αἱ σειραὶ αὗται τελεσφόρον ἐνίσχυσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐπιστημονικῆς μορφώσεως καὶ ἀναμφισβητήτου ὠφελείας ἐπικουρίαν διὰ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐπιστημῶν παρ' ἡμῖν. Εἰς πᾶσαν πόλιν ἢ κώμην Ἑλληνικὴν καὶ σχεδὸν εἰς παντὸς Ἕλληνας ἐπιστήμονος τὴν βιβλιοθήκην εὐρίσκονται τοιαῦτα ἐπιστημονικὰ ἔργα ἐκδόσεως Δημητράκου, ἀπαραίτητα δυνατὸν εἰπεῖν ἐφόδια πρὸς ἀνάμνησιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν θεωρητικῶς ἐγνωσμένων, χρήσιμα δ' ἐξαιρετικῶς βοηθήματα διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀσκήσιν τῆς ἐπιστήμης.

Αὕτη δὲ ἡ κατάδελος εὐδοκίμησις τῶν ἐπιστημονικῶν ἐκδόσεων Δημητράκου ἐπετεύχθη, διότι προγραμματικῶς πάντοτε καὶ μετ' εἰδημοσύνης ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τῆς ὕλης, τῆς προσφυοῦς διὰ τὸν ἑλληνικὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, κατὰ κανόνα δὲ ἡ συγγραφή ἢ μετάφρασις τῶν ἐκλεγομένων ἔργων ἀνετέθη εἰς ἀνεγνωρισμένης ἀξίας εἰδικούς καὶ δὴ ἐν ἀνάγκῃ, ἄνευ ὅκνου διὰ τὴν πρόσθετον δαπάνην, ἐζητήθη ἡ ἀρωγὴ ἐπιφανῶν ἐπιστημόνων πρὸς ἀρχῇθεν ἐκτίμησιν καὶ πρὸς ἐπεξεργασίαν κατόπιν τῶν ἐκδιδόμενων ἐπιστημονικῶν ἔργων καὶ ἐποπτεῖαν τῆς ἐκδόσεως ἐκάστου.

Εἰς τὴν ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ

Ἄλλ' ἂν οὕτω, χάρις εἰς τὴν προγραμματικὴν καὶ ἀσκονὴν προσπάθειαν, ἐπέτυχεν εἰς τὰς καθόλου ἐπιστημονικὰς ἐκδόσεις τοῦ τοῦ Ἰδρυμα Δημητράκου, ἐξαιρέτως ὅμως καὶ ἀσυγκρίτως νῦδοκίμησεν εἰς τὴν ἐκλογὴν, τὴν ἐκδοσιν καὶ τὴν

διάδοσιν ἔργων τῆς θεωρητικῆς καὶ τῆς ἐφηρμοσμένης Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης καὶ συναφῶν ταύτῃ πραγματειῶν μορφωτικοῦ, ἠθικολογικοῦ, διδακτικοῦ, ψυχολογικοῦ κ.λ. περιεχομένου. Ἡ διὰ τῶν ἐκδόσεων Δημητράκου τούτων ἐνίσχυσις τῆς παιδαγωγικῆς καὶ γενικώτερον τῆς ἐκπαιδευτικῆς προσπάθειάς ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν εἶναι γενικῶς ἀνωμολογημένη. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀνευ οἰκονομικοῦ ὑπολογισμοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν προγνώσει ὑλικῆς ζημίας ἐκδόσεις ἐξαιρετικῶς ὠφελίμων ἐκπαιδευτικῶν συγγραμμάτων, αἱ ὑπὸ τοῦ Ἰδρύματος Δημητράκου πολλάκις ἀναληφθεῖσαι ἐπὶ μόνῳ τῷ κέρδει ἠθικῆς ἐπιδοκιμασίας, κοινῶς ὑπὸ τοῦ διδασκαλικοῦ ἰδίως κόσμου ἀναγνωρίζεται. Ἐξέχοντες ἐπιστήμονες εἰδικοί, ἐν οἷς καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἐκπαιδευτικοὶ Σύμβουλοι, Διευθυνταὶ διδασκαλείων, Ἐπιθεωρηταὶ τῆς Μέσης καὶ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, καὶ πρὸς τούτοις ἐξαιρετοῦ μορφώσεως καὶ πείρας καὶ συγγραφικῆς ἰκανότητος καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι καθὼς ἀκόμη καὶ πολλοὶ μετ' εἰδημοσύνης ἀσχοληθέντες περὶ τὴν παιδαγωγίαν λογοτέχνηαι διετέλεσαν καὶ διατελοῦσι συνεργάται καὶ συγγραφεῖς τοῦ παιδαγωγικοῦ καὶ ἐκπαιδευτικοῦ τούτου μεγάλου ἐκδοτικοῦ ἔργου τοῦ Ἰδρύματος Δημητράκου. Ὅ,τι δὲ νεώτερον καὶ προηγμένον ἀναφαίνεται ἐν τῇ παιδαγωγικῇ ἐπιστήμῃ τοῦτο χάρις εἰς τὴν τοιαύτην συστηματικὴν καὶ πεφωτισμένην προσπάθειαν ἀνεκοινώθη ἐκάστοτε καὶ ἀνακοινοῦται διὰ τῶν ἐκδόσεων Δημητράκου εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν διδασκαλικὸν κόσμον, ὅστις οὕτω καθίσταται ἐνήμερος τῶν θεωρητικῶν καὶ τῶν πρακτικῶν παιδαγωγικῶν ἐπιδόσεων ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις πολιτισμέναις χώραις, διαφωτίζεται δὲ καὶ ὁδηγεῖται πρὸς ἐφαρμογὴν παρ' ἡμῖν.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΟΔΗΓΟΙ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ

Διὰ τὴν θεωρητικὴν παιδαγωγικὴν μόρφωσιν τὰ ἄριστα τῶν παρ' ἡμῖν συγγραμμάτων ὑπὸ τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος ἐξεδόθησαν καὶ ἐκδίδονται. Τοιαῦτα ἐπὶ παραδείγματι : ἡ *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν*, ἡ *Σωματολογία τοῦ παιδός*, ἡ *Ψυχογραφία ἐν τῷ σχολείῳ καὶ τὸ Δελτίον ἀτομικότητος*, αἱ *Ψυχικαὶ διαφοραὶ τῶν παιδῶν*, τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. Ν. Ἐξαρχοπούλου. Ἡ *Ζωὴ τῆς μα-*

θητικῆς Κοινότητος, ὑπὸ Burkhardt κατὰ μετάφρασιν κ. Καλλιάρφα, τὰ *Θεμελιώδη προβλήματα τῆς Ψυχολογίας* τοῦ Drisch κατὰ μετάφρασιν τοῦ αὐτοῦ κ. ἄ. Ἡ *Νέα δημοδιδασκαλικὴ παιδείσις ἐν Γερμανίᾳ καὶ τὰ Προβλήματα τῆς συγχρόνου Παιδαγωγικῆς* ὑπὸ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου κ. Γ. Παλαιολόγου. Αἱ *περὶ κόσμον καὶ ζωῆς ἀντιλήψεις*, καὶ *Τὰ ἰδεώδη περὶ μορφώσεως* τοῦ Lirps κατὰ μετάφρασιν τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Παναγιωτίδη. Ἡ *Θεωρία καὶ Πράξις τοῦ Σχολείου Ἐργασίας* κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Σ. Καλλιάρφα, διὰ νὰ μνημονεύσωμεν ὀλίγα μόνον χαρακτηριστικὰ ἔργα ἐκ τῶν πολλῶν τοιαύτης ὕλης τῶν ἐκδοθέντων ὑπὸ τοῦ Ἰδρύματος Δημητράκου. Διὰ τῶν συγγραμμάτων τούτων οἱ καθηγηταὶ καὶ οἱ διδάσκαλοι καθίστανται ἐνήμεροι τῆς συγχρόνου παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, παρέχονται δὲ εἰς αὐτοὺς τὰ στοιχεῖα, ὅπως ὅχι μόνον μορφώσωσιν ἐπὶ τὰ κρεῖττα καὶ προαγάγωσι τὴν παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ δυνάμενοι ἐξ αὐτῶν καὶ ἐφιέμενοι συμβάλωσι συγγραφικῶς εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν μας πρόοδον.

Δυνατὸν δ' εἰπεῖν ἄμεσος συνέπεια τῆς τοιαύτης μετεκπαιδεύσεως εἶναι αἱ παιδαγωγικαὶ μελέται καὶ αἱ ἐκπαιδευτικαὶ ἀνακοινώσεις καὶ αἱ στατιστικαί, αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπὸ ἰκανῶν καὶ φιλοτίμων καθηγητῶν καὶ διδασκάλων γινόμεναι, ὧν καὶ πάλιν τὰς πλείστας τὸ Ἰδρυμα Δημητράκου ἐξέδωκε μέχρι τοῦδε καὶ ἐκδίδει. Ἀποτελοῦσι δὲ ἀναμφισβήτητως αὐταὶ ἐν τῶν οὐσιωδεστάτων στοιχείων διὰ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω ἐξέλιξιν τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Συνεργάτης καὶ βοηθὸς τοῦ διδασκάλου οὕτω γενόμενον τὸ ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα Δημητράκου ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἔτων πρὸς τούτοις ἐξέδωκε καὶ ἐξακολουθεῖ ἐκδίδον Ὁδηγούς διδασκαλίας δι' ἕκαστον τῶν διδασκομένων μαθημάτων. Εἶναι δὲ οἱ Ὁδηγοὶ οὗτοι ἐξόχως ὠφελίμοι, μάλιστα δὲ καὶ ἀπαραίτητα βοηθήματα παντὸς διδασκάλου συστηματοποιοῦντες καὶ εὐχεραίνοντες τὴν διδασκαλίαν καὶ δὴ ἐν ἐπιστημονικῶς καθωρισμένῳ πλαισίῳ ἐπιτρέποντι νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ ἰδίᾳ ἐκάστου διδασκάλου πρωτοβουλία ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.

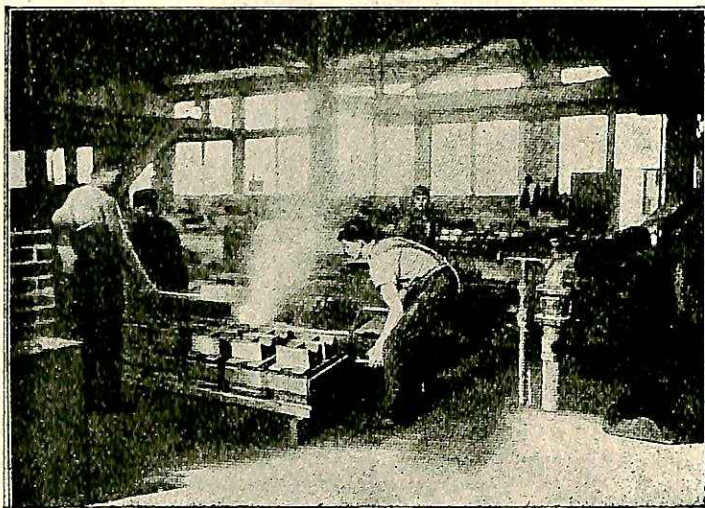
Τέλος κυρίως ὑπὸ τοῦ Ἰδρύματος Δημητράκου παρέχονται ἐκάστοτε εἴτε ἐν βιβλίοις, εἴτε ἐν τῷ ἀπὸ ἔτους ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ *Ἡ Φωνὴ τοῦ Βιβλίου*, πᾶσαι αἱ οὐσιώδεις καὶ ὠφελίμοι πληροφορίες περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως.

Συμπλήρωσις τῆς ἐν τῷ παιδαγωγικῷ κύκλῳ ἐκδοτικῆς προσπάθειας εἶναι αἱ ἐκδόσεις παιδικῶν ἐλευθέρων ἀναγνωσμάτων τοῦ Ἰδρύματος Δημητράκου, περὶ ὧν ἐφεξῆς ὁ λόγος.

Χαλκὸς καὶ μπρούντζος *

Ὁ χαλκὸς εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα μέταλλα. Πολλοὶ μάλιστα νομίζουν ὅτι ὑπῆρξε τὸ πρῶτον μέταλλον ποῦ ἐχρησιμοποίησε ὁ ἄνθρωπος. Εὐρίσκεται μέσα εἰς τὴν γῆν εἰς μεταλλεύματα διαφόρων χρωμάτων, συνήθως δὲ εἶναι ἀναμειγμένος μὲ πέτρες καὶ διάφορα ἄλλα μέταλλα. Τὸ ἐρυθρόν ὀξειδίου τοῦ χαλκοῦ εἶναι κοκκινωπόν, ὁ μαλαχίτης, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνθρακικός χαλκός, εἶναι πράσινος καὶ ὁ χαλκοπυρίτης εἶναι χρυσοειδής.

Εἰς τὸς Ἡνωμένους Πολιτείας υπάρχουν μεγάλοι ποσότητες χαλκοῦ. Εὐρίσκεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καθ' ὅλην τὴν ἑκτασὶν τῆς ὁροσειρᾶς τῶν Ἀππαλα-

Χύνουν τὸν μπρούντζο.

χίων. Ὑπάρχουν μεγάλα κοιτάσματα ἐξ αὐτοῦ περὶ τὴν λίμνην Σουπέριор, εἰς τὴν βόρειον χερσονήσον τοῦ Μίσιγκαν, ἀφθονία δὲ ἐξ αὐτοῦ εἰς τὰς Πολιτείας Μοντάναν, Ἀριζόνα, Ἰδάχ, καὶ ἄλλα μέρη τῶν ὑψιπέδων τῶν Βραχωδῶν Ὁρέων, ὅπου τὸ μέταλλευμα εὐρίσκεται εἰς μεγάλας μάζας. Ὑπάρχουν ἐπίσης μεγάλα κοιτάσματα εἰς τὴν Ἀλάσκαν καὶ τὴν Καλιφορνίαν. Ἡ ἔτησίᾳ παραγωγή ἐν Ἀμερικῇ συχνὰ ἀνέρχεται εἰς ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων λίτρας καὶ ὑπερβαίνει πολὺ τὴν ἀξίαν τοῦ παραγομένου ἔτησίως χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Πράγματι ὁ χαλκὸς ἔρχεται δεύτερος μετὰ τὸν σίδηρον ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῶν μετάλλων, τὰ ὁποῖα ἐξάγομεν ἀπὸ τὴν γῆν. Τὰ μεταλλεῖα τῶν

* Ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Frank Carpenter: «Πῶς στεγάζεται ὁ κόσμος». Ἔκδοσις Δημητράκου.

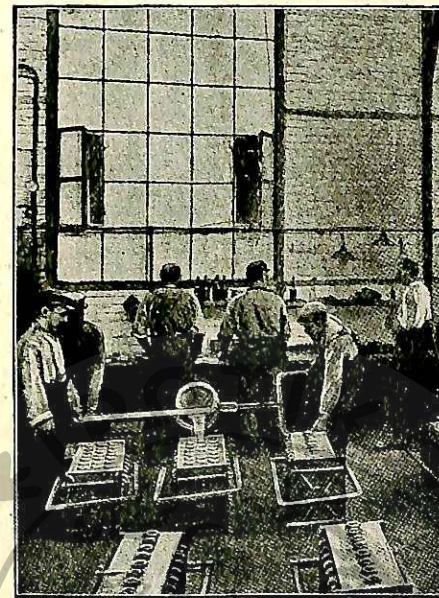
Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἶναι τόσοι πλούσιοι, ὥστε τώρα ἀποδίδουν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ χαλκοῦ, ποῦ μεταχειρίζεται ὁ κόσμος, μολονότι ὑπάρχουν μεγάλα κοιτάσματα καὶ εἰς τὸν Καναδῶν καὶ τὸ Μεξικόν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν, τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Εὐρώπην.

Τὰ ἀρχαιότερα γνωστὰ μεταλλεῖα χαλκοῦ εἶναι τὰ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου. Εὐρίσκονται ἐν ἐνεργείᾳ ἀπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, χιλιάδες δὲ ἔργατῶν εἶναι ἀπασχολημένοι εἰς αὐτὰ σήμερον. Τὰ περιφημότερα εἶναι τὰ μεταλλεῖα τοῦ Ρίο-Τίντο, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται περίπου σαράντα ἐξ μιλίας βορειοδυτικῶς τῆς πόλεως Σεβίλλας. Κατέχουν ἑκτασὶν ἱκανὴν νὰ ἀποτελέσουν πενήντα κτήματα ἐκ τετρακοσίων στρεμμάτων τὸ καθέν. Τὸ μέταλλευμα τοῦ Ρίο-Τίντο εὐρίσκεται πλησίον τῆς ἐπιφανείας, τὸ ἐξάγουν δὲ σκάπτοντες, ἢ ἐξορύσσοντες μὲ δυναμίτιδα, καὶ τὸ μεταφέρουν σιδηροδρομικῶς εἰς τὰ χωνευτήρια. Ὑπάρχουν πλέον τῶν ἐξήντα μιλίων σιδηροδρομικὰ γραμμὰ εἰς ἐκεῖνα τὰ μεταλλεῖα καὶ τριάντα ἀτμομηχαναὶ ἐργάζονται ἀδιακόπως ἐξάγουσαι τὸ μέταλλευμα. Ὁ χαλκὸς εἶναι ἀναμειγμένος μὲ σίδηρον καὶ θεῖον καὶ πρέπει νὰ χωνευθῇ, διὰ νὰ χυθῇ εἰς πλάκας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ μέταλλον τοῦ ἐμπορίου.

Διηγοῦνται μίαν περιέργον ἱστορίαν διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν μεταλλείων χαλκοῦ Καλουμέτ καὶ Χέκλα τῆς χερσονήσου τοῦ Μίσιγκαν. Κεῖνται περὶ τὰ πέντε μίλια μακρὰν τῆς παραλίας τῆς λίμνης Σουπέριор καὶ εἶναι ἐκ τῶν πλουσιωτέρων τοῦ εἴδους τῶν εἰς τὸν κόσμον. Ἐχει ἐξαχθῇ ἐξ αὐτῶν μέταλλευμα ἀξίας πολλῶν ἑκατομμυρίων δολларίων καὶ κατ' ἔτος ἐξορύσσουσιν περισσότερον. Τὸ μέταλλευμα εἶναι κατὰ μὲν μέρος εἰς ὄγκους, μερικοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ζυγίζουν πολλοὺς τόννους. Πρὶν πενήντα περίπου ἔτων κανένας δὲν ἐγνώριζεν, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε χαλκός, ὅταν μίαν ἡμέραν ἓνα γουρὺνι ἐκεῖ ποῦ περιεφέρετο εἰς τὸν λόγγον συνέβη νὰ πέσῃ μέσα εἰς μίαν τρύπαν. Ἐπρὸς σπάθησε ν' ἀνοίξῃ δρόμον μὲ τὸ ρύγχος του, γιὰ νὰ βγῇ ἔξω, καὶ ἐξεσκέπασε ἓνα μέρος τοῦ μεταλλεύματος· καὶ ἔτσι ἐφάνηκε τὸν μέγαν αὐτὸν ὑπόγειον θησαυρὸν εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων.

Πρὸς κατασκευὴν μπρούντζου τήκεται ὁ χαλκός, ὁ δὲ σίγκος προστίθεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἕως ὅτου τὰ δύο μέταλλα ἀναμειχθοῦν ἑντελῶς, μεθ' ὃ ἐμποροῦμε νὰ χύσωμε τὸ κράμα εἰς ὃ, τι καλούπια θέλομεν.

Ὁ μπρούντζος εἶναι μαλακός καὶ λυγίζει εὐκόλα. Τὸν περνοῦν ἀνάμεσα

Χύνουν τὸν μπρούντζον εἰς καλούπια.

ἀπὸ τοὺς κυλίνδρους τῶν ἐλάστρων καὶ τὸν κάμνουν λεπτά φύλλα, ἢ τὸν τραβοῦν εἰς τὸν συρματοσύρτην καὶ κάμνουν σύρμα. Ἐὰν ᾔθέλαμε νὰ ἰδοῦμε πῶς γίνεται ὁ μπρούντζος εἰς φύλλα, δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ κάμωμεν μίαν ἐκδρομὴν εἰς τὰ μεγάλα ἔργα τῆς κοιλάδος τοῦ Ναγκατοῦκ εἰς τὴν Κουνε-κτικούτην. Ὁ ποταμὸς Ναουγκατοῦκ πηγάζει εἰς τοὺς λόφους τοῦ βορειο-δυτικοῦ μέρους τῆς πολιτείας ἐκείνης καὶ ρεῖ μετὰ χύτην πρὸς τὸ Χουν-ζατόνικ, αἱ δὲ ἐκβολαὶ του εἶνε παρὰ τὸ Ντέρμπυ. Μεταξὺ τῶν πόλεων Ντέρμπυ καὶ Τσόρριγκτον ἡ διαφορὰ ὕψους εἶνε περίπου ἑξακοσίων πο-δῶν, καὶ αὐτὸ δίδει μεγάλην ὑδραυλικὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν μεταχειρί-ζονται εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ μπρούντζου. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πα-ραγωγῆς μπρούντζου εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας γίνεται ἐδῶ, χιλιάδες δὲ ἀνθρώπων ἀσχολοῦνται εἰς αὐτὴν τὴν βιομηχανίαν. Ὑπάρχουν πολλὰ μεγάλα ἔργοστάσια διὰ τὴν χώνευσιν καὶ τὸ ἀπλάσμα τοῦ μετάλλου εἰς φύλλα. Μεταχειρίζονται χαλκὸν καὶ σίγκον, βάζουν τὰς καταλλήλους ἀνα-λογίας ἀπὸ τὰ ἴδια μέταλλα, διὰ νὰ γίνῃ τὸ κράμα τοῦ θέλουν, καὶ ἔπειτα τὸ προϊόν αὐτὸ τὸ περνοῦν ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς κυλίνδρους τῶν ἐλάστρων, οἱ ὅποιοι τὸν μετατρέπουν εἰς πλάκας καὶ φύλλα τῶν απαιτουμένων δια-στάσεων. Κάμνουν φύλλα κάθε πάχους, καὶ μερικὰ τόσο λεπτά, ὥστε δύο μαζὺ φύλλα ἔχουν τὸ πάχος μιᾶς τριχὸς ἀπὸ τὰ μαλλιά μας.

Ἐνὰ εἶδος μπρούντζου ἔχει ἐνενηντα μέρη χαλκοῦ καὶ δέκα μέρη σίγκου. Αὐτὸ εἶνε κόκκινος μπρούντζος καὶ ἔχει χαλκίνην ἀπόχρωσιν. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι συνδυασμοί, οἱ ὅποιοι περιέχουν ἐξήντα μέρη χαλκοῦ καὶ τριάντα σίγκου. Ὁ μπρούντζος εἶνε κίτρινος καὶ ὅταν εἶναι προσφάτως στιλβω-μένος ὁμοιάζει ἐν μέρει μετὰ χρυσάφι.

ΝΕΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ἦτοι **Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης** ἀπὸ τῶν Ἀρχαιοτάτων Χρόνων μέχρι σήμερον.

Περιέχει τὴν ἀρχαίαν, τὴν μέσην, τὴν καθαρεύουσαν καὶ τὴν δη-μοτικὴν γλῶσσαν μετὰ ἐξηκριβωμένην καὶ ἐπαρκῶς ἐκτενὴ ἀνάπτυξιν τῶν λέξεων. Ἐπιμελητὴς τῆς ὕλης εἶναι ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπι-στημίου κ. Ἐμμ. Πεζόπουλος, Διευθυντὴς τῆς ἐκδόσεως ὁ κ. Ι. Ζερβὸς καὶ Συντάκται πλείστοι τῶν παρ' ἡμῖν ἐπιφανῶν ἐλληνιστῶν, φιλο-λόγων, λογοτεχνῶν, ἐδικῶν λεξικογράφων κλπ. — Ἔργον προω-ρισμένον νὰ εἶναι ὁδηγὸς καὶ σύμβουλος ἀπαραίτητος ὅχι μόνον εἰς τοὺς φιλολόγους, εἰς τοὺς ἐπιστήμονας, εἰς τοὺς φοιτητάς καὶ εἰς τοὺς μαθητάς ἀνωτέρων σπουδῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας θέλοντας νὰ ἐρμηνεύῃ καὶ νὰ γράφῃ εἴτε τὴν καθαρεύουσαν εἴτε τὴν δημοτι-κὴν. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ πρώτου τόμου ἐκδίδεται λίαν προσεχῶς. Ἡ συνδρομὴ τοῦ ὅλου ἔργου ἀποτελουμένου ἐκ 4 μεγάλων τόμων Δρχ. 700.— (διὰ τοὺς ἐγγραφομένους ἀπὸ τοῦδε). Δεμ. δρχ. 1000.—

Ἡ πληρωμὴ εἰς μηνιαίας δόσεις δρχ. 20.— Συμπληρουμένου τοῦ ἀρχῆθεν ὠρισμένου ἀριθμοῦ συνδρομητῶν ἡ τιμὴ θὰ ὀρισθῇ μεγα-λυτέρα. Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται καὶ ταχυδρομικῶς.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.

Ὁδὸς Σταδίου 4 — Ἀθήνας.

Φιλολογικὰ Σημειώματα

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΠΟΣ

Ἡ ρυθμικὴ καὶ σὲ στίχο συνθεμένη ποίηση χωρίζεται σὲ **Λυρικὴ**, σὲ **Ἐπικὴ** καὶ σὲ **Δραματικὴ** ποίηση. Ἡ τέττα διαίρεση, ἂν καὶ προερχόμενη ἀρχικῶς ἀπὸ τῆ με-τρικῆ μορφή τῶν ποιημάτων καὶ ἀπὸ τὸ μουσικὸν τρόπον τῆς ἀπαγγελίας τους, βασίζεται ὅμως οὐσιαστικῶς στὸ περιεχό-μενο τους. Γιατὶ κίολα στὴ Λυρικὴ καὶ στὴν Ἐπικὴ ποίηση τὸ μέτρο καὶ ἡ μουσικὴ ἀπαγγελία συνταίριαζαν πάντα μετὰ τὸ νόημα.

Ἡ διήγησις λοιπὸν εἶναι τὸ κύριον καὶ ἐπικρατέστερον στοιχεῖον τῆς ἐπικῆς ποίησης. Περιέχει δὲ ἡ ἐπικὴ διήγησις γεγονότα καὶ ἐπεισόδια ὁμαδικὰ τοῦ λαοῦ ἢ προσωπικὰ ἡρώων, εἴτε πραγματικὰ εἴτε μυθολογημένα, καὶ συνάμα περιγράφει ἥθη, φυσικὰ φαινόμενα καὶ χαρακτηριστικὰ ἰδιαίτερα τῶν τόπων, ὅπου συνέβηκαν τὰ ἀληθινὰ ἢ φανταστικὰ γεγονότα. Ἀλλὰ καὶ ἡ διήγησις καὶ ἡ περιγραφή στὸ ἐπικὸν ποίημα δὲ γίνονται ὅπως στὸν πεζὸ μὴ ποιητικὸν λόγον, μετὰ προσπάθειαν καὶ ἐμφά-νεια πιστῆς καὶ ἐξακριβωμένης ἀπόδοσης, ἀλλὰ παρουσιάζονται διαμορφωμέναι καὶ στολισμέναι ἀπὸ τὴν ποιητικὴν φαντασίαν καὶ τέχνην. Ἔτσι κοντὰ στὸ πιθανὸν παρουσιάζεται καὶ τὸ ἀπί-θανον καὶ τὸ ὑπερφυσικόν, συχνὰ δὲ τοῦτο γίνεται μετὰ ἐπίγνωσιν τοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχει στὴν πραγματικότητα τὸ παρουσιαζόμενον ἢ περιγραφόμενον. Καὶ αὐτὸ δὲ εἶναι ἡ ποιητικὴ ὑπερβολή.

Τέττα στὸ κύριον περιεχόμενον τῆς ἑπικῆς ποίησης εἶναι πρό-δηλα καὶ χαρακτηριστικὰ ἐθνικὰ: εἴτε φτιάνεται αὐθόρ-μητα σὲ τραγουδημέναι σύνθεσις ἀπὸ τὸ λαόν, δηλαδὴ ἀπὸ περιστάτικους ἀνώνυμους ποιητάς, εἴτε παρουσιάζεται σὰν προσωπικὴ σύνθεσις ἐνὸς ποιητῆ, ποῦ θέλησε κατὰ τὴν ἐμ-πνευσιν του καὶ μετὰ τὴν τέχνην του νὰ ὁλοκληρώσῃ σ' ἓνα δικόν του ποίημα γεγονότα ἐθνικὰ ἢ πράξεις ἐθνικοῦ ἥρωα ἢ πολλῶν ἡρώων, ἢ καὶ μύθους ἐθνικοῦς, παίρνοντας μάλιστα κάποτε μέσα στὸ ποίημα του καὶ στίχους πολλοὺς ἢ λίγους ἐπικούς, τραγουδημένους ἀπὸ τὸ λαόν.

Τὸ πρῶτον, τὸ ἀνώνυμον καὶ ἀπὸ πολλοὺς συνθεμένον καὶ ἀνε-πεξέργαστον, εἶναι καὶ λέγεται **Λαϊκὸ ἔπος**· τὸ ἄλλο,

τὸ συνθεμένο ἀπὸ ἑνὸς ποιητῆ εἶναι τὸ Λογοτεχνικὸ ἔπος.*

Τὸ ἔπος ἔχει καὶ μιὰ τρίτη μορφή, μεικτὴ, ποὺ εἶναι καὶ ἡ συνηθέστερη. Στὶς ἀρχαιότερες δηλαδὴ ἐθνικὲς ποιήσεις ὑπάρχουν ἔπη στὴν ἀρχὴ συνθεμένα σποραδικῶς ἀπὸ τὴ λαϊκὴ μοῦσα καὶ κατόπι συνθεμένα κι ἐπεξεργασμένα ἀπὸ ποιητὲς· καθὼς καί, ἀντίθετα, ἔπη συνθεμένα ἀπὸ ποιητὲς (λογοτεχνικά) καὶ κατόπι μεγαλωμένα κι ἀλλαγμένα ἀπὸ τὸ λαὸ μὲ προσθήκες καὶ μὲ ἀλλοιώσεις τῆς ἑκφράσεως ἢ καὶ τῆς ἐννοίας. Τέτια μείκτὰ ἔπη εἶναι λ.χ. τὸ παλιό, ἀπὸ 200 χιλιάδες στίχους ἀποτελούμενο, Ἰνδικὸ ἔπος Μαχαμπχαράτα, ποὺ, ὅπως ἔχουνε διευκρινίσει, τὸ διαμόρφωσε ἀπὸ πολλὰ λογοτεχνικά καὶ λαϊκὰ ἔπη, βάνοντας καὶ δική του προσθήκη, ὁ ποιητὴς Βυάσα, καθὼς ἀκόμη καὶ τὸ δεύτερο Ἰνδικὸ ἔπος Ραμαγιάνα, συνθεμένο ἀρχικῶς ἀπὸ τὸν ποιητὴ Βαλμίκι τὸν Δ' αἰῶνα π.Χ. ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ ἀλλοιωμένο καὶ αὐξημένο ἀπὸ λαϊκὲς προσθήκες. Ἐπίσης τέτιο εἶναι καὶ τὸ νεώτερο ἀπ' αὐτὰ Περσικὸ ἔπος Σιάχ-Ναμέ, ποὺ τὸ σύνθεσε ὁ ποιητὴς Φιρντούσι, συνδυάζοντας διάφορα λαϊκὰ ἐπικά τραγούδια καὶ συμπληρώνοντας τὰ διάμεσα κενά.

Ἐξ ἄλλου οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὀνόμασαν ἔπη καὶ ἄλλα μεγάλα ποιήματα ἐξ αἰτίας τῆς ἐπικῆς μορφῆς τους, ἂν καὶ τὸ περιεχόμενο τους δὲν εἴταν ἐπικό, ἀλλὰ θεολογικὸ ἢ φιλοσοφικὸ ἢ γνωμολογικὸ. Τὰ ἔπη ὅμως αὐτὰ ἐπονομάστηκαν διδακτικά, ἀπὸ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὰ ἄλλα ποὺ ὀνομάστησαν ἡρωϊκὰ ἢ ἐθνικὰ. Τέτια διδακτικά ἔπη εἶναι λ.χ. τοῦ Ἡσιόδου τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέραι καὶ ἡ Θεογονία καὶ κάποιων φιλοσόφων, τοῦ Ξενοφάνη, τοῦ Παρμενίδη, τοῦ Ἐμπεδοκλῆ ἐπικά ποιήματα, ποὺ μερικοὶ μόνο στίχοι τους μᾶς διασώθηκαν.

Στὴν ἐπικὴ ποίηση, τέλος, ταξινομοῦν καὶ τοὺς στιχουργημένους μύθους. Ἀλλὰ κριτικῶς καὶ ὁ διδακτικὸς μῦθος καὶ τὸ περίπλοκο παραμῦθι ἔχουν ἀντίθετη ἀπὸ τὸ ἔπος διαμόρφωση, ὄντας κιόλα ἡ ἀφετηρία τῆς ἀργότερα σχηματισμένης μυθιστορικῆς λογοτεχνίας (παραμῦθι, διήγημα, ρομάντσο,

* Οἱ ὅροι φυσικὸ ἔπος καὶ τεχνικὸ ἢ φιλολογικὸ ἔπος, προϊόντα κακῆς μετάφρασης ἀπὸ τὸ γαλλικόν, εἶναι πρόδηλα σφαλμένοι. Γιατὶ στὴ γλωσσικὴ μᾶς αἴσθησις τὸ φυσικὸς δὲ θὰ πεῖ λαϊκός, καὶ τὰ φιλολογία καὶ φιλολογικὸς ἔχουν ἄλλη ὥρισημένη σημασία ἐντελῶς διάφορη ἀπὸ τὰ καθορισμένα πρὸς λογοτεχνία καὶ λογοτεχνικὸς. Ἀλλὰ οὔτε καὶ ὁ ὅρος ἐντεχνος ἀντὶ λογοτεχνικὸς εἶναι σωστός.

δραματοποιημένη ἡθογραφία). Γιατὶ αὐτὴ ἀρχικὸ περιεχόμενο ἔχοντας τὸ μῦθο (τὴ φανταστικὴ πλοκή) δανεῖζεται ὅμως ἀπὸ τὴ ζωὴ σύνηθες λεπτομέρειες γιὰ νὰ δειχτεῖ πιθανή. Ἐνῶ ἀντίθετα τὸ καθαυτὸ ἔπος ἔχοντας βασικὸ περιεχόμενο τὴ διήγηση πραγματικότητας ἢ μυθολογίας πιστευομένης σὰν πραγματικότητας, τὴ στολίζει ὅμως συχνὰ μὲ τὶς ἀπίθανες φανταστικὲς λεπτομέρειες. Ὅστε νὰ μπορούμε ἴσως νὰ δείξουμε τὴ διαφορὰ λέγοντας, ὅτι ἡ μυθιστορικὴ λογοτεχνία ἀπὸ τὸ φανταστικὸ πλησιάζει μὲ τὶς λεπτομέρειες τὴν πραγματικότητα, ἐνῶ τὸ καθαυτὸ ἔπος ἀπὸ τὸ ἀρχικὰ πραγματικὸ ἀπλώνεται μὲ πολλὰ ἀπὸ τὶς λεπτομέρειες τοῦ πρὸς τὸ φανταστικόν.

ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ

Τὰ πιὸ ἄρτια, τὰ πιὸ καλλιτέχνη καὶ τὰ πιὸ γνωστὰ ἐπικά ποιήματα στὴν ἀρχαία καὶ στὴ νέα λογοτεχνία ὅλου τοῦ κόσμου εἶναι τὰ δύο ἔπη τοῦ Ὀμήρου, ἡ Ἰλιάδα καὶ ἡ Ὀδύσεια, ποὺ ἀπ' αὐτὰ καὶ ἀρχίζει ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ λογοτεχνία.

Εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερα κάθε παλαιότερης ἐπικῆς σύνθεσης. Γίνηκαν τὸ ἀφθαστο πρότυπο κάθε μεταγενέστερης λογοτεχνικῆς ἐποποιίας. Εἴταν πηγὲς ἀστείρευτες γιὰ τὴν κοινωνικὴ, τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν ποιητικὴ ἐκδήλωση τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ. Ἐδωκαν εἴτε ἀπευθείας εἴτε ἐμμέσως τὸ ἀπαράγραφο ἔθιμο, ποὺ διαμόρφωσε τὸν ποιητικὸ κανόνα σὲ ὅλες τὶς νεώτερες Εὐρωπαϊκὲς λογοτεχνίες.

Γι' αὐτὸ καὶ σωστὰ οἱ ἀρχαῖοι ὀνόμασαν πατέρα τῆς ποίησης τὸν Ὀμηρο. Καὶ μάλιστα θὰ μπορούσε, ἀπὸ μιὰ γενικότερη ἄποψη, ἡ προσωπικότης του ἱστορικὰ νὰ τοποθετιεῖται σὰν τελευταῖο ὁρόσημο ἑνὸς παλιοῦ πολιτισμοῦ καὶ σὰν ἀφετηρία συνάμα ἑνὸς ἄλλου νεότερου πολιτισμοῦ. Γιατὶ κι ἀλήθεια τέτιο συγκεφαλαιωτικὸ καὶ δημιουργικὸ μᾶς παρουσιάζεται τὸ ἔργο τοῦ Ὀμήρου.

Ἀλλὰ ὅπως συνέβηκε σὲ ὅλους τοὺς κοσμοϊστορικῆς σημασίας δημιουργοὺς, ἐκείνους, ποὺ ἡ προσωπικότης τους ὑπάρξει ὄντας ἀνεπίσημη στὴν ἐποχὴ τους θολώθηκε ἢ καὶ χάθηκε στὰ βύθια τῶν αἰώνων, τὸ ἴδιο συνέβηκε ἐπίσης καὶ μὲ τὸν Ὀμηρο. Γιατὶ τὸ ἔργο τῶν τέτιων μεγάλων, περνώντας ὁ καιρὸς, ὅλο καὶ πιὸ θαυμαστὸ φανερώνεται καὶ γιγάντιο, συνάμα δὲ ὅλο καὶ πιὸ μετουσιώνεται μέσα στὴν πνευματικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ, ἀναπτύσσοντας τὴν, ἀλλὰ καὶ λαβαίνοντας σύγκαιρα πολλὰ καὶ διάφορες ἀλλοιώσεις. Ἀντιθέτως δὲ ὁ κάθε τέτιος μεγάλου ἔργου δημιουργός, ἔχοντας συνήθως ζήσει ταπεινά, ἀσήμαντος καὶ κατὰ κανόνα παραγνωρισμένος

ἀπὸ τοὺς σύγχρονους του, δὲν ἔχει ἀφήσει τόσο ξεκάθαρα καὶ τόσο δυνατὰ ἀχνάρια τῆς ἀτομικῆς ζωῆς του, ὥστε νὰ μποροῦν ν' ἀνθέξουνε στοῦ χρόνου τὸ πέρασμα. Κι ἂν κοντὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀντίθεση προστεθεῖ τὸ ὅτι πάντοτε ἡ λαϊκὴ φαντασία ρέπει στὸ νὰ πλέκει μύθους γύρω ἀπ' ὅλα τὰ παλιὰ ξακουσμένα πρόσωπα, ὥστε νὰ τὰ κάνει τέλος ἀπίθανα, εὐκολοεξηγήτο εἶναι τὸ πῶς σὲ ἀπώτερο χρόνο προκύπτουν ἀμφιβολίες ἂν τὸ ἄγνωστο πιά καὶ μυθοστολισμένο πρόσωπο, ποὺ ἀναφέρεται σὰ δημιουργὸς τοῦ μεγάλου ἔργου, εἶναι πραγματικὸ ἢ φανταστικόν. Κι ἄλλιῶς οἱ ἀμφιβολίες βρίσκουν εὐλόγιστα στηρίγματα παρμένα ἀπὸ ἓνα ξέχωρο «δῶρημα τέλειον» κάθε μεγάλου καὶ κοσμοϊστορικοῦ ἔργου θρησκευτικοῦ, φιλοσοφικοῦ, ποιητικοῦ, τὸ δῶρημα τοῦ ν' ἀντιπροσωπεύει ἔντονα, ὁλοκληρωτικὰ καὶ στὴν ἀνώτερη ἐκδήλωση τους τὶς πίστεις, τὴ σκέψη, ἀκόμη δὲ καὶ τὴν ἔκφραση τοῦ λαοῦ στὴν ἐποχὴ, ποὺ τὸ ἔργο ἐκεῖνο δημιουργήθηκε. Ἔτσι στὴν κοινὴ κρίση, ποὺ δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ ξεχωρίζει μὲ λεπτότητα, μὲ ἀντιδιαστολὴ καὶ μὲ ὀξύτητα, φαίνεται τὸ μεγάλο ἔργο μιᾶς μεγαλοφυΐας σὰ νὰ εἴταν βγαλμένο ἀπὸ τὸ αἶσθημα κι ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ λαοῦ, κάτι αὐθόρμητο κι ὁλότελα φυσικό... Σὰ νὰ εἴταν ποτὲ δυνατό ἡ ὁμαδικὴ ἐμπνευση νὰ φτάσει τὴν ἱκανότητα τῆς μεγαλοφυΐας στὴν ἀντίληψη, στὴν κριτικὴ δύναμη, στὴν ἁρμονία σκέψης καὶ ἔκφρασης!

Τέτια κι ἀσύγκριτη μάλιστα ἱκανότητα ἀντίληψης, κριτικῆς δύναμης καὶ ἁρμονίας τῆς σκέψης μὲ τὴν ἔκφραση ἔχουν ἡ Ἰλιάδα καὶ ἡ Ὀδύσεια. Καὶ παρουσιάζουνε βέβαια τὰ δύο ἔπη κάποια ἀνάμεσο τους διαφορὰ περιγραφῆς καὶ ἔκφρασης, ἀλλ' αὐτὴ προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὴ διαφορὰ τῶν ἐποποιημένων θεμάτων, παρὰ ἀπὸ ἄλλην αἰτία. —Καὶ ἡ διαφορὰ στὰ θέματα, πολὺ οὐσιαστικὴ, εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἡ Ἰλιάδα ἔχει θέμα τῆς ἑνὸς πόλεμο, σὲ ἓνα περιορισμένο τόπο, μέσα σ' ἓνα σύντομο χρονικὸ διάστημα. Ἡ Ὀδύσεια ἔχει θέμα τῆς μιᾶς περιπλάνηση τοῦ ἥρωα τῆς σὲ πολλὰς χώρες (ὅλες σχεδὸν τὶς γνωστὲς τότε παράλιες χώρες) μέσα σὲ δέκα χρόνια. Γι' αὐτὸ ἡ Ἰλιάδα ἔχει ἔνταση στὴν ἔκφραση καὶ ἡ Ὀδύσεια ἔχει ἔκταση στὴ διήγηση. Ἀναγκαστικὰ λοιπὸν στὸ ὕψος διαφέρουν. Ἀλλὰ ἡ τέτια διαφορὰ δὲν εἶναι τόσο μεγάλη καὶ οὐσιαστικὴ, ὥστε νὰ μπορεῖ ἀπ' αὐτὴ δίχως ἄλλες ἑνδείξεις νὰ βγεῖ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἄλλος εἶναι τῆς Ἰλιάδας καὶ ἄλλος τῆς Ὀδύσειας ὁ ποιητής. Καὶ μόνο κάποια πιθανότητα φαίνεται νὰ ἔχει ἡ γνώμη τοῦ Λογγίνου ἢ Διονυσίου (τὸν τρίτο μ.χ. αἰῶνα) ποὺ ὑποθέτει, πῶς ὁ Ὀμηρὸς σύνθεσε νέος τὴν Ἰλιάδα καὶ γέρος πιά τὴν Ὀδύσεια, ὁμοίως—λέει—«καταδυομένῳ ἡλίῳ οὐ δίχα τῆς σφο-

δρότητος παραμένει τὸ μέγεθος». Ἄν καὶ κριτικῶς πολὺ ἀδυνατίζει κι αὐτὴ δὲ ἡ γνώμη, ὅταν ἀποβλέψουμε στὸ ὅτι ὁ ποιητὴς πῆρε ἀναγκαστικὰ γιὰ τὴ σύνθεσιν τῆς Ὀδύσειας πολὺ πιότορο παρ' ὅ,τι στὴν Ἰλιάδα ξένο καὶ προσδιορισμένο ὕλικό, δηλαδὴ τὴ γεωγραφία ὅπως τὴν ἤξαιραν κι ὅπως τὴ διηγούνταν οἱ σύγχρονοι του θαλασσοπόροι, συμπλεγμένη μὲ μύθους, ποὺ ὁ λαὸς τότε τοὺς θεωροῦσε πραγματικότητες.

Ἄλλ' οὔτε καὶ μπορεῖ ἐξάλλου νὰ παραβλέψουμε τὸ γεγονός, ὅτι ὅλος ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς κόσμος, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δευτέρης, δηλαδὴ τῆς μεταμυκηναϊκῆς ἀκμῆς του καὶ ἕως ἀκόμα τοὺς Ἀλεξανδρινούς χρόνους, ποτὲ δὲν εἶχε δισταγμὸ γιὰ τὴν προσωπικὴ ὑπαρξὴ τοῦ Ὀμήρου. Μόλο ποὺ ἀπὸ χρόνια πολὺ παλιά, ὅπως ξαίρουμε, ἀναφάνηκαν καὶ στὴν Ἑλληνικὴ Μικρασία καὶ στὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ στίς Ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Ἰταλίας μεγάλοι σοφοὶ καὶ βαθυστόχαστοι κριτικοί, ποὺ ἀσχολήθηκαν ποικιλότροπα μὲ τὴν ἔρευνα καὶ μὲ τὴ μελέτη τῆς θρησκείας, τῆς ποίησης καὶ τῆς ἱστορίας. Καὶ τὸ ὅτι αὐτοί, ποὺ ζοῦσαν μέσα στὸ Ὀμηρικὸ περιβάλλον καὶ κάτω ἀπὸ τὴν κηδεμονία τοῦ Ὀμήρου, δὲ φανέρωσαν κανένα δισταγμὸ γιὰ τὴν προσωπικὴ του ὑπαρξὴ καὶ γιὰ τὴν προέλευση τῶν ποιημάτων του, εἶναι ἀναμφισβήτητη ἀπόδειξη τῆς πίστεως, ποὺ ἀνέκαθεν εἶχαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες στὴν προσωπικότητα τοῦ Ὀμήρου.

Ἄλλ' ἂν καὶ ἐκείνους τοὺς παλαιότερους παραμερίσουμε καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλους τὸ σοφὸ καὶ πολυγνώστη κι ἐπίσης ἐπικὸ ποιητὴ Ἡσίοδο, ποὺ ἔζησε τὸ 750—700 π.Χ. καθὼς καὶ τὸ νομοθέτη ἀλλὰ καὶ ἐλεγειακὸ ποιητὴ Σόλωνα (649—559) καὶ ἀκόμα τοὺς παλιούς Ἰωνες φιλοσόφους, ποὺ κάποιοι τους σάν ὁ Ζενοφάνης (575—) κι ὁ Πάρμενίδης κι ὁ Ἐμπεδοκλῆς καλλιέργησαν τὴν ἐπικὴ ποίηση, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ σταματήσουμε μπρὸς στοὺς δυὸ μεγάλους ἱστορικούς, τὸν Ἡρόδοτο καὶ τὸ Θουκυδίδη. Αὐτοί, ποὺ ἔζησαν κι ἔγραψαν εἰς τὰ πιὸ φωτεινὰ, πιὸ διερευνητικὰ καὶ πιὸ κριτικὰ χρόνια τῆς ἑλληνικῆς ἀκμῆς, ἂν κάποιοι ἀπὸ κάποιον πρόβαλε δισταγμὸς, ἀναφορικῶς μὲ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη καὶ μὲ τὸν ποιητὴ τους, ἀδύνατο εἴταν νὰ μὴ τὸν προσέξουνε καὶ νὰ μὴ τὸν κρίνουν. Γιατὶ κι οἱ δύο ἀσχολήθηκαν μὲ ὅσα τραγούδησε ὁ ποιητής. Καὶ ὁ μὲν Ἡρόδοτος ὅχι μόνο δὲν ἀμφιβάλλει γιὰ τὸν Ὀμηρὸν, ἀλλ' ἀπεναντίας καὶ ὀρίζει τὸν καιρὸ ποὺ ἔζησε, τετρακόσια, καθὼς λέει, περίπου χρόνια πρὶν ἀπ' αὐτόν, δηλαδὴ στὸν 9 αἰῶνα. Ὁ δὲ Θουκυδίδης, ποὺ πολὺ διερεύνησε κι ἔκρινε τὰ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, τὸ ἱστορικὸ δηλαδὴ θέμα, ποὺ κυρίως εἰς τὰ Ὀμηρικὰ

ἔπη γραπτῶς πρωτοαναφέρεται, δὲν ἐκφράζει καμιά ἀμφιβολία γιὰ τὸν ποιητὴ τῶν ἐπῶν αὐτῶν.

Καὶ ἄς προστεθῇ, τέλος, ὅτι ὁ ποιητὴς Ὀνομάκριτος καὶ οἱ τρεῖς ἄλλοι σοφοί, ποὺ μ' ἐπιμέλεια μεγάλη καὶ μὲ προσοχὴ πρῶτοι αὐτοὶ εἶχαν καταγράψει τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσεια, κατὰ ἐντολὴ τοῦ Πεισιστράτου, βρισκόντανε χρονικῶς κοντὰ στὴν Ὀμηρικὴ παράδοση, δηλ. μετὰ 250 ἕως 300 χρόνια ἀπ' ὅταν κατὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἡρόδοτου ἔζησε ὁ Ὀμηρος. Κι ἐπειδὴ στὴν ἐποχὴ τους τραγουδούσαν ἀκόμα κατὰ τὴν παλιὰ συνήθεια οἱ ραψῳδοὶ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη κι ἀπὸ τοὺς ραψῳδοὺς ἐκείνους μάλιστα τᾶκουαν οἱ σοφοὶ ἐκεῖνοι καὶ τὰ κατάγραψαν, μπορούσανε βέβαια πιότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον μεταγενέστερο νὰ διακρίνουν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὸν τρόπο τῆς σύνθεσης καὶ τὸ χαραχτήρα ποὺ εἶχαν τὰ ἔπη. Κι ἐκεῖνοι λοιπὸν οἱ πρῶτοι σοφοὶ Ὀμηριστές, ποὺ μέσα σὲ τέτιο εὐνοϊκὸ περιβάλλον τόσο πολὺ κατάγιναν μὲ τὰ δύο πανελλήνια ἔπη, ὁ Ἀθηναῖος Ὀνομάκριτος, ὁ Ἡρακλειώτης Ζώπυρος, ὁ Κροτωνιάτης Ὀρφεὺς καὶ ὁ Κόγχυλος ὄχι μόνον δὲ φανέρωσαν κανένα δισταγμὸ γιὰ τὸν ποιητὴ καὶ γιὰ τὸ ἔργο του, σὰν ἀπ' αὐτὸν καὶ μόνον προερχόμενο, ἀλλ' ἀπεναντίας κάνοντας ἔτσι ὅπως ἔκαμαν τὴν πρώτη καταγραφή τῆς Ἰλιάδας καὶ τῆς Ὀδύσειας, δείχνουν πῶς ἀδίσταχτα πίστευαν καὶ τὰ δύο ἔπη ἔργα τοῦ Ὀμήρου.

Μόνον ἀργότερα, στοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου δυὸ γραμματικοὶ ὁ Ζένων, καὶ ὁ Ἑλλάνικος καὶ λίγοι ὀπαδοὶ τους, ἂν καὶ μὴ ἀμφισβητώντας τὴν προσωπικότητα τοῦ Ὀμήρου, πρόβαλαν τὴ γνώμη, πῶς ἄλλος εἶταν τῆς Ἰλιάδας καὶ ἄλλος τῆς Ὀδύσειας ὁ ποιητὴς. Ἀλλὰ τὴ γνώμη τους ἀπόδειξεν ἀβάσιμη ὁ κορυφαῖος Ὀμηριστὴς Ἀρίσταρχος, ὁ «μάντις ἐν ἑρμηνείᾳ» κι ἐκεῖνοι σὰν αἰρετικοὶ νὰ ποῦμε ὀνομάστηκαν ἔκτοτε «χωρίζοντες».

Ὅχι δὲ μόνον ὁ Ἀρίσταρχος (217–145 π.Χ.) ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι σοφοὶ καὶ περίφημοι γραμματικοὶ καὶ πρὶν καὶ κατόπι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, ὁ Ζηνόδοτος (ποὺ διαίρεσε τὰ δύο ἔπη σὲ ραψωδίες) ὁ Δίδυμος, ὁ Ἡρωδιανὸς κ.ἄ. ποὺ μελέτησαν, ἐρμήνευαν καὶ σχολίασαν τὸν Ὀμηρο, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τους ὅλα σχεδὸν τὰ σημαντικὰ κείμενα, ποὺ διασωζόντανε ἀκόμα στὴν περίφημη Ἀλεξανδρινὴ Βιβλιοθήκη, πίστευαν ὁμόγνωμα στὸν Ὀμηρο ποιητὴ τῆς Ἰλιάδας καὶ τῆς Ὀδύσειας.

1. Ζερεός

Τὸ Τραγούδι τοῦ Νέστου

(Ἀπὸ ἀνέκδοτο βιβλίο μου)

Ὅποιος πέρασε τὰ Τέμπη κι εἶδε τὰ πανύψηλα δέντρα τοῦ Ὀλυμποῦ καὶ τοῦ Κίσσαβου νὰ καθρεφτίζονται στὰ γαλανὰ νερά τοῦ Πηνειοῦ κι ἄκουσε τὴ θεία μελωδία τῶν ἀμέτρητων πουλιῶν τῆς λαγγαδιᾶς, πέρασε εὐχάριστες κι ἀλησμόνητες ὥρες.

Ὅποιος ταξίδεψε μὲ τὸ Λαρισαϊκὸ σιδηρόδρομο καὶ πέρασε τίς μεγάλες σήραγγες τῆς Οἴτης, ποὺ κρύβουνε γιὰ πολλὴ ὥρα καὶ τραῖνο κι ἐπιβάτες στὰ σκοτεινὰ βάθη τῆς γῆς, ποὺ οὔτε εἶδαν οὔτε θὰ ἴδουν ποτὲ τὸ γλυκὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἔμεινε ἐκστατικὸς μπροστὰ στὸν ἀνθρώπινο νοῦ καὶ τὸ ἀνθρώπινο χέρι, ποὺ ἔκαμαν τὰ ὑπέροχα αὐτὰ ἔργα.

Μὰ οὔτε οἱ ὁμορφιὲς τῶν Τεμπῶν οὔτε οἱ σήραγγες τῆς Οἴτης μπορούν νὰ συγκριθοῦνε μὲ ὅσα βλέπει κανεὶς περνώντας τὸ Νέστο.

Εἶτανε Μάης, ποὺ ταξίδεψα ἀπ' τὴν Ζάνθη στὴ Δράμα. Στίς νέες χῶρες, πού, μαζί μὲ τίς παλιές, σχημάτισαν τὴ Μεγάλῃ Ἑλλάδα, ὅλα εἶναι μεγάλα. Μεγάλα ποτάμια, μεγάλα βουνά, μεγάλες λίμνες, ἀπέραντοι κάμπιοι. Χορταίνει τὸ μάτι κι ἡ καρδιά τοῦ ταξιδιώτη ἀπὸ μεγαλοσύνη.

Πυκνὲς ἀνοιξιὰτικες βροχὲς εἶχαν γεμίσει τὸν τόπο ἀπὸ νερά. Ὁ οὐρανὸς εἶταν ξάστερος σὰν ξεκινήσαμε ἀπ' τὴν Ζάνθη. Ζωογόνος καὶ γελαστὸς ὁ ἥλιος χρύσωνε ὅλα γύρω μας. Τὰ ὄριμα στάχια, γεμάτα καρπὸ, ἔγερναν στὴ γῆ. Ὁλος ὁ κάμπος εἶτον χαρούμενος. Ὑστερ' ἀπὸ 15 χιλιόμετρα φτάσαμε στὸ σταθμὸ τοῦ Τοζότη, τὸ παλιὸ Ὀκτώστη. Ἐκεῖ ἀπαντήσαμε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ Νέστο, τὸ μεγάλο ποτάμι, ποὺ χωρίζει τὴ Μακεδονία ἀπ' τὴ Θράκη. Ξεκινᾷ ψηλὰ ἀπ' τίς Βουλγάρικες πλαγιὲς τῆς Ροδόπης καὶ φτάνει ἐδῶ κάτω πλατὺς, πυκνός, θολός, μεγαλόπρεπος.

Τὸ τραῖνο ἔπρεπε νὰ περάσει, γιὰ νὰ μπεῖ στὴ Μακεδονία, ἀλλὰ στὸ ἀντίκρουσμα τοῦ Νέστου σὰ νὰ δειλιάσει. Λιγότεψε τὸ δρόμο του καὶ στάθηκε περίφοβο στὴν ἀκροποταμιά, ἀναζητώντας γεφύρι γιὰ νὰ διαβεῖ. Ἀλλὰ ἐδῶ βασιλεὺς ὁ γέρο Νέστος καὶ δὲν ἄφηκε κανένα νὰ στεριώσει γεφύρι πάνω στὰ πλατιά κι ὀρμητικὰ νερά του.

Ντροπιασμένο τὸ τραῖνο μας, προχώρησε σιγὰ σιγὰ ἀκολουθώντας τὴν ἀκροποταμιά. Δεξιὰ μας ὑψωνόταν μιὰ κατάφυτη λοφοσειρά, ἀφήνοντας μόνον μιὰ στενὴ λουρίδα κατὰ τὸ ποτάμι, ὅση ἔφτανε γιὰ νὰ περνᾷ τὸ τραῖνο. Οἱ ἐπιβάτες ὅλοι στὰ παράθυρα χαίρουνταν τὴν ὁμορφὴ λοφοσειρὰ κι ἄλλη μιὰ ὁμορφότερη πέρα ἀπ' τὸ ποτάμι. Μ' ὅλο τὸ θόρυβο τῆς μηχανῆς ἀκούγαμε τὴ μουσικὴ χιλιᾶδων ἀηδονιῶν, κρυμμένων στὴ λαγγαδιά, ποὺ ἀγέρωχα χωρίζε σὲ δυὸ τ' ἀδιάβατα νερά τοῦ Νέστου.

Κάποια στιγμή εἶδαμε, πῶς ἡ λαγγαδιά μας τέλειωνε καὶ στὴν ἄκρῃ τῆς ὑψωνόταν ἕνας ἀπότομος βράχος. Τὰ χρειαστήκαμε. Τὸ τραῖνο μας ἦ στὸ ποτάμι θάπεφτε ἢ στὸ βράχο θὰ τσακίζοταν. Στὴν ταραχὴ μας μάλιστα μᾶς φάνηκε, πῶς ὁ περήφανος Νέστος, μὲ τὸ ἀδιάκοπο μουρμουρητό του, μᾶς κοροΐδευε γιὰ τὴ δειλία μας αὐτή.

Μὰ ἔμεινε μὲ τὴν κακία του· κάτι ἔξαιρε κι ὁ πρωτομάστορας, ὅταν ἔστρωνε τὴ γραμμὴ κι ἄς μὴν εἶχε τὴ δύναμη τοῦ Νέστου. Στὴ βάση τοῦ βράχου

μιὰ μεγάλη σήραγγα ἀνοίγε· τὸ γιγάντιο στόμα τῆς καί, χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ καταλάβουμε, κατάπιε καὶ μηχανὴ καὶ βαγόνια κι ὅλους μας.

Τώρα ντρεπόμασταν γιὰ τὸ φόβο, ποὺ νιώσαμε πρωτύτερα· εὐτυχῶς τὸ σκοτάδι τῆς σήραγγας ἐκρυβε τὴ ντροπὴ μας κι ὅσο νὰ βγοῦμε στὴν ἄλλη ἄκρη ἤρθαμε ἐντελῶς στὸν ἑαυτὸ μας.

Σὲ λίγα λεπτὰ ξαναβγήκαμε στὸ φῶς τοῦ ἡλίου· ἀλλὰ καὶ πάλι ἄλλη λαγαδιὰ ἀπλωνόταν μπροστά μας· ὁμορφες πάλι βουνοκορφές ὑψώνονταν γύρω μας· μαγευτικά τραγουδοῦσαν κι ἐδῶ τὰ πουλιά. Θολός, ὀρηκτικός κυλοῦσε κι ἐδῶ τὰ πλούσια νερά του ὁ Νέστος· κι ὅλο ἐμπόδιζε τὸ πέρασμα μας· κι ὅλο μουρμούριζε τὸ τραγούδι του· τὸ τραγούδι τῆς καταφρόνιας τοῦ δυνατοῦ στὸν ἀδύνατο.

Τὸ τραῖνο μας οὔτε κοίταξε τώρα κατὰ τὸ ποτάμι· πεισματώθηκε κι αὐτὸ κι ἀποφάσισε νὰ κάμει ὑπομονή· θὰ ῥχόταν κι αὐτοῦνοῦ ἡ ὥρα· καὶ ἤσυχο πιά τραβοῦσε τὸ δρόμο του, ταράζοντας μὲ τὸ θόρυβο τῆς μηχανῆς τὴν ἤσυχία τῶν λαγαδιῶν καὶ στέλνοντας στὸ γαλάζιον οὐρανὸ πικνὰ σύννεφα ἀπὸ ὀλόμαυρον καπνὸ.

Νέος βράχος καὶ νέα σήραγγα στὴν ἄκρη τῆς λαγαδιᾶς. Τὸ τραῖνο μας σὰν ἓνα τεράστιο φίδι, τρύπωνε μέσα καταφρονώντας καὶ τὸ Νέστο καὶ τὰ νερά του. Σὰ μεγαθήριο βογγοῦσε ἐκεῖ, στὰ θεοσκότεινα βάθη τῆς γῆς, ὅλο πείσμα καὶ κακία γιὰ τὸν ἐχθρό του, ποὺ τὴν ἴδια ὥρα χαιρόταν ἤσυχος τὸν ἀνοιξιάντικο ἥλιο καὶ νανουρίζονταν ἀπ' τὰ τραγούδια χιλιάδων πουλιῶν.

Πόση ὥρα κράτησε τὸ χαρούμενο αὐτὸ κυνηγητὸ τοῦ ποταμιοῦ καὶ τοῦ τραίνου καὶ πόσες σήραγγες πέρασαμε καὶ πόσες λαγαδιές χαρήκαμε εἴταν ἀδύνατο νὰ λογαριάσουμε. Τὸ πανέμορφο θέαμα μᾶς εἶχε μεθύσει ὅλους. Πενήντα πέντε χιλιόμετρα πέρασαμε στὴν ὀνειρεμένη αὐτὴ φύση. Κι οὔτε οἱ σήραγγες οὔτε οἱ λαγαδιές εἶχαν τελειωμό. Μὰ οὔτε κι ὁ Νέστος ἐννοοῦσε νὰ παραδοθεῖ. Ὅλο περήφανα κυλοῦσε τὰ θολὰ νερά του κι ὅλο μουρμούριζε τὸ αἰώνιο τραγούδι του...

Ἐ Κάποια ὥρα βλέπουμε τὶς δυὸ ἀκροποταμιές νὰ πλησιάζουν ἢ μιὰ στὴν ἄλλη· δυὸ ἀντιμέτωποι βράχοι ἀνάγκαζαν τὸ ἀνυπόταχτο ποτάμι νὰ στενέψει τὴν κοίτη του. Κι ἀπάνω στοὺς δυὸ γειτονικούς βράχους ἀντικρύσαμε ἓνα σιδερένιο γεφύρι.

Ἦσυχο καὶ περήφανο τὸ τραῖνο μας ἔφτασε στὸ γεφύρι· ἐκεῖ λιγόστεψε τὸ δρόμο του· σὰ νᾶθελε νὰ βαστάξει περισσότερη ὥρα τὸ πέρασμα τοῦ γεφυριοῦ· ἔτσι θὰ καταλάβαινε περισσότερο ὁ γέρο Νέστος τὴν ταπείνωση του.

Ἔτριζαν τὰ σίδερα τοῦ γεφυριοῦ ἀπ' τὸ βάρος τοῦ τραίνου. Ἀλλὰ μᾶς φάνηκε πὼς ἔτριζαν κι οἱ ἀκροποταμιές ἀπ' τὸ θυμὸ τοῦ νικημένου ποταμοῦ. Καὶ τὰ νερά του, θολότερα τώρα, ποὺ ἔπεφτε ἀπάνω τους ὁ ἥσκιος τοῦ γεφυριοῦ καὶ τοῦ τραίνου, ἀφρίζαν στὴ στενὴ κοίτη τους καὶ σκόρπιζαν γύρω ἓναν ἄγριο ρόχθο, σὰ νᾶλεγαν στὸ τραῖνο:

—Ἐννοια σου καὶ κάποια ὥρα κακὴ δὲ θὰ τὸ βρεῖς ἐδῶ αὐτὸ τὸ γεφύρι.

Ἀς εἶναι τιμημένος ὁ πρωτομάστορας ποὺ ἔσκαψε τὶς σήραγγες κι ἔστησε τὸ σιδερένιο γεφύρι! Μὰ πὶο πολὺ ἄς εἶναι δοξασμένος κι ἑκεῖνος, ποὺ μᾶς χάρισε τὸ χρυσὸ φῶς τοῦ ἡλίου, τὶς πράσινες λοφοσειρές, τὶς πανέμορφες λαγαδιές, τὴ μαγεῦτρα μουσικὴ τῶν πουλιῶν. Ἀς εἶναι δοξασμένος ἑκεῖνος, ποὺ μᾶς χάρισε τὸ γλυκὸ μουρμούρισμα τῶν θολωμένων νερῶν, τὸ τραγούδι τοῦ Νέστου.

Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΙΠΠΟΤΗΣ ΜΕ ΤΟ ΧΕΡΙ ΣΤΟ ΣΤΗΘΟΣ

Ἀπὸ τὸ ἔργον Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, Κρής, τοῦ κ. Ἀχιλλέως Κόρου.
Ἐκδοσις Δημητράκου.

Ἡ Οὐσία τοῦ Βιβλίου

Οἱ ἱστορικὲς ἔρευνες καὶ ἀνακοινώσεις τοῦ κ.Δ.Γατοπούλου, οἱ ἀναφερόμενες εἰς ἐθνικὰ γεγονότα ἀποτελοῦν ἀναμφισβητῶς ἀξιόλογη συμβολὴ στὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνα τῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν κατόπιν χρόνων τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Ἀπὸ μιᾶ τέτια ἀνακοίνωση του γιὰ τὴν περίφημη βιβλιοθήκην τῆς Δημητσάνας δανειζόμεστε τὰ ἐξῆς:

Ἐὰν ἐξαيرهθοῦν τὰ πρωτεῖα, ποὺ κατέχει ἐξ ὅλων τῶν ἱστορικῶν ἐπαρχιακῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλλάδος ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ζακύνθου, ἡ ὁποία συνεστήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος μὲ 200 μόλις τόμους, ποὺ ἐχάρισεν εἰς τὴν κοινότητα Ζακύνθου ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης, κατόπιν ἀπαντάται ἡ ἀρχαιότερα βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς Δημητσάνας, ποὺ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1763. Μετὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν συλλογῶν τῶν ἀρχαιότερων διδασκάλων τῆς Σχολῆς αὐτῆς, τὸ ἔργον τοῦ πλουτισμοῦ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Δημητσάνας μὲ σπάνια παλαιὰ συγγράμματα καὶ πολὺτιμα χειρόγραφα ἐσυνέχισαν ἐπὶ πολλὰ χρόνια κατὰ τὴν προεπανστατικὴν ἐποχὴν δύο φανατικοὶ βιβλιολάτραι καὶ πρωταγωνισταὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ γένους, ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος καὶ ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός. Μὲ τὰς συνεχεῖς προσφορὰς τῶν δύο αὐτῶν ἱεραρχῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἰδιαιτέρον κοινὸν γνώρισμα ἦτο ἡ ἐξαιρετικὴ ἀγάπη τῶν πρὸς τὰ γράμματα, τὸ περιεχόμενον τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς ἠυξήθη σιγὰ σιγὰ καὶ ἐφθάσε κατὰ τὴν ἀνοξιν τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐλευθερίας τοὺς 12.000 τόμους. Εἰς αὐτοὺς περιλαμβάνετο καὶ ἰδιαιτέρα συλλογὴ ἀρχετύπων καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς παλαιοτύπων βυζαντινῆς προελεύσεως καὶ πολλὰ σπάνια ἐκδόσεις ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων πεζογράφων καὶ ποιητῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πατέρων, παλαιῶν καὶ νεωτέρων ἑποχῶν. Εἰς τοὺς θησαυροὺς, λοιπόν, αὐτοὺς τῆς βιβλιοθήκης τῆς Δημητσάνας τὸ γένος προσέφυγε εἰς καιρὸν ἐσχάτης ἀνάγκης. Τὴν καταστροφικὴν προσφυγὴν ἐπέβαλεν ἡ ἑλλειψὶς χαρτιοῦ στὸν μπουρνούμυλο τῶν «Δύο Ἡφαίστων» (τῶν ἀδελφῶν Σπηλιωτοπούλων) ποὺ δὲν ἐπρόφθανε ὡς ἀνεφοδιάζῃ τὰ στρατόπεδα τοῦ Μωρηᾶ μὲ φορτώματα ἀπὸ μπουρούτι καὶ φυσέκια. Μία διαταγὴ τοῦ Κολοκοτρώνη ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς καταστροφῆς εἰς τοὺς ἐφόρους καὶ προκρίτους τῆς Δημητσάνας. Ὁ γέρο-πολέμαρχος ἔγραψε πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Δημητσάνας, νὰ μὴ διστάσουν καὶ πρὸ τῆς θυσίας αὐτῆς: «Νὰ μαζέψετε ὅτι παληόχαρτο εὐρίσκεται εἰς τὴν Σχολὴν καὶ εἰς ἄλλο μέρος καὶ νὰ δέσετε καὶ ἐτοιμάσετε τὰ φυσέκια κατὰ τὴν συνηθισμένην σας προθυμίαν...»

Κάποιο σχετικὸ μάθημα εἶχε δώσει ὁ γέρος τοῦ Μωρηᾶ παλαιότερα καὶ στὴ Ζάκυνθο, ὅταν ἐπισκέφθη τὸ σχολεῖον Καλύβα καὶ ἐκάθησε νὰ ἀκούσῃ τὴν παράδοσιν. Ἐξαφνα, ἐνῶ ὁ δάσκαλος παρέδιδεν, ὁ Κολοκοτρώνης ἐσηκώθη γελώντας καὶ τὸν φώναξε: «Τί εἶνε τοῦτα, ποὺ μαθαίνει στὰ παιδιά, βρε δάσκαλε; Αὐτὰ νὰ τοὺς μάθης...»

Καὶ ἄρπαξε τὸ βιβλίον ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ δασκάλου, διὰ νὰ τὸ σχίσῃ καὶ νὰ δείξῃ στὰ παιδιά πῶς γίνονται τὰ φυσέκια. Ὁ δάσκαλος τὸν ἐπρόλαβε καὶ τὸν ἡμποδίσεν νὰ καταστρέψῃ τὸ βιβλίον καὶ τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἐγέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους, ὅταν εἶδαν νὰ συμπλέκεται ὁ δάσκαλος μὲ τὸν Κολοκοτρώνη διὰ τὸ βιβλίον τῆς παραδόσεως.

Κανείς, ὅμως, ἀπὸ τοὺς δασκάλους τῆς Σχολῆς τῆς Δημητσάνας δὲν ἐπεχείρησε νὰ σώσῃ τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην ἀπὸ τὴν καταστροφὴν.

Συνεργεῖα ὁλόκληρα τότε ἀπὸ γρηῃς καὶ νέες Δημητσανίτισσες, ποὺ εἰργάζοντο στὸν «μπουρνούμυλο» τῶν Σπηλιωτοπούλων, ἀπησχολήθησαν μὲ τὰ ψαλίδια εἰς τὴν μεγάλην θυσίαν.

Ἱστορία τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι

Ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κων/πόλεως (1453) μέχρι σήμερα

(Συνέχεια)

I. ΖΕΡΒΟΥ

Ἀλλὰ καὶ μετὰ μίαν ἀκόμη γενεάν, ἥτοι ἀρχομένου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ δὴ καθ' ὃν χρόνον αἱ ἐκδόσεις τοῦ Ἀδαναντίου Κοραῆ, αἱ δαπάναις Σπανιολάκη καὶ εἴτα Ζωσιμάδων γενόμεναι, ἤρχισαν νὰ διαδίδωνται ἐν Ἑλλάδι καὶ νὰ εἶναι κείμενα διδασκαλίας εἰς τ' ἀνώτερα σχολεῖα, ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἀπέμενε περίπου οἷα ἦτο κατὰ τὸν προπαραλθόντα αἰῶνα, ἥτοι ἔχουσα σχεδὸν ἀποκλειστικὸν τὸν τύπον ἠθικο-θηρσκευτικῆς προπαιδείας. Καὶ ἡ τοιαύτη στασιμότης εὐεξήγητος εἶναι, ὅταν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὑπὸ ἱερέων ἐγένετο ἡ διδασκαλία τοῦ λαοῦ καὶ ἐξ ἄλλου ὅτι τὴν ἐξ ἀνάγκης ἀποσιώπησιν ἐθνικῆς μορφώσεως ἀνεπλήρου ψυχολογικῶς ἠθικο-θηρσκευτικὴ τοιαύτη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ὁρθοδόξου δόγματος, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀποκλειστικῶς σχεδὸν Ἑλληνικόν.

Τὸ προμνησθὲν Μέγα Ἀλφαβητάριον τοῦ Μιχαὴλ πατῆ Γεωργίου διεδέχθη λοιπὸν ἄλλο προσόμοιον, τυχὸν ἐπίσης εὐρείας διαδόσεως ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως χρόνους. Ὁ τίτλος του εἶναι «Ποικίλη Διδασκαλία», ἥτοι Ἀλφαβητάριον τῆς εὐμαθείας» συγγραφεὺς δὲ αὐτοῦ ὁ ἐξ Ἰωαννίνων ἱερεὺς Πολυζῶης Κοντός· καὶ χρονολογία ἐκδόσεως του τὸ 1803. Παραθέτοντες ὧδε πανομοιότυπον τοῦ ἐξωφύλλου, ἐν ᾧ ἀναγράφονται καὶ ἄλλαι περίεργοι πληροφορίες, σταχυολογοῦμεν ἐκ τῆς σχοινοτενοῦς εἰσαγωγῆς καὶ ἐκ τῆς διδακτικῆς ὕλης τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα. Τὴν ἐν προλόγῳ ὅμως ἐπιστολὴν ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν καταβαλόντα τὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως καὶ συντεταγμένην εἰς χωλοὺς καὶ ἀνουςίους στίχους ὁμοιοκαταλήκτους, ἐξαιρέτως δὲ χαρακτηρίζουσιν τὸ τότε πνευματικὸν ἐπίπεδον παραθέτομεν ὁλόκληρον:

Πολυζῶης Ἱερεὺς ὁ Κοντοῦ Τριανταφύλλω Καραμήνα τῷ ἐκ Καστορίας, εὖ πράττειν.

Ἰδὲ λοιπόν, ἀγαπητέ, κατὰ τὸ πρόβλημά σου, σὺν Θεῷ ἔλαβ' ἐκβασιν πλεον τὸ σύστημά σου. Εἰς τὴν τῶν παιδῶν μάθησιν καὶ τὴν διδασκαλίαν μὲ ζῆλον οὐ διέλειπες εἰς κάθε ὁμιλίαν,

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ,

Ἡ ΤΟΙ

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ ΕΥΜΑΘΕΙΑΣ.

Ἐν ᾧ εὐρίσκονται μαθήματα ὠφέλιμα ἵνα
διδάσκωνται τὰ εἰς Τερτίαν μικρὰ παιδιὰ
τῶν Χριστιανῶν, πρὶν τῆς Ὀκτωήχης,
ἢ τῆ Ψαλτηρίας.

Φιλοπόνως συντεθέντα παρὰ τῆ ἐν Ἱερεῦσι

ΠΟΛΥΖΩΗ ΚΟΝΤΟΥ

τῆ ἐξ Ἰωαννίνων.

Νῦν πρῶτον ἐκδίδεται διὰ φιλοτίμου δαπάνης τῆ
ἐν πραγματευταῖς ἐλλογίμῃς Τριανταφύλλῃς Καραμ-
πίνῃ τῇ ἐκ Κασορίας. εἰς μνημόσυνον τῆ μα-
καρίτε αὐτῆ Πατρὸς Ράλλῃ Καραμπήνα.

Ἐν Βιέννῃ 1803.

Παρά Γεωργίῳ Βεντώτῃ.

Νὰ μεταφράσω, λέγοντας, ἢ διὰ νὰ συγγράψω
ἐπωφελεῖ μαθήματα εἰς βίβλον νὰ συνάψω.
Εἰς ἀπλὴν φράσιν σύγγραμμα διὰ κοινὰ σχολεῖα,
ὅτι παιδιὰ δὲν ὠφελοῦν δυσνόητα βιβλία.
Γινώσκων παίδων μάθησιν τῶν καθ' ἡμᾶς Ρωμαίων,
βλέπων καὶ τὰ μαθήματα παίδων τῶν Εὐρωπαίων,

Εἰδὼς καὶ ποίαν μέθοδον ἔχουν εἰς τὰ σχολεῖα,
Ρωσσία, καὶ Γερμανία, κ' ὅλη ἡ Ἰταλία.

Ὅθεν διὰ σῆς προτροπῆς, καὶ ἡμετέρου ζήλου,
δεχθεῖς τὸ πρόβλημα τὸ σόν, ὡς ἐξ ἀρίστου φίλου,
Νῦν σοὶ προσφέρω τοὺς ἐμούς, κἂν ἐλαχίστους, κόπους,
βιβλίον διὰ μικρὰ παιδιὰ, καὶ ἀμαθεῖς ἀνθρώπους.

Ταύτην καὶ πρὸς ὁμογενεῖς προβάλλων φιλανθρώπως,
εἰς Πέستان ποτ' ἐδίδαξα παῖδας τοιοιτοτρόπως.

Ἰν' ὅπως οὖν γνωρίζοντες τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων,
ὕμνωσιν ἕνα Ποιητὴν πάνσοφον τῶν κτισμάτων.

Σὺ δὲ αὐτὴν ἐκδίδωντας μ' ἐξόδων ἀφθονίαν.

Ἐχεις θεόθεν τὸν μισθόν, καὶ δόξαν αἰωνίαν.

Καὶ εἰς μνημόσυνον τοῦ σοῦ Πατρὸς τοῦ αἰοδίου,
ἄνδρὸς πολλὰ εἰδήμονος, κὶ ὀνόματος ἐντίμου.

Ἡ ἐκ πολλῶν σελίδων εἰσαγωγή ἐξηγοῦσα τὴν σκοπιμότη-
τητα καὶ τὴν νεωτεριστικὴν, ὡς ὁ συγγραφεὺς ἐνόμιζε, σύν-
θεσιν τοῦ Ἀλφαβηταρίου ἀρχίζει ὡς ἐξῆς:

«Μεγάλως ἤθελε παραξενευθῇ τινὰς ἂν ἔβλεπε μίαν μητέρα
ὅπου νὰ τρέφῃ τὸ βρέφος αὐτῆς ἔτι νήπιον καὶ χωρὶς ὀδόντας,
ἀντὶ μὲ τὸ γλυκὺ καὶ εὐκολόπιστον γάλα τῆς, νὰ τῷ ἔδιδε διὰ
φαγητὸν ψωμί κατάξηρον καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅπου μετὰ βίας
μασσᾷ καὶ χονεύει στόμα καὶ στόμαχος δυνατοῦ ἀνδρός· διότι
ἐκεῖνο τὸ ταλαίπωρον βρέφος μὴ τρεφόμενον, ἐβασανίζετο
πεινασμένον μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του. Ἐνθύμησε ἀγαπητὴ
τὴν ψυχικὴν τροφήν ὅπου μᾶς ἔδιδον οἱ Διδάσκαλοι τῶν ἀπλῶν
σχολείων εἰς τὴν πρώτην μας τρυφεράν ἡλικίαν διὰ νὰ μᾶς
καλλιιεργήσωσι τὸ ἀνίδεον πνεῦμα, διδάσκοντές μας ἐκεῖνο
τὸ χειρόγραφον ἄλφα βῆτα, τὸ ἀλφᾶ, τὸν Προοιμιακὸν
ψαλμόν, τὴν Ὀκτώηχον, καὶ αὐτὸ τὸ ἱερὸν Ψαλτήριον, βι-
βλία ὄντως ἁγία καὶ θεολογικά, εἰς ὥραϊαν φράσιν ἑλληνικὴν,
ὅπου, ὅχι μόνον μικρὰ παιδιὰ, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ διδάσκαλοι
δὲν γινώσκουσι ποσῶς τί ἀναγνώθουσιν ὥστε εἰς τὰ τοιαῦτα
δυσνόητα βιβλία, φεῦ, ματαιοπονοῦντες ἐχάσαμεν πέντε χρό-
νους τοῦλάχιστον, καὶ μετὰ βίας ἐμάθωμεν μόνον νὰ κακοα-
ναγνώθωμεν, χωρὶς νὰ λάβωμεν εἰς τὴν φαντασίαν μας μήτε
ἰδεᾶν τοῦ κατηχισμοῦ τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως, (ἡ ὅποια
ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ φυτεύεται καταρχὰς εἰς τὴν ψυχὴν τῶν
μικρῶν παιδίων, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, καὶ νὰ συναυ-
ξάνῃ μαζὺ των, ὥστε νὰ ἐλπίζωσιν οἱ γονεῖς των ἐν καιρῷ
καρπὸν εὐσεβείας καὶ ἐναρέτου (ζωῆς) μήτε εἰδῇσιν ἠθικῶν τε
καὶ ἄλλων ὠφελίμων μαθημάτων τοῦ Κόσμου, ὅπου κατασταί-

νουςιν ἓνα παιδίον ὠφέλιμον, καὶ τίμιον ἄνθρωπον πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ καλὸν Χριστιανὸν πρὸς τὴν εὐσέβειαν τῆς θρησκείας του.

«Ἄλλ' ἂν ἔπειτα τοῦτος ὁ νέος ὁποῦ με τόσων χρόνων φιλοπονίαν ἔμαθε μόνον νὰ ἀναγνώσῃ, ἐκ θεοῦ ζήλου κινούμενος, ἤθελε νὰ ἀναγνώσῃ τὰ δογματικά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας, ἢ καὶ τὰς ἐξηγήσεις τῆς θείας Γραφῆς, διὰ νὰ γίνῃ τοῦλάχιστον αὐτοδίδακτος· ἢ ἔπρεπε νὰ συνάξῃ πλῆθος διαφόρων βιβλίων εἰς τὴν κοινήν μας διάλεκτον με πολλὰ ἔξοδα, ἢ νὰ διδασχθῇ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν πολυχρόνιον γύμνασιν τῆς γραμματικῆς, καὶ τοῦτο ἂν τῷ συγχωροῦσιν αἱ θλιβεραὶ περιστάσεις τοῦ δυστυχοῦς γένους ἡμῶν, ὥστε ὁ ὁμογενὴς ἡμῶν νέος ἀμέριμνος ἀπὸ οἰκιακὰς καὶ βιοτικὰς φροντίδας νὰ εὐκαιρῇ καὶ νὰ συνάξῃ τὰ ἱερὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων, καὶ ἄλλα ἱστορικά καὶ ἐπιστημονικά βιβλία, διὰ νὰ μάθῃ τὰ πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πρὸς τὸν πλησίον του ἄφευκτα χρέη· ἄλλῶς ἔπρεπε νὰ μείνῃ πάντα ἀμαθέστατος, μόνον με τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀλφαβήτου, καὶ τοῦ Τὰς ἑσπερινὰς κλπ.

«Καὶ οὕτω με τέτοιαν ἀνάρμοστον τροφὴν διδασκαλίας τρεφόμενον τὸ ἔτι νήπιον πνεῦμα τῶν παιδίων τοῦ γένους ἡμῶν, μένει νεκρωμένον ἀπὸ τὴν ψυχικὴν ἀτροφίαν, ὡς πάντῃ ἀδίδακτον, καὶ ἐπομένως δυσκίνητον εἰς τὴν πρᾶξιν τῶν ἀγαθῶν ἔργων, κατὰ τὸ ρητὸν τοῦ Κυρίου, οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνον ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ Ρῆματι Θεοῦ· διότι μετὰ τὴν μάθησιν ἤτοι ἀνάγκωσιν τῆς Ὀκτωήχου, τοῦ Ψαλτηρίου, τοῦ Ἀποστόλου κλπ. εἰς ἱκανῶν χρόνων διάστημα, ἔρχονται αἱ βιοτικαὶ ἀνάγκαι, ἢ ἐμπορικαὶ φροντίδες, καὶ ἀρπάζουσι τοῦτον τὸν νέον, φέροντάς του ἀναγκαιῶς ἢ εἰς τὸ ἐργόχειρον, ἢ εἰς τὴν πραγματείαν, (ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸν ἐνδέκατον χρόνον των οἱ παῖδες ἀφεύκτως πληρῶνουν τὴν νενομισμένην τουρκικὴν φορολογίαν, τουτέστι τὸ χαράτζι, καὶ σπέντζα) καὶ πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ ἀφήσῃ αὐτὰ τὰ δυσνόητα βιβλία εἰς τὸ σχολεῖον μὴ ἡμπορῶντας νὰ φυλάξῃ εἰς τὴν ἐνθύμησίν του καμίαν ιδέαν μαθήσεως ἀπὸ ὅσα ἔμαθε τόσους χρόνους, ἐπειδὴ δὲν ἐνόησε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἀνέγνωσε. Πολλοὶ διδάσκαλοι διὰ φιλοτιμίαν ἢ φιλοκέρδειαν κολακεύουσι τοὺς ἀπλουστέρους γονεῖς βασανίζοντες ἀδιακόπως τὰ τέκνα των ἵνα μάθωσι με τὴν ἀκοὴν μόνον τὸ Τὰς ἑσπερινὰς, καὶ τὸ Μακάριος ἀνὴρ, διὰ νὰ κανοναρχοῦσι τὰ Σάββατα εἰς τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν Κυριακὴν εἰς τοὺς αἶνους, ἀλλὰ ταῦτα ἐκφωνοῦσιν ὡς παπαγάλλοι, ἐπειδὴ ἄλλο τι ἀπ' ἐκεῖνα δὲν δύνανται νὰ ἀναγνώσουσιν, ὅτι τὰ Τροπάρια, τὸν Ψαλμόν, τὸ Πιστεύω κλπ. τὰ ἔλαβον ὡς ἓνα τραγοῦδι χιλιάκις ἀκούωντάς τα ἀπὸ

τὸν Διδάσκαλον, καὶ ἀπὸ τοὺς συμμαθητάς των· ὅθεν μετὰ τόσους χρόνους, καὶ κόπους, καὶ ἔξοδα, εἰς τὰ κοινὰ μας σχολεῖα δὲν μανθάνουσιν οἱ παῖδες σχεδὸν οὔτε νὰ ἀναγνώθουσιν ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν μάθωσι μηχανικῶς ἐπειδὴ αὐτὰ τὰ ἴδια γράμματα εἰς ἄλλο βιβλίον τῶν φαίνονται ὡσὰν νὰ ἦτον Ἀραβικά· διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐφυέστερος μαθητὴς ὅταν θέλῃ νὰ εἰπῇ τὸν Ἀπόστολον ἐπ' Ἐκκλησίας, χρειά νὰ προετοιμάζεται καὶ νὰ μελετᾷ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν».

Μετὰ πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα προσόμοια ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἀλφαβηταρίου ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς διδασκάλους με τὴν ἐξῆς ἐκκλησίαν:

«Ὅθεν παρακαλῶ τοὺς ὁμογενεῖς μου γονεῖς τῶν παιδίων ἀπογόνους ὄντας τῶν σοφωτάτων Ἑλλήνων, καὶ τοὺς θεοσεβεῖς Ποιμένας τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ τοὺς φιλογενεῖς Διδασκάλους τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα μικρῶν σχολείων, νὰ ἀφήσωσιν ἐκείνην τὴν ἀτεχνὴν καὶ ἀνωφελῆ διδασκαλίαν τῶν παιδίων, διότι ἔχομεν νὰ δώσωμεν λόγον εἰς τὸν Θεόν καὶ διὰ εἴ τι ἐδυνάμεθα νὰ ὠφελήσωμεν τοὺς ἄλλους καὶ τὸ ἀμελήσαμεν· ἄς μὴν ὀκνεύσωμεν νὰ μιμηθῶμεν κατὰ τοῦτο τοὺς ἄλλογενεῖς Εὐρωπαίους, ὁποῦ με τέτοια ἀλφαβητάρια, καὶ με τέτοιας διδακτικὰς, περιέργους, ὠφελίμους καὶ ἠθικάς Ἐρωταποκρίσεις, διδάσκουσι τὰ μικρὰ παιδιὰ των, καὶ τὰ βλέπομεν παντοῦ εἰς τὸν δέκατον χρόνον τῆς ἡλικίας των, ὅχι μόνον νὰ ἀναγνώθουσιν κάθε βιβλίον ἐλεύθερα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχωσι κάθε ιδέαν τῶν ἠθικῶν, καὶ ἱστορικῶν μαθημάτων τοῦ Κόσμου, τὴν δὲ κατήχησιν τῆς θρησκείας των καὶ τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας των, τὰ εἰσεύρουσιν ἀπὸ στήθους με κάθε ἀκρίβειαν· διὰ τοῦτο εἶναι καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς των ὑπήκοα καὶ εὐτακτα, καὶ εἰς ἡλικίαν προβαίνοντας γίνονται ἐπιεικεῖς ἄνθρωποι, χρηστοθήεις, καὶ ἐπιστήμονες, καὶ ἄξιοι παντοίων ὑποθέσεων, καὶ ἀξιωματῶν πολιτικῶν· ἄς μὴν ἀμελήσωμεν λέγων νὰ ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας καὶ ἀνατροφῆς τῶν παιδίων τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ ἄς μὴν ἐξοδεύωμεν τὸν πολύτιμον καιρὸν τῆς ἡλικίας των ματαιῶς.

«Ἄλλ' ἤθελεν εἰπῇ τινάς, ὅτι αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς μαθήσεως τὸν ἡῤαμεν παλαιόθεν, ὅθεν εἶναι καλὸς· τὸν ἀποκρίνομαι, ὅτι ἄς ἀναγνώσῃ εἰς τὸν Συμεὼν Θεσσαλονίκης τὴν ἀρχαίαν τάξιν τῆς διδασκαλίας τῶν παιδίων τῶν παλαιῶν χριστιανῶν καὶ θέλῃ εἰδῆ ὅτι δὲν ἦτον ὁ Ὀκτώηχος, καὶ τὸ Ψαλτήριον, ἀλλὰ ἡ Κατήχησις τῆς ἀγίας Πίστεως, καὶ τὰ βιβλία τῶν θείων Πατέρων· ἢ δὲ διάλεκτος τῶν τότε χριστιανῶν ἦτον σχεδὸν ὁμοία με ἐκείνην τῶν Πατερικῶν συγγραμμάτων·

ἀλλὰ τὴν σήμερον ἡ δυστυχία τοῦ γένους ἡμῶν διέφθειρε καὶ ἀπεμάκρυνε τὴν διάλεκτόν μας ἀπὸ τὴν φράσιν τῶν παλαιῶν συγγραφέων τῆς Ἐκκλησίας· ὅθεν ἓνα μικρὸν παιδίον πῶς θέλει καρποφορηθῇ μὴ καταλαμβάνοντας εἴ τι ἀκούει, καὶ εἴ τι ἀναγνώθει εἰς τὰ θεολογικὰ Τροπάρια, καὶ εἰς τοὺς προφητικούς ψαλμούς; πῶς ὑποφέρουσιν οἱ εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, οἱ φιλόστοργοι Γονεῖς, καὶ οἱ λογιώτατοι Διδάσκαλοι τῶν σχολείων νὰ ὑστεροῦσι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκάκων παιδῶν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ πνευματικὸν γάλα τῆς διδασκαλίας τοῦ θείου λόγου; ἄραγε φθονοῦσι, καὶ κρύπτουσι τὸ θεῖον τάλαντον; μὴ γένοιτο· ναὶ μὴ γένοιτο εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἀφήνωσι τὰς καρδίας των διψώσας καὶ χερσωμένες, καὶ νὰ μὴ καταβάλλωσιν ἀόκνως τὸν Εὐαγγελικὸν σπόρον τῆς Πίστεως εἰς τοιαύτην ἀγαθὴν γῆν, διὰ νὰ ἀποδώσωσιν ἐν καιρῷ τὸν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. Τὸ λοιπὸν ὥς λάβωσι τὰς ἀρχὰς αὐτῆς τῆς θαυμάσιου φυτείας ἀπ' αὐτὸ τὸ βιβλιάριον ἐρεθίζοντες τὰ παιδιά πρῶτον εἰς τὴν ἀκριβῆ γνῶρσιν τῶν γραμμάτων, τῶν ποικίλων συλλαβῶν, τῶν λέξεων, καὶ τῶν περιόδων; καὶ ἐπομένως συλλαβίζοντας καὶ ἀναγνῶντας τὸ Πάτερ ἡμῶν, τὸ Πιστεύω, καὶ τὰς περὶ αὐτὰ προσευχάς, εἰ δυνατόν ἀπὸ στήθους, καὶ γυμνάζοντές τα εἰς τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν ὀλίγους μῆνας· ἀμέσως ἀπερνοῦσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἑρωταποκρίσεων συναρμοσθέντων εἰς ἀπλήν φράσιν ἀρμοδίαν εἰς τὴν κατάληψιν τῶν μικρῶν παιδίων· ὁ δὲ νουνεχὴς Διδάσκαλος θέλει βοηθῇ ἀόκνως τὴν ἐτι ἀδύνατον φαντασίαν καὶ διάκρισιν των ἐπεξηγώντας τὴν ἔννοιαν κάθε μαθήματος μὲ ὀλίγην περιγραφὴν, ἢ μὲ κανένα προσφυὲς παράδειγμα, ὥστε νὰ ἐξυπνήσῃ τὴν ἔμφυτον περιέργειαν καὶ φιλομάθειαν αὐτῶν.

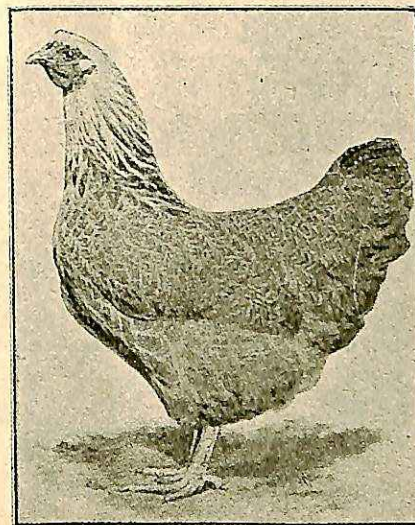
«Καὶ μὲ τὸ νὰ ἀκούωσι καὶ νὰ ἐννοοῦσι κάθε ἡμέραν νέαν ὑπόθεσιν μαθήματος, ἀναμφιβόλως λαμβάνουσι κάθε ἡμέραν μεγαλύτερον πόθον καὶ προθυμίαν· αὐτοθελήτως οἱ μαθηταὶ κινούμενοι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν μελέτην τῶν μαθημάτων των· καὶ ὅχι καθὼς τὸ πρότερον νὰ βασανίζωνται εἰς τὰ βιβλία ὅπου δὲν ἐννοοῦσαν μήτε λέξιν ἀπὸ ὅσα ἀνέγνωσαν, ὅθεν ἐβιάζοντο παρὰ τῶν τότε διδασκάλων μὲ ξυλιαῖς, καὶ μὲ βούνευρα, καὶ κατεπειθοντο νὰ μανθάνωσιν ἐκεῖνα ὅπου ἔμισοῦσαν· διότι ὁ ἄνθρωπος ἀποστρέφεται ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἐννοεῖ καὶ δὲν γνωρίζει, καὶ ἀγαπᾷ ἐκεῖνο ὅπου ἐννοεῖ καὶ γνωρίζει, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον· οὗτινος τὴν γνώσιν ἀφήρηται, τούτου καὶ καταφρονεῖ προχειρότατα».

Ἔτι μᾶλλον ἐνδιαφέρον ὡς χαρακτηριστικὸν τῆς ἐν τῇ σχολικῇ παιδεύσει κρατούσης τότε νοοτροπίας εἶναι τὸ διδακτικὸν κείμενον τοῦ βιβλίου.

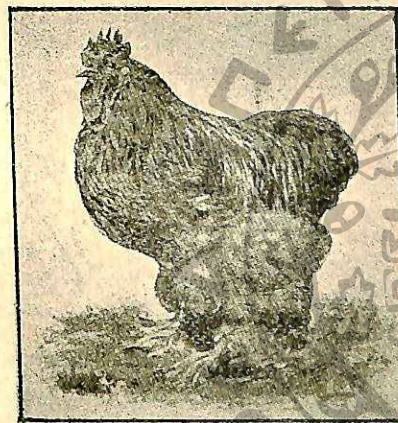
(Συνέχεια)

Ἡ πτηνοτροφία στὶς διάφορες χῶρες

Τὰ κατοικίδια αὐτὰ πτηνά, τὰ λεγόμενα κοινῶς πο-υ-λε-ρ-ικά, τὰ τρέφουν εἰς ὅλας τὰς πολιτισμένας χῶρας, μόνον δὲ ὀλίγαι ἀκόμη ἀγρία χῶραι ὑπάρχουν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν κόττες καὶ πάπιες! Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἡ διατροφή πουλε-ρ-ικῶν διὰ τὸ κρέας των καὶ τὰ αὐγά των ἀποτελεῖ μεγάλην βιομηχανίαν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν προέρχεται μέγα μέρος τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου πάσης χώρας. Μία κόττα εἶναι βέβαια μικρὸν πρᾶγμα, τὰ κοττόπουλα ὅμως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν π.χ., ὅταν ἐξετιμήθησαν διὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν, εὐρέθησαν ὅτι εἶχαν ἀξίαν πολλῶν ἑκατομμυρίων δολ-λαρίων, τὰ δὲ δεκαεπτὰ δι-σεκατομμύρια αὐγά, ποῦ πα-ρήγαγον κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο αἱ ὀρνίθες ἀπέφεραν περισ-σότερα ἀπὸ τὸ προϊόν ὅλων τῶν μεταλλείων χρυσοῦ καὶ

Κόττα Οὐαϊντόττ με ἀργυροχρόους κηλίδας.

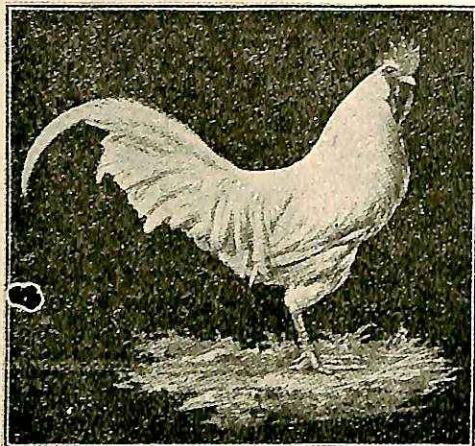
Πτευνὸς τοῦ εἶδους Κοχόν.

ἀργύρου εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος!

Υπῆρχον τότε, πέντε ἡμισυ ἑκατομμύρια ἀγροικίαι, εἰς τὰς ὁποίας ὑπῆρχον διακόσια ὀγ-δοήκοντα ἑκατομμύρια ὀρνί-θες, ἄνω τῶν τεσσάρων ἑκα-τομμυρίων χῆνες, τρία καὶ ἡ-μισυ ἑκατομμύρια γάλοι, καὶ περίπου τρία ἑκατομμύρια πάπιες!

Υπάρχουν εἰς τὰς Ἡνωμέ-νας Πολιτείας, ὀγδοήντα ἐπτὰ ποικιλίαι ὀρνίθων, ἐκ τῶν ὁ-ποίων ἄλλαι παρήχθησαν ἐκεῖ καὶ ἄλλαι εἰσήχθησαν ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Ἡ λεγομένη Μπράχμας, ἡ Λάγκ-Χαῖς, καὶ ἡ Κοχινκίνα προέρ-χονται ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ ἐκτιμῶνται ἰδίως διὰ τὸ θαυ-μάσιον κρέας των, ἡ Ντομνί-

κιο, ή Λέγκχορνς, ή Μινόρκας και αϊ μαύραι Ισπανικαί προέρχονται από χώρας κατά μήκος της Μεσογείου θαλάσσης, και είναι ιδιαίτερος όνομα-

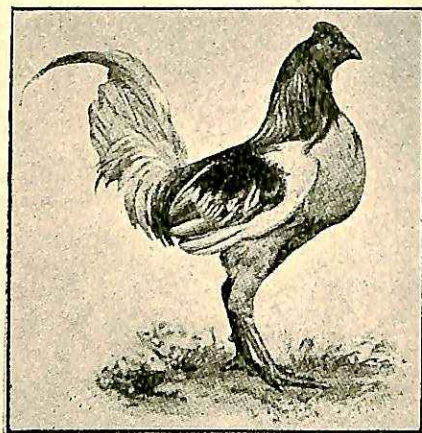

Λευκός πετεινός του είδους Λεγκχόρν.

γεννούν μεγάλα αυγά καθ' ό-
λον το έτος και είναι καλοί
ώς κλωσσαι και διά να ανα-
τρέφουν τα μικρά. Η ποικιλία
Ουαϊνόντ και ή της Γιάβας
προτιμώνται επίσης διά τους
αυτούς λόγους.

Μερικαί όρνιθες Άσιατικής
καταγωγής είναι πολύ περίερ-
γοι και άλλόκοτοι εις την ό-
ψιν. Η Κοχιγκίνα π.χ. έχει
μακρά κίτρινα πτερά, όχι μό-
νον εις το σώμα, αλλά και εις
τα πόδια έως κάτω εις τα δά-
κτυλα. Η ποικιλία Μπράχμας
είναι μεγαλόσωμος τόσοσ ώστε
οι πετεινοί συχνά ζυγίζουν
δώδεκα λίτρας (4 όκάδας και
πλέον) ή και παραπάνω. Τα
Λέγκχορν είναι ώραία πτηνά
καθώς και τα Μπλάκ Μινόρκας
και τα Λάκσχανς.

Αϊ διάφοροι ποικιλίαι με τα
στολίδια είναι τόσοσ άλλόκοτοι εις την όψιν, ώστε τās όρνιθες αυτάς, εάν
τās βάλη κανείς μαζί με τās κοινάς εις ένα όρνιθώνα, θα εφαινόντο σαν άλλο
πουλί. Ο μαύρος πετεινός της Πολωνίας με το ασπρον λοφέιον έχει ένα κά-
λυμμα από ασπρα πτερά εις το κεφάλι του μολονότι το σώμα του καλύ-

Κόκκινος μαχητικός πετεινός της Άγγλίας

σταί διά τα αυγά που
γεννούν' ενω τα είδη
Πλύμουθ Ρόκθ, Ουαϊν-
νόντ, και Γιάβας είναι
κυρίως Άμερικανικά,
και είναι εξαίσια και
διά το κρέας των και
διά τα αυγά των.

Εκτός αυτών έχομεν
πολλάς άλλας χρησι-
μους ποικιλίας πουλε-
ρικών της Γερμανίας,
Πολωνίας, Γαλλίας και
Άγγλίας' καθώς επί-
σης και μερικās ποικι-
λίας πολυτελείας αι ό-
ποια διατρέφονται διά
την ώραϊότητά των.

Αϊ ποικιλίαι Πλύμουθ
Ρόκς φαίνεται ότι είναι
αϊ περισσότερον προ-
τιμώμεναι όρνιθες. Εί-
ναι μεγάλης άντοχής,
μεγαλώνουν γρήγορα,
έχουν τρυφεράν σάρκα,

πτείται με βαθύχρώμα πτερά. Οί μαχητικοί αλέκτορες, από τους όποιους
υπάρχουν πολλαί ποικιλίαι, είναι μεγαλόσωμοι και ισχυροί με κοντά και
σχετικώς όλίγα πτερά. Είναι πολύ φιλόνοκοι και επιτίθενται έναντίον παν-
τός πετεινού, που θα τους πλησιάση.

Ο γάλος (ινδιάνος) είναι
ιθαγενής της Άμερικής. Ο-
ταν οι πρώτοι άποικιοί
έγκατεστάθησαν εις την
Βόρειον Άμερικην τα
δάση εκεί ήσαν γεμάτα
από γάλους, τους όποιους
έσκότωναν και έτρωγον.
Τώρα οι άγριογάλλοι αυ-
τοί σχεδόν εξαφανίσθησαν,
οι άπόγονοι των όμως τρέ-
φονται όχι μόνον εις την
Άμερικην, αλλά και εις την
Ευρώπην και την Άσίαν.
Οι πρώτοι γάλοι, που διέ-
πλευσαν τον Άτλαντικόν,
μετεφέρθησαν υπό των Ι-
σπανών από το Μεξικόν
εις την Ισπανίαν. Αργό-
τερα μερικοί μετεφέρθησαν
έξ Ισπανίας εις την Άγ-
γλίαν και κατά το 1541 ό
ψητός γάλος έθεωρείτο εκεί
ώς ένα από τα έκλεκτότερα
φαγητά.

Κινέζος όρνιθοπωλός.

Αϊ χήνες και αϊ πάππια,
έξ άλλου είναι ιθαγενείς και
του παλαιού και του νέου
κόσμου. Υπάρχουν πολ-
λά άγρια είδη από αυτά
τα πουλερικά μολονότι
αϊ ήμεραι ποικιλίαι εισήχθησαν εις την Άμερικην από την Άσίαν
και την Ευρώπην. Χήνες και πάππια αναφέρονται συχνά εις την ιστο-
ρίαν, είκονας δε αυτών βλέπομεν εις Αιγυπτιακά μνημεία, τα όποια έγιναν
πρό πολλών χιλιάδων ετών. Η φωνή των χηνών εις τον Ναόν της Ηρας
ειδοποίησεν εις την αρχαίαν εποχήν τους Ρωμαίους ότι οι έχθροί των ήρ-
χοντο και τοιουτοτρόπως έσωσαν το Καπιτώλιον.

Σήμερον υπάρχουν χηνοτροφεία εις την Όλλανδίαν και εις την Γερμα-
νίαν. Εις το Βερολίνον μάλιστα υπάρχει ειδική αγορά διά χήνας, όπου δε-
κάδες χιλιάδων από αυτά τα πουλερικά πωλούνται καθημερινώς καθ' όλον
το έτος. Οί Γερμανοί τρώγουν τās περισσότεράς χήνας από κάθε άλλο
έθνος.

Υπάρχουν πολλαί ποικιλίαι από πάππια. Αϊ πάππια του γένους Πε-
κιν θεωρούνται αι καλύτεραι ήλθον από την Κίναν και έχουν το όνομα της
πρατευσούσης αυτής της χώρας. Έχουν λευκά πτερά, κίτρινον ράμφος και
μολυβιά μάτια. Γίνονται μεγάλα και το κρέας των είναι θεσπέσιον.

Τα πουλερικά είναι τόσοσ κοινά ώστε ό καθένας ήμπορεί εύκολα να μάθη
πώς ανατρέφονται τα διάφορα είδη και παρασκευάζονται διά την αγοράν.
Τα πουλερικά τρέφονται με καλαμπόκι, βρώμην, βρίζαν ή χονδράλευρον.
Γυρίζουν εις τα χωράφια όπου σκαλίζουν διά να εύρουν σκουλήκια, και τρώ-

γουν ἔντομα καὶ ἄλλα πράγματα. Ἐνίοτε πωλοῦνται ζωντανά, καὶ ἄλλοτε τὰ μαδοῦν καὶ τὰ πωλοῦν καθαρισμένα. Πολυάριθμα κοτόπουλα φυλάττονται εἰς τὸ ψυγεῖον καὶ τὰ πωλοῦν ἐφ' ὅσον γίνεται ζήτησίς των.

Εἰς τὸ Πόρτο-Ρίκο ἔχουν ἔξοχα πουλερικά· καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ περίεργα εἰς τὰς πόλεις τοῦ Πόρτο-Ρίκο εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποῦ πωλεῖ κοτόπουλα εἰς τοὺς δρόμους.

Εἰς τὴν Ἰάβαν καὶ τὰς Φιλιππίνas νήσους συχνὰ φέρουν τὰ κοτόπουλα εἰς τὴν ἀγορὰν μέσα εἰς ἀραιοπλεγμένα καλάθια ἀπὸ λυγαριάν. Εἰς τὴν Μανίλλαν κάπου κάπου περιφέρουν τοὺς γάλλους εἰς τοὺς δρόμους κατὰ κοπάδια καὶ τοὺς πωλοῦν εἰς τὰ σπίτια. Ὁ Κινέζος ὀρνιθοπώλης περιφέρει τὸ ζωντανὸν ἐμπόρευσμά του μέσα εἰς δύο καλάθια ἀπὸ λυγαριά δεμένα εἰς τὰς ἄκρας μιάς $\chi \omicron \nu \delta \rho \eta \varsigma$ ράβδου, ἣ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ὤμου του. Ἄλλοι γυρολόγοι εἰς τὴν Κίναν πωλοῦν ἀπεξηραμμένα πουλερικά, τὰ ὁποία εἶναι κοινότατα εἰς τὴν Κίναν. Ἐκεῖ ὑπάρχουν καταστήματα, ὅπου σφάζονται πουλερικά, ἀνοίγονται, καθαρίζονται καὶ ἀποξηραίνονται εἰς τὸν ἥλιον. Ἐπειτα πιέζονται καὶ ἀλατίζονται καὶ ἔτσι ἡμποροῦν νὰ διατηρηθοῦν ἐπὶ πολὺ.

Οἱ Κινέζοι εἶναι περίφημοι ὀρνιθοτρόφοι. Μεταχειρίζονται ὠρισμένας τροφάς, διὰ νὰ κάμουν τὰς ὀρνίθας νὰ γεννοῦν καλύτερα καὶ πιστεύουν ὅτι αἱ ὀρνίθες ποῦ κακαρίζουν ἐπάνω εἰς τὰ αὐγά των αὐταὶ γεννοῦν περισσότερα.

Παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν τῆς νοτίου Κίνας ὑπάρχουν μεγάλα χηνοτροφεῖα καὶ νησοτροφεῖα. Ἐκεῖ τὰ πουλιὰ αὐτὰ ζοῦν καὶ μεταφέρονται μέσα εἰς μεγάλα ἀβαθὴ πλοῖα ἀπὸ τὸ ἓνα τέλμα εἰς τὸ ἄλλο, καὶ τρέφονται μὲ σκουλήκια καὶ ὅ,τι ἄλλο κατάλληλον εὐρίσκουν μέσα εἰς τὸν βοῦρρον σκαλίζοντα μὲ τὰ ράμφη των.

Οἱ Κινέζοι ἔβγαζαν κοτόπουλα, παππιά καὶ χηνόπουλα μὲ ἐπωαστικούς κλιβάνους πολὺ πρὶν ἡμεῖς σκεφθῶμεν νὰ τὸ κάμωμεν αὐτό. Τώρα οἱ ἀγρόται ἔχουν μεγάλα κουτιά, τὰ ὁποία θερμαίνονται μὲ λάμπας. μὲ ζεστὸν ἀέρα ἢ μὲ ζεστὸν νερὸν ὥστε τὰ αὐγά μέσα εἰς αὐτὰ κρατοῦνται εἰς τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν ποῦ θὰ εἶχαν, ἐάν ἦσαν κάτω ἀπὸ τὴν κλωσσαν. Μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας τὰ αὐγά ἐκκολάπτονται, τὰ μικρὰ πουλάκια σπάζουν τὸν φλοιὸν τοῦ αὐγοῦ καὶ βγαίνουν ἔξω εἰς τὸν κόσμον, ἑτοιμα νὰ τραφοῦν διὰ τὸ τραπέζι μας. Ἡ τεχνικὴ ἐπώασις εἰς τὴν Κίναν γίνεται ὡς ἑξῆς: Βάζουν τὰ αὐγά εἰς καλάθια γεμάτα ἀπὸ ζεστὰ ἄχυρα καὶ τὰ φυλάττουν ἐπὶ ὥρας εἰς ἓνα δωμάτιον, τὸ ὁποῖον τὸ θερμαίνουν μὲ ξυλοκάρβουνα. Ἐπειτα τὰ μεταφέρουν εἰς ἓνα δωμάτιον, ὅχι τόσο ζεστὸν. Τὰ βάζουν μέσα εἰς καλάθια φοδραρισμένα μὲ χαρτί, καὶ τὰ μετακινοῦν κάθε ἡμέραν. Ἀργότερα ἀκόμη τὰ τυλίγουν μὲ βαμβάκι καὶ τὰ βάζουν ἐπάνω εἰς ράφια. Ἡ θερμότης εἶναι κανονισμένη εἰς αὐτὰ τὰ δωμάτια οὕτως ὥστε μέγας ἀριθμὸς πουλιῶν μπορεῖ νὰ ἐκκολαφθῇ συγχρόνως.

(Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Fr. G. Carpenter «Τί τρώγει ὁ Κόσμος» μεταφρασμένο ἐκ τῆς Σειρὰ Β'. Παιδικῆς Βιβλιοθήκης ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ.)

Σπάνια βιβλία καὶ παλαιὰ χειρόγραφα

(Συνέχεια)

126. Ἱατροσόφιον ἐκλεκτὸν ἐκ πολλῶν ἱατρῶν συνειλεγμένον τὸ πλέον δὲ ἐκ τοῦ Παύλου τοῦ Δογένους μεταγλωττισθὲν εἰς κοινὴν φράσιν παρὰ Συνεσίου ἱεροδιδασκάλου. Σελ. 24.

127. Χειρόγραφος ἐκθεσις πρὸς πρίγκηπα (ρῶσσον) ὑπο..... ἐκ Παξῶν. Σκέψεις πολιτικά, περὶ τῆς ρεπούπλικας τῶν Ἰονίων νήσων (σχέδιον ἐν Ἀγίᾳ Πετροῦπόλεως). Σελ. 14.

128. Βιογραφία ἐν περιλήψει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Φθιώτιδος Καστόρχη γραφεῖσα κατ' αἴτησιν τοῦ Γραμματέως τῆς Συνόδου καὶ πρόσκλησιν τοῦ Ὑπουργοῦ. Σελ. 7.

129. Ἀνέκδοτος λόγος Δημ. Σούτσου ἐκφωνηθεὶς ἐν Ἀργεὶ τὴν 7 Μαρτίου 1830 κατὰ τὴν δίκην Θεοκλήτου Φαρμακίδου. Σελ. 11.

130. Σάτυρα ἀνωνύμου τοῦ 1831. Σελ. 5.

131. Ἡμερολόγιον Ἰωάννου Γιανοπούλου Ἡπειρώτου περὶ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν Τούρκων εἰς Ἀλμυρὸν κατὰ τὴν 5 Μαΐου 1897. Ἐπισυνάπτονται καὶ 12 ἐπιστολαὶ πρὸς Πανόπουλον σχετικαί.

132. Ἀρχαιολογία τῆς νήσου Κέας συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κ. Μάνθου Καίου 1877. Σελ. 52.

133. Αὐτόγραφον ποίημα Ἀλ. Σούτσου. «Πουλάκι ξένο καὶ ἐρρωμένο».

134. Δύο ποιήματα γραφέντα ἐν Παρίσις τῷ 1841: 1) Διὰ τὸν εἰς Ἑλλάδα ἀναχωροῦντα φίλον Δ. Δαρδουῖνον. 2) Ὁρηνωδία ἐπὶ τῇ εἰδήσει τοῦ θανάτου Εὐσταθίου Μάρκου.

135. Ποίημα Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου, πρῶν ἡγεμόνος Μολδαβίας, ἐρωτηθέντος παρὰ τοῦ σοφωτάτου Εὐγενίου τί πιστεῖται.

136. Σημείωσις ἰδιοχείρου Καραθεοδωρῆ α'. ἱατροῦ τοῦ Σουλτάν Ἀβδουλ Μετζίδ.

137. Ποίημα εἰς ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν τοῦ..... σχετικὸν πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας τῆς Ἑλλάδος.

138. Ποιήματα δύο Ἑλληνιστὶ μεταφρασθέντα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, σταλέντα εἰς Dehegin.

139. Προβλήματα περὶ φυτῶν. Σελ. 7.

140. Ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος, τραγωδία Βολταίρου μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Δ. Φιλιππέσκου Γρηγοριάδου ἐν Στεφανουπόλει 1826.

142. Στίχοι Ἀντωνίου Κοραῆ «Κύπριδος μῆνις».

143. 4 τεύχη χειρογράφων τῆς ἐκδοθείσης ἐν ἐστίᾳ μελέτης τοῦ Τάσου Νερούτσου: Χριστιανικαὶ Ἀθήναι. Σελ. 1-306.

144. Τεύχος περιέχον λόγους ἐκκλησιαστικούς, ἐξηγήσεις καὶ κανόνας ἑορτῶν καὶ λόγους, ἐξηγήσεις εἰς λόγους Βιοκράτους Δημοσθένους καὶ ἄλλων ἐν κοινῇ διαλέκτῳ ὑπὸ Ἰωάννου Μαμάκη ἀγιανήτου 1809.

145. Τραγούδια τινῶν πρὸ τοῦ 1821 ἀρματωλῶν καὶ κλεφτῶν, ἀπερὶ ὃ Ἑλληνικὸς λαὸς τραγουδεῖ.

146. Φύλλον χειρογράφου περιέχον ποίημα «Οἱ Ἀγγλοὶ καὶ ἡ ἀπειλή των», ἐπὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Παρισιτικοῦ.

147. Ἐγκώμιον τοῦ ἀρχιερέως Βενεδίκτου Κάλεβιτς, ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Μελιδόνη. Σελ. 9.

148. Ποίημα Δημ. Τσιλιμπάρη ἐπὶ τῇ δολοφονίᾳ Ἰω. Καποδιστρίου. Σελ. 13. Ἀρχεται ἐκ σελ. 3.

149. Διάλογος τῶν δύο φαλαγγάρχων Κόμητος Σκουλεμβούργου καὶ λόρδου Ἀδαμ καὶ ἐνὸς ἀγγλοῦ φύλακος τῶν δένδρων εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Κερκύρας. Ποίημα εἰς φύλλον δισέλιδον. (Συνέχεια)

Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ ἱατροῦ Παπαδάκη

(Συνέχεια)

Φύλλον 33

Πάνου χώρα

Ο Νύφη του ἡ θοδοροῦ μπαλοτηα στο χέρι
ο γιόστις ο Βασίλης μπαλοτια στο μερι
Ο αφεντης του μπαλοτηα στι μπλάτη
γηῶργος κοκαλέας μπαλοτηα στο μερι
Ο γηνάκης τζαλαμπουκακης μπαλοτια στα πάκη
Ο αδελφός του μπαλοτηα στη μήτη και στο μάγουλο
Πετόγγονη διμοπούλα μπαλοτηα στα μεριά
κουήναρης Θοδορακης μπαλοτηα στο ποτηκη
δρακούλης κουβαράκης μπαλοτηα σποριάη ἡ κατω μασελα
γηάνης καπατόγκονο πετριά στο κεφαλη
Εγχανε ὁ παπακώκορακης μπαλοτηα στι μέσι 1767
Ἐγχανε ο Γηάνης κουβαράκης μπαλοτηα στο χερι
Εγχανε ἀθανάσης ἀθανασογγονος μπαλοτια στο σβέλκο
Εγχανε ὁ Γιοργούλιας Βρετόπουλος τουφεκηα στο χερι
Ἐγχανε ἡ μπράτενα τουφεκηά στο νόμο

Φύλλον 33 ὀπισθεν Χορήων καλονή

Εγιοῤτρεψα: των κηριάκη κορδιχακη στο κεφάλη
Εγχανε του κουτουλακη το πεδι σαράκη στο πόδη
Η γιανού η κουτουλονυφι Φαῖσα στο στομα κακά
Κε ἄντρας τις τουφεκια στις πλάτες
Γιοργού σκουληκοκλήνα φαῖσα στο στομα κακα
Εγχανε. το μπτελέακει πετριά στο κεφάλη.

Φύλλον 34

Χοριὸ νῶμνηα

Εγιάτρεψα τον πολήτη πετριά στο καίφαλι εὔγαλε κόκαλα
Κακασφερακεις λαζαρογγονος πετρηα στο κεφαλη
† Τζεϊφόδημος μπαλοτηα στη μεση—
† Ἡ γηνεκα του μπαλοτιά στο μερι παντα πρὸς παντα
† ὦ μπουγηνούκης στο ρηζαῦτη τουφεκηα—
† Παλιάλη αυτός ἀπο τα τζη και ευγενε στιν ἀπάντα στο γγολο
† Γηάνος δρᾶκουλόπουλος ἀπὸ ἀμίληγκα και σταυτη τουφεκηα
† Λήας κηραγιάνάκης στα χίλη τουφεκεία—
† Νικόλας ψικάκος στο πόδι μπαλοτηά
† Καταρινακης στο χέρι μπαλοτηά.
† 1763 μπουρλακογγόνη κλοτζήα στο κεφαλη
Μηχάλης χαηράτος μπαλοτηα στο ποδι
κηριακουλης κηβοτός στο ποδι μπαλοτιά
Βασίλης διμνηανάκης στο κεφάλη πετριά
δυκέδς τερμενηςμένος μπαλοτηα στο μάτι
δηκεάκεις μπαλοτηα σταῦτη—
γηῶργατζας δρακουλόπουλος μπαλοτηα στο ποδι
δρακούλης μιχαλακακης μπαλοτηα στο χέρι.
μιχάλης τρικολάκης πετριά σταυτη
γιαννουκογγόνος. μπαλοτηα στον ποντήκη
μιχάλης κουμντακάκης μπαλοτηα στο χέρι
Ο ξεπαπας κηρίμης σαράκη στο ποδι

(Συνέχεια)

Ἀπ' ὅλα τοῦ Κόσμου

Τρεῖς ἐπαρχίες τῆς παλιάς Κίνας, ἡ Χέλουγκ Κιάγκ, ἡ Φέγκ Τιέν-Κιρίν και ἡ Κουάγκ Τούγκ ἀποτελοῦν τὴ Μαντζουρία, τὴν Πασι (=ὀχτῶ σημαίες) ὅπως τὴ λέν οἱ Κινέζοι. Ἐχουν ἔχταση διπλάσια τῆς Γαλλίας και πληθυσμὸ 25 τουλάχιστο ἑκατομμύρια, βρίσκονται δὲ ἀνάμεσα στὴ Σοβιετικὴ Σιβηρία βορειανατολικά, και στὴν Ἰαπωνικὴ χερσόνησο Κορέα νοτιανατολικά. Ἀπ' ὅταν γίνηκε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στὴν Κίνα (1922–27) ἡ Μαντζουρία μαζί καὶ μ' ἄλλες βόρειες ἐπαρχίες χωρίστηκαν καὶ ἀποτέλεσαν δικό τους κράτος με κυβερνήτη διχτάτορα τὸν Κινέζο στρατηγὸ Τσάγκ-τσολιν και μπήκαν ἔτσι πρὸς ἄμεσα στὴ σφαῖρα τῆς Ἰαπωνικῆς ἐπιρροῆς. Πεθαίνοντας ὅμως ὁ διχτάτορας, οἱ ἐθνικιστὲς τοῦ Ναγκίκιγκ ποὺ κυβερνοῦν τὴν Κίνα, προσπάθησαν νὰ ξαναπάρουν τὴ Μαντζουρία, προκάλεσαν ταραχές, ἄφησαν νὰ γίνονται πρὸς ἐκεῖ ληστρικές ἐπιδρομές, ὑποκίνησαν ἀνωμαλίες, πράμα εὐκόλο γι' αὐτοὺς γιατί τὰ 20 ἑκατομ. ἀπὸ τοὺς Μαντζουριανούς εἶτε εἶναι Κινέζοι εἶτε μιλοῦν τὴν Κινέζικη γλώσσα. Ἐτσι γιὰ τοὺς Ἰάπωνες, ποὺ κατέχουν τὴ μιὰ ἐπὶ τις τρεῖς ἐπαρχίες, τὴν Κουάγκ Τούν, και διαχειρίζονται τὸ μεγάλο στὰ νότια μέρη σιδηρόδρομο καὶ ἔχουν παντοῦ τῆς Μαντζουρίας μεγάλα συμφέροντα, δημιουργήθηκε δύσκολη κατάσταση. Ἀπλῶσαν λοιπὸν τὴ στρατιωτικὴ κατοχὴ τους, ὀργάνωσαν ἕνα νέο κίνημα Μαντζουριανῆς ἀνεξαρτησίας και μοιραῖα ἐπακολούθησε ὁ ἀκήρυχτος πόλεμος. Φαίνεται δὲ βέβαιον, πὼς ἡ Ἰαπωνία θ' ἀγωνιστεῖ με κάθε τῆς θυσίας νὰ ὑποστηρίξει τὴν προσχηματικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Μαντζουρίας, γιὰ νὰ χεῖ στὴ μεγάλη καὶ πλούσια αὐτὴ χώρα ἐλευθερίᾳ ἐκμετάλλευσής. Ὁ ὑπερπληθυσμὸς τῆς Ἰαπωνίας (σήμερα στις τρεῖς σχεδὸν χιλιάδες νησιά ποὺ ἀποτελοῦν τὸ κράτος τῆς εἶναι 55 ἑκατομ. κάτοικοι), κυρίως στὴ Μαντζουρία μπορεῖ νὰ χεῖ διέξοδο. Κι ἡ πολὺ ἀναπτυγμένη Ἰαπωνικὴ βιομηχανία μόνον ἀπὸ κεῖ μπορεῖ νὰ χεῖ ἀφθονες τὶς πρῶτες ὕλες. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ γεωργικά και βιομηχανικά προϊόντα τῆς Μαντζουρίας ἔχουν ἀνάγκη γιὰ τὴ συντήρησή τους οἱ Ἰάπωνες. Γι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸ ἀκόμα τοῦ Ρωσοϊαπωνικοῦ πολέμου τελικὸ σκοπὸ τους εἶχαν τὴν ἐπικράτησή τους στὴ Μαντζουρία. Καὶ μετὰ τὴ νίκη ἔκτοτε συστηματικὰ ἐπιδίωξαν τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ.

Εἶναι δὲ πράγματι ἡ Μαντζουρία μιὰ ἀπὸ τις πρὸς πλούσιες χώρες τῆς Ἀνατολῆς. Ἀν καὶ μᾶλλον ὀρεῖνη, ἔχει ὅμως, ἐξ αἰτίας τὸ ἀφθονο πότισμα ποὺ τῆς χαρίζουν ὁ μεγάλος ποταμὸς Ἀμούρ καὶ ἄλλοι πολλοὶ μικροπόταμοι, πολὺ εὐφορες πεδιάδες. Τὸ ἕνα τρίτο τῆς χώρας εἶναι γεωργημένο καὶ βγάνει σιτᾶρι, ἄφθον' ἄλλα δημητριακά, ρύζι, καπνὸς, μπαμπάκι, κανάβι κ.λ. Ζυλεῖο – ὁλλή και καλὴ δύνουν τὰ βουνά. Καὶ ἡ κτηνοτροφία ἐκεῖ εἶναι μεγάλη. Ἀλλὰ ὁ μεγαλύτερος πλοῦτος τῆς εἶναι σὲ μέταλλα. Σχεδὸν σ' ὅλα τὰ βουνά τῆς βρίσκεται χρυσάφι καὶ ἀσημί και πολλὰ εἶναι τὰ μεταλλεῖα τῆς χαλκοῦ, μολύβδου, σιδήρου κ.λ. Ἐχει ἐπίσης πολλὰ καὶ πλούσια ἀνθρακορυχέα, ἰδίως στὴν ἐπαρχία Κιρίν και πρὸς τοῦτοισ καλὲς πηγὲς πετρελαίου. Ὅλον αὐτὸ τὸν πλοῦτο οἱ Ἰάπωνες τὸν ἐκμεταλλεύονται ἀλλὰ καὶ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀμερικανοὶ ἔχουν ἐμπορία και βιομηχανίες ἐκεῖ. Καὶ δεκαοχτῶ ἀπὸ τις πόλεις τῆς Μαντζουρίας εἶναι ἀνοικτὲς στὸ παγκόσμιο ἐμπόριο. Οἱ δὲ Ἰάπωνες βεβαιώνουν τώρα, ὅτι μένοντας ἀνεξάρτητο

κράτος ἡ Μαντζουρία θὰ γίνῃ ἐλεύθερη ἀγορὰ γιὰ ὅλους. Ἐξυπνοεῖται ὁμοῦς ἡ Ἰαπωνικὴ ἐπικράτηση. Στὸ μεταξύ, οἱ Κινέζοι στρατηγοὶ τῶν Μαντζουριανῶν ἐπαρχιῶν, οἱ φιλικοὶ πρὸς τὴν Ἰαπωνία καὶ κυρίως ἐχθροὶ τῆς στρατιωτικῆς κυβερνήσεως τοῦ Ναγκίγκ, ἀνακήρυξαν τὴ Μαντζουρία δημοκρατία ἀστική μὲ ἰσόβιο πρόεδρο τὸν Πού-Γί, τὸν ἐκθρονισμένο δηλ. αὐτοκράτορα τῆς Κίνας.

Ὁ πρόεδρος τῆς Συνομοσπονδίας τῆς Ἑργασίας στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες βεβαιώνει, πὼς οἱ ἐκεῖ ἀνέργοι στὸ τέλος τοῦ 1831 εἴταν συνολικῶς 8,300,000. Προβλέπει δὲ ὅτι μέσα στὸ χρόνο τοῦτο θ' αὐξήσει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνέργων κατὰ ἕξι ἕως ἑπτὰ ἑκατομμύρια. Πού σημαίνει, ἂν ἡ πρόβλεψη τοῦ εἶναι σωστή, πὼς τὸ ἕνα τρίτο πάνω κάτω τοῦ πληθυσμοῦ θὰ χρειάζεται νὰ τὸ συντηροῦν τάλλα δύο τρίτα. Κατάσταση, συμπεραίνουν οἱ οἰκονομολόγοι, πολὺ κρίσιμη καὶ ἀνησυχαστική. Κι ὅχι λίγο ἐπιτείνει τὴν ἀνησυχία τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ ἀνεργία στὶς Ἑνωμ. Πολιτεῖες εἶναι ἀρρώστια ὅχι μόνο τῆς βιομηχανίας, ἀλλὰ καὶ τῆς γεωργίας.

* *

Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς, ἂν δεχτοῦμε τὶς στατιστικὲς, αὐξάνουν τώρα ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο κατὰ 13 ἕως 14 ἑκατομμύρια. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἂν ἐξακολουθήσει τέτια ἡ αὐξησις, τὸ ποσοστὸ τῆς ὁλοῦνα θὰ μεγαλώνει. Κι ἔτσι λοιπὸν ὑπολογίζεται ὅτι μετὰ ἑκατὸ χρόνια τὰ δύο περίπου δισεκατομμύρια πού θρέφει τώρα ἡ γῆ θὰ γίνουν τέσσερα. Καὶ ρωτοῦν: Θάχει τότε ἡ γῆ ἐπάρκειαν, ὅσο κι ἂν προσδεῖται ἡ γεωργικὴ ἐκμετάλλευσή της κι ἀναπτυχθοῦν οἱ χημικοὶ τρόποι τροφίμων; Ἀλλὰ κι ἂν υποθέσουμε ὅτι θὰ ἐπαρκεῖ ἀκόμη τότε, τί θὰ γίνῃ ὅταν μετὰ ἄλλα ἑκατὸ χρόνια (τὸ 2132) ξαναδιπλασιασθεῖ ὁ πληθυσμὸς, φτάσει δηλαδὴ τὰ ἑπτὰ ἡ ὀκτὼ δισεκατομμύρια; Εἶναι βέβαιο ὁμοῦς, ὅτι αὐτοὶ πού κάνουν τοὺς τέτοιους ἀνησυχαστικούς ὑπολογισμοὺς δὲν ἔχουν ὑπ' ὄψιν τοὺς οὔτε τίς φοβερὲς ἐπιδημίες, πού ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ δεκατίζουν τὴν ἀνθρωπότητα, οὔτε τοὺς ὁμαδικοὺς ἐξολοθρεμοὺς ἀπὸ σεισμοὺς καὶ ἐνδεχόμενες γεωλογικὲς ἀναστατώσεις, οὔτε τοὺς ἐκφυλισμοὺς ἐθνοτήτων, πού φέρνουν στασιμότητα σὲ γεννήσεις κι ἐπειτα ἐλάττωσι, οὔτε τοὺς πολέμους κ.λ. Γιατί, ἀλλέως, βέβαιο εἶναι, ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρχαν ὅλ' αὐτὰ τὰ περιοδικὰ φαινόμενα ὁλέθρου, πρὸ πολλοῦ ἡ γῆ δὲ θὰ χωροῦσε τὸ ἀνθρώπινο γένος. Κι ἕνα μόνο ἀκόμη εἶναι γιὰ τὴν ὥρα βέβαιο: πὼς στὴ σημερινή της περίοδο ἡ ἀνθρωπότης ἔχει προοίον αὐξήσεως.

* *

Μὲ τὴν πρόοδο τῆς γεωπονίας καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνίας ἀπλῶς νεται ὁλοῦνα κι ἐπεκτείνεται ἡ γεωργία σ' ὅλες τὶς πολιτισμένες χώρες καὶ στὶς ἀποικίες τους. Ἀντιθέτως ὁμοῦς περιορίζεται χρόνῳ μὲ τὸ χρόνο ἡ κτηνοτροφία, γιὰτὶ προχωρώντας ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς περιορίζονται τὰ χέρσα καὶ οἱ βοσκὲς λιγοστεύουν. Τὸ φαινόμενο εἶναι γενικόν, κι οἱ στατιστικὲς τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ παγκόσμια παραγωγή τροφῆς ἐλαττώνεται σταθερὰ κατὰ πέντε σχεδὸν ἑκατομμύρια πρόβατα τὸ χρόνο. Ἡ ἐλάττωσις αὕτη μερικῶς ἀναπληρώνεται στὶς πιὸ πολιτισμένες χώρες, ἰδίως στὴν Ἀγγλίαν, μ' ἐπιστημονικοὺς τρόπους (καλὲς διασταύρωσις, ἐπιμελημένο ξεδιάλεγμα, καλύτερη ράτσα, διατροφή κανονικὴ, σταύλισμα ὑγιεινὸ κ.λ.). Ἀλλ' ἂν ὁ περιορισμὸς τῆς φυσικῆς βοσκῆς ἐξακολουθήσῃ, μοιραίως μετὰ μιὰ ἢ δύο γενεὲς θὰ γίνῃ αἰσθητὴ στὶς πολιτισμένες χώρες ἡ ἀνεπάρκεια κτηνοτροφικῶν εἰδῶν, ἂν στὸ μεταξύ δὲν κατορθωθεῖ νὰ γίνουν μεγάλες κτηνοκομικὲς ἐγκαταστάσεις στὶς ἀπολιπο-

μενες ἄγριες χώρες τῆς Ἀφρικῆς ἰδίως καὶ τῆς Νοτ. Ἀμερικῆς. Γιὰ νὰ κατορθωθεῖ ὁμοῦς αὐτό, χρειάζονται τεράστιες προσπάθειες καὶ δαπάνες, ἐξυγίανσης ἰδίως, τῶν χωρῶν ἐκείνων.

* *

Ἀπὸ ἐξακριβωμένες στατιστικὲς στὶς μεγαλύτερες χώρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴ Βόρειον Ἀμερικὴ βεβαιώνεται ὅτι ὁ πολιτισμένος ἀνθρώπος σήμερὰ συγκριτικῶς μὲ τὸν πολιτισμένο εἰς τὶς ἰδίες χώρες πρὸ 40 ἐτῶν κάνει μεγαλύτερη κατανάλωσιν ἀπὸ εἶδη συντήρησης, πρώτης ἀνάγκης καὶ πολυτέλειας, στὸ σύνολο σχεδὸν διπλάσια ἢτοι: Σὲ εἶδη συντήρησης (κυρίως γιὰ καλύτερη τροφή) 90% ἐπὶ πλέον. Γιὰ εἶδη λεγόμενα πρώτης ἀνάγκης, ἥτοι ἐνδυμασία, κατοικία, κοινὴ ἐπίπλωσις κλπ. 180% ἐπὶ πλέον. Καὶ σὲ εἶδη καλοτέρας, πολυτέλειας καὶ διασκέδασης 700% ἐπὶ πλέον. Στὴν αὐξησιν αὕτη δὲν περιέχεται ἡ παραπανιστὴ δαπάνη γιὰ ἀνέση συγκοινωνίας (σιδηρόδρομος, ἀτμόπλοιο, αὐτοκίνητο, ἀεροπλάνο). Ἀλλὰ καὶ ἡ παραγωγή εἰδῶν στὶς ἰδίες χώρες αὐξήσῃ κατὰ 120 τοιαύτιστον τοῖς ἑκατό. Ἔτσι βγαίνει περίσσεμα ἀχρησιμοποίητο. Τὸ περίσσεμα αὐτό ἕως πρὸ λίγων χρόνων ξοδιστόταν στὶς μεγάλες μισοπολιτισμένες χώρες τῆς Ἀσίας καὶ στὴ Ρωσία. Χρόνῳ μὲ τὸ χρόνο ὁμοῦς ἡ τέτια τοποθέτησις τελευταίως ἐλαττώθηκε.

* *

Οἱ φυσιολόγοι ὑπολογίζουν ὅτι ἡ ἀκοὴ τοῦ ἀνθρώπου διακρίνει μόνο χίλιους τόνους ἡχητικούς. Δηλαδὴ ἀπὸ τὶς δονήσεις, πού περνοῦν ἀπὸ τὸν ἀτμοσφαιρικὸ ἀέρα καὶ τῶν γήινα σώματα, μόνο χίλιες περίπου φάνουν στὸν ἀνθρώπινον ἐγκέφαλον ὡς ἤχος. Οἱ ἄλλες δονήσεις εἶναι ἀντιληπτές ἀπὸ τὸ αἰσθητήριον τῆς ὄρασης καὶ φάνουν στὸν ἐγκέφαλον ὡς φῶς. Ἀλλὰ καὶ πρὸ πέρα ἀπ' αὐτὰς τὶς ὀπτικές δονήσεις ὑπάρχουν ἀνεμέτρητες ἄλλες λεπτότερες καὶ ἴσως ἀσυγκρίτως πιότες ἀπὸ τὶς ἄμεσα αἰσθητές. Κι ἀπὸ αὐτὰς ἡ ἐπιστήμη μπόρεσε κάποιες νὰ τίς φέρνῃ μὲ εἰδικὰ μέσα σὲ συνάφειαν μὲ τὴν ἀνθρώπινον αἴσθησιν.

* *

Ἀπὸ τὶς ἀνασκαφὰς πού ὁ κ. Λεονάρδος Οὐλεῖ ἐξακολουθεῖ εἰς τὴν ἀρχαίότατη πόλιν τῆς Χαλδαίας Οὐρ ἢ Οὐρού, τὴν πατρίδα τοῦ Ἀβραάμ, ἐξακριβώνεται ὅτι ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ κυριαρχία της ἀνάγεται στὰ 3,500-3000 π.Χ. Βρέθηκαν ἐκεῖ μεγάλα νεκροταφεῖα μὲ τοὺς παλαιότερους ἰδίως τάφους ἐξαιρετικὰ πλούσιους καὶ χαρακτηριστικούς τέχνης προδεμένης. Οἱ ἐπιγραφὰς πού γύρω ἐκεῖ διασώθηκαν μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ἡ πρώτη Δυναστεία τῆς Οὐρ ἀνάγεται στὴν περίοδο πού ἀκολούθησε μετὰ τὸν κατακλυσμὸ. Τελευταίως βρέθηκε καὶ περιεργότατος τάφος, πού ἀνάγεται στὴν ἄνωστη ἀκόμη δευτέρῃ Δυναστείᾳ (3000 π.Χ. περίπου). Δὲ μοιάζει μὲ κανένα τάφο ἀπὸ τοὺς γνωστούς. Εἶναι πηγάδι μὲ βάθος 25 μέτρα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἄλλων ἐρείπων. Στὸ βάθος τὸ πηγάδι πλαταίνει καὶ στὸν πυθμένα εἶναι τόσο πλατὺ ὥστε χώρεσαν ἐκεῖ ὁλόγυρα δεκαοχτὼ νεκροὶ ὁ ἕνας δίπλα στὸν ἄλλον. Ὅλοι φαίνεται νὰ εἶχαν χρυσοστόλιστες ὠραῖες στολὲς καὶ δίπλα τοὺς ὄπλα. Τρία μέτρα πρὸ πάνω ἀπὸ τοὺς τάφους αὐτοὺς εἴταν σκεπὴ καὶ πάνω σ' αὕτη βρισκόνταν τοποθετημένα διάφορα κτερίσματα. Δυὸ ἀκόμη μέτρα ψηλότερα εἴταν ἄλλη σκεπὴ πού ἀπὸ πάνω της εἴταν βωμός. Λίγα παραπάνω εἴταν τρίτη σκεπὴ μὲ βωμό καὶ τέλος ἀποπάνω ἀπ' αὕτη τὸ σκέπασμα τοῦ τάφου χτιστὸ καὶ τόσο στέρεο ὥστε διατηριόταν ὡς τὰ τώρα.

Ἀπολογισμὸς τοῦ Βιβλίου

ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1931

Θέλונτες νὰ παρουσιάσωμεν τὴν ἐκδοτικὴν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος κίνησιν, ἀπηυθύνουμεν πρὸς τοὺς ἐν Ἀθῆναις ἐκδότας ἐγκύκλιον, παρακαλοῦντες νὰ μᾶς ἀνακοινώσουν τὰς ὑπ' αὐτῶν γενομένας ἐκδόσεις τὸ 1931. Δημοσιεύομεν κατωτέρω κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν τοῦ ὀνόματος τῶν ἐκδοτῶν τὰς ἐκδόσεις ὅσων εὐηρεστήθησαν νὰ μᾶς ἀνακοινώσουν ταύτας.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Α.Ε.

Λεξικὸν Νομικῆς. Τόμ. Γ'. (Λεξικοῦ Νομικῆς, Διοικήσεως καὶ Ἀστυνομίας)
Λεξικὸν Νομικῆς. Τόμ. Δ'. » » » »
Ὁ Γύρος τοῦ Κόσμου σὲ 80 μέρες.—Βέρν. Παιδ. Βιβλ. Δημητράκου. Σειρὰ Β'.
Πρόσκοπος.—Καζαντζάκη.
Δυσγόνσεις καὶ Ἀνικανότης.—Δ. Βασιλείδης.
Πανταχούπαρὼν καὶ τὰ ἐγγονάκια του.—Βελ. Φρέρη.
Παιδομετρικαὶ Ἑρευναι.—Σ.Μ. Γεδεών.
Θεοκρίτου Εἰδύλλια.—Στερεότυπα Δημητράκου.
Ὁ Κάρολος Μάρξ.—Π. Κανελλοπούλου.
Μέθοδος Μουσικῆς.—Γ. Χωραφᾶ καὶ Ι. Μαργαζιώτης.
Συμβολὴ εἰς Διδασκαλίαν Ἀρχ. Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν.—Ι. Χαντέλη.
Χρυσὴ Λύρα.—Δόγη.
Τὰ Ἑκὰτὶ Ἑλληνικὰ Χρόνια.—Δ. Γατοπούλου.
Ἐπτὰ μικρὲς Ἀδελφές.—Παιδ. Βιβλιοθ. Δημητράκου. Σειρὰ Α'.
Ὁ τραγουδιστὴς τῶν Παιδιῶν.—Στυλ. Σπεράντζα.
Υγιεινὰ Συνήθειαι.—Ἐμμ. Λαμπταδαρίου.
Γεωμετρία ΣΤ'.—Δ. Δημητράκου.
Ἱστορία Τέχνης.—Δ. Εὐαγγελίδου.
Κώδις Πολιτικῆς Δικονομίας.—Εὐαγ. Μπουροπούλου.
Μυθολογία Α'.—Παιδ. Βιβλιοθ. Δημητράκου. Σειρὰ Α'.
Ἐπανάστασις τῶν Ζώων.—Δημοσθένους Βουτυρά.
Ἡμερολόγιον ἐνὸς Φυματικοῦ.—Ἰωάν. Νάκου.
Συνταγματικὸν Δίκαιον τόμ. Α'.—Γ. Φαρδῆ.
Μπροστὰ στὸ θάνατο.—Βελ. Φρέρη.
Λυκοῦργος κατὰ Λεωκράτους.—Στερεότυπον Δημητράκου.
Παραμύθια Ἀντερσεν.—Παιδ. Βιβλ. Δημητράκου. Σειρὰ Α'.
Ἐκθεσις Περιουσιακῆς Καταστάσεως Πανεπιστημίου.
Τὸ Παιδί στὸ Σχολεῖο. Τεύχ. Α', Β'.—Ἑλένης Ρώτα.
Πολιτικὴ Δικονομία Εὐκλείδου. Τόμ. Α'.
Χώρα τῶν Ἀδαμάντων.—Ἰουλίου Βέρν. Παιδ. Βιβλιοθ. Σειρὰ Β'.
Γυναικολογικὴ Θεραπευτικὴ.—Δρόσου Παμπούκη.
Παιδικὲς Ἱστορίες Γκρίμ.—Παιδ. Βιβλιοθήκη. Σειρὰ Α'.
Παιδικὰ Τραγούδια.—Γ. Χωραφᾶ.
Μεγάλοι Ἐφευρέτες.—Παιδ. Βιβλιοθήκη Δημητράκου. Σειρὰ Α'.
Ὁ Τζιόττο.—Νίκου Μπέρτου.
Θεοφράστου Χαρακτῆρες.—Στερεότυπον Δημητράκου.
Τί εἶναι Ποίησις.—Κ. Γερογιάννη.
Φιλολογικὴ Μύθσις.—Ε. Φαγκέ.
Βέβαια Φταίει τὸ Σχολεῖο.—Μετάφρασις Δ. Ζήση.

Ὁργανισμὸς Πανεπιστημίου.
Ἀντιφυματικὸν Ἐμβόλιον.—Ἐμμ. Λαμπταδαρίου.
Ἰλιάς καὶ Ὀδύσσεια.—Στερεότυπον Δημητράκου.
Οἰκογενειακὸν Δίκαιον.—Γ. Δουβουνιώτου.
Ἀνοιξιάτικες Βροχές.—Τουργένιεφ, μετάφρασις Μπάμπη Ἀννίνου.
Βυζαντινὲς Ἱστορίες Ντῆλ. Σλουμπερτζέ.—Παιδ. Βιβλ. Δημητράκου. Σειρὰ Β'.
Νενίκηκας με Ναζωραῖε.—Μυθιστόρημα Α. Τανάγρα.
Ἀπὸ τῆ Τάξε μου.—Μετάφρασις Γ. Ντεγιάννη.
Ὁδηγὸς τοῦ Αὐτοκινήτου.—Ἀλεξάνδρου Κουκουβίνου.
Ροβινσὼν Κρούσος.—Παιδ. Βιβλιοθήκη Δημητράκου. Σειρὰ Β'.
Κώδις Ποινικοῦ Νόμου.—Εὐαγ. Μπουροπούλου.
Ὁδηγὸς τῆς Ἀριθμητικῆς.—Δ. Μακρῆ.
Στὰ Βάθη τῶν Χρόνων. Παιδ. Βιβλιοθήκη Δημητράκου. Σειρὰ Β'.
Γενικαὶ Ἀρχαί. Ρωμ. Δικαίου.—Ντέρμπουρ, Δουβουνιώτη.
Ὁ Νέος περὶ Τύπου Νόμος.—Εὐαγ. Μπουροπούλου.
Δέκα Παιδιά.—Παιδ. Βιβλιοθήκη Δημητράκου. Σειρὰ Α'.
Ὁμῆρου Ἰλιάς τόμ. Β'.—Στερεότυπον Δημητράκου.
Τὰ Παιδιά καὶ οἱ Φίλοι τους.—Μετάφρασις Ἀθηνᾶς Βλάχου.
Λειτουργικὴ Ὁρθόδοξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.—Μεσολωρᾶ.
Περὶ Οἴνου.—Νικολ. Μπομπῆ.
Πειρατὲς τοῦ Αἰγαίου.—Βέρν. Παιδ. Βιβλιοθήκη Δημητράκου. Σειρὰ Β'.
Πλάτωνος Κρίτων.—Β. Τατάκη.
Οἰκονομικὴ Γεωγραφία.—Δ. Οἰκονομίδου.
Κώδις Ποινικῆς Δικονομίας.—Εὐαγ. Μπουροπούλου.
Πετράδια ἀπ' τῆ Ζωῆ.—Φώτου Στεφῆ.
Πρόγραμμα Ὑπουργείου Παιδείας.
Ἱφιγένεια ἡ ἐν Αὐλίδι.—Στερεότυπον Δημητράκου.
Περιπέτειες τοῦ Βαρώνου Μυνχάουζεν.—Παιδ. Βιβλ. Δημητράκου Σειρὰ Α'.
Μικρὴ Νεράιδα τοῦ Δάσου. » » » » Β'.
Γεωγραφία καὶ Σχολεῖο Ἑργασίας.—Δ. Ζαφειρακοπούλου.
Αἱ περὶ κόσμου καὶ ζωῆς ἀντιλήψεις.—Μετάφρ. Γ. Παναγιωτίδου.
Δεκατετράστιχα.—Κωστὴ Παλαμᾶ.
Ἀπὸ τὸ σύμπτωμα εἰς τὴν Νόσον. Συμπλήρωμα.
Ἀπὸ τὸ παράθυρο.—Παύλου Νιρβάνα.
Περιπέτειες Κινέζου στὴν Κίνα.—Παιδ. Βιβλιοθήκη Δημητράκου. Σειρὰ Β'.
Ἱφιγένεια ἡ ἐν Ταύροις.—Στερεότυπον Δημητράκου.
Ἡ Ὑποβολὴ ὡς Παράγων τῆς Ἀγωγῆς.—Βασ. Πετρούνια.
Ἡ Ὁρνίθα ξύνοντας τὸ μάτι της.—Δημοσθ. Βουτυρά.
Τὰ Θεῖα Δῶρα.—Ζαχαρία Παπαντωνίου.
Ἄνω Κάτω.—Ἰουλίου Βέρν. Παιδ. Βιβλιοθήκη Δημητράκου Σειρὰ Β'.
Ὁ Βενιζέλος ὡς Δημοσιογράφος.
Παιδικὰ Τραγούδια.—Ζαχαρία Παπαντωνίου.
Ξένα Ποιήματα.—Τσιριμάκου.
Ὁρσκειυτικὲς Ἱστορίες.—Βασίλ. Πετρούνια.
Καὶ διάφορα ἐγκεκριμένα Διδακτικὰ τῆς Δημοτικῆς καὶ Μέσης Ἐκπαίδεως.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ Α.Ε.

Ὁδηγὸς Ταξιδιώτου «ΕΛΛΑΣ» εἰς ἓνα τόμον (8 τεύχη) ἦτοι:
Ἀθῆναι καὶ Ἀττικὴ.
Στερεὰ Ἑλλάς.
Βορειοδυτικὴ Ἑλλάς.

Θεσσαλία.
Πελοπόννησος.
Νῆσοι.
Μακεδονία καὶ Θράκη.
Κρήτη.
Λάμπρου Σπ. Λεύκωμα Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων.
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ τόμοι 10ος, 11ος, 12ος.
Αἰσώπου, Μῦθοι.—Διασκευὴ καὶ ἐκλογή ὑπὸ Βέρτας Σ. Λέκα.
Ἀνδρυσεν, Παραμῦθια.—Παράφραση Ἀριστ. Π. Κουρτίδη.
Γκόπαλ-Μούκερι, Ὁ ἐλέφας Καρί.—Μετάφρ. Ν. Καζαντζάκη.
Ἐβαλτ, Παραμῦθια.—Μετάφρ. Ἀλ. Δελμούζου καὶ Γεωργίας Ταρσούλη.
Καλῶλη, Ὁ Πιπίνος (ἱστορία ἐνδὸς φασουλῆς).—Μετάφρ. Βέρτας Σ. Λέκα.
Λάγκερλεφ, Τὸ θαυμαστὸ ταξίδι τοῦ μικροῦ Μίλς Χόλγκερσον μὲ τίς ἀγριόχηνες.—Μετάφρ. Μ. Α.
Μαρρυάτ-Ρέντυ, Ὁ ναύκληρος τοῦ «Εἰρηνικοῦ».—Διασκευὴ Γ. Ταρσούλη.
Μπῆτοερ-Στόου, Τὸ Καλύβι τοῦ Μπάμπια Θωμά.—Διασκ. Ν. Καζαντζάκη.
Μπόνσελς, Μάγια ἢ Μέλισσα.—Διασκευὴ ὑπὸ Ν. Καζαντζάκη.
Σαϊντε, Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν.—Μετάφρ. Ι. Ε. Χρυσάφη.
Σουίφτ, Τὰ ταξίδια τοῦ Γκούλιβερ.—Διασκευὴ ὑπὸ Ν. Καζαντζάκη.
Στρίντμπεργ, Μητρικὴ στοργή.—Μετάφρ. Ι. Ε. Χρυσάφη.
Παπαδιαμάντη, Χρῆστος Μηλιῶνης καὶ ἄλλα διηγήματα.
Γκιλερμέ, Τὸ ἐγκληματικὸν περιβάλλον.—Μετάφρ. Ε. Ε. Φωτάκη.
Μ. Γκόρκυ, Σελίδες ἐκ τῆς Ἐπαναστάσεως.—Μετάφρ. Ἀριστ. Σίδερη.
Τόμας, Ἱστορία τῆς Γερμανικῆς Λογοτεχνίας.—Μετάφρ. Γ. Σερούϊου.
Ἀθ. Χ. Μπουτουρά, Προλήψεις τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ.
Λανδορνύ, Ἱστορία τῆς Μουσικῆς (Τόμ. 2).—Μετάφρ. Σοφία Σπανοῦδη.
Κας Ρύς Νταίβιντε, Βουδισμός.—Μετάφρ. Β. Ρώτα.
Ντυπρέ, Παγκόσμιος Μυθολογία.—Μετάφρ. Ι. Σερούϊου.
Ρενάκ Περ., Γεν. Ἱστορία τῆς Τέχνης (Τόμ. 2).—Μετάφρ. Π. Πρεβελάκη.
Γκομπινώ, Ἀσιατικὰ διηγήματα.—Μετάφρ. Ν. Βεντήρη.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ «ΚΕΡΑΥΝΟΣ»

Λεὸ Ταξίλ, Μυστήρια τῶν μασσόνων.
Κίμωνος Ἀττικοῦ, Ἡ Κατοχή.
» Αἱ Δύο Καρδίαι.
Μαρσέλ Ὀλοστάιν, Ἡ Μαύρη Μάσκα.
Κίμωνος Ἀττικοῦ, Ἡ Χάρι τοῦ Βασιλεῖ.
Ἀριτ. Ν. Κυριακοῦ, Τὰ Ἀπόκρυφα τῆς Βενετίας.
Κίμωνος Ἀττικοῦ, Ἡ Γυναίκα ποῦ σκοτώνει.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ι. ΚΟΛΛΑΡΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΣ

Περιοδικὸν Νέα Ἑστία. Τόμος Θ'. Ι'.
Κωστὴ Παλαμᾶ, Περὰσματα καὶ χαιρετισμοί.
Γρηγ. Ζενοπούλου, Ἀνάμεσα σὲ τρεῖς γυναῖκες. Ἀθηναϊκὸ μυθιστόρημα.
Κ. Παπαζαχαρίου, Λογιστικὴ τόμος Α'.
Κώστα Κόντου, Τραγούδια τοῦ χωριάτη.
Α. Ἀνδρεάδου (καθηγ. Πανεπ.), Ἰάπωνες καὶ Ἰαπωνία.
Ν. Χωραφᾶ, Περὶ τῆς ἀμύνης ἐν τῷ ποιν. δικαίῳ. Τεῦχος Α'.
Α. Κουρτίδου, Εἰκόνες ἐκ τοῦ βίου τῶν Ζώων. Ἐκδόσεις Δ'.
Κ. Λαμπίρη, Στοιχεῖα Ἀλγέβρας.

Δ. Σάρρου.—Ὁ Κύκλωπας τοῦ Εὐριπίδη σὲ στίχους.
Ἀχ. Τζαρτζάνου.—Συντακτικὸν τῆς Ἀρχ. Ἑλλην. Γλώσσης.
Ἀχ. Τζαρτζάνου.—Γραμματικὴ τῆς Ἀρχ. Ἑλλην. Γλώσσης.
Μιχ. Οἰκονόμου.—Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα, διὰ τὴν Β'. τάξ. γυν.
Δ. Μπεκτούνα καὶ Ν. Ἐλάτου.—Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα Β'. Γυμνασίου.
Κ. Κοσμᾶ.—Ξενοφ. Κύρου Ἀνάβασις διὰ τὴν Β'. τάξ. Γυμνασίου.
Ν. Λιβαδά.—Συστηματικὸς ὁδηγὸς τῶν συνθέσεων.
Θ. Κυπρίου.—Τὰ Γαλλικὰ ῥήματα.
Λογάριθμοι τῶν ἀριθμῶν δι' ἐμπορικὰς Σχολὰς.
Α. Ἀνδρεάδου.—Ὁ Λαμαρτίν εἰς τὸ Αἶξ.
Ἀν. Ἀντωνάκου.—Σχολεῖον τῆς ζωῆς καὶ ἡ μαθητικὴ κοινωνία.
Καὶ διάφορα ἐγκεκριμμένα Διδασκτικὰ τῆς Δημοτικῆς καὶ τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

«ΠΥΡΣΟΣ» Α. Ε.

Σπ. Ν. Φίλιππα.—Οἱ δῆθεν γαλλισμοὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (μελέτη).
Ἰακ. Α. Βελούζου.—Νομίσματα καὶ νομισματικὰ συστήματα (μελέτη).
Νέντ. Ἀρκάδης.—Μεταπολεμικὴ Ἀγωνία (διηγήματα).
Γεωργ. Σεφέρη.—Στροφή (ποιήματα).
Μ. Ι. Μαυροκορδάτου καὶ Α. Χ. Χαμουδοπούλου.—Ἡ Μακεδονία (μελέτη δημοκρατικὴ καὶ οἰκονομική).
Ἰωάννου Κ. Πέτση.—Συλλογὴ Ἀνεκδότων Δημοτικῶν Ἀσμάτων Μακεδονίας—Χαλκιδικῆς—Θράκης.
Γιώργου Θεοτοκά.—Ὦρες ἀργίας (δοκίμια).
Ἑλλης Β. Δασκαλάκη.—Σκληροὶ ἀγῶνες γιὰ μικρὴ ζωὴ (διηγήματα).
Κοσμᾶ Πολίτη.—Λεμονοδάσος, ἱστορία μιᾶς ζωῆς (μυθιστόρημα).
Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη.—Ἑλληνικὴ Λαϊκὴ Τέχνη. Ἡ Λαϊκὴ Τέχνη, Ρομλουκί (Μακεδονία), Τρίκερι (Θεσσαλία), Ἰκαρία (Αἰγαῖον).
Ἀρχεῖον Φιλοσοφίας καὶ Θεωρίας τῶν ἐπιστημῶν (τριμηνιαῖον φιλοσοφικὸν περιοδικὸν διευθυνόμενον ὑπὸ Ι. Ν. Θεοδωρακοπούλου).
Γεωργίου Βεντήρη.—Ἡ Ἑλλάς 1910—1920 (ἱστορικὴ μελέτη). Τόμ. Α'.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

Μεἶζ Σπύρου.—Γέρος τοῦ Μωριά.
Ντεκομπρά Μ.—Ἡ Σφίγγα ἐμίλησε.
Μασάρ Ρ.—Τὰ δυὸ Φιλιά. Τόμος 1.
Νέα Μαγειρικὴ τοῦ σπιτιοῦ, Ζαχαροπλαστικὴ καὶ Ποτοποιία.
Βαλλιάνου Μ.—Καθημερινὰ καθήκοντα ἀξιωματικοῦ καταστρώματος ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ.
Εὐριπίδου.—Ἰππόλυτος ὁ Στεφανηφόρος. Μετάφρασις ὑπὸ Ν. Παπανδρέου.
Εὐριπίδου.—Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι.
Ντεμπάυ.—Φιλοσοφία τοῦ γάμου.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

Δροσίνη.—Ἡμερολόγιον μεγάλης Ἑλλάδος.
Πικροῦ.—Πετάει, πετάει ὁ ἄνθρωπος.
Ἀθάνα.—Ἀπλοῖκές ψυχές.
Ρούτσου.—Τραγούδια Κόκκορα.
Φράγκου.—Γύρω ἀπὸ τὸ Παιδί.
Ἀρβανιτάκη.—Χειρόγραφον Κων)λεως.

Μολιέρου.—'Αρχοντοχωριάτης.
» Κατά φαντασίαν ασθενής.
Σιδέρη.—'Ελληνολατινικόν Λεξικόν.
'Αμάντου.—'Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα.
Λουκοπούλου.—Ποιμνικά Ρούμελης.
50 Δημόδη "Ασματα Κρήτης—Πελοποννήσου.
Θεοτόκη.—Τελευταίοι χαιρετισμοί του Ρήγα.
Λουκοπούλου.—'Ο Ρουμελιώτης Καπετάνιος του 1821 'Ανδρίτσος Σαφάκας
καί τὸ ἀρχεῖο του.
Μερλιέ.—Τραγούδια τῆς Ρούμελης.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΦΕΞΗ ΚΑΙ ΥΙΟΥ

'Ιωάν. Ζέπου καὶ Παν. Συλλογὴ τοπικῶν 'Ελληνικῶν ἐθίμων.
Ζέπου Παν.—'Ιδιοκτησία κατ' ὁρόφους. Νόμος 3741)1929.
Θηβαίου Ν.—Περὶ ἀρνητικοῦ τῆς συμβάσεως διαφέροντος.
Λιακοπούλου 'Ηλία.—'Αγόρασις. "Εκδοσις Β'.
Παπαρηγοπούλου Π.—Γενικαὶ ἀρχαί.—Συγχρονισμός 'Ιακ. Βισβίζη.
» Οἶκον. Δίκαιον.—Συγχρονισμός Ι. καὶ Δ. Ζέπου.
» Κληρονομικὸν Δίκαιον. Συγχρονισμός 'Ιερ. Πίντου.
Ροῖλου Γεωρ.—Περὶ παραγραφῆς (βραβεῖον Πετούσης).
'Ελληνορωμαϊκὸν Δίκαιον.—'Επιμελεία 'Ιωάν. καὶ Παν. Ζέπου. Τόμος 8.
Τόμος Α'. Νεαρά καὶ Χρυσόβουλλα τῶν μετὰ τὸν 'Ιουστινιανὸν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων.
Τόμος Β'. Νομοθεσία 'Ισαύρων καὶ Μακεδόνων.
Τόμος Γ'. Τὰ 'Ινστιτοῦτα Θεοφίλου 'Αντικλήσορος. Αἱ ροπαί. Περὶ πεκουλιῶν. Περὶ εἰδικῶν ἀγωγῶν.
Τόμος Δ'. Πείρα Εὐσταθίου τοῦ Ρωμαίου. 'Επιτομὴ νόμων.
Τόμος Ε'. Σύνοψις Βασιλικῶν.
Τόμος ΣΤ'. 'Επληξημένη 'Επαναγωγὴ. 'Επ. 'Εκλογὴ. Μικρὰ σύνοψις.
Τόμος Ζ'. Ἠύξημ. πρόχειρον. Μελέτη περὶ ψιλῶν συμφῶνων. Μ. 'Ατταλειώτου ποίημα νομικόν. ΚΣΤ' ἀποφάνσεις Δ. Χωματιανοῦ.
Τόμος Η'. Πολιτικὸς Κώδιξ τοῦ Πριγκηπάτου τῆς Μολδαβίας—Κώδιξ πολιτικὸς Οὐγγροβλαχίας—Συλλογὴ τοπικῶν 'Ελ. ἐθίμων
'Εμπορικὸν δίκαιον. Τόμος Β'. Περὶ 'Εταιρειῶν. Μέρους Α'.
Εἰδικὴ Πολιτεσιολογία. (Μετάφ. 'Ηλ. Κυριακοπούλου)
Γενικὸν Δημόσιον Δίκαιον » » »
Σύστημα Πολιτικῆς Δικονομίας. Τόμος Α'.
» » » » Β'.
Ράμμου Γεωργίου. Περὶ συντηρητικῆς ἀποδείξεως.
Φραγκίστα. Περιορισμός τῆς μαρτυρικῆς ἀποδείξεως λόγῳ ποσοῦ, τ. 1.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ «ΧΑΡΑΥΓΗ»

Ν.Σ. Καλτσά.—Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν 'Ιστορίαν τῶν 'Ην. Πολιτειῶν.
Λουί.—'Ολόφυχα στὸν ἔρωτα των. ρομάντσο.
Κας Οὐγκεφορδ.—'Η Ντόρις παντρεύεται 19 ἐτῶν »
Δέλλυ.—Κουκουβάγιες Κοκκ. Βράχων »
Κλάρας Μπράμσον.—Μιά ἑρωτευμένη »
Φλώρ. Μπάρκλεϋ.—Τὸ μονοπάτι τοῦ 'Ερωτος.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Στὸ Παρίσι παίχτηκε ἀπὸ τὸ θίασο Σάσα Γκιτρὺ ἓνα δράμα τοῦ 'Ερ. Μονιέ: **Ἡ γυναίκα τοῦ κατὰδικου** ποὺ εἶχε γραφεῖ πρὸ ἑκατὸ χρόνων ἀλλὰ δὲν εἶχε ποτὲ παιχτεῖ. Εἶναι σάτιρα παρμένη ἀπὸ τὸ φυσικὸ καὶ μὲ πολὺ τραχύτητα διατυπωμένη. Ἡ κριτικὴ βρίσκει πὼς στὸ ἔργο αὐτὸ ὁ Μονιέ εἶναι πρόδρομος τοῦ 'Ερίκου Μπέκ καὶ τοῦ Στρίμπέργ.

Ἐνα νέο ἔργο **Οἱ Βαυχίδες** τοῦ Λεδν Ντοντέ βγήκε τελευταία. Εἶναι πλούσιο στὴ φράση, ζωηρὸ καὶ μ' ἐπιδεικτικὴ διατύπωση τέτια, ποὺ θυμίζει Ντανούντσιο. Τὸ θέμα του εἶναι ἓνα περίεργο ἀλλὰ καὶ ἐνδιαφέρον μείγμα ἀπὸ ἐπιστημονικὲς προβλέψεις καὶ αἰσθησιακὲς περιγραφές. Παρουσιάζονται σ' αὐτὸ ὅλα τὰ ζωηρότερα πάθη τῆς ἐποχῆς μας καὶ κάποια κοινωνικὰ προβλήματα σύγχρονα. Σὰν ὀπτασιακὰ περιγράφονται τὰ θαυμάσια, ποὺ θὰ προκύψουν ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη τῶν κυμάτων τοῦ διαστήματος. Ταραγμένο τὸ ζῶον ἄνθρωπος, κρατούμενο ἀκόμη ἀπὸ τὶς ἐρχικὲς του ρίζες στὴ γῆ, ἀνατείνεται ὅμως ὁλοένα πρὸς τὰ μελλοντικὰ πλούτη. Κι ἡ φιληδονία του ἀκόμη μετουσιώνεται ἐστὶ σὲ μιὰ ἐκδήλωση τελειότητος. Μιά ποιητικὴ αἰσιοδοξία χαρακτηρίζει τὸ σύνολο.

Εἰς τὸ θέατρον Πιγκάλ (Pigalle) παίχτηκε τελευταία ἓνα ἔργο τοῦ Ζὺλ Ρομαίν (Jules Romain): **Ὁ Προσωπιδιοφόρος Βασιλιάς**. Ἡ ἐπιτυχία του εἶταν πολὺ ἀμφίβολη μὲ τὸ μεγάλο ὄνομα τοῦ συγγραφέα. Ἡ κριτικὴ μάλιστα τοῦ εἶταν ἐχθρική. Βρῆκαν πρῶτα ἀπ' ὅλα τὸ μῦθο πολὺ συνηθισμένο. Πρόκειται γιὰ ἓνα βασιλιά, ποὺ ντύνεται καὶ φέρεται σὰν ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, θέλοντας νὰ μάθει τί συμβαίνει στὴ κοινωνία καὶ κυρίως νάχει περιπέτειες. Ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς Χαλιμάς μὲ τὸν 'Αρὺν ἔλ Ρασίντ, τὸ χαλίφη τῆς Βαγδάτης, ποὺ ἔβγαινε μεταμφιεσμένος τῇ νύχτᾳ, πολλοὶ μεταχειρίστηκαν παρόμοιο μῦθο, ἀκόμη καὶ στὶς ὀπερέτες. Ἡ περιπέτεια τοῦ ἥρωα στὸ ἔργο τοῦ Ζὺλ Ρομαίν γίνεται στὸ 1931, δηλαδὴ καθυστερημένα καὶ σ' ἐποχὴ ποὺ ἓνα σωρὸ μεγάλα καὶ τρανὰ προβλήματα ἀπασχολοῦν καὶ τυρανοῦν τὴν ἀνθρωπότητα. Κι ὁ μεταμφιεσμένος βασιλιάς του δὲν ἀπασχολεῖται σὲ τίποτ' ἀπ' ὅλα αὐτά. Παρουσιάζεται μᾶλλον μὲ τὴν ἔγνοια νὰ καταχτήσῃ γυναῖκες, ἀποτυχεῖ στίς δύο πρῶτες, ξεμυαλίζει τὴν τρίτη, κι αὐτὰ σ' ἓνα περιβάλλον ποὺ δίδου δὲν τὸ συνεφιάζον οἱ ἀνισυχίες τοῦ τορινοῦ καιροῦ καὶ ποὺ θὰ χρειαζόταν κανεὶς νὰ πᾶι εἴκοσι τοὺλάχιστον χρόνια πίσω, γιὰ νὰ τὸ βρεῖ. Κάποια δευτέρα πρόσωπα παρουσιάζονται κατὰ τὴ γνώμη τῶν κριτικῶν μὲ γελοιογραφικὴ ὑπερβολὴ ἔχουν ἐνδιαφέρον, μπορεῖ νὰ προσελκύσουν κάπως τὴν προσοχή, κατὰ ἐμφανίζον καὶ κατὰ ἐξηγοῦν· ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἀρκοῦνε, γιὰ νὰ παρουσιάσουν συνολικὰ τὸ ἔργο ἄξιο τοῦ φημισμένου συγγραφέα. Μᾶς δίνουν μόνον ἓνα σκίτσο βιάστικα καὶ ἐλαφρὰ συνθεμένο καὶ μάλιστα ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα.

Στίς 8 Φεβρουαρίου πῆθανε στὸ Χόλλυγουντ ὁ πρὸ γνωστός σύγχρονος συγγραφέας 'Εδγαρ Οὐάλλας, συνθέτης κυρίως ἀστυνομικῶν ρομάντσων. Δὲν εἶταν καθ' αὐτὸ λογοτέχνης, ἀλλ' εἶχε μεγάλη φαντασία καὶ δύναμη στὴν πλοκὴ τέτια ποὺ ἀρέσει στὸν πολὺ κόσμον. Τὰ βιβλία του εἶχαν τὴ

μεγαλύτερη ξόδεψη, κι έν' απ' αυτά, τὸ πρῶτο πού ἔγραψε «Οἱ τέσσαρες δίκαιοι ἄνθρωποι» πουλήθηκε σὲ τρία ἑκατομμύρια ἀντίτυπα ὡς τώρα. Στὸ διάστημα 30 περίπου χρόνων ἔγραψε καὶ δημοσίεψε παραπάνω ἀπὸ 150 ρομάντσα. Εἴταν συνάμα καὶ πολὺ ἄξιος δημοσιογράφος καὶ στὸ ρεπορτάζ εἶχε ἐπιτυχίες, πού τὸν ἔκαναν περιζήτητο συνεργάτη τῶν μεγάλων ἀγγλικῶν φύλλων. Ἔβγαλε καὶ δική του ἡμερηίδα καὶ ἀνακατεύτηκε στὴν πολιτική, δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ γίνῃ βουλευτής.—Γεννήθηκε πολὺ φτωχός· ἄρχισε τὴ ζωὴ του σὰν ψυχογιός ἐνὸς ψαρά στο Λοντίνο. Σὲ ἡλικία ἐντεκα ἐτῶν ἔγινε ἡμερηιδοπώλης κι ἔμαθε τότε γράμματα· καὶ εἴτανε μόλις 18 ἐτῶν σὰν πῆγε ἐθελοντὴς στρατιώτης. Μετὰ 6 χρόνια ἔφυγε ἀπὸ τὸ στρατὸ καὶ μπῆκε στὴ δημοσιογραφία. Ἡ φήμη του ἄρχισε ἀπὸ ὅταν εἴταν 28 ἐτῶν καὶ ὁλοένα μεγάλωνε τόσο, ὥστε στὰ τελευταῖα τοῦτα χρόνια πουλιόνταν 5.000.000 ἀντίτυπα βιβλία του τὸ χρόνο. Ἐγραψε καὶ πλῆθος θεατρικὰ ἔργα, πού εἶχαν καὶ αὐτὰ τὴ λαϊκὴ ἀναγνώριση. Τελευταῖα ἔκανε σενάρια γιὰ κινηματογράφους. Εἰς τὸ Χόλλυγουντ πῆγε σὰ συνεργάτης τῆς Ἑταιρίας Ρόντιο-Κήθ-Ὀρφέου μὲ μισθὸ 4000 δολλάρια τῇ βδομάδα. Τὸ πιὸ γνωστὸ θεατρικὸ ἔργο του εἶναι «Ὁ Πυγμαλῆς» (1926) καὶ τὸ πιὸ πετυχημένο σενάριο του «Τὸ πράσινο πάρκο» (1931). Εἴταν τεχνίτης στὸ νὰ παρουσιάσῃ ἄμεσα καὶ χτυπητὰ σύνθεσες γεμάτες μυστήριο καὶ ἔγκλημα, πού νὰ προκαλοῦνε τὴ λαϊκὴ συγκίνηση. Κι ἤξαιρε συνάμα τὴν τέτια τραχιά καὶ συμβατικὴ δραματικότητά νὰ τὴ στολίζει μὲ διάλογο ζωηρὸ καὶ χιουμοριστικόν, ὥστε νὰ μετριάξῃ ἔτσι τὴν ἐντύπωση τοῦ ἀπίθανου. Τὰ κέρδη του εἴταν τόσο σημαντικά, ὥστε τὰ τελευταῖα χρόνια πλήρωνε ἕως 10.000 λίρες φόρο γιὰ τὸ εἰσόδημα του. Πέθανε 57 ἐτῶν κι οἱ Ἀμερικανοὶ λένε πῶς δὲ βλέπουν τὸν ἄξιο ἀντικαταστάτη του.

Οἱ βιογραφίες πού τείνουν δηλαδὴ λίγο πολὺ τὴν πραγματικότητά τῆς ζωῆς τοῦ βιογραφούμενου νὰ τὴν παρουσιάσουν μέσα σὲ μιὰ ρομαντικὴ σύνθεση καὶ πλοκή, ἐξακολουθοῦν νὰ ἔχουνε μεγάλη πέραση. Μεγάλοι ἄνθρωποι, ἥρωες, ποιητές, πολιτικοὶ παρουσιάζονται λοιπὸν ἔτσι σὲ βιογραφίες πού κυρίως ἔχουν ἐνδιαφέρον ρομάντσου. Κάποιοι ἀπὸ τοὺς τέτοιους βιογράφους εἶναι ἀξιόλογοι ψυχολόγοι καὶ βασιζοῦνται ἀρκετὰ στὰ ἱστορικὰ δεδομένα· πολλοὶ ὅμως ἔχουν αὐθαίρεσι καὶ ἀνακρίβεια. Ἐνας ἀπὸ τοὺς καλοὺς εἶναι ὁ Γερμανὸς Λούντβικ Μάρκουζ (Marcuse) πού τελευταῖα δημοσίεψε **τὴ Βιογραφία τοῦ ποιητῆ Ἡρρίκου Χάινε** (H. Heine. Ein schwankender Held). Τὸ ἔργο του, δίνοντας λεπτομέρειες ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ καὶ πιὸ πολὺ τὴν αἰσθηματικὴ ζωὴ τοῦ Χάινε, εἶναι ὅμως κυρίως περιγραφή τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς στὴν κεντρικὴ Εὐρώπη κατὰ τὰ μέσα χρόνια τοῦ περασμένου αἰῶνα· κι ἔτσι παρουσιάζει πολὺ ἐνδιαφέρον ἡ βιογραφία τοῦ Γερμανοῦ Ἑβραίου ποιητῆ, πού σὲ κείνα τὰ χρόνια εἶχε δράση καὶ πνευματικὴ ἐκδήλωση. Εἴταν ἡ ἐποχὴ πού, μετὰ τὸ γκρέμισμα τοῦ Ναπολέοντα, ἡ Γαλλία τραβοῦσε πρὸς τὴν κομμουνιστικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1848 κι ἡ Γερμανία πρὸς ἓνα ἀνάλογο πολιτικοκοινωνικὸ κίνημα. Ἡ ἐποχὴ ἐξ ἄλλου τῆς ἐπικράτησης τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν στὴ φιλοσοφία. Μιὰ ἐποχὴ πού μοιάζει ὄχι λίγο μὲ τὴ σημερινή. Γιατὶ καὶ τώρα ὅπως τότε διανοούμενος βρίσκεται ἀνάμεσα στὴν ἀστικὴ τάξη πού ὑπερασπίζεται τὴ θέση της καὶ στὶς διάφορες λαϊκὲς τάξεις πού διαμόρφωσαν ὁμαδικὴ (ταξικὴ) συνείδηση κι ὁλοένα πολεμοῦνε ν' ἀνέβουν. Ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τὸ Χάινε σὰν τυπικὸ ἀντιπρόσωπο τῶν διανοουμένων τοῦ καιροῦ του κι ἔτσι δίνει στὴ φυσιογνωμίᾳ τοῦ ποιητῆ ἐνδιαφέρον σύγχρονης μας σημασίας. Τὰ αἰσθηματικὰ ἐπεισόδια καὶ ἰδίως τὸ πορτραῖτο τῆς Ματθίλδης, τῆς ἐρωμένης καὶ γυναίκας τοῦ Χάινε, δίνουν μὲ πολὺ τέχνη τὴ ρομαντικὴ σύνθεση τῆς βιογραφίας.

Θάνατος ἐνὸς ἥρωα, εἶναι ὁ τίτλος ρομάντσου τοῦ ποιητῆ Ριχάρδου Ἀλντκτον, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς καλυτέρους σύγχρονους ἀγγλούς ποιητές. Κι εἶναι τὸ ρομάντσο αὐτὸ συνολικῶς αὐστηρὴ ἐπικρίση τῆς μέσης στὴν Ἀγγλία ἀστικῆς τάξης, ἀναφορικὰ στὴν ἠθικὴ της, στὴ διανοητικότητά της, στὴν ἀξία της. Ἐνας νέος Ἀγγλὸς ἀστός εἶναι ὁ ἥρωας, ἄνθρωπος χωρὶς θεληματικὴ κατεύθυνση, ντιλετάντης, πού ἀφήνεται νὰ ὁδηγίται καὶ νὰ ὑποτάσσεται ἀπὸ τὴν κάθε περίστασι μὲσα σ' ἓνα περιβάλλον ἀπὸ ἀστικὲς οἰκογένειες καὶ ἰδίως γυναῖκες, πού ἔχουνε κύρια χαρακτηριστικὰ τοὺς τὴ μετριότητα στὴ σκέψη, τὴν ἐπιπολαιότητα στὸ χαρακτήρα, μιὰ σχεδὸν ἀσυνείδητα διαμορφωμένη ρευστότητα στὴν ἠθικὴ. Ὅλα τ' ἀνήθικα φαίνεται νὰ κατακρίνει μιὰ τέτια ψυχροσύνηση κι ὅλα ὅμως τοῦ εἶναι ἀνεκτὰ καὶ ἀκόμη ὅλα δίχως δισταγμὸ τὰ χρησιμεύεται. Ὁ ἥρωας πεθαίνει στὸν πόλεμο· ὑποτίθεται μάλιστα πῶς αὐτοκτόνησε, μπαίνοντας θεληματικὰ του μπρὸς στὴ βολὴ ἐνὸς μυδραλιοβόλου. Οἱ συγγενεῖς του ὅμως, ὅλοι κείνοι πού λέγανε πῶς τὸν ἀνάρθρεσαν καὶ πῶς τὸν ἀγάπησαν, ἐξακολουθοῦν τὴν ἴδια ἐλαφρὴ ζωὴ τους. Κι οἱ γυναῖκες, πού μὲ τὴν ἀθλία ἀγάπη τοὺς εἶχανε φαρμακέψει τὴ ζωὴ του, ἐξακολουθοῦν τὸν ἴδιο ὅπως πρὶν τρόπῳ ζωῆς, μὲ τὴν ἀδιαφορία ἐκείνη τὴ σκληρὴ καὶ φαρμακερὴ, πού ἔχει ὁ τύπος τῆς σημερινῆς μετριότητας. Τὸ ἔργο αὐτό, πού ὅπως ἐκτιμοῦν οἱ κριτικοί, βγαίνει ἀπὸ τὸ συνηθισμένον τύπον τῶν ἀγγλικῶν ρομάντσων τῆς ἐποχῆς, ἔχει μεγάλη ἐπιτυχία στὴν Ἀγγλία.

Ενα ἄλλο, ἀγγλικὸ γράμμενο, ἔργο τοῦ Κλαύδιου Μὰκ Κέϋ, ἂν καὶ θυμίζει ἀρκετὰ τὸν περιγραφικὸ τρόπο τοῦ Γκόρκι κρίνεται πῶς εἶναι ἀρκετὰ πρωτότυπο κι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον. Ὁ τίτλος του εἶναι: «**Μπάνγιο**», μιὰ ἱστορία δίχως πλοκή καὶ ἡ σύνθεσή του εἶναι ἓνα κράμα πλοκῆς ἐπεισοδίων, μὲ ποιητικὲς περιγραφές καὶ μὲ λίβελλο. Τὰ ἐπεισόδια ὅλα ξετυλίγονται μέσα στὸ περιβάλλον τῆς λαϊκῆς ὑποστάθης στὴ Μασσαλία. Δύο εἶναι τὰ κύρια πρόσωπα: ὁ περιπλανώμενος μαῦρος Μπάνγιο, καὶ ὁ θεατὴς φιλόσοφος Ρέϋ. Αὐτοὶ οἱ δυὸ μὲ κάποιους ἄλλους μαῦρους κάνουν μιὰ συντροφιά πού ζεῖ στὶς μαοῦνες. Δουλεύουν ὅταν βροῦν, τρῶν ὅταν ἔχουν, κοιμούνται, διασκεδάζουν, ζοῦν ἀδερφικά, ἔχοντας κύρια ψυχαγωγία τοὺς τὸ τραγούδι καὶ τὴ μουσικὴ τοῦ Μπάνγιο ἀνάμεσα σ' ἓνα κόσμον βρωμιάρικο, κακομοιριασμένο, ἀνήθικο, χωρὶς νὰ χάσουν τὴ γαλήνη τοὺς. Σὲ πολλὰς ἀπὸ τίς περιπέτειες διαφαίνεται, ὅπως στὸν Γκόρκι καὶ στὸν Ἑλληνο-ρουμάνο Ἰστράτι, ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας, πού ἔζησε αὐτὸς πραγματικὰ ὅσα περιγράφει. Κι ἀλήθεια ὁ Μὰκ Κέϋ, πού γεννημένος στὴ Ζαμάικα πρωτόζησε στὴν Ἀμερικὴ πλένοντας πιάτα κι ἐπείτα θεληματὰς τοῦ δρόμου καὶ ὑπηρέτης, κατόπι περιπλανήθηκε βοεμικά στὴν Εὐρώπη πότε στὸ Λοντίνον πότε στὴ Ρωσία, πότε στὸ Παρίσι, στὴ Μασσαλία, στὴ Βαρκελόνα, ὥσπου αὐθόρμητα, χωρὶς σπουδές, χωρὶς προσπάθειες διακρίθηκε σὰ συγγραφέας.

Ο κινηματογράφος στὶς Σοβιετικὲς δημοκρατίες λαβαίνει ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον πιὸ μεγάλη ἀνάπτυξη. Ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ κυριότερα μέσα προπαγάνδας, διδασκαλίας καὶ ψυχαγωγίας τοῦ λαοῦ καὶ γι' αὐτὸ καταβάλλεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν κυβέρνησι μεγάλη φροντίδα καὶ προσπάθεια γιὰ τὴ σύνθεσιν καὶ γιὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Ἐνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα σοβιετικὰ σενάρια: **Ὁ δρόμος τῆς ζωῆς τοῦ Νικόλα** ἔκινε κρίνεται γενικῶς σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ πετυχημένα τῆς ἐποχῆς μας. Δηγιέται τὸ ἡχητικὸ αὐτὸ φιλμ τὴν ἱστορίαν τῶν παιδιῶν, πού ὀρφάνεψαν καὶ βρέθηκαν στοὺς πέντε δρόμους στὰ τραγικὰ χρόνια τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασης, τίς ταλαιπώριες τοὺς,

τίς κλειψίες τους, τίς ἀλητείες τους καθὼς καὶ τίς προσπάθειες ἐκείνων ποὺ ἀγωνίστηκαν νὰ τὰ περιμαζέψουν καὶ νὰ τὰ σώσουν. Περιγράφει τὸ πῶς μέσα στὴν ἐπικράτηση τοῦ κακοῦ, μέσα σὲ μιὰ δίχως οἶκτο πραγματικότητα οἱ ἀληθινοὶ ἰδεολόγοι τοῦ καλοῦ ἀρχίσαν τὴν περισυλλογὴ τῶν ὀρφανῶν καὶ διεφθαρμένων παιδιῶν, βάρθηκαν νὰ τὰ βάλουν σὲ πειθαρχία, νὰ τὰ συνηθίσουν στὴν ἐργασία. Ἐτοί μιὰ συνοδεία ἀναμορφωμένων παιδιῶν ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν πολιτεία γιὰ μιὰ κοινότητα, ὅπου ἡ χαρά, ἡ γεροσύνη, ἡ δουλειὰ στὸ τέλος ἀποκαθιστᾷ τὴν ψυχικὴ ὁμαλότητα τοῦ νέου ἐκείνου κόσμου. Μιὰ δραματικὴ σύνθεση συνδέει καὶ ὁλοκληρώνει ὅλη τὴν τέτλια περιγραφή.

«**Τὸ τέλος τοῦ καπιταλισμοῦ**». (Das ende der Kapitalismus) τοῦ Φρίντ εἶναι ἓνα βιβλίο ποὺ ἐκδομένο πρὸ τριῶν μηνῶν ἐξακολουθεῖ νὰ προκαλεῖ σχόλια καὶ ἔξω τῆς Γερμανίας. Ἀποτελεῖ μιὰ σκληρὴ καὶ αὐστηρὴ κριτικὴ ἐνάντια στὸ σημερινὸ πολιτικὸ καὶ οικονομικὸ σύστημα στηριγμένη σὲ βέβαιες στατιστικὲς καὶ σὲ ἀναμφισβήτητα δεδομένα. Ὁ Φρίντ μὲ τὴν ἐπὶ κριση τοῦ αὐτῆ δὲ φαίνεται μαρξιστὴς ἢ ἀντιμαρξιστὴς, ἀλλ' ἀπλῶς ζητᾷ ν' ἀποδείξει, πῶς τὰ σημερινὰ πολιτικὰ καὶ ὁικονομικὰ καθεστῶτα ἔχουν χρεωκοπήσει.

«**Αὔριο-ξανά πόλεμος**. Διερεύνηση στὸ παρόν. Ἀποψη στὸ μέλλον». εἶναι ὁ τίτλος ἑνὸς βιβλίου τοῦ Λουδοβίκου Μπάουερ, συνεργάτου τῆς Ἑθνικῆς ἐφημερίδας τῆς Βασιλείας. Ἐξετάζοντας καὶ μελετώντας τὴν κατεῦθυνση, ποὺ ἔχουν τὰ πολιτικοκοινωνικὰ ζητήματα στὰ μεγάλα κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ τίς οικονομικὲς συνθήκες ὅπως παρουσιάζονται σήμερα, βρίσκει ὁ συγγραφέας, πῶς εἶναι πολὺ ἀδύναμες οἱ ἐλπίδες τῶν ἀνθρωπιστῶν καὶ εἰρηνοφίλων καὶ συμπεραίνει, πῶς ἂν δὲν ἀλλάξουν δρόμο τὰ πράγματα, ὁ πόλεμος μὲ ὅλες τίς συμφερείς του θὰ ξανάρθει. Πολλοὶ βρίσκουν πῶς στὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἀκολουθεῖ τίς Γαλλικὲς ἀντιλήψεις, εἶναι ἀντιγερμανιστὴς. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς δὲν εἶναι καθ'αὐτὸ Γερμανός, ἀλλὰ Αὐστριακὸς ὁ Μπάουερ καὶ τὸ βιβλίο του ἂν καὶ Γερμανικὰ γραμμένο ἀπαγορεύτηκε νὰ κυκλοφορεῖ στὴ Γερμανία.

Πιὸ πολὺ κοινωνικὴ μελέτη κατὰ τὸ στυλ τοῦ Τολστόη παρὰ ρομάντο εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Κ. Α. Schenkinger: **Πρόκειται νὰ μᾶς πάψουν**: (Man-will Kueendigen), μὲ θέμα του τὸ πιὸ ἀνησυχαστικὸ ζήτημα τῆς ἐποχῆς μας, τὴν ἀνεργία. Ἐνας υπάλληλος, ἓνας θυρωρὸς, μιὰ πωλήτρια, ἓνας θεληματὰς, μιὰ υπάλληλος γραφείου εἶναι τὰ κύρια πρόσωπα στὴν πλοκὴ τῆς διήγησης. Μὲ ζωντανό, πολὺ ἀπαισιόδοξο ρεαλισμὸ δείχνουνται οἱ φτωχοὶ αὐτοὶ τρομαγμένοι ἀπὸ τὸν κίνδυνο ποὺ τοὺς ἀπειλεῖ, νὰ βρεθοῦν στὸ δρόμο χωρὶς δουλειὰ καὶ χωρὶς πόρο ζωῆς κανένα. Καὶ τρέχουν προσπαθοῦν μὲ κάθε θυσία, ἀγωνίζονται ὅπως δὴποτε νὰ γλυτώσουν. Μάταια ὅμως. Τὸ κακὸ ἔρχεται καὶ δὲν τοὺς ἀπομένει πιὰ παρὰ τὸ πῶς νὰ νικήσουν τὴν ἀπελπισία, ποὺ τοὺς κυριεύει.

Μπορεῖ κανεὶς σήμερα νὰ βρεῖ πραγματικὰ Πατρίδα; Αὐτὸ ρωτᾷ μὲ τὸ νεοεκδομένο ρομάντο τοῦ **Ἀναζητῶντας μιὰ Πατρίδα** ὁ Σάμ. Μπεράσα (Beracha). Καὶ δίνει οὐσιαστικῶς ἀρνητικὴ ἀπόκριση. Ἐνας νέος Ἰσραηλῆτης, μέσα στίς δύσκολες συνθήκες τῆς τορινῆς ζωῆς, πολεμᾷ τὴν ἀτταβιστικὴ ροπή πρὸς τὸ φυλετισμὸ καὶ ἀναζητᾷ νὰ βρεῖ τοὺς νόμους μιᾶς καλύστερης κοινωνίας, μιᾶς ἰδανικῆς πατρίδας. Ἀπὸ πολὺ νέος κάνει ἀντίδραση στίς γύρο του κοινωνικὲς συνθήκες· ἀργότερα δείχνεται ἐπαναστάτης ἐνάντια στὴν ἐκπαίδευση του καὶ στὸ σοβινισμό. Κι ὁλοένα ψάχνει στίς

φιλοσοφίες καὶ στίς θρησκείες νὰ βρεῖ μέσα σ' αὐτὲς ἐκεῖνο τὸ θετικὸ ποὺ γυρεῖ. Μάταια ὅμως· ἀναζητῶντας μιὰ πατρίδα δὲ βρίσκει παρὰ μόνον τὸν ὀρισμὸ τῆς πατρίδας.

Ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ τελευταῖα ἐκδομένο ἔργο τοῦ Γ. Κονστάν (G. Con-stant): **Ἡ μεταρρύθμιση στὴν Ἀγγλία.—Τὸ Ἀγγλικανικὸ σχίσμα**. Ἀντίθετα παρ' ὅτι ἀναφέρουνε συνήθως στίς ἱστορίες δείχνει ὁ συγγραφέας ὅτι τὴν ἀπόσχιση τῶν Ἀγγλων ἀπὸ τὸν καθολικισμό δὲν τὴν ἔκαμε ἡ ἀρνηση τοῦ Πάπα νὰ δώσει διαζύγιο στὸν Ἑρρίκο VII, ἀλλ' ὅτι προϋπήρχαν πολὺ βαθύτερες καὶ κοινωνικῆς σημασίας αἰτίες, ποὺ ἔφεραν τὸν ἀντικαθολικισμό καὶ σὰ μοιραῖο ἐπακολούθημα τὸ σχίσμα. Τὸ ἐπεισόδιο τοῦ Πάπα καὶ τοῦ βασιλιᾶ εἶταν ἀπλῶς μιὰ ἐπικαιρὴ ἀφορμὴ.

Ἐπαρκῆ συγχρονισμένην **Βιβλιοθήκην** ἐξόχου χρησιμότητος καὶ ὠφελείας, ἀπαραίτητον διὰ πάντα μορφωμένον καὶ διὰ πᾶσαν οἰκογένειαν ἀποτελεῖ ἡ σειρὰ

25 ΕΚΛΕΚΤΑ ΕΡΓΑ

ἐκδόσεως **ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ** ὑπὸ τὴν φιλολογικὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. **Ι. Ζερβού**.—Ἱστορία, Γεωγραφία, Ἐπιστήμη εὐλήπτως καὶ προσιτῶς ἐκτεθειμένη, Φιλολογία, Καλλιτεχνία, Ποίησις καὶ Λογοτεχνία περιέχονται εἰς τὴν σειρὰν τῶν 25 Ἐκλεκτῶν Ἔργων κατὰ μετάφρασιν λογοτεχνικὴν ἢ ἐπὶ τούτῳ γενομένην διασκευὴν ἢ συγγραφὴν. Ἡ ἀξία τῶν ἔργων ἐν συνόλῳ Δρχ. 2.700.

Ὁ ἐγγραφόμενος συνδρομητὴς εἰς ὅλην τὴν σειρὰν πληρώνει μόνον Δρχ. 1500.

Ὁ ἐγγραφόμενος εἰς βιβλία τῆς σειρᾶς ταύτης ἀξίας Δρχ. 1000 ἔχει ἐκπτώσιν ἐπὶ τῆς τιμῆς 30ο/ο.

Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

περιέχει σαράντα ἐκλεκτὰ ἔργα ὕλης μορφωτικῆς καὶ ἐξόχως τερπνῆς ἀπὸ τὰ ἄριστα παγκοσμίου παιδικῆς φιλολογίας μεταφρασμένα ἢ συνθεμένα ἀπὸ ἀνεγνωρισμένους λογοτέχνες, Ἀννινόν, Βουτυράν, Ζερβόν, Καζαντζάκη, Καμπούρογλου, Κλεάνθους, Νιρβάναν, Ζενόπουλον, Παπαντωνίου κ.ἄ. ποὺ ἀποτελοῦν μιαν θαυμασίαν καὶ παιδαγωγικῶς κατηρτισμένην ἐγκυκλοπαιδείαν γιὰ παιδιὰ, συνθεμένην εἰς δύο σειράς, ἥτοι μίαν ἀπὸ 20 τόμους γιὰ παιδιὰ μικροτέρας ἡλικίας καὶ ἄλλην ἐπίσης ἀπὸ εἴκοσι γιὰ μεγαλυτέρας ἡλικίας. Ἡ ἐκδοσις εἶναι ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ παιδαγωγοῦ κ. Δ. Γληνοῦ. Τὰ παιδικὰ αὐτὰ βιβλία ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ συνιστῶνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Ἐκαστος τόμος δεμένος Δρχ. 40.—
Ἐκάστη σειρὰ ἐξ 20 τόμων δεμ. Δρχ. 350.—

Κριτική τοῦ Ἑλληνικοῦ Βιβλίου

Ι. Ζερβού

Ἀχιλλέως Κύρου : *Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, Κοῆς.*—Συγκινήθηκε ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ μεγάλου Ἑλλήνα ζωγράφου· αἰσθάνθηκε βαθιὰ τὴ δύναμη καὶ τὴν πρωτοτυπία τῆς τέχνης του· ἐμπνεύσθηκε ἀπὸ τὴ συγγένεια καὶ τὴ συνάφεια, πού ἡ τέχνη αὐτὴ σὲ κάποια τῆς χαρακτηριστικὰ ἔχει· μὲ τὴ Βυζαντινὴ μας ζωγραφικὴ καὶ γενικώτερα μὲ τὴν ἀμεση στερνὴ ἀναλαμπὴ τῆς Ἑλληνικῆς σκέψης, ἐκείνῃ πού ρόδισε σὰν ἡλιοβασίλεμα πάνω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου. Κι ἀπὸ τέτιο ξεκίνημα καὶ μὲ τέτια πνοὴ ἔγραψε τὸ βιβλίο του ὁ κ. Ἀχιλλέας Κύρου. Εἶχε βέβαια καὶ λογοτεχνικὰ χαρίσματα, ὅσα εἶταν ἀπαραίτητα γιὰ νὰ τὸ γράψει. Ἀλλὰ—καὶ τοῦτο εἶναι τὸ σημαντικὸ—δὲν καταπιόστηκε στὴ σύνθεση του, παρὰ ὅταν εἶχε διαβάσει πιά καὶ εἶχε ἴδῃ κι ἐρευνήσει καὶ συγκρίνει καὶ ξεχωρίσει μέσ' ἀπὸ πλῆθος δεδομένα, προσωπικὰ ἐντυπώσεις καὶ εἰδικὰ μελέτες, ὅλα ἐκείνα πού μπορούσε νὰ τοῦ δώσουνε θετικὰ στοιχεῖα, ὥστε νὰ παρουσιάσει τὸ Δομήνικο Θεοτοκόπουλο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του μέσα στὸ περιβάλλον τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου τῆς ἐποχῆς του καὶ μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς τότε διανοητικότητος καὶ σύμφωνα μὲ τὴν πιὸ πιθανὴ ψυχρὸσύνθεση τοῦ μεγάλου αὐτοῦ δυσερμήνευτου ζωγράφου.

Ἔτσι γράφοντας μιὰ βιογραφία φαινομενικὰ ρομαντικὴ στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος τῆς, ἀλλὰ βάσιμη καὶ θετικὴ στὸ σύνολο, κατόρθωσε χωρὶς ὅρους τεχνοκριτικῆς κι ἐρμηνεῖς χρωμάτων κι ἐξήγησε σχεδίου, τὰ δώσε μὲ σαφήνεια καὶ ἀλληλουχία πολλὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς πρωτοτυπίας τοῦ Γκρέκο καὶ τῆς δημιουργικῆς ἀξίας του στὸ σχέδιο, στὸ χρῶμα, στὴ σύνθεση, στὶς προσπάθειες καὶ ἀναζητήσεις του, στὶς πιὸ δυνατὰ ἐκφρασμένες καὶ πιὸ γενικὲς ἰδέες τῆς τέχνης του. Καὶ μὲλο πού δὲν παρουσίασε ὁ κ. Α. Κύρου τὸ ἔργο του μὲ ἀξιώσε τεχνοκριτῆ, ἀλλ' ἀπλῶς ἀνθρώπου αἰσθηματῆ καὶ μορφωμένου, πού ἀγάπησε πολὺ τὸν Γκρέκο καὶ γι' αὐτὸ μᾶς δηγιέται τὴ ζωὴ του, ὅμως μὲ πολλὴ ἐπιτυχία δίνει μέσα σ' αὐτὸ ὄχι μόνον καλὰ συνταιριαγμένη βιογραφία, ἀλλὰ καὶ ἀφθονὰ ὀδηγητικὰ στοιχεῖα καὶ καλὰ βασισμένες ὑπόδειξεις γιὰ τὴν κατανόηση τῶν ἔργων τοῦ ἐξαιρετικοῦ καὶ σὲ ἰδιομορφία μοναδικοῦ ἐκείνου ζωγράφου. Τέτιο τὸ ἔργο τοῦ κ. Α. Κύρου, πού ἀξία τοῦ περιεχομένου του βγῆκε σὲ πολὺ πλοῦσια καὶ ὡραία ἐκδοση—ἀξιοθαύμαστη γιὰ τὴν Ἑλλάδα—εἶναι ἀπὸ τὰ ὀλίγιστα βιβλία αἰσθητικοῦ περιεχομένου στὴ γλῶσσα μας, πού ἔχουν ἀξία. Καὶ μάλιστα εἶν' ἀπὸ κείνα τὰ Ἑλληνικὰ βιβλία, πού ἀξίζει καὶ μπορεῖ νὰ μεταφραστοῦνε σὲ ἄλλη πιὸ διαδομένη γλῶσσα, μ' ἐξασφαλισμένη καλὴ ὑποδοχὴ τοῦ ἀπὸ τὸ Εὐρωπαϊκὸ κοινό.

Γ. Ν. Σταμπολῆ : *Συμφωνία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.* Λίγοι δικοὶ μας ποιητὲς παρουσιάσανε μέσα στὸ ἔργο τους πλατύτερη ἐποπτεία τῆς ζωῆς, ἔστω καὶ βασισμένη μονάχα στὸν κόσμον τῆς φαντασίας τους. Κι οὐδὲ κανὶ μιὰ διαδοχὴ κι ἐξέλιξη σκέψης ἔχουν οἱ πιότεροι στὶς ἀραδαριές στίχων, πού συσσωρεύουν καὶ τυπώνουν σὲ τόμους μὲ φτωχὸ κι οὐσιαστικῶς ὅλο τὸ ἴδιο περιεχόμενο καὶ σχεδὸν μὲ τὸν ἴδιο πάντα τρόπο καὶ μὲ τὴν ἴδια μορφή ἐκφρασμένο. Ὁ κ. Γ. Σταμπολῆς δὲν εἶναι ἀπὸ

τοὺς τέτιους στιχοῦργους. Δείχεται λογοτέχνης μορφωμένος, στοχαστικός, αἰσθαντικός, πού ξεκίνησε παρακινημένος ἀπὸ μιὰ γενικότερη ἐνατένιση τῆς ζωῆς ἐντονα συνδυασμένη, ὅπως σὲ κάθε ποιητικὴ διάθεση, μὲ τὴ δική του τὴ συναισθηματικὴ ζωὴ. Κι ἡ γενικότερη ἐνατένιση του εἶταν τὸ συνταίριαγμα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου μέσα στὴν ἀδιάκοπη ἀλληλουχία τῆς ἐνέργειας. Μία ποιητικὴ εἰκόνα τῆς τέτιας ἐνατένισης θέλησε νὰ μᾶς δώσει, προσπαθώντας μάλιστα νὰ τὴν περικλείσει μέσα στὸ πλαίσιο τῆς καθαρὰ μουσικῆς ἐκφράσεως, παίρνοντας τοὺς τεχνικοὺς τῆς ὁδούς, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθῶναι νὰ ἐφαρμόσει καὶ τοὺς τρόπους. Γιατὶ κι ἀλλιῶς, ὅπως ἔχει ἀπὸ καιροὺς παλιούς χωριστεῖ ἡ ποίηση ἀπὸ τὴ μουσικὴ ἄλλο ρυθμός, μέτρο καὶ ἡχητικὴ πλαστικότητα τοῦ στίχου, κι ἄλλο μελωδία κι ἀρμονικὴ σύνθεση στὴ μουσικῇ. Σπάνια καὶ μόνο ἴσως σὲ πολὺ ἀπλὰ θέματα μπορεῖ ἓνα ποίημα, μόνο μὲ τὴ μετρικὴ του καὶ μὲ τοὺς φραστικούς ἤχους του νὰ πλησιάσει τὴ μουσικὴ σύνθεση. Κι ἴσως καλύτεροι θὰ εἶταν οἱ στίχοι τοῦ κ. Σταμπολῆ δίκως τέτια συστηματικὴ προσπάθεια. Ἀλλὰ κι ἔτσι ὅπως εἶναι ἀποτελοῦν ἓνα σύνολο ἀξιοπροσοχῆς καὶ ἐχτίμησης. Εἶναι μία προσπάθεια σοβαρὴ, φωτεινὴ καὶ μὲ ἐλικοκρίνεια γενομένη. Παίρνω ἐδῶ τὰ τρία τελευταῖα τετράστιχα τοῦ πρώτου μέρους τοῦ βιβλίου, καὶ ἀπὸ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ τοῦ ὅλου :

ὦ ψυχὴ μου, πέτα πέρα μὲ τὸ νοῦ σου
στὰ μακρὰ λειβάδια τοῦ παντοτινοῦ,
πέρα πρὸς τὸ θαῦμα τοῦ μοιραίου χαμοῦ σου
πρὸς τὴ γῆ τ' ἀγνώστου καὶ τοῦ σκοτεινοῦ.

Πλάθε μὲ τὸ νοῦ σου κάθε μεγαλεῖο
πίσω ἀπὸ τ' ἀστέρια κι' ἀπὸ τ' ὄρατό,
πλάθε τ' ὄνειρό σου σ' ἓναν κόσμον θεῖο
ἐξω ἀπ' τὸ καθάριο κ' ἐξω ἀπ' τὸ γνωστό.

Κι' ὅταν πιά τὸ πλάσης, πέσε καὶ κοιμήσου,
στὸ μοιραῖο σου μνημα πού θὰ βρῆς στὴ γῆ
καὶ στὸ χάος τοῦ χρόνου θαρρετὰ κυλήσου,
εἶθε στὴ γαλήνη, εἶθε στὴ σιγῇ.

Μελισσάνθης ("Ἡβης Κούγια) : *Προφητείες.* Μικρὲς λιθογραφημένους τόμους ποιημάτων, πού ἀξίζουνε στὸ σύνολο τους τὴν προσοχὴ καὶ τὸν ἐπαινον. Κυρίως γιὰτὶ ἔχουν πλοῦσια περιγραφὴ, προσπάθεια κάποιας πλατύτερης σκέψης, ἐξωρη εὐκολία στὴν ἐκφράση, μάλιστα δὲ γιὰτὶ ἡ ποιήτρια εἶναι πολὺ νέα. Ἐνας νεαρὸς βιρτουόζος πάντα, κι ἂν δὲν εἶναι ἀκόμα μεγάλος καλλιτέχνης, κάνει μεγάλη ἐντύπωση καὶ προκαλεῖ ζωηρὸ ἐνθουσιασμό. Ἔτσι εὐκολοεῖχτο καὶ τὸ γιὰτὶ πολλοὶ καὶ διάφοροι φτάσανε στὴν ὑπερβολὴ τοῦ ἐπαινοῦ γιὰ τὰ ποιήματα τῆς νεαρῆς Μελισσάνθης. Καὶ δικαιολογημένο ἐξ ἄλλου εἶναι τὸ νὰ μὴ κάμει κανεὶς τὸ ἀντίθετο, δηλαδὴ ἀναλυτικὴ ἐπικρίση ὄχι στὰ ποιήματα, ἀλλὰ στὶς ὑπερβολὰς τῶν ἐπαινῶν, πού εἶναι στὸ κάτω τῆς γραφῆς ἐντύπωση κι ὄχι κριτικὴ. Ἔτσι ἀπομένει μόνον ὁ λογικὸς ἐπαινος γιὰ μιὰ καλὴ πρώτη ἐκδήλωση ἑνὸς ποιητικοῦ ταλάντου, πού δείχνει πῶς μὲ τὸν καιρὸ θὰ ἐξελιχτεῖ.

Ο ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

ἔξετύπωσεν ἐπὶ ἀρίστου χάρτου πάντα τὰ διὰ τὰς Σχολικὰς Ἐφορίας ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου 5019 βιβλία. Ἐκαστον βιβλίον περιέχει ὁδηγίαν περὶ τῆς χρήσεώς του ἐπὶ τοῦ πρώτου φύλλου του:

Α'. ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ	Σελίδων	
	50	100
1. Βιβλίον πρακτικῶν	Δραχ. 15.—	25.—
2. Βιβλίον γονέων καὶ κηδεμόνων	» 15.—	25.—
3. Βιβλίον κινήτης περιουσίας καὶ ἀκινήτου	» 15.—	25.—
4. Βιβλίον Βιβλιοθηκῶν (Γενικὸς κατάλογος)	» 15.—	25.—
5. Βιβλίον Ἑσόδ. καὶ Ἑξόδ. τῆς Βιβλιοθήκης	» 15.—	25.—
6. Βιβλίον δανεισμοῦ τῶν βιβλ.	» 15.—	25.—
7. Πρωτόκολλον ἀλληλογραφίας	» 15.—	25.—
8. Προσκήσεις εἰς συνεδρίασιν (αἱ 100)	» 12.—	

Β'. ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΝ	Σελίδων	
	50	100
1. Βιβλίον ταμείου	» 15.—	25.—
2. Βιβλίον καταθέσεων καὶ ἀναλήψεων	» 15.—	25.—
3. Διπλότυπον εἰσπράξ. (100 διπλ. ἀποδείξεων)	» 12.—	
4. Ἐντάλματα πληρωμῶν (τὰ 50)	» 12.—	

Γ'. ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ (Ἐτοιμάζομεν ἀμέσως ἐπὶ παραγγελίᾳ :)

Σφραγίδας ἐκ καουτσούκ, ἑκάστην	δραχ. 20.—
Μελανεῖον σφραγίδος, ἑκάστον	» 20.—

Ἐπὶ πλέον ἔξοδα ἀποστολῆς καὶ συσκευῆς 20 ο/ο ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ.

Τὰ βιβλία ταῦτα εἶναι καὶ ὡς πρὸς τὴν ποιότητα χάρτου καὶ ὡς πρὸς τὴν βιβλιοδεσίαν ἀνώτερα τῶν ὑπὸ ἄλλων ἐκδοτῶν ἐκτυπωθέντων, ἔχουσι περισσότερα φύλλα καὶ πωλοῦνται εἰς τιμὴν κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου μικροτέραν.

Βιβλιογραφία

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ — ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

- Ν. Σμυρνῆ, Τμημ. Δημ. Ἐκπ.—**Ἡλ. Βλάχου**, Ἐπιθ. Δημ. Σχολείων Ἀθηνῶν, **Β. Παπαγεωργίου**, Ἐπιθ. Δημ. Σχολείων Κορινθίας. Ἐπετηρὶς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως 1932.....Δρχ. 100.—
Ἰωάν. Χαντέλη, Ἐκπ. Συμβούλου. Συμβολὴ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν. Τόμος Α. Γραμματικὴ—Σύνταξις. Ἐκδ. Δημητράκου.....Δρχ. 80.—
Ἀχιλ. Τζαρτζάνου, τ. Ἐκπ. Συμβούλου. Γραμματικὴ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης (τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης).....Δρχ. 50.—

- Ι. Γ. Σαχίνη**, καθηγ. Δημοσ. Ἐμπορικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Λογιστικὴ. Ἐκδ. Ε'. ἐπηρεζήμενη καὶ βελτιωμένη. Τόμος Α'. Γενικαὶ ἀρχαὶ τῆς Λογιστικῆς καὶ ὁργάνωσις ἀτομικῶν ἐπιχειρήσεων.....Δρχ. 60.—
 Τόμος Β'. Λογιστικὴ ἐταιρικῶν ἐπιχειρήσεων κ.λ.....Δρχ. 80.—
Χαρ. Α. Σκαλισιάνου.—Τὸ πρόβλημα τῆς συγχρόνου ἀγωγῆς τῶν νεανίδων.....Δρχ. 12.—
Ἐλισαίου Γιαννίδη. Στοιχεῖα Ἀστρονομίας. 103 σχήματα, 9 εἰκόνες ἔξω ἀπὸ τὸ κείμενον.....Δρχ. 50.—
Ζ. Παπαντωνίου—**Γ. Λαμπελέτ**. Παιδικὰ τραγούδια. Ποιήματα καὶ μουσικὴ.....Δρχ. 60.—Δεμ. Δρχ. 80.—
Ἀντ. Ἀντωνάκου, γυμνασιάρχου. Σχολεῖον τῆς ζωῆς καὶ μαθηματικῆ κοινωνίας
Ἀθανασίου Ρέλια. Τὸ ἐφηρμοσμένο σχολεῖο ἐργασίας.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ

- Ἀχιλλέως Κύρου**. Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, Κρῆς (Γκρέκο). Ἐκδοσις Δημητράκου. Ἐπὶ χάρτου ALFA MOUSSE NAVARRE, με εἰκόνας φωτοτυπίας.....Δρχ. 225.—
 Ἐπὶ χάρτου λείου με εἰκόνας τσιγκογραφίας.....Δρχ. 100.—
Δημ. Μ. Σάργου, Ἐκπ. Συμβουλ. Σοφοκλῆς—Ἀντιγόνη—σὲ δημοτικούς στίχους, με πρόλογο καὶ σημειώματα ἐρμηνευτικά. Ἐκδ. Β'. ξαναθεωρημένη. Ἐκδ. Οἶκος Δημητράκου. Δρχ. 40.—χρυσόδ.....Δρχ. 55.—
Γερασ. Σπαταλά. Ὀμήρου Ὀδύσσεια, μετάφραση. Ραφωδία Α
Μάρκου Τσιριμώκου. Ἐνν ποιήματα. (Ἐμμετρως μεταφράσεις ἀπὸ κορυφαίους ξένους ποιητὰς). Ἐκδ. Δημητράκου.....Δρχ. 40.—
Κούλη Ἀλέπη. Ἑρμῆς περὶ πατοῖ (ποιήματα).....Δρχ. 25.—
Δημήτρη Α. Φωτιάδη. Μάνια Βιτρόβα. Δράμα σὲ πράξεις τρεῖς καὶ εἰκόνας τέσσαρες. Ἐκδ. Δημητράκου.....Δρχ. 35.—
Ἀλκη Κωτσάκη. Χαλασμός (ρομάντσο).....Δρχ. 30.—
Κώστα Πασαγιάννη. Ἑλληνικὰ ταξίδια. Ἐφτάνησο.....Δρχ. 20.—
Λιλῆς Ἰακωβίδη. Φωτεινὲς ὥρες (ποιήματα).....Δρχ. 20.—
Α. Ἀδάμ. Ἄλλοτε καὶ τώρα (σατιρικά ποιήματα).....Δρχ. 25.—
Λαέρτη Λάβρα. (Κώστα Ἀθανασιάδης). Ἑρωτικὰ τραγούδια.....Δρχ. 25.—
Ἀναστ. Δρίβα. Μικρὰ ἐλεγεία (ποιήματα).....Δρχ. 30.—
Γιάννη Γεννηματᾶ. Παληάνθρωπος Αἰμίλιος (ρομάντσο).....Δρχ. 30.—
Γιάννου Δημητριάδη. Νοσταλγικὰ βράδια (ποιήματα).....Δρχ. 30.—

ΝΟΜΙΚΑ

- Μ. Δ. Στασινοπούλου**. Εἰσηγητὸ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Περὶ τοῦ Νόμου.
Δ. Ν. Δαμασκηνοῦ. Νέαι ἐγκληματολογικαὶ θεωρίαι. Ἐγκλημα καὶ βουλήσις.....Δρχ. 110.—
Παναγ. Β. Δερτιλῆ. Περὶ τῆς διεθνούς διπλῆς φορολογίας ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς νομοθεσίας τῶν προόδων ἰδίᾳ ἐν Ἑλλάδι.....Δρχ. 100.—
Ἐμ. Καραβελάκη—**Τ. Τσιμπούκη**. Ἐργατικὸν Δίκαιον καὶ μικροδιαφοραί.....Δρχ. 90.—Δεμ. Δρχ. 110.—
Ἀλεξ. Τσιριντάνη, δικηγόρου. Ἐνστάσεις κατ' ἀπαιτήσεων ἐκ συναλλαγματοποιίας.....Δρχ. 100.—

ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

- Σοφίας Μ. Γεδεών**. Παιδομετρικαὶ ἔρευναι ἐν Ἑλλάδι.....Δρχ. 100.—
Μ. Μωυσιδίου. Ὁ Μαλθουσιανισμός.....Δρχ. 32.—
Γιάννη Ἰμβριώτη. Ἡ παθολογικὴ μνήμη (ψυχολογικὴ μελέτη).....Δρχ. 70.—
Γιάννη Ἰμβριώτη. Μορφολογικὴ ψυχολογία.

Ἀλληλογραφία

Γ. Πλς. Ἀθήνας.—Ἡ ἀνωμαλία τῆς διγλωσσίας στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο δὲ μπορεῖ τόσο ἀπλὰ κι ἀπότομα νὰ ἐξαλειφτεῖ. Ἰσως μόνο ἡ βαθμιαία ἐξέλιξη τῆς ζωντανῆς γλώσσας θὰ μπορέσει ν' ἀχρηστέψει τὴν παλαιότερη συμβατικὴ γλώσσα, ποὺ εἴτε σὰν καρκίνωμα, ὅπως τὴ λέτε σεῖς, εἴτε σὰν ἀναπόφευκτη ἀνάγκη, ὅπως τὴ λένε ἄλλοι, ἀπλώσε ρίζες μέσα στὴν ἐθνικὴ ζωὴ. Σὰν ἀρκετὰ πλουτιστεῖ καὶ κυρίως σὰν ξεκαθαριστεῖ στὴν ὀρθογραφία της καὶ στοὺς γραμματικοὺς κανόνες της ἡ νέα γλώσσα τότε ὁμαλὰ θὰ ἐπικρατήσῃ πέρα κι ὡς πέρα στὸ σχολεῖο κι ἀπὸ κεῖ βαθμὴδὸν στὴν κάθε πνευματικὴ ἐκδήλωση τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς. Ὅσο γιὰ τὰ **Νεοελληνικά**, δηλαδὴ τὶς ἀνάμιχτες συλλογὲς ἀπὸ στίχους καὶ πεζὰ στὴν καθαρεύουσα καὶ στὴ δημοτικὴ, σωστὸ καὶ μεῖς τὸ βρίσκουμε νάχει ὁ κάθε τόμος γιὰ κάθε τάξη κάποια κατὰ τὸ δυνατό γλωσσικὴ ὁμοιομορφία καὶ νὰ μὴ περιέχει τόσο ἀνόμοια καὶ ἀνιστῆς ἀξίας κείμενα. Βέβαια ὅμως ὑπάρχουν καὶ γι' αὐτὸ οἱ ἀρμόδιοι ποὺ βρίσκονται πὺθ κοντὰ στὰ πράγματα καὶ μπορεῖ πιθανῶς ἀσφαλέστερα νὰ κρίνουν.—**Νικ. Σταμ. Ἀθήνας.** Γιατί ν' ἀγαναχτιεῖτε; Ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς δὲν ἀγανάκτησε καὶ μόνο γιὰ ὅσα προσωπικὰ καὶ ἀσύστατα εἶχαν οἱ παρωδιὲς ἐλσεινολόγησε. Κι ἄλλιῶς μόνο σὲ ἔργα ποὺ ἔχουν ἄμεση διάδοση καὶ σὲ πλατὺ κύκλο ἀναγνώριση γίνονται παρωδιὲς.—**Δρ. Κ. Καρ. Βάρνα.** Θὰ σᾶς στείλουμε τίτλους ἔργων καὶ περίληψεις ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τους γιὰ νὰ διαλέξετε. Ἡ μετάφραση τοῦ βιβλίου ποὺ μᾶς γράφετε ἴσως μπορεῖ ἀργότερα σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ λογοτεχνικὰ ἔργα νὰ τυπωθεῖ, ἀν βέβαια εἶναι γραμμένη στὴ γλώσσα ποὺ σήμερον γράφουν οἱ λογοτέχνες μας.—**Δ. Β. Πάτρας.** Αἰσθηματικοί, ἀδελφία φτιαγμένοι στίχοι καὶ σὲ ἀθλιέστατη γλώσσα· αὐτὸ τὸ παραγέμισμα τῆς δημοτικῆς μὲ λέξεις τῆς καθαρεύουσας: «βαδίζει τὸ ἀσκέρι—λουλούδια ἑαρινά—ἤχει τὸ καρδιοχτύπι» εἶναι ὀλωσδιόλου ἀκαλαίσθητο. Προτιμότερο νὰ γράφετε στὴν ἀφταιστή καθαρεύουσα μὲ ὑπόδειγμα τὸ μακαρίτη Καρασούτσα, παρὰ στὴν τέτλιας λογῆς τάχα δημοτικὴ μὲ ὑπόδειγμα τὸν κ. Καβάφη.—**Π. Χρ. Καβάλα.** Τὰ γλωσσικὰ σημειώματα τοῦ κ. Γληνοῦ δὲν ἔχουν καμιά προχειρότητα, ὅπως τόσα κι ἄλλα ποὺ ἔχουνε γραφεῖ καὶ γράφονται γιὰ τὴ γλώσσα μας καὶ τὴ γραμματικὴ της· οὔτε καὶ προβαίνουν σὲ αὐθαίρετους νεοτερισμούς. Εἶναι πορίσματα πολλῆς μελέτης καὶ ἐρευνας καὶ πείρας ἀπὸ φωτεινὸ ἐπιστήμονα καὶ παιδαγωγὸ καὶ εἴθε ὅσοι γράφουνε νὰ τὰ προσέξουν, νὰ τὰ μελετήσουν καὶ νὰ ὀδηγηθοῦν ἀπ' αὐτά. Πιστεύουμε πὼς θὰ δημοσιευτοῦν καὶ πὺθ πλατιὰ ἐξηγημένα σὲ μικρὸ τόμο.—**Ι. Φρ. Καλάμας.** Δείχνουν μιὰ ποιητικὴ διάθεση, ἔχουν ὅμως πολλὰς ἀτέλειες καὶ στὸ μέτρο καὶ στὴ γλώσσα. Ἐχουν ἀκόμα καὶ ὅχι λίγους πλατυσμούς. Μιὰ συμβουλὴ σᾶς δίνουμε. Μὴ καταπιάνεστε νὰ κάνετε ρίμες ἔχοντας στὸ νου σας κάποια ἀόριστη σκέψη, ἀλλὰ προσπαθήστε νὰ γράφετε μόνο ὅταν καλὰ ξεχωρίσετε τὴ σκέψη σας τί ἔχετε νὰ γράφετε, μὲ τί ἀναλογίαις κι ἀκόμα μὲ τί εἰκόνες καὶ μὲ τί ἀπὸ πρὶν εὐρημένες περιγραφές.—**Ι. Δ. Καλαντζῆν Σύρον.** Ἀντ. Χ. Ἡμισφαίρων Κόρινθον. Κ. Βαρτζώκιαν, Καπέσσον.—**Τάσων Χατζηαργυρόν, Πειραιᾶ.**—**Γιωργοκώσταν Λιναρδᾶτον, Ληξούριον.** Ἐλήφθησαν Δελτία Διαγωνισμοῦ τοῦ Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Ἡμερολογίου Δημητράκου 1932.—**Μ. Τζ. Ἰκλαίνην, Πύλου.** Ἐλήφθη Δελτίον καὶ δεῖτε νὰ ληφθεῖ ὑπ' ὄψιν. Πρέπει οἱ ἀπάντησες νὰ εἶναι γραμμέναι ἐπὶ τοῦ ἐντύπου ἀριθμημένου Δελτίου τοῦ Ἡμερολογίου. Ἐναγράψετε τὸ Δελτίον καὶ στείλετε τὸ ἐγκαίρως.

